

•• Y E N İ •• ÖNÇÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

YENİ ÖNÇÜ'NÜN PERSPEKTİFİ ÜZERİNE
Metin AYÇİÇEK - Mahir SAYIN - Bülent ULUER

TARİH NEYE TANIKLIK EDECEK?
Ahmet URAL

NELERİ NASIL TARTIŞALIM?
İ.AĞAN

AMAÇ-ARAÇ İLİŞKİSİ ÜZERİNE
Ekin TACİSER

EĞRİ OTURARAK...
Necmi GÜL

TARİHSEL SÜREÇ-YENİLGİ-BİRLİK
A.KADİR - E.KARA

YENİ DÖNEM YENİ GÖREVLER
Şaban İBA

29 HAZİRAN AÇLIK DİRENİŞİMİZ
Sebahattin Selim ERHAN

PROLETERYA SOSYALİZMİ Mİ DEVRİMCİ SOSYALİZM Mİ?
Mahmut CEYLAN

SAYI

17

EKİM 1989

Sosyalist Birlik

7

SOSYALİZM, PARTİ, PROGRAM

Taner Akçam

kendimiz -devrimci yol- üzerine düşünmek (2)

Yavuz Alogan

solun birliği ve program sorunları

Halil Berktaş

devletçi sosyalizm sona ererken (2)
kitleler, reformcular "burjuva liberalizmi"

Oral Çalışlar

birlik süreci ve sorunları

A.Ergün

birlik için yapamadıklarımız

Mehmet Gündüz

birlik, saflaşma, program

Kağan Güner

sosyalist yeşil perspektif (2)
"birleşik avrupa projesi üzerine düşünmek"

EKİM 1989 2500 TL

•• Y E N İ ••
ÖNÇÜ

AYLIK SOSYALİST DERGİ

SAYI

17

EKİM 1989

Kapak Düzeni: Görsel Grafik, Tel: 511 35 81

Yeni Öncü, Aylık Sosyalist Dergi, 17. sayı
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Rıza Akyüz, Yönetim Yeri: Nuruosmaniye
Cad. Atay Han, 5/3 Cağaloğlu-İstanbul, Tel: 513 95 28, **Teknik Hazırlık:** Papirüs
Basım, Tel: 527 03 99, **Baskı:** Uygun Matbaası, **Abone Koşulları:** Yurtiçi: 6 aylık
12.500 TL., 1 yıllık 25.000 TL.; Yurtdışı: 6 aylık 25 D.M., 1 yıllık 50 D.M., **Fiatı:** Yur-
tiçi: 2.500 TL., Yurtdışı: 5 D.M., **Banka Hesap No:** 14961-2 TÖBANK-İstanbul Şu-
besi, 133429 T.İş Bankası Aşirefendi Şubesi-İstanbul, 262138-1 **Yapı ve Kredi**
Bankası Bahçekapı Şubesi-İstanbul

İÇİNDEKİLER

Bu sayıda.....	4
Okurlara.....	5
Red ve İnkâr.....	8
Yeni Öncü'nün Perspektifi Üzerine..... <i>Metin Ayçiçek-Mahir Sayın-Bülent Uluer</i>	12
Tarih Neye Tanıklık Edecek?..... <i>Ahmet Ural</i>	19
Neleri Nasıl Tartışalım?..... <i>İ. Ağan</i>	22
Amaç-Araç İlişkisi Üzerine..... <i>Ekin Taciser</i>	24
Eğri Oturarak..... <i>Necmi Gül</i>	29
Tarihsel Süreç-Yenilgi-Birlik..... <i>A. Kadir-E. Kara</i>	42
Yeni Dönem Yeni Görevler..... <i>Şaban İba</i>	55
29 Haziran Açlık Direnişimiz..... <i>Sebahattin Selim Erhan</i>	65
Proletarya Sosyalizmi mi Devrimci Sosyalizm mi?..... <i>Mahmut Ceylan</i>	71
Adınız Onur.....	94

BU SAYIDA...

Bu sayımızda, bizi sevindiren iki gelişme söz konusu. İlki doğrudan doğruya dergimizin işlevi ile ilgili. Yeni yazarlar aramıza katılıp, çeşitli cephelerden tartışmalarımıza zenginlik katıyorlar. Artarak sürmesi dileğimizdir. İkincisi de teknik yanlarla ilgili. Yeni Öncü'nün teknik hataları okuyucuyu bıktıran bir noktaya varmıştı. Bu sayı ile bu durumu düzeltme konusunda önemli adımlar attık. Yanlışsız bir dergi hedefliyoruz.

Bu sayımızda 1980 yılında Öncü Dergisi'nde yayımlanmış olan "*Red ve İnkâr*" başlıklı bir makaleyi yayımlıyoruz. Sosyalist saflarda "*inkar*" ve "*inkarcı*" sözcüklerinin küfür yerine kullanıldığı bir zamanda kaleme alınmış olan bu imzasız yazıyı, teorik cesarete örnek olmak, geçmişle bağlar kurmak ve bugün tartışmakta olduğumuz sorunlarla ilgili dokuz yıl öncesinden önemli parıltılar taşımak gibi özellikleri nedeniyle yararlı bulduk.

Geçen sayımızda okurlarımızdan "*nasıl bir perspektifle tartışma*" sorumuza cevap vermelerini istemiştik. Yazarlarımızın bu vesileyle görüşlerini ifade ettikleri yazılar elimize ulaştı. Bunlardan M.Ayçiçek, M.Sayın, B.Uluer ortak imzalı "*Yeni Öncü'nün Perspektifi Üzerine*", A.Ural'ın "*Tarih Neye Tanıklık Edecek?*", İ.Ağan'ın "*Neleri Nasıl Tartışalım?*", başlıklı yazılarını bu sayıda yayımlıyoruz.

Ekin Taciser'in "*Amaç-Araç İlişkisi Üzerine*" başlıklı yazısı, Almanya'nın Bolcholt kentinde parti konusunda yapılmış bir konuşmanın metni.

Necmi Gül "*Eğri Oturarak*" başlıklı yazısında yerini, "*ideolojik-politik söylemini 'sol komünizm'den etkilenmek*" olarak belirliyor. Konsensus, hegemonya, eklemlenme kavramlarının kullanılışlarını da sorgulayan Gül, Birlik sorununa ve İşçi Hareketi-Sosyalistler ilişkisine ilişkin görüşlerini de dile getiriyor.

"*Tarihsel Süreç-Yenilgi-Birlik*" yazısını birlikte kaleme alan A.Kadir ve E.Kara yenilginin kapsamı, derinliği, ulusal/uluslararası boyutları konusundaki görüşlerini ve ekonomizm-sosyalist demokrasi ilişkisine ilişkin düşüncelerini dile getiriyorlar.

Şaban İba'nın yazısı birlik sorunu ve birliğe farklı yaklaşımların eleştirisi üzerinde yoğunlaşıyor. Aynı zamanda yenilginin ortaya çıkardığı durum ve bugün yapılabilecekler/yapılması gerekenler üzerine görüşlerini de ifade ediyor.

Sebahattin Selim Erhan'ın yazısı Eskişehir Özel Tıp Cezaevi'nde başlayan "29 Haziran Açlık Direnişi"ne ilişkin açıklamaları içeriyor.

M.Ceylan "*Proleterya Sosyalizmi mi Devrimci Sosyalizm mi?*" adlı yazısında polemiklerini sürdürerek, daha önce ifade ettiği görüşlerini ayrıntılandırmaya çalışıyor.

OKURLARA...

Geçen sayımızda "Okurlara" başlığı altında tartışmalarımızın nasıl bir perspektif ve nasıl bir program çerçevesinde yürütülmesi gerektiği konusunda düşündüklerimizi kısaca açıklamış ve kendini muhatap sayan herkesi, bunları birlikte oluşturmaya davet etmiştik. Geçen zamanı bu açıdan yeterince verimli yaşadığımızı söylemek zor. Duraganlık, edilgenlik ve belki de sürecin olumsuzluklarını kanıksama sürüyor. **Yeni Öncü** olarak, verili duruma boyun eğmemeyi ilke edinerek, süreci genel ve özel bağlamlarda doğru bir perspektif ve programla yönlendirme çabalarımıza devam edeceğiz. Bu açıklama, bir anlamda bu saptamanın ve koşullara teslim olmamanın gereğinin vurgulanması olarak ele alındı.

Özel bir evrede yaşamsal tartışmalar sözkonusu olduğunda 'verim' sözcüğü bireysel bir üretkenlikten çok bir tartışma kültürü içinde, kolektif bir performansı ifade ediyor. Bu performansın gösterilmesi ve içleştirilmiş kazanıma dönüştürülmesi ise tartışmaların belirsiz bir sürece yayılarak değil somut, denetlenebilir bir plana bağlanarak yürütülmesine bağlı. Bu bağlamda **Yeni Öncü**, genel eğilimleri gözeten ve mutabakatlar arayan/amaçlayan bir tartışma planını kotarmak ve buna göre yürümek durumunda. Yaşadığımız sürecin özel tartışmaları, sorunları ve dinamikleri böyle bir sorumluluğu gerekli kılıyor. Somut ve gerekli olduğunca ayrıntılanmış bir tartışma planı üzerinden yürümek; herşeyden önce tartışmaların kendiliğinden gidişine dur demekle kalmayacak, genelde bir üst planın oluşturulmasını da zorlayacaktır. Ayrıca bir planın varlığı, tartışmaların taraflarını somut hazırlıklara, incelemelere ve böylece tartışmaya yönlendirecektir. Dolayısıyla tartışmalarımızın daha alt, ikincil gündemlerinin/ara başlıklarının tartışmanın kendisinin önüne geçmesi ve zaman kaybı önlenebilecektir. Diğer yandan tartışmaların tarafları ayrıntıları ayıklayarak, görüşlerinin temel noktalarda benzeşen/ayrışan yanlarını test etme olanağını bulacaklardır. Yine somut bir planın varlığı başarılabilen ve başarılı .mayan şeylerin dökümünün yapılabilmesini ve başlangıç ile sonuç arasındaki mesafenin görülmesini sağlayabilecektir.

Tam bu noktada, tartışmaya "nereden başlamalı" sorusundan çok, başlamış ve süren, yavaş yavaş taraflar oluşturan bir tartışmayı yöntem ve içerik olarak nasıl planlamak, hangi önceliklere dikkat etmek gerektiği sorusu ortaya çıkıyor. Bu, geçmişe dönük bir eleştiri olmanın ötesinde, "amaç" başlıklı tartışmayı sahiplenme ama aynı zamanda aksayan yanları giderme çabasıdır.

Kimliğini negatif tanımlara dayanarak, karşı çıktıklarını sloganlar düzeyinde deklare ederek kurmuş, böyle gelişmiş ve belli bir uğrakta tıkanmış, kendisini yeniden üretmekte zorlanan bir sosyalizm geleneğinin ülkemiz gerçeği olduğu sır değil. Daha doğrusu sır olmaktan çıkmaya başladı. Şimdi ise, "neye karşı çıkıyoruz"un yanısıra "ne istiyoruz" sorusunun yanıtlarını aramakla yükümlüyüz. Bu, bize, tartışmalarımızın temel halkasının "NASIL BİR SOSYALİZM AMAÇLIYORUZ" sorusu olduğunu gösteriyor. Böylece kendimizi temel amacımıza göre pozitif olarak kurmanın tarihsel olanağı yakalanmış olacaktır. Bu nedenle, sosyalizm anlayışlarını gündemin başında öncelikle tartışmak gerekiyor. Bu halkayı yakalamak ve zincirin diğer halkaları ile ilişkisini kurmak:

- a) geleceği hangi temel üzerinde nasıl kazanabileceğimizin,
- b) uluslararası ve yerel sosyalizm tarihini ve kendi özel tarihimizi hangi perspektif ile değerlendireceğimizin,
- c) sosyalizm alanında "bizi yanlış bölen/bölebilecek temeli ortadan kaldırmanın" en elemanter ve yaşamsal ipuçlarını bize sunacaktır.

Bu tartışma aynı zamanda her özel mekanda ve mekanlararası zeminde gerçek bir saflaşma ve ayrışmanın tarihsel olanaklarını yaratacaktır. Bundan korkmamak gerekiyor. Durumun böyle olması, hemen şimdi kopmak ya da mutlak ayrılıklar anlamına gelmiyor. Tersine her bireyin ve kolektifin kendi doğrusal gelişmesi, değişmesi ve bu tartışmalar içinde dönüşmesi ile, başkalarının değişme eğrilerinin anlaşılabilmesi, aynı doğrultuda yürüyebileceklerin bir büyük organizasyon planına bağlanması ve gerçek zenginliğin bu olguda yattığının kavranması anlamına geliyor. **Birbirimizden değil**, tarihsel olarak bize de ait olumsuz bir zihniyetten kopuşun gerektiği anlamına geliyor. "Gerçek korkusu" bizden irak olmalıdır. Amaç tartışması ile başlamayan bir muhasebe "demir yerine örsü dövmek"tir. Bu kotarılamadığı taktirde "bizi bölen yanlış temeller" ortadan kalkmayacak, tersine daha alt gündemlerde yine yanlış bölünmeler tekrarlanıp gidecektir. Önümüzdeki süreçte karşılaşabileceğimiz ve özenle sakınmak durumunda olacağımız en kötü olasılık budur.

"Önce amaçlarımızı, yani nasıl bir toplum tasarladığımızı tartışalım" tümcesi basınımda sıkça kullanılıyor. Gündem, alt başlıklarını oluşturmadığı ve tartışmalarımızda derinlik ve kitlesellik birlikte sağlanamadığı oranda bu kez iki yönlü bir başka tehlike başlıyor: **Bir yanda**, kavramsal soyutluk ve akademik söylem; **Öte yanda**, dağarcıklara katılan yeni yeni "dogmalar"... Böyle bir tehlike, derinlik ve kitlesellik yönünden bugünkü noktada takılınıp kalınması halinde "sosyalist demokrasi" kavramının ve tartışmasının da başına gelebilir. Böyle bir tehlikeyi bertaraf etmek için tartışma konularını azami mutabakatları gözeterek saptamak ve bunları bir plan içerisinde, olabildiğince yaygınlaştırarak tartışmak gerekiyor. Tartışmaların giderek soyutlaşmamasının, yaşam ile bağlarını koparmamasının ve akademik bir söylem içerisinde ya da kavram ve kategoriler arasına sıkışarak kendi soluğunu tüketmemesinin güvencesi burada yatıyor.

Her teorik tartışma, kıyısızlaşmamak ve akademizme düşmemek için program ile ilişki kurmak zorundadır. Yani, amaç tartışması belli bir evrede program ile buluşmak durumundadır. Öyleyse, tartışmalar içinde teorik ve tarihsel arka plana ilişkin kazandığımız herşeyi, ülke ve dünya bağlamında programa bağlamak gerekmektedir. Yeni toplum, sosyalizm anlayışının ifadesi olan bir program üzerinden yürünerek kazanılacaktır. Sosyalizm anlayışında buluşanların, buradan kalkarak, yani bir anlamda yarından bugüne bakarak, asgari görevlerde mutabakat sağlamaları olanaklıdır. Sosyalizm anlayışının eksenini oluşturan "sosyalist demokrasi" tartışmaları bu bakım-

dan yalnızca, teorik bir mülâhaza olarak değil, programatik ipuçlarını da yaratan ve günlük ilişkilerimize nüfuz eden bir yaşam tarzı olarak kavranmalıdır.

Yine bu sorunun kendisi bizi teori-program ilişkilerinden ne anladığımızı tartışmaya götürür. Belirsiz bir süreç üzerinden değil de, plan üzerinden yürünecekse, amaç ve araçlar (program, parti vs.) tartışması öncelikleri dışalamadan aynı tartışmanın içinde kotarılmalıdır.

Geleceğimiz ve tarihimiz hakkında **Yeni Öncü** çevresinden Türkiye Sosyalist Hareketi'nin diğer bölüntülerine ve uluslararası sosyalist harekete kadar çeşitli tarafları kapsayan bir tartışma sürüyor. Bu tartışmalarda iki tarz var: **İlki**, geçmişe ait argümanlarla sistemini kuran, daha çok geçmiş üzerinden konuşan/pratik öneren tarz. **İkincisi**, amaç tartışmalarını sürdürerek derinleştirmeye çalışan, gelecek üzerinden konuşan, buna göre sistemini kuran ve sosyalizmin gerek uluslararası, çok yerel tarihini bu noktadan hareketle ele alan tarz. **Yeni Öncü**, öncülleyi daha öncelerde bulunan sosyalist demokrasi tartışmalarını çıkışıyla birlikte başlatarak tercihinin ikinci tarzdan yana yapmış olduğunu ilan etmişti. Bu tartışma çeşitli konularda, çeşitli tarafların düşüncelerini bildirmekle yetinebilecekleri sınırlı bir etkinlik olarak algılanamaz. Özellikle bugün, sosyalizmin dünya ve Türkiye ölçeğinde karşı karşıya bulunduğu devasa sorunlar gözönünde bulundurulduğunda, bugünkü tartışmalarımız hiç böyle olmaz. Son birkaç yılın da açıkça göstermiş bulunduğu gibi yaşamakta olduğumuz özgün süreçte, sosyalizmin sorunları üzerinde tartışmaya girmek, tarafların girdikleri gibi çıkamayabilecekleri ve bunu peşinen kabullendikleri bir tartışmaya girmeleri anlamına geliyor. **Yeni Öncü**'deki tartışmalara bu gözle de bakmak ve bu yaklaşımla katılmak gerek.

Yeni Öncü Yazı Kurulu Üyeleri bu yaklaşımın bir sonucu olarak, teker teker tartışmalara katılmak, görüşlerini açıklamak ve tartışmalarda taraf olmakla birlikte, dergide yayımlanan yazılar, savunulan görüşler karşısında, tercih ettiği tarzın ötesinde **Yazı Kurulu** olarak tutum ve yan belirlemekten ve belirtmekten (sosyalist bir derginin Yazı Kurulu'nun bunu da yapabileceğini prensip olarak reddetmeksizin) bu evrede, imtina etmektedir.

Son bir nokta... Özellikle tarihimizi tartışırken, sorunlarımızın tamamını **Yeni Öncü** dergisinde tartışmak, hem biçim hem de içerik olarak olanaklı değil. **Yeni Öncü** dergisi dünya sosyalizminin, bağlı olarak Türkiye sosyalist hareketinin **ideolojik-teorik ve siyasal** sorunlarını tartışmak/tartıştırmak iddiasında olan bir yayın. Bu durumun atlandığı ve buna uygun bir özen ve duyarlılığın gösterilmediği noktalarda, hukuk, yargı v.b. kaygılar dışında, ciddi redaksiyon problemleri doğmakta ve bu bir gerilime yol açmaktadır. **Yeni Öncü** dergisi, bu gerilimin müsebbibi değildir ve hayat/mücadele böyle bir karşılıklı ve gerekli özen üzerinden yürümelidir.

Bağlarken, bir kez daha... **Birbirimizden değil**, tarihsel olarak bize de ait olumsuzluklardan kopmak gerekiyor...

Yeni Öncü

RED ve İNKÂR

Türkiye'de devrimci saflarda 1970'lerin başlarında çok yaygın olan ve günümüzde de etkisini hâlâ sürdürmekte olan bir eğilim bir "Kültür Emperyalizmi", "Halk Kültürü" ikiliği yaratmak ve bu ikilikle burjuva olan herşeyi reddederek "halka ait" değerlere sarılmaktır.

Hepimiz hatırlarız, uzun bir süre sosyalistliğin kıstası olarak konulan mihenk taşları, "halkımız gibi yaşamak", "halkımız gibi davranmak", vs. idi. Klasik Batı müziği dinlemek hemen "burjuva yozluğu" olarak damgalanır, türkü dinlemek ise devrimciliğin kıstası sayılırdı. Bale "halkımızdan uzak"tı. Halkoyunları ise sosyalistlerin haz almak zorunda olduğu bir faaliyetti; yani sosyalistseniz, ille de bulunduğunuz yöredeki folklor faaliyetine katılacaktınız, en azından folkloru tek kültür faaliyeti biçimi olarak savunacaktınız. Roman ancak "Köy romanı" olabilirdi, burjuva romanı ise gericiliğin silahıydı, vs.

Bugün görebiliyoruz ki bu anlayışın "sosyalizm" ile pek bir ilişkisi yoktur. Burjuva toplumunun kültürüne karşı halk kültürünü savunmak, ancak halk devrimciliğinin "Devrimci Demokratizm" in anlayışı olabilir. Halk devrimciliği, proletaryayı sınıfsız toplumu kurabilecek tek maddi güç olarak görmez, onun için tarih maddi üretim süreci içinde belirlenen sınıfların mücadelesi değil, mazlumla zalim arasında hiç nitelik değiştirmeden sürüp giden bir çekişmedir. Bir kere sınıf kavramı devre dışı bırakılıp yerine "Halk" kavramı ikame edildi mi, devrim mücadelesi tüm maddi temelini yitirir. Halk, siyasi olarak tanımlanan geçici ve tarihsel ittifakların bir ifadesidir, onu oluşturan sınıflar zaman ve mekanla değişirler. Çağımızda bu ittifakların zorunlu ve tutarlı olan tek unsuru proletaryadır. Küçük-burjuvazi, lümpen proletarya, köylülük, bunların herbiri belirli dönemlerde gerici komploların aleti olabilirler (Faşizmde; küçük burjuvazi ve lümpenler. Bonapartizmde; köylülük, vs.). O "Milli Burjuvazi" denilen ne kuş ne deve "sınıf" ise, herhangi bir anda emperyalizmle ittifakın daha kârlı olduğuna karar verebilir. Proletarya uzun vadeli mücadelede tek başınadır, sonuna kadar devrimci olan tek sınıftır; çünkü zincirlerinden başka kaybedecek şeyi yoktur ve modern toplumun temeli olan "maddi" toplumsal üretimi gerçekleştiren tek başına odur.

İşte proletarya bu şekilde tanımlanıp öne çıkarıldığında ve Halk denilen amorf kavram ikinci plana itildiğinde, "Halk Kültürü" denilen şey de ona atfedilen evrensellikten kurtulur, kendi sınırları içinde tanımlanabilir hale gelir. Nedir "Halk Kültürü?" Ve

nasıl "*Kültür Emperyalizmi*"nin seçeneği olabilmektedir? Prekapitalist toplumlarda, üretim ve ona bağlı olan kültürel faaliyet belirli yöresel yerel sınırlamalarla malüldü. Üretim nasıl birbirinden bağımsız toprak ya da şehir birimlerinde yapılıyorsa, kültür de bu birbiriyle ilintisiz birimlerde yaşayan insanların adet, gelenek ve sanatları olarak ortaya çıkıyordu. Bu toplum biçimleri içinde iki tür ayrı, farklılaşmış kültür tipi tanımlanabilir: **Birincisi** kırsal yöredeki üretici sınıfların adet, gelenek ve sanatlarından oluşan folklor; **ikincisi** ise hakim sınıfın güdümünde gelişen saray kültürü. Bu iki kültür arasında bir zıtlık, karşıtlık ilişkisi söz konusudur. Birincisi üretici sınıfların ürünü olduğu için, üretim sürecinden doğrudan doğruya kaynaklanır, başkaldırıcı öğeleri vardır, ancak bir köyün dar ufkuyla da sınırlıdır. Evrensel olmak bir yana henüz "*Milli*" bile değildir, sınırları bir köy, bir aşiret, en fazlasından bir bölge sınırlarını aşamaz. Saray kültürü ise, üretim yapmayan, bu yüzden zihinsel üretim için artık-zaman bulabilen bir bağımlı-kafa emekçileri zümresinin ürünüdür. Bu yüzden biçimsel mükemmeliyete daha yakındır ve gelişmenin esas yönünü temsil eder. Batı feodalitesinde en yetkin bilimsel ve sanatsal ürünler sarayın içinden, ama çoğu kez sarayla ve hakim ideolojiyle çelişerek çıkmıştır. Bu kültürün de devrimci ve başkaldırıcı öğeleri mevcuttur. Bir Galilei, bilimde büyük atılımını yaparken bir prensin vesayeti altındaydı, gerçekten ileri bir adım attığı zaman ise saraydan kovuldu, hakim ideoloji "*Katolik Kilisesi*" tarafından mahkum edildi. Demek ki prekapitalist toplumlarda ileri-devrimci adımların halk kültürü cephelerinden atılacağı gibi bir yakıştırma daha ilk ağızda yanlış olacaktır.

Burjuva toplumunun kültürü ise, saray kültürünün çerçevesinde, ancak onu inkâr ederek atılan ileri adımların temelinde, şehirlerde gelişti. Daha gelişirken de tüm yerel sınırları inkâr etti, önce milli ardından da evrensel bir alana yayıldı. "*Tek tek milletlerin entellektüel yaratıcıları ortak mülkiyet haline geliyor. Milli tek yanlılık ve dar kafalılık giderek daha da imkansızlaşıyor, sayısız milli ve yerel edebiyattan bir dünya edebiyatı doğuyor.*"⁽¹⁾ Burjuva toplumunun bir ürünü olan proletarya da, ancak bu kültürü kendisine temel alabilir. Proletarya, kendisinin de bir parçası olduğu burjuva toplumunun bu evrensel kültürünün mirasçısıdır. Yeni, sınıfsız bir toplumun yaratılması mücadelesinde kendisine temel alacağı kültür, işte bu evrensel dünya kültürüdür. Bu mirası bir bütün olarak özümleyerek ve giderek onu **inkâr ederek**⁽²⁾ sınıfsız toplumun kültürü oluşturulabilir. Unutulmamalıdır ki, burjuvazi kendi ürünü olan bu kültürü daha başlangıcından itibaren yozlaştırmaya, içinde kaçınılmaz olarak varolan yeni, ileriye dönük unsurları ayıklamaya; kendi mirasını har vurup harman savurmaya başlamıştır. Proletarya nasıl burjuva toplumunun kaçınılmaz ürünü ve onun mezar kazıyıcısıysa, burjuva kültürü de kendi zıddını, kendi inkârını içinde taşır. İşte içinde taşıdığı bu unsurlar, burjuva toplumunun sonunu haber veren bir kültürel ürünü, insanlık tarihinin en üstün kültürel ürünü olan Marksizm'i doğurmuştur. Bu yüzden burjuva kültürünün bir yönü de bu ileriye dönük unsurları kısırlaştırmaya çalışan, boğan ve anlamsızlaştıran yoz çabalardan örülüdür. Proletarya, burjuva kültürünü kendi tasarrufuna alırken, kuşkusuz bu yoz yönü ayıklayarak dışarıda bırakacak, bir benzetme yaparsak, bahçeyi perişan eden bunak bahçıvanı kovaladıktan sonra ilk işi çi-

(1) **Manifesto**

(2) **İnkâr etmek** terimini Marx ve Engels'in Almanca **Aufhebung** teriminin karşılığı olarak kullanıyoruz. Aslen Hegel'in olan bu kavram, eski bir biçimi olumlu **muhtevası**nı muhafaza ederek aşmak ve yeni bir biçimi bu muhteva temelinde kurmak anlamına geliyor. Örneklesek, Marx Hegel'i **reddetmemiş**, onun olumlu muhtevası olan diyalektik düşünce yöntemini muhafaza ederek idealist kabuğunu bir yana atmış, onu **inkâr etmiştir**.

çeklerin daha iyi gelişmesini sağlamak için ayırık otlarını temizlemek olacaktır. Bu operasyon çiçeklerin de bir farklı açmasını getirir.

Bir burjuva toplumu kültürünün oluşmadığı ülkelerde ise emperyalizm, burjuva kültürünün bu yoz yanı ile ülkenin yerli kültürünün geri öğelerini karıştırarak ortaya garip, melez bir kültür çıkarır. Bu kültürün uyuşturucu, boyun eğici etkisine karşı mücadele eden sosyalistler ise, ortaya bir seçenek koymak göreviyle karşı karşıya kalırlar. Eğer başta eleştirdiğimiz *"Halk Devrimciliği"* perspektifi aşılmamışsa, bu melez kültürün inkar edilmesi mücadelesinin yerine daha geri olan *"Halk Kültürüne"* dönüşmesi gibi **narodnik** bir anlayış ikame edilir. Bu anlayış, tanımı gereği ahlakçı ve metafiziktir. *"Emperyalizm eşittir kötü; ona karşı olan herşey eşittir iyi"* önermelerden hareket ettiği için, ilkel; *"Batı düşmanlığı"* anlayışını bile anti-emperyalizm olarak değerlendirir; mantıki ifratına vardırıldığında ise eski *"PDA"* yeni *"TİKP"* zihniyetinde olduğu gibi şoven-milliyetçiliğe varır. Bu anlayışın reddettiği aslında sadece emperyalizmin empoze ettiği o garip melez kültür değil, *"Emperyalist Kültür"* genel başlığı altında, insanlık kültürünün en gelişkin ürünlerinin bütünüdür. Kısacası, bu anlayış eskinin bağrında hayata gelmeye hazırlanan, yeniyi göremediği için eskiyle beraber bu yeniyi de *"çöp tenekesine"* atar. O zaman ortada yeni kültürü oluşturmak için hiçbir yapı taşı kalmamış olur. **Yeni, eskiyle beraber reddedilmiş olduğu için ortada yalnız daha eski kalır**, biz de bu daha eskinin yeni olduğuna iman etmek, eğer etmezsek de *"Halka karşı, emperyalizmin yanında"* yakıştırmasına muhatap olmak durumunda kalırız.

Oysa materyalistler, evreni iyi ve kötünden, cennet ve cehennemden ve şeytan ve meleklerden ibaret gören Katolik papazlarından farklıdırlar. Onlar tarihteki her maddi gelişmenin ancak bir önceki maddi güçlere basarak, onları temel alıp özümleyerek ve inkâr ederek gerçekleşebileceğini bilirler. Emperyalistlerin *"barbar"* ulusların Batı kültürünün yetkin ürünlerine yabancı kalarak *"barbarlığa"* devam etmesi yolundaki çabalarına dolaylı olarak yardımcı olmazlar. Tersine, burjuva toplumunun bağrında filizlenmeye başlayan gerçek anlamda **enternasyonal** bir insanlık kültürünün oluşmasına, kendi ulusal değerlerini enternasyonalist ve materyalist bir anlayışla yorumlayarak ve dönüştürerek katılırlar. Bilimsel sosyalizmin hayata gelmesiyle birlikte maddi bir güç haline gelen evrensel insanlık kültürü muhtevasını, kendi yerel-ulusal kültür ürünlerinin sunduğu sonsuz zenginlik ve çeşitlilikteki biçimlerle bir senteze ulaştırma mücadelesini başlatır ve sürdürürler.

Kültür mücadelesi ahlaki kalıplar içinde ele alınamaz. Ahlakçılar gelişim denilen süreci asla görmedikleri için dünyayı ikiliklerle açıklarlar. Bu ikilikler ise birbirlerini reddetmekten başka bir işe yaramayan durağan yapılardan ibarettir. Bir yapıyı reddetmek, onun aşılması yolunda en küçük bir adım bile attırmaz bize. Sadece kendi çevremize aşılmaz duvarlar örmemize, bir filisten darkafalılığı içinde dünyaya küsmemize neden olur. Bu tavrın bir nedeni de düşünce tembelliğidir. Öyle ya, bir kültürel hazineyi öğrenmek ve özümlemek, sonra da onu eleştiri süzgecinden geçirerek inkâr etmek emek ister; oysa reddetmek öyle mi? Öğrenmek, özümlemek, eleştirmek, hepsi ahlakçıya yabancı kavramlardır. Ahlakçı bir olguya gözatar, bir kalıba oturur, ardından da kabul ya da reddeder. Hele yaşadığı ülke emperyalizmin hegemonyasında ise, *"emperyalist"* yaftasını yapıştırmak yeterlidir.

Oysa sosyalistler için, emperyalizmin hegemonyasında bir ülke için durum daha da güçtür. Enternasyonal muhteva ile herbiri belirli yerel sınırlara sıkışmış yerli kültürel değerler ilk bakışta uzlaşmaz gibi görünecektir. Gerçek bir sentezi sağlamak ise muhakkak ki bütün bir tarihsel döneme yayılacaktır. Ancak bir gerçek vardır ki, onun

bilinci sosyalistlerin kararlı ve kendilerinden emin olmalarını sağlar. Bu, onların "bu koca dünyada yalnız olmadıkları" gerçeğidir. Hiçbir sınıf bilinçli işçi, emperyalizmin ona attığı "kültür" kırıntılarını, ya da ona "devrimcilik" adına sunulan yerli kültürün geri, gelişmeye kapalı unsurlarını kabullenmeyecek, bütün ülkelerdeki yoldaş işçilerle beraber, insanlığın gelişmesinin en yetkin ürünlerine sahip çıkmanın, onları bilecek, kavrayarak, özümleyerek yeni bir toplumun kültürünü yaratma mücadelesine bugünden başlamanın zorunluluğunu sınıf mücadelesinin içinde kavrayacaktır. Sınıfsız toplum nasıl bütün ülkelerin proletaryalarının ortak çabalarıyla yaratılacaksa, bu toplumun kültürü de ancak bütün ülkelerin ve en başta gelişmiş kapitalist ülkelerin kültürünün enternasyonal muhtevasının çeşitli yerel biçimlerin dönüştürülmesinde mi-henk taşı olarak kullanılmasıyla oluşur.

Bugün sosyalistlerin önündeki temel görevlerden biri, milli darkafalılığı ve emperyalizme teslimiyetçiliği **inkâr ederek**, (**inkâr**, çünkü istesek de istemesek de geçmişimizde bu eğilimler egemendir) yerli bir sentezin oluşturulması arayışına girişmektir. Bu arayışta, insanlık kültürü dediğimiz oengin mirasın herbir zerrresinin ne denli değerli olduğunu bilen sosyalistler, ne yerli, ulusal değerleri; ne de esas olarak Batı toplumlarında gelişen kültürel ürünleri **reddetmek** gibi bir kayıtsız-sorumsuz tavır alamazlar, yerli sentez ne ölçüde ulusal değerleri enternasyonal bir düzeye ulaştırabilir, tüm bu insanlığın kültürel mirasını özümser ve ileriye doğru götürebilir ise, yani ulusallığın inkârının öğeleri ne ölçüde geliştirilebilirse, sınıfsız toplum kültürüne o ölçüde yaklaşmış ve başarılı olmuş olacaktır. Sosyalistler, insanlığın kültür hazinesini bir bütün olarak ele almak ve bu mirası devrimci bir tarzda **inkâr ederek** sınıfsız toplumun kültürünü yaratmaya bugünden başlamak görevinde **proletaryaya** öncülük etmek zorundadır.

YENİ ÖNCÜ'NÜN PERSPEKTİFİ ÜZERİNE

Metin AYÇİÇEK - Mahir SAYIN - Bülent ULUER

Yeni Öncü solda egemen olan ekonomist anlayışın dışından sosyalizmin sorunlarını açık olarak tartışmak, devrimci bir programa ulaşmak üzere bu programın temel öğelerinin açığa çıkarılmasına katkıda bulunmak amacıyla yönelik olarak yayın hayatına başladı. Hiç tesadüfi olmayan bir biçimde bir araya gelmiş olan çevre uzun zamandan beri ekonomizm, dogmatizm ve Marksizm-Leninizm ilişkilerini tartışmaktaydı. Çevre içerisinde tartışmanın özünü ve amaçlarını kavrayamamış olan kişilerin varolmasına rağmen, üzerine basılabilecek ölçüde sağlam temeller uzun zamandan beri ortada durmaktaydı. Çevrenin içerisinde oldukça farklı görüşlerin bulunması, solun geneli açısından şaşılacak bir durum arzetsede de, çevrenin ulaşmış olduğu genel sosyalist demokrasi kavrayışı bizzat bu durumu içermekte ve farklı olanların meşruluğunun benimsendiği bir temelde siyasal eylem birliğini gerçekleştirebilmenin Marksizme uygunluğu ve olanaklılığı tartışılmaktaydı.

Dergi daha önce nisbeten dar bir çerçevede cereyan etmiş olan tartışmaları en geniş yığına ulaştırmak ve solun bu gündemi benimsemesini sağlayarak sosyalist hareketin yeni bir açılım kazanarak yeniden saflaşmasına yardımcı olmak düşüncesindeydi. Kuşkusuz amaçladığı önemli bir nokta da bu görüşler temelinde yığinsal bir hareketliliğin geliştirilmesiydi. Dergi çevresinde yeralan çoğunluk sosyalist demokrasiyi temel alan bir tartışma gündeminin sürdürücüsü olmayı ve bununla bağlantılı bir hareketliliği geliştirmeyi hesaplarken dergide azınlık görüşleri olarak çıkmaya başladı. Aslında bu teknik bir arızadan başka bir şey olarak görülmeye değer bir sorun değildi ve demokratik yaklaşım biçimini benimseyenler [.....] kısa zamanda görüşlerinin hakimiyeti sayesinde başlarına sarılan bandı saranlara çıkarttırmayı başardılar. Bunu yaparken de sosyalist demokrasi sorunu derginin kendiliğinden gündemi haline geldi.

Derginin yüzyüze bulunduğu çelişki savunulan sosyalist demokrasi kavrayışıyla çevrenin eskidenberi savunageldiği görüşlerin birbiriyle olan ilişkisinin ne olduğu noktasından kaynaklanmaktaydı. Geçmişin sekterizme yönelik ucuyla Marksizme yönelik ucu arasındaki bir çatışma aslında gerçek ifadelerine kavuşamadı. Zira geçmiş denildiğinde değişik kişiler için değişik geçmişler vardı. Varolandan bağımsız olarak yorumlarla oluşturulmuş olan değişik geçmişler; zamansal olarak değişik geçmişler. Yalnızca 1980 öncesini içeren bir geçmiş; 83'e kadar olan zamanı içeren bir başka geçmiş; ya da günümüze kadar olan zamanı içeren bir başka geçmiş. Bu da esas olarak saatlerin hangi zamanda durmuş olduğuna bağlı bir yaklaşım biçimi. Bizim için saat hep işledi. Bir geçmişten söz etmek sözkonusu olduğunda bu günümüze kadar cere-

yan etmiş olanların hepsidir. Bu gelişmenin kesin çizgilerle belli bir tarihte birbirinden ayrılması olanaklı değildir. Ancak bütün bir dönemin herbir noktasının örtüşebileceğini, birbirini dışlayan gelişmelerin ve görüşlerin aynı çevre içerisinde olmadığını söylemek olanaklı değildir. Öyle ki, çevrenin de hemen tümünün görüş birliği içerisinde olarak tesbit edilmiş olduğu gibi, belli bir dönem tam bir sektarizmle belirlenmiştir ki, sosyalist demokrasi temelli bir tartışmanın asıl hızını aldığı dönem de bu olmuştur.

Ne var ki, tartışmanın bu kanaldan yürüyerek fazla ilerleyebileceği bir yer olamazdı. Önemli olan geçmiş üzerinde değil, gelecek ve bugünü geleceğe bağlayacak yollar ve araçlar üzerinde anlaşılabilmektir. Bu anlaşmanın sağlayacağı perspektif geleceği somut yaşayabilmek için geçmiş değerlendirmesini de yapar. Ama tüm dünya solunun içerisinde bulunduğu durum bugün bizim karşımıza yalnızca bu çevrenin geçmişi sorunuyla ilgilenme değil daha geniş bir geçmişle ilgilenme görevini diyor. Ne var ki, **bu geçmiş değerlendirebilmenin olanağı onu aşabilen bir perspektifte yatmaktadır.** Sosyalizmin bugüne kadar fiilen gerçekleştirmiş oldukları, bunlar üzerine yapılmış olan çok çeşitli değerlendirmeler varolan perspektiflerin tıkalı olduğunu en açık ifadeleriyle ortaya koymuştur. İşte bu durum da bizi Marksizmin temellerine bir kere daha yeniden geriye dönmeyi ve gelecek üzerine olan tasarımı bir kere daha ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Gelecek üzerine olan tasarımları berraklaştırmadan, günün bu geleceğe nasıl bağlanacağı konusunda açık ifadeler kazanmış projeler oluşturmada, geçmiş değerlendirmesi sınırları içerisinde kalmaya çalışmak, dün, dün söylenenlerin aynısını tekrarlamaya ve onların yaratmış olduğu konumlanmaları yeniden benimsemeye karar vermiş olmak anlamına gelir. Herhalde bilinçli olarak dün ve dünün yaratmış olduğu yapay ya da zamanını doldurmuş/yetersiz bölünmeleri yaşamayı istememektedir. Tersine dünün aşılmasının yolunu muhtemel ki böyle bir yaklaşımda görüyorlardır.

Bugüne değin **Yeni Öncü** çerçevesinde tartışılan konular arasında ilgiyi üzerine toplamış olan konunun sosyalist demokrasi sorunu ve onunla bağlantılı olarak gelişmiş olan görüşler olduğundan herhalde kuşku yoktur. Bu tartışmaların taşıdığı bir özellik de kendi içeriğine uygun olarak iç ve dış ayırımına olanak tanımaksızın hep birlikte yapılıyor olmasıdır. Derginin özellikle içe yöneldiği durumlarda ise ilgi azalmakta ve muhatap çevresi daralmaktadır. Zira solun en geniş kesimleri açısından bu çevrenin geçmişi ancak birçok sorundan biridir ve üstelik kendilerinin en uzak kalmış oldukları sorunlardan biri. Bu geçmişin sunuluşu ancak solun en geniş kesimlerinin de sorunu olan geniş bir çerçevenin parçası olarak sunulduğunda anlam kazanabilecektir. Kendimize ne kadar önemli gelirse gelsin solun bugün yüzyüze bulunduğu sorunlar ve yapılması başka türlü olmasına olanak tanımamaktadır.

Sosyalist demokrasi temelli tartışma halihazırda gündemin belirleyici maddesi olmaya ve çevrenin dışının da gündemi haline getirilmeye devam etmeli ve çalışılmalıdır. Henüz bu tartışma ne tüm açılımlarını ortaya koymuştur ne çevre içerisinde yeterince özümsemiştir ne de solun tümünün gündeminde hakettiği yeri kazanabilmiştir.

Bu tartışma bazılarının iddia ettiği gibi bir boş zaman değerlendirmesi, aydın fantezisi değil tam tamına sosyalistlerin kim olduğunu, ne yapmak ve nasıl yapmak istediklerini Marksizm-Leninizm çevresinde, onun temellerine bağlı kalarak ortaya koyan bir tartışmadır. Bu tartışma sayesinde gelecekte nasıl bir toplum tasarladığımızı detayları içerisinde ortaya koyabileceğizdir. Bu tartışma sayesinde revizyonizmin, reformizmin, dogmatizmin ne olduğunu sağlam Marksist temellere bağlı olarak kav-

ratabileceğizdir. Gene bu tartışma sayesinde ki, ulaşmak istediğimiz topluma hangi yöntemlerle ve kimlerle birlikte ulaşabileceğimizi Marksizmle uyarlı bir biçimde ortaya koyabileceğizdir.

Bugün varolan bazı yanlış bakış biçimleri sosyalist demokrasi tartışmasının gelişmesini engellemektedir. Bu amaçlı ya da bilinçsiz olabilir. Ama yapay olarak gündeme getirilmiş olduklarını iddia etmek olanaklı değildir. Bunlardan biri "*birlik*", diğeri de "*eski yapılar ne olacak?*" sorunudur. Birlik sorunu da esas olarak iki başlı olarak ortaya çıkmaktadır: Yasal parti-gizli parti.

Bunlar uydurulmuş sorunlar değildir diyoruz. Solun böylesine parçalanmış olması ve varolan parçalardan hiç birinin yığınların gözünü kamaştıracak ve sorunlarına çözüm getirme umudu vermemiş olması solun hemen her kesimini birlik sorununu düşünmeye zorlamaktadır. Kuşkusuz bu birliğin nasıl olması gerektiği konusundaki düşünceleri de birlikte getirmektedir. Birliğin kendi görüşleri ve yapılanmasına katılmayla gerçekleşebileceğini savunandan herkesin içerisinde harmanlanacağı yasal bir partiye katılmakla gerçekleşebileceğine kadar görüşler mevcut. Bu yelpazeyle uyumlu her görüş bizce yanlış. Bu yelpaze dünya sosyalist hareketinin içerisine yuvarlanmış olduğu ekonomizmin değişik biçimlerde kendisini dışa vuruşudur. Birlik sorunu tartışılırken herkes için aşikar bir önemi olan "*hangi zeminde bir araya gelinecektir*" sorusu yanıtlanarak başlanılmak zorundadır. Zemin diye sözü edilen fiziki mekan değil, ideolojik-teorik çerçevedir. Bunun yanıtı verilmeden kime katılmak gerekiyor, hangi yapılanmaya önyak olmak gerekir sorularına yanıt verilemez; verilmeye kalkışıldığında gayri bilimsel bir zemine, serbest alana ulaşırız. Serbest alanda ise keyfi görüşlerin ne zaman çakışıp ne zaman ayrışacağına herhangi bir kriteri yoktur. Dolayısıyla birlik sorunundan sözdebilmek için hemen onunla birlikte ayrışma sürecinden, bunun önceliğinden söz etmek gerekir. Ama bu ayrışmanın eskiden varolmuş olan belirlenmelerden çıkarak yapılması gerektiğini savunanlar kararlı ekonomizm ve dogmatizm sürdürücüleridir. Onların önerisi eski yapılanmanın aynısıyla devam ettirilmesinden başka birşeye yolaçmayacaktır. Eğer bütün olarak dünya solunun geçmişini ve bunun parçası olarak Türkiye solunu ekonomizmin belirlemiş olduğunu söyleyebilirsek eski belirlenmelerin yanlış ya da yetersiz olduğunu da söyleyebiliriz.

Örneğin Doğu Perinçek'in bile, kendi devlet işbirlikçiliğini göremeden, reformcu-devrimci ayırımına dayanmasına bakalım. Kimin için acaba bir anlamı var? Gerçi bu kritere göre Doğu Perinçek'i devrimcilerin yanına koymayı bir yana koyalım, reformcuların yanına konması da pek olanaklı değildir. Reform talebi diye bula bula dördüncü ordunun Kürdistan'a gönderilmesi önerisini bulabilmişti. Bu saçma: Ama, Kızıl Kmer benzeri hareketlerle, devletle uzlaşmazlıklarına bakıp devrimciler diye aynı yapının içerisinde yer alabilmek ne kadar olanaklı? Toplumsal geriliklerin, dogmatizmin en derinini bir ruh yapısı halinde örgütlerinde cisimlendirmiş olanlarla hangi devrimcilik, dönüştürücülük düşüncesiyle bir araya gelmek mümkün olacak? Bu akreple yatağa girmekten başka birşey olmaz. Elbette devrimcilik-reformculuk önemli bir ayırımdır. Ama bu ayırım anlamını ancak başka kriterlerle iç bağlara sahibolarak kazanabilir. Ulusların kaderlerini tayin hakkını koşulsuz benimsemeyen, özel alanın politik olduğunun farkında olmayan, toplumu kışla disiplinine sokup, bireysel ve kitlesel inisiyatifi yoketmenin projelerini oluşturmuş "*devrimcilerle*" aynı saflarda hele aynı parti içerisinde olmayı düşünebilmek olanaklı mı? Bazı kriterler ayrışma açısından geçmişte kullanılmış ve gerçekliğin önemli bir bölümünü ortaya koymuş olsa bile bu gün Marksizm-Leninizme ait temel kriterlerin hiç biri atlanmadan, bunların iç bağlantıları ortaya konularak yapılacak bir tartışmanın yaratacağı saflaşma için uğraşmak gere-

kir. Bu tartışma Marksizmin günümüzdeki temel çarpıtılmasını dile getiren "sosyalist demokrasi" tartışmasıdır. Bu tartışma tamamlanmadan partinin nasıl olması gerektiğini tartışmak Marksizmi gözardı etmek demektir. Bu tartışmanın içerisinde üretilcek olan **devrimci bir program** herşeyden önce gelir. İşte bu programın hangi kanallar içerisinde gerçekleştirilebileceği sorusunun yanıtı da partinin açıklığını ya da gizliliğini tayin edecektir. Tabi Komünizmin yasaklanmış olduğu bir yerde devrimci bir programın yasalara uygundur diyerek onanacağını beklememek gerekir. Ama bir kararı daha önce vermek gerekir: Yasal olmakta mı kararlıyız, komünist olmakta mı? Birinin diğerini dışladığı durumda herhalde herkes kendi kimliğini ister.

Tartışmanın gelişmesini iki düşüncenin engellemeye çalıştığını söylemiştik. Biri birlik sorunundaki bize göre tersinden olan bakış, diğeri de varolan yapıların ne olacağı sorunu. Aslında birlik sorununa bugünkü dünya solunun içerisinde bulunduğu durumu gözönünde bulundurarak doğru bir yaklaşım gösterebilenler varolan yapıların durumu ve geleceği üzerine de doğru önermelerde bulunabilirler. Bugüne kadarki mücadele içerisinde belli başlı örgütlerden hiç biri diğerlerinin gözünü kamaştırabilecek, diğerlerini kendi bünyesine davet edebilecek bir cazibeye sahibolamamıştır. Bazı marginal birleşmeler gerçekleşmiş olsa bile solda hala sürmekte olan asıl eğilim birbirinden kopma doğrultusundadır. Bu kopuş eğiliminin temeli de dogmatizmdir. Dogmatizmin birleştirici olduğu durumlar da olmamış değildir. Güçlü bir merkezi otoritenin olabildiği ve bunun dışına düşüldüğünde politik faaliyetin de fiilen dışına düşülmüş olduğu durumlarda dogmatizm kopulamayacak ölçüde "sağlam" bir birleştirici olabilmıştır. Ama Marksizmin gelişiminin durmasının nedeni de tam bu biçimdeki "birlik" olmuştur. Dolayısıyla o günlere hasret duymaya gerek yok. Ama parçalanmışlığın bu kadar gelişmiş olduğu durumda da hiç bir ekibin diğerlerini güçlü bir biçimde cezbedebilmesi olanaklı olamamaktadır. Şayet bugünkü gibi çok özgül koşulların oluşmuş olduğu bir durumda böyle bir biraraya geliş mümkün olsa bile, dogmatizmin ifadesi olan sektör örgüt yapıları kısa zamanda bir önceki durumu yeniden üretecektir. Bugünkü demokratik hava sağlam bir mantık temelini ürünü değil, esas olarak bir çatışma döneminin yarattığı özgül bir durumdur. Hemen her örgütte böyle dönemler yaşanmıştır. Ayrılıklar ortaya çıkıp, merkez otoritenin nisbeten zayıfladığı dönemlerde örgüt içerisinde geçmişle kıyaslanamayacak yoğun tartışmalar cereyan eder. Aslında böyle dönemlerin yapının unsurları açısından geliştirdiği bir özelliğinin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ne var ki, tartışmanın taraflarının kafasını belirleyen **dışlayıcılık** olduğundan kazanan, yapıyı oturtup, merkez otoritesini sağladıktan sonra eski donuk yapıya yeniden döner. Bütün ayrılıkları ve bu ayrılıklardan doğan örgütlenmeleri ve kalkanları hep birlikte izleyelim, bundan başka bir tabloyla yüzyüze gelemeyiz.

Dogmatizmin bu alandaki ifadesi -farklılıkların varlığının kabul edildiği beyan edilse de- **özdeşliktir**. Bu yaklaşım biçimi, sağlıklı bir yapının ancak heryanı birbiriyle özdeş ünitelerden oluşabileceğini kabul eder. Farklılıklar hayatın bir zorunluluğu olarak ancak hastalıklar, bünyeden kazınıp atılması gereken urlar olarak görülürler. Onun için de bunlara uzun vadeli yaşam hakkı tanımak bünyenin, bütünün hastalık tarafından sarılmasına izin vermek demektir. İlkeli hiç bir devrimci kuşkusuz buna izin veremez. Ama burada sorun, farklı görüşlerin hastalık olarak görülüp görülmemesi gerektiğinde yatmaktadır. Çoğulcu bir yaklaşım biçimi, birbirinden farklı fikirlerin aynı bünye içerisinde yer almasını bir hastalık olayı olarak değil, gelişmenin olmazsa olmaz şartı olarak görür. Ayrıca devrimci bakış gelişmenin yalnızca çizgisel olmayıp sıçramalı olduğunu özümsemiş olarak bazan en farklı fikirlerin hareketin gelişmesinin zorunluluğu olduğunu bilir. Bu yaklaşım biçimi eski yapılar içerisinde varolmayan

bir şeydir. Buna benzer birtakım ilişkiler bazı çevrelerde yaşanmış olsa bile ilkel örnekler olmaktan ileri gidemezler. Çoğunlukla ya güçler dengesinin bir anında doğmuşlardır ve varlığından bütün taraflar rahatsızdır; dolayısıyla elbirliğiyle ortadan kaldırılacaklardır; ya da "ortayolculuk" olarak mahkum edilmektedirler. Böyle bir durumda da böyle bir düşünce biçiminin çok fazla gelişmesi olanaklı olamazdı. Yeni Öncü çevresi içerisinde fikir farklılıkları her zaman var oldu. Bu durumun zararlı değil doğru olduğunu savunanlar da oldu. Bir arada bulunmanın belli konsensüsüne dayanması gerekliliği birçoklarınınca bilince çıkarıldı. Ama bu zayıf bir durumdu ve şartlar biraz zorlandığında sekterizm karakteristik olarak duruma hakim oldu. Bu bir tesadüf değildi. Yapıda oldukça geniş temelleri olan mantık, şartların da yardımıyla yalnızca kendini açığa vurdu. Öyle ki, ona karşı tutum aldıklarını iddia edenlerin sağladıkları ideolojik malzeme aynen kendilerine karşı kullanılıyordu. Kuşkusuz bu olumsuz duruma rağmen sekterizme karşı sürdürülen mücadele zayıf bile olsa geride varolan temellere ayaklarını basarak hakim çizgi haline geldi. Bunda da elbette bir tesadüf görmemek gerekiyor. Burada dogmatizme karşı sağlanmış olan birikimlerin zıddıyla mücadele içerisinde nitelikçe bir sıçrama yaptığından söz etmek gerekir. Bu yenidir; Marksizm-Leninizmin kavranışında bir yüksek aşamadır. Bunu başlangıç dönemlerinde olduğu gibi var görmeye kalkışmak bu gelişmeyi dumura uğratmak demek olur ve ancak bu düşünüş biçiminin itibarını zedeler. Artık çoğulcu düşünce, "hayır bizi yanlış anlıyorsunuz. Biz ortayolcu değiliz." demeyecek. Böyle zayıf bir savunma mevziine girmeyecek. Tersine, "sizin ortayolculuk olarak görüp değerlendirdiğiniz tutum doğru olan tutumdur. Yalnızca bizim de hoşlanmadığımız çağrışımına yol açtığı için bu taktığınız adı benimsemeyeceğiz, ama tutumu sürdüreceğiz. Bunun adı sosyalist demokratik tutumdur. Mark...zmin çoğulcu özünün dile getirilmesi, davranışa dönüştürülmesidir." diyeceğiz.

Bu yaklaşım biçimine ayaklarımızı bastığımızda varolan yapıların ne olması gerektiği, hangi fonksiyonları sürdürmesi gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Yeni gelişen herşeyde olduğu gibi yanlışlardan, eskinin izlerinden kurtulmak olanaklı değildir. Eylem birliğini koruyarak farklılar birbirlerinin meşruluğunu benimseyip gelişmeyi daha ileri safhalara götürmeye çabalamalıdır. **Tasvir ettiğimiz duruma ulaşmak isteyen yapıların hemen önlerindeki görev kendi bünyelerini bu düşünceyle örerken bugüne kadar olan bölünmeleri aşabilen yeni bir bölünme ve saflaşma dönemine önayak olmaktır.** Bu yaklaşım içerisinde birlik ve varolan yapıların geliştirilmesi ortaya bir ikilem çıkarmaz tam tersine biri olmadan diğeri olamayacak olan bir bütünlük sergiler. Bu bütünlüğü kutuplaştırıp "şu esas şu da tali" ya da benzeri bir mantık çizgisine girenler savunma içgüdüleri içerisinde belki de başlangıçta hiç akla getirilmeyen düşünüş ve davranış biçimlerine zorlanacaklardır.

Birliğin yukarıda işaret ettiğimiz bir doğrultuda gelişmesini savunan geniş bir çevre, yalnızca düşünce üreten dar bir çevreden bin kat şanslıdır. Düşüncelerin sahici gelişmesi onların eyleme dönüştürülmesi süreci içerisinde gerçekleşecektir. Demokrasinin sözünü etmek bir şeydir, ama onu yaşam biçimi haline dönüştürmek birinciyle mukayese edilemeyecek ölçüde değişik bir şeydir. Böyle bir adımı gerçekleştirmeden demokrasi söylemini sürdürenlerin bu işi hemen hiç geliştiremediklerine günlük yaşamımızda ne kadar çok tanık olduğumuzu unutmamak gerek. Bu gün bizim için demokrasinin yaşama geçeceği en önemli alan -başka alanlar yok demek değil- örgütsel alandır. Bu alanda gerçek gelişmeler sağlanmadan güven verici olmak da olanaklı değildir; Hele yaşanan uzun yılların güvensizlikleri ardından.

Birlik isteyenlerin birliğe katacakları birşeyleri olmalıdır. Birliği yukarıda belli insan-

ların biraraya gelişinden öteye yığınların eylemde biraraya gelişi olarak da kavradığımızda *"mevcut yapılar ne olacak?"* sorusunun yanıtı bir kere daha ortaya çıkar. Mevcut yapılar kendilerinin benimsedikleri ve kendilerini aşan yapılar ortaya çıktığında kendilerini bu yapılanmaya bağlarlar. Çıkmadığı müddetçe kendi varlıklarını koruyup geliştirmek en doğal durumdur. Ama bu yapılanmalara düşen önemli bir görev de ortada olmayan durumun ortaya çıkabilmesi için mücadele etmek, bu zeminin peşin bir unsuru olmayı kabul etmektir. Böyle bir çaba sürdürülmez ve *"nasıl olsa birliğin şartları ve birleşebilecek kimse yok kendi işimize bakalım"* ya da *"nasıl olsa birlik olacak mevcut yapılara pek öyle ihtiyaç yok, birlik için uğraşalım"* pasifist tutumları içerisine sürüklenilirse, boş, zararlı ve eski tartışmalar içerisinde çoktan aşılmış sorunların yeniden gündemi bulandırması ve eski ayrılık noktalarına yenilerini ekleyerek ancak geçici ittifaklar ve zorunlu parçalanmalar gündeme getirilebilir.

Sosyalist demokrasi çerçevesini benimseyen Yeni Öncü çevresinin önünde hala bu perspektifi derinleştirme, yaygınlaştırma ve detaylandırma görevi durmaktadır. Bu detaylandırma çalışması örgütlenme ve program sorununu kapsar bir biçimde ilerlemek zorundadır. Öncelikle sosyalist toplumun özelliklerine bugünkü uygulamaların eleştirisinden de geçerek ilerlemeli ve bu amaçlarla bağlantılı örgütlenme anlayışı beraklaştırılmalıdır. Bunun için örgüt içi ilişkileri tanımlayacak olan demokratik merkezîyetçilik sorunu sekter yorumlardan arındırılarak geliştirilmeli amaç-araç uyumluluğunu taşıyan bir parti teorisine ilenlenmelidir. Bu konuda çevrenin daha önce atmış olduğu adımlar ve teorik çerçeve hızlı yol alınmasına olanak sağlayacaktır. Bugüne kadar yapılmış olan tartışmalar özünde proletarya partisinin ne türden ilişkilere sahip olması gerektiği sorusunu da içererek ilerlemektedir. Zaten başka türlü soyutta kalan bir sosyalist demokrasi tartışması yapabilmek olanaklı değildir. Sorun kendi başına felsefe alanını içeren bir özellik taşımakla kalmıyor her türlü düzeylerde bireylerin ve grupların birbirleriyle olması gereken ilişkilerinin tanımını yapıyor. Haliyle bunlardan biri olan Parti ilişkilerini de içeriyor.

Sosyalist demokrasi tartışması genel program sorununun tümünü çözmezse de bu konuda da büyük ölçüde ışık tutucu olmaktadır. Sosyalist toplumun, devletin ne tür ilişkilerden oluşmasını tartıştığımızda sosyalizm programını tartışmakta olduğumuzun herhalde herkes farkındadır. Ancak geleceğe ait istemleri içeren böyle bir çerçeve buraya nereden kalkılarak ve hangi yollardan geçerek ulaşılabileceğini söylemez. Bu bizi zorunlu olarak içinde yaşadığımız dünyanın ve onun bir parçası olan TC'nin alt ve üst yapısal konumlanışının somut irdemesine ve buradan çıkarılacak sonuçlara getirir. Bu gün içinde yaşadığımız dünya ve toplumun değişik yüzeylerinin irdelenmesini içeren yığınla eser karşımızda dikilmektedir. Yaşadığımız dünya ve ülkenin değerlendirilmesi gruplara göre değişiklik arzetsede de çevrenin sahip olduğu genel bir değerlendirme mevcuttur. Yine bu genel değerlendirmeye bağlı olarak belli bir devrim anlayışına ulaşılmıştır. Çok uluslu ve sömürge ilişkilerini bağrında taşıyan bu toplumda, proletaryanın kendi amaçlarını, diğer emekçileri ve ezilen ulus ve milliyetleri gözönünde bulundurmaksızın, daha açıkçası onların iktidar konusundaki taleplerini hesaplarının içerisine dahil etmeksizin iktidar sahibi olması olanaksız görünmektedir. Olacak olsa bile, bir **çoğunluk iktidarı içerisinde demokratik ilişkilerden yana** olan proletaryanın kendi azınlık gücüne dayanarak bu hedefe ulaşması olanaklı değildir. Böyle bir girişim, her azınlığın iktidarı elde tutma biçimlerine sürüklenmeyi zorunlu kılar ve yaşanan sosyalizm deneylerinden başka bir yere çıkmaz. Bu açıdan proletarya, demokrasinin savunucusu olarak Kürdistan'ın bağımsızlığından yana tavır almadan, kadın özgürlüğünün militan savunucusu olmadan, tüm emekçilerin ittifakını

emekçiler arasındaki farklılıkların doğal gelişme içerisinde ortadan kalktığı noktaya kadar sürdürülmesinden yana olmadan, faşizme, emperyalizme ve onun ifadeleri olan askeri saldırganlık anlayışlarına karşı çıkmadan kendi amaçlarına ulaşması olanaklı olamaz. Bu konularda gerekli temeller ortaya konulmuştur. Bugünkü sorun bunların günümüzdeki ifadeleri üzerine analizleri derinleştirmektir. Böyle bir çerçeve kendiliğinden bizleri demokratik devrim formülasyonuna getirir. Bu çerçeveyi bütünsel bir tablo olarak ortaya koyabildiğimiz taktirde proletaryanın günümüzdeki devrimci programını oluşturmuş olacağız.

TARİH NEYE TANIKLIK EDECEK

Ahmet URAL

Dergimizin 16. sayısında okuyucuya açıklanan yönelim düne göre daha olumlu bir noktaya ulaşmış olduğumuzun kanıtı sayılabilir. Böylece yeni bir sınav vermeye de hazır olduğumuzu ilan etmiş oluyoruz. Tartışmanın asıl sahibinin Yeni Öncü çevresi değil, onunla birlikte Yeni Öncü'nün içinden geldiği geleneğin tamamının oluşturduğu '**bütün**' olarak ilan edildiği ve bu gelenekten olup da bu gün farklı **bütünlükler** içinde olanların da davet edildiği bir muhasebe kararı almak yeni bir sınavı kabul etmektir. Güvensizlik ve önyargının böylesine yaygın ve etkin olduğu bir dönemde bu tür bir karar **bütün gücümüzle** desteklenmeli, kararın ciddiyetini ve samimiyetini gölgeleyecek tüm tavırlarla ilkesel bir mücadele içinde olunmalıdır.

Söz konusu muhasebenin kapsamı ve yöntemi ne olmalıdır sorusuna gelince. Hemen vurgulamak gerekir ki Yeni Öncü'nün bu konuda verilmiş yetersiz ama yönelim olarak olumlu bir yanıtı vardır. Elbette her yanıt gibi bu da tartışılabilir değiştirilebilir ya da aşılabilir. Tüm bunlara karşı bağışıklık taşıyamayacak kadar cılız oluşu bir yana zaten bağışıklığı olan '**evladiyelik**' yanıtlar da pek hayırlı sayılmamalıdır. Ancak ortada bu yanıt varsa doğru olan, her yeni yanıtın ilkiyle tartışarak gelişmesidir.

Bildiğim kadarıyla Öncü çevresinde "*Nasıl bir muhasebe ve perspektif?*" sorusuna verilmiş ilk kollektif yanıt 84 yılında kaleme alınmıştır. Engels'in. Mehring'e mektubundaki özeleştirisiyle günümüz arasında paralellik kurarak geliştirilmeye çalışılan tema, öz uğruna biçimin ihmal edildiğine dair bir tartışmayı içerir. Buradan hareketle günümüzde sosyalist pratiklerin önündeki temel sorunun ekonomizm olduğu saptandıktan sonra önümüze bir ikilem ve buna bağlı görevler konulmaktadır: Ya ekonomizm fosilinin bir parçası haline geleceğiz ya da bu fosili yolumuzun üzerinden kaldıracacağız. Bunun yanısıra "*partinin tarihsel misyonu*"nun gelecek toplumu temsil etmek olduğunu, bunun siyasal ve kültürel anlamını ya da kadınlara ilişkin yaklaşım ve tavırlarımızı irdelemeye çalışan tartışmalar ve yazılar da vardır.

İşte dergimizin birinci sayısındaki "**Çıkarken**" yazısı bu ve bunun gibi olumlu öncülleri ve yönelimi içermeye çalışan, hiç değilse bu fikirleri daha geri bir noktaya düşmeden toparlamaya ve ifade etmeye çalışan bir temel metindir. "**Çıkarken**" yazısı böylelikle hem geleneğimizde belirmeye başlayan olumlu bir yönelime bağlanmaya çalışır hem de bir muhasebe/tartışma gündeminin kapsamını ve yöntemini önerir. Bazı pasajları aktarmayı yararlı buluyorum.

"Yöntem olarak geçmişin aşılmasından ne anlamak gerekir? İlk olarak... sosyalistlerin.... bilimsel düşüncenin 'tanrının tekliği' fikrini anımsatır bir homojenlik düşüncesine sahip olmayacağını kavramaları anlamına gelir... Böylece farklı düşüncelerin varolabilmesinin sosyalist düşüncenin koparılmaz bir parçası ve dinamiği olduğunu kavratacaktır. Burada önemli

olan farklı düşüncelerin kendisinden çok nasıl bir yöntemle değerlendirileceği, verimli kılınacağı sorusunun yanıtıdır.

(...)

"...tablonun bütünü gözlediğimizde Marksizmin düşünce zincirini oluşturan halkaların birbirinden koparılıp subjektif biçimde yeniden 'birleştirme' çabalarını, her çevrenin bir halkayı kendisini ifadenin aracı olarak seçme alışkanlığını dönemin karakteristiğini oluşturan temel özellikler olarak kavradığımız ölçüde..."

(...)

Bilimsel Sosyalizmin tüm tartışmalarını üç başlığa indirgemek yöntemsel olarak mümkündür:

1- Kendiliğindenlik ve Bilinç

2- İktidar

3- Sosyo-Ekonomik inşaa

(...)

"...her adım yarının inşasının da şimdiden içerilmesi belirlenmesi anlamını taşımaktadır... Ülkemizde yaşanan sürecin sosyalistler açısından olumsuzlukları bugünü inşa etmekle yarını inşa etmenin nasıl birbirinden koparılmaz olduğunu anlayamamaktan kaynaklanıyor..."

(...)

Bilimsel sosyalizmin yaratıcı özünü ve radikal şiirini, inşa süreçlerinin 'reallikleri' üzerine oluşturulmuş, ekonomizmin kabuğunu kalınlaştırmaktan başka bir işe yaramamış tartışmaların içinden çekip çıkarmanın bir hayatiyet sorunu olduğunu görmek zorundayız".

Aktarılan pasajlara enternasyonalizme ait paragraf da eklenince açıkça görüleceği gibi sosyalist hareketin teorik kısmılığı vurgulanmakta, çokseslilik yöntem olarak önerilmekte kısmılığın aşılması için bütünsel bir yaklaşımın kurulacağı tartışma düzeyleri belirlenmekte, sosyalist faaliyetin en temel sorunu ve ayırdedici yönlerinden birisi olan **amacı içselleştirmiş bir gündelik mücadelenin** kurulamayışı bir çok sorunun kaynağı olarak gösterilmektedir. Bugün buna en genel anlamıyla **amaç/araç ilişkisinin** tartışılması da diyebiliriz.

Söz konusu yönelimin hakkının ne kadar verilebildiği, bu olumlu yanın ne kadar değerlendirilebildiği bir yana, bugün artık Türk sosyalist solunun kahir ekseriyeti 12/13 Ağustos toplantısından başlayarak dün bugün yarın bağlamında uluslararası sosyalizm pratiklerinin bir muhasebesini birlikte yapmaya karar vermiş bulunuyor. Bu noktada artık **Yeni Öncü'nün** yapması gereken **olumlu yönelimini** bu tartışmanın içinde geliştirmesi ve sistemleştirebilmesidir. Buradan da görüleceği gibi **Yeni Öncü'nün** özel bir muhasebesi -80 sonrası defterlerin önemli bir kısmının kaybolması gerçeği bir yana-ancak sosyalizmin uluslararası tarihsel ve güncel bir muhasebesinin yapılmasıyla sağlıklı bir zemine oturabilir. Bugünden sonra amaç artık sosyalistler arası tartışmanın sağlıklı bir gündeme sahip olması için çaba sarfetmek⁽¹⁾ tartışmanın ürünlerinden **Yeni Öncü** okuyucularının en iyi biçimde yararlanmasını sağlamak ve **Yeni Öncü** çevresini etkin biçimde bu tartışmaya katmak olmalıdır. Artık bu tartışmanın yarar ve "zararı" (!) üzerine konuşmanın gereği bile ortadan kalkmış durumdadır. Sosyalist solun hemen hemen tamamı bir kürsünün çevresinde tartışmacı ve dinleyici olarak toplanmış, bu kez de en kuşkucu sektör eğilimlerin bile dışında durmayı "zararlı" bulduğu bir süreç başlamıştır. Bu tartışma birlik adına ne sağlar başlıca bir tartışmanın konusudur ama tartışmaya katılan herkese önemli zenginlikler katacağı ve sosyalist harekete nitel bir gelişme sağlayacağı da şimdiden görülmektedir.

Muhasebenin gündem ve yöntemine dair söylenecekler ise **Öncü** geleneğini, kıs-

(1) Muhtemelen dergimiz yayımlandığında benim de katıldığım bir tartışma gündemi sözkonusu tartışma platformunda ilan edilmiş olacak.

mende olsa Yeni Öncü pratiğini ve “olumlu yönelim”in derinleştirilmesi için başlatılan Sosyalist Demokrasi tartışmalarını da kapsayan bir eleştiriyle örtüştürülebilir.

Bugüne değin sosyalist hareketin politika tarzını dolayısıyla tarihe bakışını ve tartışma uslubunu belirli bir sosyalizm anlayışı belirledi. Dogmatik, tekelci ve ikameci olan bu anlayış tarihe de kredi toplanacak ve kendisini doğrulatacak bir tanık olarak baktı. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak görüşlerinden hiçbir kuşku duymayan kendi dışındaki görüşleri Marksizm dışı gören, tarihsel olarak hep ‘son derece haklı’ bir zeminden konuşan, tartışmak yerine sürekli görüş deklare eden bir tarz ortaya çıktı. Bu tarz, görüşlerde her türden değişiklik yapmayı da güçleştiriyor, bu gerekli hale geldiğinde özeleştiri yapmaksızın, kendini dışında tutarak, işine geleni söyleyip işine gelmeyenin çevresinden dolanarak, söyleyeceğini ‘politika’ adına söylemeyip saklayarak, söylediğiyle yaptığı arasında fark olabileceğinin teorisini yaparak ilerlenmesine neden oluyordu. Mezhepçiliğin vazgeçilmez bir özelliği olarak salt kendini doğrulamak ve haklılığını kanıtlamak amaç haline geldiğinde teori de zorlanmaya başlıyor rasyonel ayrılık nedenlerine yapay, irrasyonel birçok ‘teorik’ neden ekleniyordu. Örgütsel birlik tuhaf bir homojenlik tanımıyla belirleniyor, kendi ‘doğrularının’ dışındaki-leri Marksizm dışı görmeye alışmış olanlar, kendi aralarında beliren ilk ayrı düşüncüyü “dış düşmandan” çok daha tehlikeli potansiyel bir anti-Marksizm (dolayısıyla devrim karşıtı) görmeye başlıyordu. Örgütsel (siz buna sosyalist ülkeler için toplumsal deyin) imkanların bile bu temelde bir mücadelenin konusu olmaya başladığı yerde güven, güvenin bittiği yerde umut, umudun bittiği yerde de mücadele biter... Bizde belki mücadele bitmedi ama her ağacın kurdu kendinden olur misali çürüye çürüye bugünlere kadar geldi sosyalist pratikler. Bugün baktığımızda, sosyalistlerde nihilizme yatkın bir reaksiyonerlik, ve septisisizme yatkın bir kuşkuculuk görmek şaşırtıcı olmayan bir durum.

Bu sürecin ürünü olan -kendim de dahil- hepimizin bu süreci içerdığımızı bilmemiz ve bu bilinçle davranmamız; modern ve sosyalist bir mücadelenin öznelere olmamız için önemli bir imkan oluşturmaktadır. Böylece tarihi tek tek fertlere ve mezheplere tanıklık etmekten kurtarabilir, tarihteki tüm olumlu yönelimlerin hakkını vermeyi öne geçirebilir, ve nihayet tarihi yalnızca sınıfsız toplum mücadelesinin haklılık ve meşruiyetini doğrulayan bir tanık mevkiine iade edebiliriz...

NELERİ - NASIL TARTIŞALIM?

İ. AĞAN

12 Mart ile 12 Eylül yenilgileri sosyalistler için sonuçları açısından farklılıklar gösteriyor. Önemli benzerlik ise her iki darbenin de sosyalistlerin örgütlülüklerine büyük zararlar vermiş olması. 12 Mart'ın devrimci örgütlerin kalıntılarını bile bırakmadığını söyleyebiliriz. Örgütleri dağılan militanlar; geçmişe bakışta ülke ve dünya tahlilinde, anlaşma temelinde yeni birlikler ve örgütlenmeler yaratmak zorunda kaldılar. 12 Eylül sonrasında ise hemen her sol çevre kendisini yeni bir örgüt kurma değil, var olan kalıntıların uğradığı şu ya da bu ölçüdeki hasarı giderme ve yeniden toparlanma ihtiyacı içinde.

Bu iki yenilgi dönemi sonrasında ortaya çıkan önemli bir farklılık ise 12 Mart sonrasında kitlelerin devrimcilere olan güveni ve sempatisi darbeden sonra da devam etmişken, 12 Eylül'ün ardından ise kitlelerden öte sosyalist kadrolar bile güven bunalımı yaşıyorlar. Bu farklılık, 12 Eylül sonrası yaşanan bunalımın sadece askeri ve örgütsel bir yenilgi olmadığını düşündürüyor.

60'lı yıllara baktığımızda dünya halkları üzerinde önemli etkiler yapan olaylar görüyoruz. Küba ve Vietnam devrimleri, sosyalist blokta ise Çekoslovakya, Macaristan olayları. Bu olaylar dünyada olduğu gibi Türkiye halkları üzerinde de etkili oldu. 68 kuşağı ise bu etkiyi çocukluk döneminin tüm özelliklerini taşıyor olmalarına karşın tepkiye dönüştürebildiler. Küba ve Vietnam devrimlerine duyulan hayranlık, Macaristan ve Çekoslovakya olaylarında sosyalizmin yanlış uygulanaşına eleştirel yaklaşım kitlelerce kabul gören ve sempati toplayan bir hareket doğmasına zemin hazırladı. Bu harekete temellik eden ana motif anti-emperyalizmdi. Tutarlı bir anti-emperyalizm savunusu 68 kuşağına burjuva ideolojisi karşısında önemli bir üstünlük sağlıyordu. Bu üstünlük hareketin askeri planda ağır bir yenilgiye uğramış olmasına rağmen kitlelerdeki güven ve sempatinin devam etmesini getirdi. Ne var ki yenilgi sonrasında sosyalistler anti-emperyalizmi aşarak kitlelere sağlam bir sosyalizm tasarısı sunamadılar, anti-emperyalizmin yerini anti-faşizm aldı. Tam bu dönemde yükselmeye başlayan faşizm tehlikesi çocukluk dönemini aşamamış olan sosyalistlerin gündemini fazlasıyla meşgul etti. Sosyalistler örgütlenme, işçi sınıfıyla yollarını birleştirme, burjuvaziyle ideolojik hesaplaşmaya girişme gibi görevlerini yerine getiremediler. Mücadele esas olarak askeri biçimlerde sürdü. Kitleleri bu dönemde etkileyen yeni toplum tasarıları, doğru alternatif politikalar, önderlik yetenekleri değil, askeri yetenekler oldu. Bu temelde gelişen güven ve sempati kitlelerin sosyalistlerin başını çektiği mitinglere yaygın bir şekilde katılmalarını sağlıyor ama seçimlerde sosyalistlerin gösterdiği adaylar yerine burjuva partilerine oy vermelerine engel olamıyordu. 70'li yıllarda sosyalistler yeni bir toplumun mimarları değil yığıt birer askerdiler kitlelerin gözünde. Askeri güçlerini bir gecede yitirmeleriyle de kendilerine duyulan son güveni de yitirdiler. 80 yenilgisinin ardından ise, henüz toparlanmaya başlayan sosyalistler üzerinde sosyalist blokta ki gelişmeler derin etkiler yapmaya başladı. Az sayıda çev-

re gelişmeleri kendi dışlarında olaylar olarak değerlendirerek eski örgütlenme, çalışma tarzı ve mücadele anlayışlarını hayata geçirmeye çalışırken, bir çok çevre ihtiyaç duydukları muhasebe kapsamı içine yaşanan sosyalizmin değerlendirilmesini de almak ihtiyacı duydular. Bu gün içinde bulunduğumuz hareketsizliği, politikasızlığı, dağınıklığı yenilginin yanısıra karşılaşılan yeni durumla da açıklamak gerekiyor.

Bir geçmiş muhasebesi yapılırken öncelikle yapmadıklarımızı ortaya çıkarıp nedenlerini araştırmamız gerekiyor. Ben yapmadıklarımızı şöyle sıralıyorum: **Birincisi**, sosyalistler her şart altında varlıklarını sürdürebilecek örgütler yaratamadılar. Proletaryanın öncüleriyle organik bağlar kuramadılar. Legalite-illegalite yöntemlerini ayakta kalma ve gelişmelerine hizmet edecek biçimlerde geliştiremediler. **İkincisi**, sürekli ve sistemli bir politik üretim gerçekleştiremediler. Kitlelerin ekonomik, politik, kültürel vb. taleplerine cevap verecek politikalar üretilmedi. **Üçüncü** olarak da, ki bu sorun ilk iki soruna da kaynaklık ediyor. İdeolojik mücadelede içe dönüklükten kurtulamadılar. Mücadele sosyalist kadroların kemikleştirilmesi, grupların birbirlerine karşı üstünlüklerinin ispatlanmaya çalışılması biçiminde sürdü gitti. Burjuva ideolojisine karşı mücadelenin sadece bir parçası olan içe dönük tartışmalar esas; burjuvaziyle ideolojik hesaplaşma ise tali duruma düştü. Bu da ideolojik gelişmeye katkısı olmayan, kitlelerin ilgi alanı dışında, kısır tartışmaları aşamamamıza neden oldu. Programatik görüşlerimizi iç tartışmalar üzerinde oluşturmaya çalıştığımızdan burjuvaziyle bir hesaplaşma sonucu ortaya çıkabilecek ve kitlelerin taleplerine cevap veren bir programa sahip olamadık.

Türkiye’de sosyalistlerin yukarıda değindiğim, örgütsel, politik ve teorik süreçlerini muhasebeye tabi tutarken öncelikle sosyalizm tasarılarını netçe şekillendirmeleri gerekiyor. Burjuvazinin ideolojik, politik, kültürel egemenliğine karşı üstünlükler sağlayabilmemiz ve geçmişimizi sağlıklı değerlendirebilmemiz buna bağlı. “*Üreten biziz yöneten de biz olacağız*” sloganını hiç bir zaman gerçekleştirmeyecek bir ütopya olmaktan çıkarıp sosyalizm tasarımız içinde somut bir gerçekliğe dönüştürmeliyiz. Bu da öncelikle yaşanan sosyalizmin sağlıklı bir sorgulanmasını gerekli kılıyor.

Tartışılması gerekenleri: Yaşanan sosyalizm, sosyalizm tasarısı ve bu konuda varılacak sonuçlara uygun örgütlenme, çalışma tarzı ve mücadele yöntemleri olarak saptadıktan sonra bu süreci nasıl aşmamız gerektiğine de kısaca değinmek gerekiyor. Bu süreçte yöntem olarak benimsenmesi gereken, üstünlük sağlanması gereken esas hedefin burjuva ideolojisi olduğunun bilinciyle hareket edilmesi, tek doğru vardır onu da ben savunuyorum gibi bir idealist yaklaşımdan uzak durulması, farklı düşüncelere saygı duyulması ve anlamaya çalışılmasıdır. Böyle yaşanan bir tartışma süreci şüphesiz tartışmaya katılan herkesin birliğini sağlamayacaktır. Ama ortaya çıkacak birlikler ve ayrılıklar kökleri burjuva etkilerine dayanan nedenlere değil ideolojik nedenlere dayanacaktır.

Tartışmalarımız zaman alacağına ve hayat bizim dışımızda akıp gittiğine göre kadroların giderek erimesinin, kitlelerden giderek uzaklaşmanın önüne nasıl geçilecektir. Bunun yolu da bence kitleler adına kitleler için teori üreten sosyalist aydınlar olmaktan kurtulmaktan geçiyor. Şu ya da bu ölçüde varlıklarını korumaya çalışan çevrelerin “*elit*”leri tartışmalarını yol arkadaşlarına taşımaları, onların sürece fiilen katılmaları sağlanmalı, varlığını sürdüren mekanizmalar tartışmaları işçi sınıfına aktarmaya çalışmalı, öncü işçilerin de fiili katılımı sağlanmaya çalışılmalıdır. Bunu becerebildiğimiz ölçüde ortaya çıkacak ürünlerin kolektifliği sağlanabilecek ve süreç tamamladığımızda sorunlarını çözmüş olduğuna inanan bir avuç aydın olarak kalmayacağız.

AMAÇ VE ARAÇ İLİŞKİSİ ÜZERİNE(*)

Ekin TACİSER

"Çağdaş İşçi Sınıfı Partisi" konusu dolayısıyla söylenenler benim açımdan çok yeni şeyler değil. Belki Çağdaş İşçi Sınıfı Partisi konusunda OYA arkadaşın (yoldaşım olmadığı için yoldaş demiyorum. "Yoldaş"ı başka türlü kullanmak istiyorum) söyledikleri çok yeni görüşler değil. Daha doğrusu marksizme dair bilgilerini henüz unutmamış insanlar açısından da yeni değil. Burada Aybar'ı hatırlamamak mümkün değil. Aybar'ın kulaklarını çınlatıyoruz sabahtan beri. "*Leninist parti burjuva tipte bir partidir; Leninist parti konspiratif bir partidir*" gibi tezlerini hatırlayalım. Üstelik de bu görüşler ortaya konurken bunun temelinde yatan, gerisinde yatan motifler açık bir şekilde ortaya getirilemiyor. Yeni tipte Komünist Partisi neydi ki, o "yeni"ye bir yeni daha ekleyerek, onu eskiterek "*yeni yeni*" tipte bir Komünist Partisinden söz etmeye, hatta Komünist Partisi olup olmadığı da tartışmalı böyle bir partiden söz etmeye başlıyoruz? Güzel bir örnekle söze başlamıştı OYA arkadaş: Amaç, ortam ve araç. Sosyolojiden örgütlenmeye dair bölümleri hatırlarsak, belirli bir ortamda belirli bir amacı gerçekleştirmek için insanların kendi aralarında kurdukları ilişki biçimi bir örgütlenmedir. O örgütlenme, o ortamda, o amacı gerçekleştirmenin aracıdır.

Komünist Partisi de böyle bir örgüttür. Ama burada öncelikle üzerinde durmamız gereken "*Amaç nedir?*" sorusudur. Ortamın değiştiğini ya da değişmediğini tekrarlayabiliriz, bunu izah etmeye çalışabiliriz de, amaç neydi? **Bundan yüz sene önceki amaçla, elli sene önceki amaçla, bugünkü amaç bizim açıımızdan aynıdır, değişen birşey yoktur: Sınıfsız topluma ulaşmak, insanlığın sınıfsız topluma ulaşması için mücadele etmek.** Amaç bu. Ama geçtiğimiz yüz yıl zarfında, aslında amaçta ortaya çıkan bir kayma var. Amaç dün —çok yakın tarihlerden söz ediyorum— sosyalizm dendiği zaman işte Sovyetler Birliği'ndeki veya Bulgaristan'daki gibi bir sosyalizm kurmaktı. Yani iktidarı elinde tutan tek bir parti, partinin de yanılmaz önderleri, güzel bir planlama —kimin ne kadar üreteceğine, kimin ne kadar tüketene hatta ineklerin bile ne kadar süt vereceğine karar veren bir plan—, işte toplumu bizim asker kafasıyla boy sırasına dizen bir sosyalizm anlayışı.

Dolayısıyla bizim kavrayışımız bu olduğu için topluma verdiğimiz mesaj da bu. Şimdi bunda değişiklikler oldu. Bu değişimler kendiliğinden olmadı elbette. Daha önce —Lenin'i geçiyorum— Stalin vardı, Stalin'in ortaya koyduklarına herkes biat ediyor-

(*) Bu metin Almanya'nın Bocholt kentindeki bir toplantıda Ekin Taciser'in yaptığı bir konuşmadır.

du. Stalin gitti, Kruşçev geldi. Yine ona da biat edilmeye başlandı. Brejnev geldi, öyle oldu. Aradan Andropov geçti, kısa dönemli. Ne olduğu anlaşılamadı. Şimdi Gorbi geldi. Sevimli görünsün diye Gorbi diyorlar. Gorbi geldi, birdenbire herkes kabak çekirdeği gibi açıldı. Açılınca da perspektifler kaydı. Dolayısıyla bizim çelik çekirdek güme gitti. O zaman bu işi tartışmaya amacı tariflemek başlamak gerekiyor. Çünkü parti belirli bir amacı gerçekleştirmenin aracıysa, araç da bu amaca uygun olmalıdır. Yani amacı bugünden gerçekleştirmeye hazır bir araç olabilmelidir. Çünkü örgüt dediğimiz insanların dışında bir şey, bina, otomobil değildir; cansız nesne değildir. Örgüt bizatihi insanın insanla kurduğu ilişkidir; insanların kendi aralarındaki ilişkileri tayin etmeleridir. Canlı bir varlıktır örgüt. Dolayısıyla bizim kendi aramızda kurduğumuz ilişkiler, hangi amaca ait olacaktır? Neyi gerçekleştirmeye dair ilişkiler olacaktır? Biz, bu açıdan, kuracağımız örgütü veya içinde bulunduğumuz örgütü ancak amacımıza göre tarif edebiliriz. Komünist Partisinden bahsediyorsak, ki öyle bahsediliyor, komünizm kapitalizmin aşılmasıyla gerçekleştirilecek yeni bir toplumsal düzense, insanlığın geleceğiysen bir defa bunu tarif etmek önemli.

Komünizmde ne olacak? Komünizmde olacak olan, sadece üretimin alabildiğine artması ve insanların da yan gelip yatması mıdır, yoksa bir başka şeyler midir? Dün bir arkadaş konuşurken galiba *"Sosyalizm elektrifikasyondur, Lenin de böyle söylemiştir"* diye vurguladı. Ben not almıştım, unuttum, sonra da konuşamadım. Oysa ki Lenin ufacık bir ekleme daha yapmıştı: *"Komünizm veya sosyalizm, elektrifikasyon artı sovyet demektir"* diye. Ama her nedense, nedenlerini zamanımız yeterli gelirse tartışacağız bu toplantıda veya daha sonraları; sosyalizm elektrifikasyona indirgenmiştir. Böyle anlaşılmıştır, böyle anlaşılmaya devam etmektedir. Benden önce konuşan bir arkadaşın söylediği bir söz var: İyi, peki OYA arkadaş böyle söylüyor da, değişen ne olacak? Yani aynı tas aynı hamam, şimdi demokrasi olsun istiyoruz, muhalefet ve farklı görüşler bastırılmasın istiyoruz, acaba azınlık çoğunluğa uysun mu uymasın mı diyoruz da bunu yapacak olanlar yine AHMET KAÇMAZ...(A.KAÇMAZ: *"Esağfurullah"*; E.Taciser: *"Sizin için söylemiyorum"*) AHMET KAÇMAZ, OYA BAYDAR, Ahmet, Mehmet, yani aynı insan malzemesi, aynı anlayışlar olacaksa, nedir o zaman değişen? Değişen ne var ortada? Haklı bir soru. Ben de bunu soruyorum, kendimi de katarak soruyorum. O zaman değişmesi gereken bir başka şey var. Şu amacı ortaya koyup bir tarif etmeli. Yani sosyalizmden ne anladığımızı, sosyalizmdeki insan ilişkilerini tarif etmeli ve oradan bugüne geri gelmeliyiz. Çünkü bizim kuracağımız parti, bu amacı gerçekleştirecek bir parti olduğu için bu amaca uygun olarak kapitalizm şartlarında ne kadar mümkünse, kapitalizm koşullarında bu amaca uygun ilişki biçimi yaratmak ne kadar mümkünse bunun yaşandığı bir örgütlenme olmalıdır parti.

Böyle baktığımız zaman tabii ki elimize sovyet işleyişini veyahut konseyleri örnek almak zorundayız. *"Sovyet nedir?"* sorusuna cevap verip, sovyet bizim gelecekteki örgütlenme biçimimizdir, örgütlenmemizin işleyişidir, sovyetin kendisi sosyalizmdir, komünizmdir. Böyle işleyeceğine göre, o zaman bizim partimiz de bunu gerçekleştirmeye aday bir parti olarak, bunun için mücadele veren bir parti olarak kendi iç ilişkilerini, kendi içindeki ilişkileri ve kendisiyle kendi dışındakiler arasındaki ilişkileri buna göre tariflemek ve yürütmek zorunda olan bir partidir. Yani amaçta bir anlaşıp, ona göre aracı tayin etmek gerekiyor.

Doğrudur, 1922'de Lenin, Komünist Partilerin Örgütsel Yapısı Üzerine Enternasyonal'de alınan bir kararın çok fazla Rusça olduğunu söylemiş ve eleştirmişti. Ama Lenin bu eleştirisini yaparken bu kararın yanlışlığı üzerine tek bir kelime söz etme-

mişti. Demişti ki korkarım batılı yoldaşlar ancak bizim gibi Rusların anlayabileceği bu çetrefil meseleleri şimdi devrimci heyecanla, devrimci coşkuyla kabul edecekler, ama ondan hiçbir şey anlamaksızın, kavramaksızın, onu sadece taklit etmeye çalışacaklardır. Korkum budur. Bu nedenle bu karar fazla Rusça olmuştur, demişti. Rusça olmasının nedeni de upuzun bir Tüzük ve tüzüğün ne olduğu, Merkez Komitesi nedir, Merkez Komitesine bağlı bölge organları nedir, uzmanlık nedir, o nedir, bu nedir gibi bir sürü tariflerle dolu bir tüzük taslağı. Buna göre örgütlenecek Komünist Partisinin uyması gereken kurallar şunlardır diye fazlaca detaylı bir tüzük taslağıydı, örgütlenme şemasıydı. Lenin'in eleştirisi buydu.

Oysa ki Lenin, kendi partisini, Bolşevik Partisini hiçbir zaman yerel bir örgütlenme olarak görmedi. Ben de öyle görmüyorum, birçok komünist de öyle görmüyor. Leninist partiyi yeni kılan, yeni tipte bir parti yapan şey, İkinci Enternasyonal partilerininkinden farklı bir marksizm anlayışı savunması ve bunu yaşamasıydı. Neydi bu anlayış? Burada yine sıkça tekrarladığımız kavramlardan birisi: Marksizm bilim midir, yoksa bir ideoloji midir, bir ahlak sistemi midir tartışması. Marksizm bir bilimdir İkinci Enternasyonale göre. Tabii bana göre de öyle. Marksizm bir bilimdir. Ama bilim nedir, bilimden ne anlamak gerekiyor, bilim karşısındaki tutumumuz nedir?

İkinci Enternasyonal'in, özellikle onun önderi Kautski'nin anlayışına göre, Marksizm tıpkı fizik bilimleri gibi toplumsal olayların gidişatı üzerine kanunlar keşfetmiş, bunu ortaya çıkarmış bir bilimdir, pozitif bilimler gibi bilimdir; dolayısıyla üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişki gittikçe gelişmektedir, bu çelişkinin toplumsal ifadesi bir yanda proletarya bir yanda burjuvazi olarak kendisini göstermektedir. Bu çelişkinin keskinleşmesinin ifadesi proletaryanın sayısının gittikçe artması ve burjuvazinin artık asalak bir sınıf haline gelmesidir toplumda. Burada zaten toplumun kendi doğal yasaları gereği kendi içinde çelişkisini patlatmaya hazır bir gidişat bulunmaktadır. Marksistlere düşen de bunu anlatmaktır ve ne kadar anlattığımızın göstergesi olarak, niceliğimizi ölçmenin aracı olarak da seçimlerde, parlamentoda kendimizi göstermektir. Yani İkinci Enternasyonal'in bilimciliğinde, aslında onun için bilimsel anlayış denmiyor, demiyorum, özel bir eğilim olarak bilimcilikten/scientificism'den bahsetmek gerekiyor. Bu bilimcilik aslında kadercilikten başka birşey değildir. Maddeciliğin mekanik yorumlanmasıdır. Kaba maddeciliktir. Ama bu anlayış İkinci Enternasyonal'de etkili olmuş bir anlayıştır. Gramsci'ye Rus Devrimi karşısında, 17 Ekim Devrimi karşısında, *"Bu devrim Kapital'i yalanlayan bir devrimdir; Kapital Rusya'da burjuvazinin kitabıydı; gördüğünüz gibi o kitap yalanlandı"* dedirtiren de aslında İkinci Enternasyonal'in Marksizm karşısındaki tutumundan başka birşey değildir. İkinci Enternasyonal'in Marksizm kavrayışı dolayısıyla devrim: elbette günü, saati, vakti gelince kapıyı çalacak olan bir olgudur. Onun için insanların bilinçli iradelerini ortaya koymaları, bunun için doğuşmeleri pek gerekmiyor; dalındaki elma gibi olgunlaşıp düşecektir. Zamanı gelince, üretici güçlerin gelişmesi belli bir noktaya gelince, çelişkiler de artınca devrim kapıyı çalacak. Bize sadece o devrimin tepesine oturup sosyalizmi kurmak, ya da zaten her şey hazır, bir koordinasyon yapmak kalacak. Oysa ki Lenin'in Marksizm kavrayışında böyle bir kadercilik yok. Lenin devrimin objektif şartlarının — emperyalizm tahlilinden çıkarak söylüyorum — bütün dünyada üretici güçlerin gelişmesi bakımından varolduğunu ortaya koydu. Üretici güçlerin gelişmesi açısından devrim için şartlar yeterli mi yetersiz mi tartışmasını bitirdi. Artık sorun üretici güçler ne kadar gelişti, üretim ilişkileriyle üretici güçler arasındaki çelişki ne kadar keskinleşti sorunu değildir. Biraz önce yapılan tarif, yanılmıyorsam ALİ arkadaşın yaptığı devrim tarifi, ne Marx'a ne de Lenin'e ait bir tariftir. O sizin yaptığınız devrim tarifi tastamam

Bernstein'a ait bir tariftir. Yanılmıyorsam ulusal bunalımdan bahsediyor Lenin; yönetenlerin artık yönetemez duruma geldikleri, yönetilenlerin de artık böylesine yönetilmek istemedikleri bir an ulusal bunalım anıdır. Böyle bir anda, bu anı başarılı bir devrimle dönüştürmek için hazırlanmış partiler varsa devrim olabilir. Hele de bizim gibi ülkelerde sık sık bu durumlarla karşılaşmamız çok daha mümkündür. Dolayısıyla Lenin'in parti anlayışında, sosyalizmi kendiliğinden gelecek, devrimi kendiliğinden gelecek olarak görmek yerine bizatihi devrimi örgütlemek, devrimi hazırlamak gibi bir perspektif yatmaktadır. Burjuva sosyalistlerinin ayrımıyla konuşacak olursak, onların diliyle Marx'ı teori adamı, Lenin'i de eylem adamı diye ayırdettiren aslında bu. Tabii ki bu ayrım yanlış bir ayrım. Doğru değil, ama bunu ön plana çıkarttıran da Lenin'in bu yaklaşımıdır. Yani insan iradesinin, örgütlenmenin önemini ortaya koymuş olmasıdır ki Marksizm bunu reddetmediği gibi tam tersine benimsemiştir. Ama Marksizmin özel bir yorumu, bilimcilik yorumu, İkinci Enternasyonal Marksizmi bunları bir tarafa koyup unutturmuştur.

Parti sorununun gerisinde yatan budur bana göre; ama bugün "*çağdaş işçi sınıfı partisi*" sorununun gündeme getirden ve OYA arkadaşına dört maddede bir parti tarifi yaptıran sorunsal ise bu değildir. Yani "*devrimi nasıl örgütlemeli?*" sorunu değildir, bugün bunları tartıştıran. Bize bunu tartıştıran bir şeyler oldu dünyada; sosyalizmin prestijinin alabildiğine gerilediği bir dönemde Gorbaçov diye birisi çıktı, yeniden sosyalizmi güncel hale getirdi. Dedi ki Glasnost var, tartışın bakalım. Eskiden işler kolaydı, kimin ne yapacağı az çok belliydi, söyleniyodu. Bugün ise tartışın deniliyor. Glasnost var, konuşun deniyor. Konuşacağız ama ne konuşacağız? Şimdiye kadar kapalı kapılar ardında sıkıştırılmış yerlerde duran düşünceler, insanlar birdenbire açılmaya başladılar. Dolayısıyla sağa sola savrulmalar başladı. Şu anda "*çağdaş işçi sınıfı partisi*"ni tartışıyorsak, bugünkü bu durumdan dolayıdır. Sosyalizmin prestiji aslında çok yenildi, geriledi. Türkiye'de de özel olarak bizim için bir yenilgi döneminden henüz çıkmakta olduğumuz ve yenilginin psikolojisini hissettiğimiz bu dönemde bunları tartışıyoruz. Bu görüşleri ortaya getirmek durumunda kalıyoruz. Lenin'in partiden anladığı hiç bir zaman için bugün eleştirilen ve böyle olmamalı, şimdi şöyle olmalı diye eleştirilen komünist partileri değildir. Lenin için parti sadece bir model değildir; belirli bir amacı gerçekleştirmek için, o amaca uygun olarak çalışan, işleyen bir partidir. Dolayısıyla partinin merkezizetçiliği, partinin demokrasisi —ki kasıtlı olarak ayrı ayrı olarak kullanıyorum— bugün anlaşıldığı gibi Lenin tarafından ortaya konmamıştır. Lenin merkezizetçi bir partiyi savunur. Lenin'in tartışması bu parti yasal mı yasadışı mı olsun sorunu değildir. Lenin yasal biçimleri de kullanabilen, yasadışı olarak da çalışan, yani her iki biçimi de kullanabilen bir partiden bahsediyor. Lenin'in esas sorunu bu değil. Örneğin başka partilere siz yasalsınız diye bir eleştirisi yok. Böyle bir tartışması yok. Ama Lenin'in partisi bir eylem partisiydi. Devrimi hazırlamak ve devrimi yapmak üzere örgütlenen bir parti olduğu için orada elbette ki eyleme giren insanların eylem birliğinin ifadesi olarak merkezi olacaktır. Merkezilikten anlaşılması gereken, bir merkez komitesi değildir. Eylemlerin, belirli bir amaç doğrultusunda yapılan eylemlerin merkezileştirilmesidir. Aynı amaç için Hakkari'deki komünistlerle Berlin'deki komünistlerin eylemlerinin koordinasyonudur. Bir program etrafında, alınan taktik kararlar çerçevesinde bu eylemlerin koordinasyonudur. Bunun ifadesi olan örgütsel işleyiş ise beraberinde bu merkezizetçiliğin nasıl olduğuna dair görüşleri öne getirir. Merkezizetçiliğin karşıtı genellikle demokrasi olarak anlaşıldığı için, "*Lenin'in partisi merkezizetçi bir partidir, şimdi biz demokratik bir parti kurmalıyız, demokratik bir parti olmalıyız*" diyoruz. Hayır, Lenin'in partisi merkezizetçi ama demokratik merke-

ziyetçi bir partidir. Merkezîyetçilik iki farklı biçimde, demokratik olarak da bürokratik olarak da işleyebilir. Bugünkü partiler bürokratik merkezîyetçiliği esas almış ve iliklerine kadar bunu uygulayan partilerdir. Biz Lenin'in merkezîyetçiliğine değil, bunların merkezîyetçiliğine yani bürokratik merkezîyetçiliğe karşı çıkmalıyız. Karşı çıktığımız şeyin ne olduğunu iyi görmeliyiz.

OYA arkadaşın sonunda getirdiği parti önerisi, daha doğrusu parti demek mümkün mü buna bilmiyorum, ama örgütlenme diyelim, yabancısı olmadığımız bir görüş. Avrupa'da otonomcuların savunduğu görüşlerdir. Bunların komünist partisiyle bir ilgisi yok. Benim bildiğim partiyle bir ilgisi yok. Mevcut komünist partilere karşı çıkmamı anlıyorum ve takdir de ediyorum. Yani bu partilere tepki duymamak mümkün değil, o tepkilerini anlamamak da mümkün değil. Ama bunun karşısında savunulacak olanlar bu değil. Marksizmin ne olduğunu, komünizmin ne olduğunu buyurun yeniden tartışalım, tarif edelim. Bunun üzerine aracımızı inşaa edelim. Teşekkürler.

18. SAYI ÇIKTI

Ekim 1989

- Dogma Değil Gerçeklik / *L.Şenji*
- Yenilenmenin İdeolojik Hedefleri / *F.Mussl*
- Komünistler ve Sosyal Demokratlar / *Tartışma*
- Üçüncü Dünyanın Global Karakteri / *K.Habib*
- Otoriteyi Kim Denetleyebilir / *N.Popov*

**dünyaya
bakış**

Ayeni Açılım

Ekim 1989

- Kürt Sorunu Üzerine Tezler / *Şeref Yıldız*
- Kürt Sorununun Dünü ve Bugünü / *A.Zeki Okçuoğlu, Ömer Ağın, Serhat Bucak, Adnan Özbingöl, Kurtuluş Parlak*
- Kıbrıs'ta Olumsuzluk Sürecini Durdurmak Mümkündür / *Zeki Erkut*
- Dağ Fare Doğurdu / *Haluk Akar*
- Yasallaşma Politikası / *Doğan Aktaş*

18. SAYI ÇIKTI

EĞRİ OTURARAK...

Necmi Gül

"Teori sadece gri değil biraz da ölüdür."

(Bir Arkadaş)

Teoriye önem veren ve bu memleketin sosyalistlerinin teori dışılığına hayli kızan biri olarak çok tuttuğum bir arkadaş sözünü epigram gibi almam yadırganabilir. Oysa teoriyi-griye dönüştüren yaratıldığı şartların mahsülü oluşudur. Belki prensipler itibarıyla belirtilen teori gri değildir. Ki bunlarda daha ziyade ideoloji olarak isimlendirilmelidir. Burada bilim-teori-ideoloji ilişkileri ve özellikleri üzerine söylenecekleri geçerek hiçbir politik teori ve ideolojinin bilim gibi algılanmasına katılmadığımı belirteyim. Bilim kavrayışındaki yaygın kuralcılıkların biraz da pozitivizme meyyal oluşunu da göz önüne alarak; bilime dayalı bu anlamda bilimsel oluş-yöntem itibarıyla-ayrı birşey, bizzatı (bilim) demek ayrı. Düz mantığın dogmatikliğini görmek kolay. Ama bir de bilimsellik iddiasıyla ortaya çıkan vardır ki, yeni yeni egemen olanda bu dogmatizm oluyor. Dinsel amentüler gibi, teorik dogmalar, bu kez çok yönlülük adına geliştirilip derinleştirilmektedir.

"Birlik", tartışma ve platformlarının revaçta olduğu bu süreçte, farklı sesimi dillendirmek ve düşünmek isteyen beyinlere hitap etmek istiyorum. Politika yapmak, yani iktidar ilişkilerinin yapılandığı toplumsallığa devrimci tarzda müdahale etmek temel derdimizse, müdahale edilecek toplumsal ilişkilerin Türkiye coğrafyasındaki konumlanışı, bu ilişkilerdeki çelişik karakter ve çelişiklerin mücadele ivmesini evrensel olanla bağlantısı içinde (ideolojik olanın maddi olanlarla değerlendirilişi ve değiştirme yönünün/tarzının özgünlüğü/lerinin tahlili) bağımsız/devrimci inisiyatifle ele almak gerekmektedir.

İşte teori, ideolojik prensiplerin (güncelden ütopya kadar) maddeci yöntemle, toplumsal ilişki ve çelişkileri tahlil etmek, politika yapış tarzının yönünü irdeleyip soyutlamaktır. Yoksa apaçık totolojik bir önerme olan, somut şartların somut tahlili değildir. Çünkü tahlil somut olabilemez, soyuttur. Ve her soyut olan somutluk içinde denendiğinde değişir, gelişir ya da reddedilir. Bizde herkes "somut tahlil" yaptığı için hep "somut tahlillerin" amentülerini Türkiye coğrafyasına kırarak soktuğu için iki kez dogmatik olan, gri teoriyi ölüye dönüştürüyor. Ve teori ya "gerekli" olduğu için "yapılıyor" ya da politikaya yön vermesi diye bir dert olmadığı için yazıldıklarıyla kalan, yazarların bile hatırlamadığı dergi yığınınına dönüşüyor. İşte ölü oluş biraz da bu. Hayat capcanlı, çok zengin, kendisini anlayabilecekler için devrimci potansiyellerini zenginlik ve çeşitliliklerini dayatıyor, dogmatik teori bu gereklilik 'karşısında sektör'likle bilinen sığınağında hırçınlaşıyor.

Türkiye sosyalizmi esas itibariyle Komintern sosyalizmidir. Komintern sosyalizminin Manifesto-Komün ve hatta Ekim ile ilgisi ise yalnız tartışılmakla kalmaz, ayrı bir dogmatizm ve ölü teoriyi gündeme getirir. Prensiplerin ezilmesi çarpıtılması; ve manifestonun sağladığı Ekim'in yarattığı ideolojik üstünlüğü 20 yıl gibi bir zaman diliminde önce gerilemeye sonra da yenilgiye sürükleyen Komintern sosyalizmini anlamak ve kopmak gerekmektedir. Dünya ve Türkiye'de sosyalizmin (hatta Marksizmin) bunalımından söz ediliyor (oysa olan, bunalıma da neden olan öncelikle ideolojik yenilgidir.) Başta ezilenler olmak üzere, insanları çağırdığı güzel Dünya'nın zıddına yapıp ediş ve söyleyişleriyle bu yenilgiyi yaratmıştır. En gerekli ve ilk mevzi dağılmıştır. Çeşitli "esnekliklerle" totaliter süreç mazur görülmüş ve hasma karşı olması gereken ideolojik prensipler, bumerang olup solu vuran silahlara dönüşmüştür. Basılması gereken zeminde ayrılmak birlik için önkoşuldur. İdealler ve ütopyamıza radikal bir dönüş zorunluluktur. Ezilenlerin yaratıcılığı ve devrimci potansiyellerine, inisiyatifine güven, bir biçimiyle kişi putlaştırıcılığına otoriter, hiyerarşik yapı ve ilişkileri sorgulamamıza; ideallerle uyuşan ilişki, organizasyon ve mücadele tarzlarıyla, niceliğin aldatıcı kofluğuna bel bağlamak yerine (birliğe böyle de bakalım) saygın ve güçlü bir niteliğin sağlanması için çalışmalıyız.

Sosyalizm, işçi sınıfının ideolojik/politik söylem, eylem ve emek-sermaye çelişkisinden türeyen, emeğin kurtuluşu hareketinin ismidir. 19.yy kapitalizminin mahsulü olan çelişkileri dillendirilişin çeşitli aşamalarındaki sosyalizm Marks'la işçi sınıfı sosyalizmi olarak şekillenip derinleşti. Sebepleri tartışılmalı ve tartışılabilir bir şekilde, yine başka bir arkadaşın deyişiyle biraz "marangoz hatası"⁽¹⁾ gibi gelip Çarlık Rusya'sı gibi zamanın en geri ve gerici ülkelerinden birinde "iktidar" oldu. "Büyük çoğunluğun büyük çoğunluk yararına, kendine yeten hareketi" (Manifesto) olması gereken sosyalizm, nüfusun azınlığı olan sınıfın, önce çoğunluğunu, giderek bir bölümünü ve giderek adına hareket edenlerin iktidarına dönüştü. İktidar lafının aitini bir kez daha çizerek. Bu fasıl çok yönlü tartışma ve mülahazaların konusudur. Ama biz de geri bir ülkede devrim yaşamayı hedeflediğimize göre, mesele, salt bir sosyalizm tarihi araştırmasıyla değil, pratik hedeflerimizle de yakından ilgilidir. Kimi yönleriyle değinilecek.

İster istemez çok yönlü olacak bu girişin gerektirdiklerini elbette farklı yanlarla tartışacağım. Çoğu bir başlangıç olacak olan kısa değinilerle bakış açımı ve davet ettiğim yaklaşımı özetleyeceğim, burada.

Uzun, teorik usturalar yerine, kestirmeden ideolojik-politik söylemimi "sol komünizm"den etkilenmek olarak kurduğumu dahası "Marksizm-Leninizm"lerin sol'undaki ideolojik-politik devrimci akım ve hareketlerin toplumsal devrimler hazinesine kattıklarıyla kurmaya çalıştığımı ifade edeyim. Hani şu sağ sapma-sol sapma-doğru görüş tekerlemesi vardır ya, ben peşinen "sol sapma" tarafından olduğumu yani hem tarihsel olarak onların daha uygun şeyler söyleyip yaptıklarını, hem de sosyalizmdeki radikal özü yakalamanın buradan geçtiğini sandığımdan safımı böyle belirledim. Tabi neyin sağ, neyin sol olduğu meçhul. Ve bu isimlendirmeleri yapanlar, tarih yazanlardır. Resmi olanlardır. Tarih yazanların bakış açısıdır. Yazarlar da genellikle iktidar olanlar yanlısı yazdıklarından, tarih "kazananların", "egemenlerin" tarihi ola-

(1) "Marangoz hatası" esnrisini, Gramsci'nin "kapitale karşı devrim" lafıyla anlamak lazım. Yoksa Ekim devrimini bir yanlışlık olarak görmek değil ve ama sosyalizmin de sıkışıp kaldığı bir ülke olmasının yarattığı dramatik sonuçları da bir karşılayış tarzıdır. Ekim her şeyiyle dünyanın coğrafyasını değiştirmiştir. Belki de en az "coğrafya"yı.

gelmiştir. Jenerikteki kitleler yine ya kürsüdekini alkışlıyorlardır, ya da "disiplinli emek ordulan" olarak, zihni faaliyetten alıkonulmuş, sömürüldüğü alanlardaki ilişkilere, mutlu gelecek adına katlanan yığınlardır.

Bakın şimdi: Şu "Birlik" tartışmalarının başlatıcı odaklarının önemli bir kesimi 36 yargılamalarıyla ilgili bir iade-i itibar kampanyası açarken Kronstand'lı devrimcileri unuttu. Çünkü bu kampanyalarda sol içinde bir "iktidar" odağıdır. Kendi yanlı bir tarih kurmayı hedeflemektedir. Yapılan haklıyı içerse bile unuttuklarıyla (unutmak mı, unutturmak mı?) "gerçekler, sadece gerçekler üzerinde devrimci söz ve eylem" diyerek ideolojik yenilgiyi zafere dönüştürmek mümkündür⁽²⁾.

Olgular lehimizeyse gerçek, aleyhimizeyse (tarihte olup bitenler niye aleyhimize olsun. Bağımsız devrimci kişilik açısından epigonal davranmayı yeter bir tutumdur)-mezhebimiz, ideolojimiz, kariyerimiz için olgular tarihten silinecek birşey olup çıkıyor. Daha birkaç yıl önce biraz da nazire olsun diye, Moldavya-Letonya-Estonya-Litvanya devrimleri (!) diye birşey yazdığımızda birileri ciddi ciddi buralarda devrim olduğunu savunmuşlardı. Ne denir? Hitler'le Polonya'yı paylaşmaya, konjonktürel öz savunma diyebilenlerin sosyalizm mezhepleriyle hiçbir akrabalığım yoktur. "Birlik" platformları "güzel-iyi" sözlerle yetinip, bu gerçekleri atlayacaksa, üç yerine beş olmanın övücü mü devrimci atılımı yaratacak sanılıyor?

Sosyalist demokrasi tartışmaları, "Nasıl bir sosyalizm?" in önemi üzerine çok şey söylenebilir. Umut etmek istiyorum ki, bu tartışmalardan bu memleketin ihtiyacı olan ve ama evrensel diliyle radikal bir üslup çıkacaktır. Çıkmalıdır, çıkartmalıyız. Sözüyle, yaşadıkları ve yaptıklarıyla. Yeterki devrimci vicdanlara kilit vurulmasın, özgür-bağımsız kişilikler gerekli cesareti gösterebilsinler. Tarih, sek sek oynanacak, icabında atlanacak olgular yığını olarak görülmesin ve devrim bir senaryo sanılmasın.

Sosyalist demokrasi ya da daha uygun bir deyişle sosyalistler ve onların halkla ilişkileri ilerisi için geçiş toplumu hukuku olarak çok partililik ekseninde ele alınamayacak öngelenlere bağlıdır. Kitle inisiyatifi ve doğrudanlık. "Özyönetim ve özörgütlenme". Ezilenlerin kurtuluşlarının kendi ellerinde olduğunun ideolojik örgütsel bağlantıları. Bunlarla birlikte parti fetişi. Sosyalizm zemininde çok yönlü çeşitliliğe rağmen aslında iki tarz ve iki anlayıştan söz etmek mümkündür: İki tarz şudur. 1- Volantirizm 2- Determinizm... İki anlayışsa: 1- Merkeziyetçi, bilinçli elitin yönlendirici bakış açısı, 2- Kitlelerin inisiyatifi ve onlara güven. Bu tarz ve anlayışların 1-1, 2-1, 1-2, 2-2 olarak bulundukları belli bir aidiyetin söz konusu olmadığını zengin pratiklerle biliyoruz. Hem tarz itibarıyla hem de anlayış olarak esas eğilimleri böyle saptamak mümkün. Ve ama bizim taraf olmamızı önereceğim biçim, bu kategorik bölünmeye sığmaz. Ve yuvarlak laflarla "diyalektik bir şekilde" etki-tepki raconuyla oportünizmin yaygınlığına eşlik etmek de değil derdim.

Bilinenin aksine II. Enternasyonalde Bolşevikler arasında (Troçki dahil) çok önemli iki noktada çakışma vardır. Birincisi, partinin merkezi önemi ve merkeziyetçilik. İkincisi, teknolojiyi sınıf dışı görmek, yan tutmaz görmek ve üretici güçlercilik ekonomizmi. Elbetteki Bolşevizm değerlendirilirken feodal Çarlık Rusyası'nın hasta gövdesi içinde geliştiği gözardı edilemez. Ve ama yine de daha 1904'te Rosa Luksemburg'un örgüt meselesinde Bolşevikleri eleştirmesi ve muhtemel bir iktidarda bu örgütsel yaklaşımın doğuracağı merkeziyetçi-bürokratik tehlikeye işaret etmesine dikkat edil-

(2) Daha vahimi sosyalist demokrasi tartışmaları ve sosyalizm anlayışı meselesini temel mesele yapan Yeni Öncü dergisinin taraftarlarından bir grup tutuklunun eleştirileriyle birlikte kampanyaya katılış açıklamalarını dergide yayınlamaması prensipler ve samimiyet konusunda mütereddit kılıcı olmuştur. (Yıl 1987)

melidir. Komün'le birlikte formüle edilen geçiş toplumunun organizasyonundaki prensipler (profesyonel orduyu lağv-polis yok-seçim ve geri çağırma vb.) tesadüfen ya da konjonktürel dayatmalarla değil, otorite-hiyerarşi-disiplin gibi kavramların hemen hiç eleştirilmediği tersine yer yer yüceltildiği bir ideolojik kınılmalar manzumesi olarak prensiplerden rücu ediş, Ekim devrimini kısa sürede eritti. 10. Kongre merkeziyetçiliğin ve iktidarın tapınılmasına; Kronşand, devrime, devrimci kitlelere sırt dönülmesinin dönemeçleri oldular. İcabında tek kişi yönetiminin savunulabildiği, sendikaların Kızılordu örgütlenmesi gibi devletleştirilip askerileştirilmesi, sovyet-işçi komiteleri ve sendikaların partiye bağlı hale getirilişi. Yönetim ve denetim görevleri bürokratik kurumlara havale edilmiş halde kitle örgütlerinin işlevsizleştirilmesi sürecinin doğal sonucu Vişinski sosyalizmidir. Toylozme övgü. "iş-düzen-disiplin" sloganının, militarizasyonun sosyalist ekonomideki "devrimci rolü" gibi üretici güçler sosyalizminin işçi sınıfını güden bir "sosyalizm" olduğu açık değil midir? 70 yıllık pratiği 1917-21'deki virajlarda tanımak çok olanaklıdır. Hatta 1905'in İşçi Sovyetleri'ni görememek de, hatta aynı sovyetlerin 1917 Şubat'ında bütün örgüt ve grupları sollayıp iktidar odağı oluşunu geç anlamakta ve disipline etmek için çabalamakta görmek gereklidir.

Bize, tarihi, devrimci tarzda eleştirmek ve aşmak düşüyor, ne birilerini karalamak, ne de yüceltip övgüler düzmek. "Demokratik" de olsa merkeziyetçilik merkeziyetçiliktir ve bundan geriye kalanlar da ortadadır. Ben bu kavram yerine "özörgütlenme-özyönetim" anlayışına uygun olan devrimci demokrasiyi öneriyorum. Yani anti-otoriter anti-hiyerarşik örgütlenmeyi. Bu merkezi bir organizasyonu dışlamaz, ortak davranış ve güçlerin seferberliğini de. Disiplin... Bir güvensizlik ve hizaya getirme anlayışıdır. Gönüllülüğü yok sayar. En azından ikinci plana iter. Ve konjonktür gibi vaziyetlerde hep de "merkeziyetçiliğin ağır bastığı" bir olayın dili olur. Hizip, tasfiye... filan. Bunu "demokratize etmek" yerine, devrimci tarzda aşmaktır uygun olan. Devrim, önce devrimcilerden, ilişkilerden, yapılanmalardan başlamalıdır ve gündelik yaşamın dönüştürülmesiyle toplumsala müdahale birlikte olmalıdır. "Birlik" bildirgesinin kendinden menkul Demokratik Merkeziyetçiliğe çağrı yapmasını, altında imzası bulunanların politik-örgütsel şahitlikleriyle karşılaştırdığımızda, fil tarifine benzeyeni hepimiz biliriz. Paris Komünü'nün örgütlenmesini niye tartışmıyoruz? Komün yenildiği için mi? Peki Demokratik Merkeziyetçilik iktidar oldu da ne oldu? Komün hala yürekte ve bilinçlerde, Demokratik Merkeziyetçiliğin yol açtıkları da unutturmaya çalıştıklarımız göz yaşları...

Sosyalistler, inatla otorite-hiyerarşi-totaliterizm kavramlarını tartışmıyorlar. Üstelik, farklı devrimci odaklardan bu yönde eleştiriler aldıkları halde. Kestirip atıyorlar, onlar "burjuvadır". (Son tahlilde filan) Haydi burjuva olsunlar. Sosyalizm tarihi, sosyalizm için otoriter, hiyerarşik işleyişlerle mücesses değil mi? Bunun için değil mi, çok partililik, özörgütlenme, özyönetim lafları yeniden keşfedildi. Otorite-hiyerarşi tartışılmadan, tek kişi kültüne varış anlaşılamaz. 1984'ü-BİZ'i yazdıran içsel olgular bu kavramların deşilmesinde ortaya çıkar ve ideolojik yenilgimiz ancak böyle bir cesaretle, yenilenmeyle hücum hattına dönüşür.

Totaliterizm: Çeşitli aforoz uğraklarından geçtim. Ama bu tam bir mayın. Mesele mayının ne kadar gömülü olduğunu bilmemekte ya da sosyalist demokrasinin kendine güven dinamiklerini bilmemekte. Yine de bu adımı atacağım. Düşündüğümü saklamamın alemi yok. Keşke herkes düşündüğünü samimiyetle ifade etse. Günü kurtarmak için, geleceği-yarını feda etmese. Biraz farklı yöne kayayım: Sosyalist harekette (genel olarak devrimcilikte) büyük bir moral-etik devrime ihtiyaç var. Yıkma çalıştığımız düzen ve egemenliklerin değerlerinden ne kadar kopup kopmadığımızı

deşmek gerekli. Bir arkadaşın dediği gibi *"yolu düştüğünde komünizme yabancılık çekmemek"* için değil başka türlü devrimci, sahiden devrimci olunamayacağı için böyle, bu. Devrimciler aralarındaki ilişkilerin her yönlü şikayetçisi olduğumuz ortak kanaatimizse, bunu ne şarklı olduğumuza bağlayarak ne de yenilginin halet-i ruhuyesiyle açıklayamacağımız da biliniyor olmalı. Fedakarlık-dayanışma-dürüstlük-açıklık ve samimiyet gibi politik olmadığı varsayılan kavramların bizi şekillendirmediği, en azından slogan ve dogmalarla birbirimizden ayrıştığımız koşullarda, birlik, pek fazla birşey ifade etmeyecektir. Ve ben totaliterizmle ilgili birşey söyleyeceksem aforozun da varolabileceğini düşünmemeliyim. Eleştiri özgürlüğü *"bayağı bir burjuva şiarı"* değildir. Eleştirelilik ancak ve ancak devrimci bir varoluş tarzıdır. Burjuva olan konformizmdir. Evet, ille de moral-etik bir devrim. Bireysel, yapısal, kolektif her haliyle. Kendimizi ve birbirimizi sevmeyi öğrenerek ölmeyi göze aldığımız ideallerimizin güzelliği hatırına, **kendimize ve birbirimize yabancılaşmamak için.**

Totaliterizm niye mayın? Hala *"varolan sosyalizm"*, *"revizyonizm"*, *"reel sosyalizm"*, *"yeniden yapılanan sosyalizm"* gibi sosyalist dememek için çabaladığımız ve ama sosyalizm dışı da görmediğimizi (mi?) belirtmek için hiç de maddeci olmayan, hiç de prensiplere bağlı olunmayan tarzda politika yapılıyor. Totaliterizmin odağı total bir ideolojidir. Tek parti ya da kişi yönetimi ve bunların elinde kitleler adına, kitlelerin mutlu geleceği için onları hizaya getirecek bürokrasi, ordu ve polis örgütü ve kitleleri devlete bağlı tarzda örgütlemek. Peki bu işte sınıf karakteri yok mu? Var elbette. Totaliter devletler bir sınıf devleti olduğunu da söyleyebilirler, halk devleti de. Burjuva da olabilir *"proleter"* de. Özellikle yönetici elitin çıkarlarını koruyan ve kollayan bunu kitlelere güzel gelecek vaadi ile, iletişim araçları üzerinde (ve bilgi tekeli) tam bir denetim ağı kurarak varolan rejimlerin adıdır, totaliterizm. Ama kesinlikle baskısız, sömürsüz, eşit, adil, özgür bir dünyaya yürüyüşün adı değildir, olamaz. Modernleşmeci görünüp geleneksel değerlere savaş da açabilir, ya da geleneksel değerleri ideolojisi içinde eklemler. Prensiplerle, *"sosyalizm"* arasındaki açığı ve bizim bu açı karşısındaki yerimizi sorgulamak anlamında bir düşünüş tarzıdır bu. **Prensipler yanında yer alanlarla**, bugünü kurtaran ve bugünün değerlerini kızıla boyamakla yetinenler arasındaki ayrılığın adına diyorum ben: BİRLİK diye.

Alakasızmış gibi görünen bir başka paragraf: Örnek Feminizm.

"Marksizmin çözemeyeceği mesele yoktur". O her ne kadar sınıf çelişkileri ve sınıf mücadelesinin teorik ideolojik konumlanması olsa da *"anti ekonomist yorumla"* zaten son tahlilde (!) sınıfçıl olan tüm çelişkileri de programatize eder... Sınıf dışı çelişkilerde (hatta sınıfsal meseleler içinde) farklı devrimci ideoloji ve hareketlere en iyi ihtimalle mesafeli ve son tahlilde sınıf düşmanı olarak davranmak (massedilmediği taktirde) şeklindeki Marksizm yorumu totaliterdir. Ve bizim yakalayacağımız devrimci işçi hareketi bütün ezilenlerin devrimci dönüşümü açısından yakalayacağımız **asgari halka**, I. Enternasyonal'in örgütlenişidir. Çeşitli anarşist, sosyalist ve komünist akımların enternasyonalinin. Paris Komünü'nde kadın ve erkeklerin, çeşitli devrimci hareketlerin birlikteliğinin ortak davranışının ve kitle inisiyatifi üzerinde yükselen devrimci dayanışmacı *"iktidarı"*nın. 917 Şubatı ile başlayıp 921'lere kadar düşen bir ivme ile de olsa, var olan devrimci çeşitliliği, gerçek devrimci demokrasiyi, yükseleceğimiz temel yapmalıyız.

Farklı devrimci ideoloji ve örgütlenmelere de olanak tanımamak olmasın, şu monolitiklik'in adı? Totaliterizmin temel direğidir monolitiklik.

Feminizm: Kadın bakış açısı, kadın kurtuluş hareketinin ideolojik-politik kuruluşunun ismi. *"Kadınların kurtuluşu kadınların bağımsız sözüne ve hareketine bağlıdır,*

kadın devrimi/devrimlerine bağlıdır” dediğinde ideolojik totali rahatsız ediyor. Feminizm kendisini, bir başka (örneğin Marksizm) devrimci ideolojiye rakip görmüyor. Kendi alanının sesi ve hareketi olmak istiyor ve ama özgürlük ve eşitlik idealinin problemleriyle çeşilirdi gördüğü yapısal/arizi şeyleri eleştiriyor. Şimdi, sınıfçıl yöntem her çelişkiyi sınıf çelişkisine indirgeyen yöntem aynı zamanda kendisini politika olarak da ifade ettiğinde, ideolojik bir otorite öneriyor. Tek ve biricik devrimci ideoloji vardır, buna katılmayan burjuvadır!

“Birlik platformunun” bildirgesi Sol’a göre oldukça radikal sayılabilecek şekilde “kadınların kurtuluş mücadelesi”nden sözle bunun “bağımsız bir kadın hareketi aracılığıyla verilebileceğini” deklere ediyor. İmza sahiplerini tanıyor yayınlarını okuyoruz. Boşuna, samimiyet açıklıktan söz etmiyoruz. Neyse?.. Şimdi bu bağımsızlık nasıl bir bağımsızlık? İdeolojik, politik, örgütsel her yönüyle bağımsız bir kadın kurtuluş hareketinden mi söz ediliyor, yoksa mahut DKÖ’lere ya da meşhur “komsomollara” tanınan türden bir bağımsızlık mı? Mesele, ideolojik alanı tekelleyip tekellememektir. Devrimcilik adına, nasıl, politik tekel’e karşı çıkılıyorsa (öyle deniliyor) ideolojik tekele de karşı çıkılmalıdır.

Totaliterizmi “total ideolojik” eksene bağlarken 80 sonrasının politika teorisinin yeni kavramlarına değinmek istiyorum. Bir süre kendimin de üzerinde kafa yormadan kullandığım bu kavramlar: konsensüs, hegemonya, eklemlenme. Bu kavramların kullanımına değil, ideolojik politik alandaki dillendirilişine ve işlevselleştirilmesine bir yünden itirazım var.

Devrim öncesi süreç, için olsun, sonrası için olsun ideolojik-politik hegemonya, diğer ezilenlerin, hegemonya kurmak isteyen dışındaki devrimci ideolojik politik akımların hak ve taleplerini de yedeklemeyi, kollamayı, gütmeyi ifade eder. Gütmeye lafını bilerek koydum. Çünkü olan budur. Bir devrimciler dayanışması, ezilenler dayanışması (çelişkileri ve mücadeleyi tanıyarak) ve ortak mücadele ve özgürleşme projesi yerine, diğerleri adına ve onlara da rağmen, bu hakkı başta ileri sürmek anti demokratizmdir. (Marks’ın İngiliz işçi sınıfının kurtuluşunu İrlanda’nın bağımsızlığına bağlayışını sadece politik bir mülahaza olarak değil de, devrimci demokratik bir üslubun/anlayışın mahsulü olarak da düşünmek gerekir.)

Hegemonya, niyetten bağımsız bir şekilde bir hiyerarşiyi, bir otoriteyi ifade eder. Devrimci bir ideoloji, devrimci başka ideolojileri hegemonyası altına almakla devrimci bir iş yapmış olmaz. Ya da hegemonyayı eklemleyerek yapmış olması (ki masetmeyi içererek) özgür/eşit bir ilişkiyi, “özyönetim-özörgütlenme” problematiğini ezmek olur. Bu tarz, burjuva hegemonyasının, ezen ulus hegemonyasının, erkek egemenliğinin iktidar olma biçim ve karakterini ters yüz etmektir. Nasıl ki, burjuvazi diğer sınıf ve kategorilerin çıkar ve taleplerini “bütünün çıkarları” adına kendi ideolojisine eklemleyerek (massederek-derecesi önemli değil. Ki, bunu çelişenlerin mücadelesi tayin eder) ve bu hegemonyayı devlet aracılığıyla (devlette tüm ulusu temsil eder!) sağlamlaştırıp yeniden üretiyorsa; gerektiğinde zaten devlete mündemiç olan zor’u-şiddeti (polis-ordu-mahkeme-hapishane-aile!) birlikte varediyorsa ve ama bütün bu var oluşun “rıza-mutabakat” (konsensüs) raconuyla sağlıyorsa (adı parlamenter demokrasi oluyor): Bu egemen oluş tarzı, “proletarya”nın da egemen oluş tarzı olarak tersinden kurulabiliyor; olup bitenlerde üç aşağı beş yukarı böyle olmuş. (Şiddet dozu fazla, parlamenter değil, monolitik-gerekli ise; burjuva devlet “proleter” devlete göre halk nazarında daha pozitif gibi-ki, glasnost rüzgarları o yöne esiyor. Bir de Berlin duvarının olmadığını düşünün!)

Konsensüs egemenlik sürmenin adı. Hegemonya sağlayışın adı, bunun kurumlaş-

ması ve ideolojik-politik-kültürel halkaların bütünü.

Biz Komün'e dönelim. Sovyet ve Konseyler bayrağını hatırlayalım. Devlet olmayan "devlet" düşünelim. İster kavramlar olarak, isterse politik teknoloji olarak burjuva biçimlerin geleneksel değerlerin ve egemenliklerin rengini kızıla boyamak (kızıl ordu-sosyalist aile!) olamaz, en güzel dünyanın yolu. Marksizm bazında, burjuvazinin ezilenlerin muhalefetine massedici/bastırıcı hegemonyasını, eklemlmelerini sağladığı konsensüs'u devrimci sürecin politik ideolojisi yapamayız. Buna öngelen işçi sınıfının diğer ezilenleri de **kurtaracağını** ideolojik bir önerme ile dayatamayız. Biliriz ki, işçi sınıfı da dahil her ezilen kendi kurtuluşunu kendi mücadelesi ile sağlar. Bütünsel insan'ın yolu da budur. Ve ama, elbette dayanışarak, massetmeyen her ilişki ve destekle. (Yaşam tarzları ki, kültür biraz bu anlamdadır "tüketilmeksizin" yok edilemez.) İdeolojik iddialarda, en güzel dünyaya uygun olmalı ve yaşananlar unutulmamalı, vakay-i adi sayılmamalıdır. Görece çok kolay olan ulusal çelişkilerin halli, bugün SSCB'de en mühim mesele. SSCB, Kafkaslar'dan Baltık'a Orta Asya'dan Ukrayna'ya (aman sıçramasın!) ulusal ayaklanmalar dönemi yaşıyor. Macaristan, Bulgaristan'la kavgalı, Çin Vietnamla vs. Denebilir ki, işçi sınıfı iktidarı yok (bence de). Ama bazı arkadaşların ille de "ustaya saygı" gereği hala işçi devleti demesini de anlamıyorum, yamuk sosyalizm! (Bence yamuğu da yok).. filan.. Bu yüzden olmadı. Bu yaklaşıma bir şans tanınsa bile, yine de bu süreci şekillendiren hegemonya/sınıf iktidarı (elbetteki en bilinçli unsurların partisi eliyle) Ve diğer ezilenleri kurtarma/gütme ideolojisi değil mi, temel mesele? Bana hiç kimse, hiç bir dönemde sosyalizm adına bir ulusal meselenin demokratik tarzda çözümlendiğini gösteremez.. Niye (Finlandiya meselesi farklı) partilerin, insanların negatifliğine yüklemiyorum ben bunu, yani salt. Bu negatifi yaratan bir ideolojik/politik kuruluş sözkonusu. Benzeri kadınlar için çok daha vahim tarzda sürüp geliyor. Hegemonya eklemlenme ve konsensusu biraz da totalitarizm ile bağlantılı düşünelim mi? Beğenmezsek monolitizmle..

Marksizm totaliter bir ideoloji midir? Sosyalizm totaliter bir proje midir? Böyle düşünmüyorum. Tümdengelimci yöntemle keşfedilen devrimci sınıf teorisi yaşananların deneyimiyle şimdi de "tümevarımcı" bir yöntemle, emperyalist-kapitalist ideolojilerin-geleneksel ideolojilerin yer yer massedilişinden yer yer eklemlenirken benzeşmesinden kurtarılmalı. Devrimci olmak: Biraz da tarihimize, kendimize karşı.

Eğer afaroz edilmemişsem, mayın patlamamışsa, şu biraz da ölü teorinin kemiklerini sızlattıktan sonra (Başta Marks olmak üzere, milyonlarca emekçinin, devrimcinin yıllardır sızlayan kemiklerini ferahlateceğini sandığım şey bu) somut şartların somut politikalarına geçebiliriz.

Sosyalistler - Birlik

Gruplar, parçalanmışlık meşru mudur? Soruyu böyle sormak uygun değil. Hangi saik olursa olsun devrimci politika adına hayat bulan, bunu böyle yaşamayı arzulayanların varlığı her halikarda meşrudur. Birliğe giden yolda "boğazlanmalarını" talep etmenin meşru oluşu gibi. Ertuğrul KÜRKÇÜ bir dergi soruşturmasında, Birlik tartışmaları tüketilinceye kadar bir süreç tayin ediyor. Çok keyfi bir süreç. Üstelik, devrimci politika birliğe angaje edildi. Yani, politika yapmanın adı birlik platformunun tartışmalarına indirgendi. Bu nedenle, bu keyfi "tüketilecek"⁽³⁾ ihtiyacın süreci,

(3) "Tüketim-Tüketilecek": Maddecî tarih anlayışının sık kullandığı bir argüman olarak bir sürecin, bir ilişkinin, bir yapının var oluş çelişkilerini olgunlaşma ve tüketme espirisi olarak koruyacağı görüşü, bizim iradi, devrimci müdahalemizi engellemez. Yeterki biz sürecin tüketilecek çelişkilerini tanıyalım.

devrimcileri-sosyalistleri politika yapmaktan alıkoyan bir tarz ifade ettiği için ve sanıyorum bu memleketin sosyalistlerinin birlik ihtiyaçları bitmeyeceği için farklı bir yaklaşım gerekli. Herkese açık, her eğilimi barındıran tartışmalar sürsün. İtirazım yok. Ama bilineni, bilinmesi gerekeni kestirmek lazım. Ve ihtiyaç, peşinen, bağımsız-özgür devrimci insiyatiflerin birliği olarak tarif edilmelidir. Düne kadar Brejnevci olmuş, hiç bir bağımsız düşünce taşımamış epigonların, Gorboçov'la birlikte onun "izni"yle bağımsız politikaya geçmiş olmaları gerçeği unutulurken, ya da bu hattın insan-örgütlerinin bu yönde köklü bir özeleştirisi süreci (Ki, kusura bakılmasın. Böyle bir özeleştirisi ile en devrimci olunmaz ki.) yaşayıp gösterdikten sonra tartışılabilir olması gerekirken; yine kürsü başlarını tutuyor olmaları, yapılanların ciddiyetini zedeliyor. Bunlardan en akıllıları, birliğe, "*kendini yadsımanın sentezi*" diyor. Yani, hala bağımsız bir kimlik yok. Alışkanlık sürüyor. Kendini yadsımak!

Oysa, devrimci bir birlik, ne bireylerin, ne de grupların kendini yadsımasını gerektirmez. (yadsıma üzerine diyalektik nutka gerek yok). Birlik ihtiyacının gereğini kabul edenler, gereken bileşen için "*kendi*"lerini hem aritmetik, hem de geometrik bir biçimde birleştirirler, "*Kendi*"leri olarak. Tabi burada esas mesele, bu "*kendi*"ler, gruplardır. Bunların varlığı, yani bölünmüşlüğü'nin nedenleri üzerine söylenebileceklerin bir kısmını geçerek; istisnaların varlığını kabul ederek, gruplarda ideolojik-politik birlikteliğin belirleyici olmadığını söylemek çok ileri gitmek midir? (Trockist'ler kısmen tenzih edilir.) Ama yıllardır yaşananların üzerine, gözlemlerin üzerine ve beş altı yıldır devrimci insan yapımızı her saat tanıma imkanım dolayısıyla bu fikri ileri sürüyorum. Grupları, ister demokratik olsunlar, ister anti-demokratik olsunlar iddiaları itibarıyla birer kollektif kabul edersek; belirleyici çimentonun ideolojik olduğu konusunda (bu çimento benzetmesi de çok katı geliyor ama alışkanlık işte!) yani, sosyalist-ideolojik olduğu konusunda çok şüpheliyim. Ahpaplık, hemşerilik ve grup içindeki, "*kast*", "*çevre*" ilişkilerinin başlangıçtaki ideolojik tercihe baskın çıkar hale geldiği yadsınamaz. Daha çok, gençken, dolayısıyla toplumsal adaletsizliklere, haksızlıklara karşı radikal bir tepki duyarken; kendisine ulaşan, ya da mahalle, okul, şehir, işyeri dolayısıyla ilk tanıştığı gruptan politik bir kimlik edinmiştir. Grup, bireyi, başlangıçta var olan "*doğal*" bireyselliğinden de arındırarak yapısına entegre etmiştir. (iradeyi teslim etme nosyonu!) Malum demokratik Merkeziyetçilik, alt üst organ/kişi, disiplinlerle, devrimci: Biraz da, alışkın olduğu toplumda var olan kültürel ilişkilerden dolayı pek bir şok yaşamaksızın grup "*üyesi*" olur. Yani, özgür bireylerin kollektifi yerine, bireylerin bastırıldığı kast ilişkileri, tarikat ilişkileri. Tarikat da bir "*kollektif*"tir. Neyse... uzatmayalım. Bu grupların var oluşunda memleketin kültürel yapısı önemli bir etken. Örneğin, Patriyarkal ailenin henüz parçalanmış olması, ama değerlerinin sürmesi. Yine, gecekonducuların hemşerilik köyü olması. Felsefe geleneği yerine icazetçi kendine güvensizlik, abi/dayı ihtiyacı. Aileden gelen özdeşleşmişliği hemşeriliğe, arkadaşlığa, gruba taşıyan fanatik mezhepçilik ve ilanihaye... ekonomik sebeplerden çok kültürlere ait olan parçalanmışlık, kültürel değişimle ve ama maddi ilişkilerin dayattığı bu anlamda birey ve gruplardan eski varoluş tarzını tüketme bilincine erenlerle aşılabilir. Öte yanda beş on konuda, beş on kez "*özeleştirisi*" yapabilen ve ama her seferinde "*en devrimci*" olan gruplardaki birliğe var oluşu, ya da tamamen tersi bir ideolojik söyleme yönelindiği halde çatlamayan "*çevre*" ilişkileri, hizip-ayrılık tartışmalarındaki tarafların patriyarkal izler taşıyışı bilinerek; Eylül sendromunun dayattığı birlikçilikle, devrimci birliği karıştırmamak görevdir. Yukarıda söylediklerimden sonra Türkiye sosyalistlerinin önemli bir kesimi için en iyi övgü "*cıva gibi*" oluşlarıdır. Malum, cıva, girdiği kabın şeklini alır. Bunlarla mı birlik? Diğer yandan zaten "*aile*"nin dağılmasına

karşı⁴⁾ ya, inat bir ideoloji saikleri atlayış, ya da şekilsizleştirerek "aile"yi ayakta tutmak çabası. (Grup önde gelenlerinin şu tür sıfatları taşıyor olmaları, bunları karşılıklı benimsiyor ve yeniden üretiyor olmaları grupların ideolojik-kültürel şekillenişinin göstergesidir: Dayı, Kaptan, İhtiyar, Şef, Hoca ve yatay ilişkilerde Kirve, Bacı ve benzeri.)

Birlik: Daha nitelikli ve belirgin bir platformda tarif edilmelidir. Her kuru metne, hiçbir sorumluluk duymadan, yani dergisinde yazdığıyla bunun çeliştiğini/çatıştığını bile bile imzalayanlarla değil. (Esnaf müslümanlığı diye birşey vardır. İbadetini gösterişle yapan, allah ve vicdan ağzından düşmez, ama her türlü inanç dışı tutum ve davranışları günah pozisyonlarını gösterişin arka planında gerçekleştirir. Bu esnaf tipolojisiyle hayli benzeşen devrimci önder tiplemesinin hem birlik önünde engel, hem de sosyalist hareketin önemli bir zaafı olduğunu kaydetmek isterim.) Kendisini, yani düşüncelerini yaptıklarıyla uyumlu bir şekilde dürüst, samimi, açık dayatanlarla birlik. "Kendisi"ne güvenenlerle birlik. (her dayatan kendisine güvenmez-başkalarına da güvenmez. Esnaf esnafı bilir.) Güven meseleside, başlı başına ulusal nirençlerimizdendir. Kimse kimseye güvenmez. Kimse kendine güvenmez anlamıyla. Patriyarkal değerlerin görünüşteki yakınlıklarına aldanmamak gerekir, bu aynı zamanda güvensizlik ve irrasyonel rekabet duygusunun bir dışa vuruş şeklidir. Buradaki "kimse"yi aşmış, prensipleri reel politığe yedirmeyecek, buna meydan vermeyecek birey ve kolektiflerin birliğidir anlamlı olan ve tartışılıp tüketilmesi gereken. Tartışılırken de iş yapılarak, düşünerek yürüyebilenlerin devrimci birliği!

Birliğin zeminini de, örneğin, benim varlığımı yadsımayan bir zemin olarak tarif edebilirim. Şekilsizlik yok bunda, tersine, şu birlik tartışmaları içinde oldukça daraltılmış ve netleştirilmiş bir zemin öneriyorum. Devrimci çeşitliliği barındıran, kendisini, örgütlülüğü, mücadeleyi sorgulayan; devrimi **yapılacak** bir iş değil **yaşanacak** bir süreç sayan, kitlelerin devrimci potansiyeline güvenen ve kendi devrimciliğini kurtarıcılıktan, yöneticilikten (bu ideolojiden) arındırmış olanların birliği. Böyle bir oluşum nicelik olarak şu aşamada pek anlamlı olmayabilir. (Birliğe tek tek gruplar olarak taşımayacağımız kadar yük var mantığıyla yaklaşmanın gereksindiği niceliksel ihtiyaçtan daha önde gelen niteliksel birliktir.) Gelecek, yani gelecek böylesi devrimci organizasyonların (örgüt-parti-cephe) etkisiyle şekillenecek. Nasıl, bugün onuncu kongrenin (RSDİP/B) muhalefeti Türkiye sosyalistlerinin önemli bir kesimince dillendiriliyorsa (ne yazık ki biraz politika(!) yapılarak) yarının Türkiye'sinde de devrimci prensipleri kitlelere güvenle birleştirenlerin izleri olacak. Damgası değil, izleri. Çünkü bu retorik farkı bir anlayış meselesidir. "Kendi"mi ve herkesin "kendi"sini çok önemsememesini istediğim halde toplumsal süreçte birey/lerin rolünü damga basıcı olarak görmemek gerektiğini de söylüyorum. Bu "**Heykelli sosyalizm**"le önemli bir farktır. Bireyler önemlidir, hatta öyleleri çıkar ki hiç unutulmazlar. Negatif yada pozitif. Olun'lar ama yapılmasınlar.

Her birlikçi eğilimi destekliyorum. Sekt/mezhep sayısının azalması ortalığı kısmen berraklaştıracaktır. Hatta meseleyi getirip yasal parti eksenine oturtanları da destekliyorum. Bu memleketin gerçekliklerini, çelişkilerinin sertliğini, devlet ve askeriye geleneklerinin, devletin AT projesinde görmezlikten gelerek; bunun politik ve hatta ideolojik uzlaşmalarını yapanların birliği devrimci değildir. Ve ama biz bu arkadaşların

(4) Grupları ve bölümlerini "aile"ye benzetmiş olmak aynı zamanda bu örgütlerin Patriyarkal özelliklerini ideolojik yan kadar kurumsal olarak da taşıyışlarıdır. Ama, zaten bundan çok fazla kaçınabilmekte mümkünsüzdür. Mesele içsel devrimci süreci yaşamaktır.

bu süreci yaşamalarını ve ihtiyaçlarını da tüketmeleri için engel olmamalıyız.

Yasallığa karşı mıyım? Değil. Ama yasalar, teamüller ve gelenekler açısından mevcut sosyalist kadroların ve onlarla birleşeceği umulan işçilerin edinilmiş politika kültürleri içinden doğacak örgüt/parti acaip birşey olacaktır. Öncelik, değerlerimizin değişmesi/devrimcileşmesi ve yaygınlaşmasına verilmelidir. Yani, Metin Çulhaoğlu'nun "yeni sol" dedikleri için. Ve ama radikalizmde, ne onların anacağı bir hak, ne de lafları radikal. O da "bizim". Yasallık-yasa dışılık, her ikisi birden. Bu teknik bir meseledir.

Hadi, güzel güzel ayrışalım ve ayrılıkların birliklerini eylem birliklerinde sağlamaya çalışalım. Birlik ihtiyacının tartışılmasını da tüketmeyelim. Lazım olacak⁽⁵⁾.

İşçi Hareketi - Sosyalistler

Ben kendimi bildim bileli, yani yirmi yıllık solculuğumda, işçi hareketiyle sosyalist hareketin birleşmesi diskurunu dinler okur ve çekerim de. Dünyanın en doğal ve gerekli aşklarından biri bu. Ama bizim memlekette biraz platonik mi ne? Biz, yani sosyalistler bu aşkla yanıp tutuşuruz, ölürüz, hapislerde yatarız filan. Ama sevgilimiz pek pas vermez, niye? (Bu aşta, dominant oluşla özdeşleşme yönüne dikkat çekerim. Ne de olsa sapına kadar erkek sosyalistlerizdir.) Retorik yeter!

Önce biraz rakam: (rakam rasyoneli çağrıştırır. Türkiye solcuları rakamı sevmez. Rakam dogmatizmin de dostu sayılmaz.)

Sektörler

Tarım	Sanayi (toplam)	Madencilik	İmalat	Enerji
9.357.0	2.281.3	129.1	1.999.8	152

Sektörler

HİZMET (toplam)	İnşaat	Ticaret	Banka Sigorta	Ulaştırma	Diğer
4.909.8	686.3	861.2	234.5	594.9	2.527.0

Kaynak: DPT Ağustos 1987 (rakamlar bin kişi'dir.)

Çarlık Rusya'sında Ekim'den sonraki sürecin nesnellikle ilgisini hiç göz ardı etmiyorum. Bu nedenle de bizim nesnelliğimizin (Kürt meselesinin değişik bir bağlamı vardır.)⁽⁶⁾ değişik bir açıdan bilinmesi gerekir. İşte rakamlar ve işte kapitalizmin "gelişmişliği". Hiç sevmediğim demokratik devrim-sosyalist devrim meselesi için tırnaklamadım, bu lafı. (Devrimi senoryalaştıran da biraz bu meseledir.) Kapitalizmle ilgili soyutlamaların tekrarlana gelişinin bir anlamda yersizliğini vurgulamak istedim. Çoğu kez evrensellikten söz ettim, ama politika yapacağımız yer "burası". Bu anlamda yerli olmayı aynı zamanda anti dogmatizmin bir ayağı da saymak lazım. Veya tersi.

Sosyalizm esas olarak emeğin, işçi sınıfının kurtuluş politikasıysa; bu politikanın "nesnesi" ve "öznesi" özellikle imalat sanayi işçileriye 2 milyon, sanayi işçileri ise

(5) Sosyalizm-Aydınlar, sosyalist aydınlar meselesini farklı bir yazıda ele almak üzere: Sosyalist kadrolarla/gruplarla pek sevişmiyor olmaları karşılıklı negatif uslupların sonucudur. Kadrolar, entektüel faaliyete yatkın değiller, aydınlar örgütsel faaliyete. Gerekli olan bu birlik, karşılıklı etkileşim evrelerini gerektirir. Kültürel nesnelliğimizin bir tezahürü olan bu kopukluk giderilmeden sosyalizm "en ileri" bilgiyle donatılamaz. Aydınlar, aydın olma sorumluluklarını, örgütler, onları cezbetme potansiyelini göstermelidir.

(6) Yazı boyunca, Türkiye-Türkiye Sosyalistleri lafını kullanmam "Türk" anlamındadır. Özellikleri benzeşse bile ezen ulus sosyalisti olmam nedeniyle, gerekli desteği ve olanağı sağlamadığım sürece Kürt Sosyalistleri ve Ulusal Hareketi hakkında eleştiri hakkımın olmadığı kanısındayım. Önce, ben/biz, egemen ulus içinde oluşumuzun gereğini yerine getirelim.

Müttefik olacak olan biziz, o halde bunun gereği yerine getirilmeli ki eleştiri dinlenebilir olsun.

2.5 milyon, tüm ücretliler ise 4.5 milyon, sendikal işçi sayısı 1.3 milyon, ile 1.5 milyon arası.

Egemen söylem sanayi işçileri, özellikle de modern sanayi işçileri olduğuna göre, ilk elde ilgileneceğimiz rakam 2-2.5 milyondur. Gerekli ayrıntı: Ondan fazla işçi çalıştıran iş yerindeki toplam işçi sayısı 1 milyon, 50'den fazla işçi çalıştıran 650 bin, 500'den fazla 200 bin.

Sosyalistler dikkatlerini son rakamda yoğunlaştırarak teorik-politik açılımlar öneriyorlar. Tabii burada kamu iş yerleri, özel sektör ayrımı da gerekli. İşçi yoğunlaşmasının fazla olduğu alan daha ziyade kamu iş yerleridir. Uzatmıyalım, olmayacağına indirgemiyorum. Tersine, bunca aşkın "*nesnesi*"nin genel resmini çizdik. Kapitalizmin gelişme seyri ve potansiyelleri açısından bu rakamlar hızla büyümeyeceğine göre, tipik bir alt-gelişkin kapitalizme karşı sosyalizm mücadelesi vereceğimiz açıktır. İşçi sınıfının etkinliğini ve konumunu bu rakamlarla sınırlamıyorum. Örneğin üretimin yüzde ellisi sanayi kesiminde olmakta. GSMH'deki sanayi payı %35. Ayrıca işçi sınıfının bilinen toplu çalışma, kollektife yatkınlık, örgütlenebilme yeteneği vs. ile birlikte etkinlik çok yönlüdür.

İşçi sınıfının mücadelesinin kurtuluş mücadelesi olması için çalışacağız. Peki, işçi sınıfımızın "*Hareketi*"ne alemde? Yukarıda, kısmen Sosyalist Hareketimizin hali pürmelalini çizmiştik. İşçi hareketi deyince bir sınıf bilincini var sayıyorum. Yani artı-değer sömürsünün bilincinde olan, kendi çıkarlarıyla sermayenin çıkarlarının çeliştiğini bilen bir bilinç. 1960 yıllarla birlikte tanıştı bu memleket işçi hareketiyle. Yani, henüz 25-30 yıllık bir hareket. Sendikal bilinç politik bilinç ayrımı yerine işçi hareketinin bilincinde sosyalist bilincin abartılacak bir yönünün olmadığı kanısındayım. Politik bilinci, genel anlamda sosyal demokratır. Türkiye'de eğer sosyal demokrat bir hareketin varlığı kabul edilirse. Ya da, yanılmamak için Avrupa'daki Sosyal demokrat hareketin işçi kökenli oluşunu ve oradaki sınıf hareketinin de sosyal demokrat bir nitelik taşıdığını bilerek bir paralellikten ziyade özgünlüğü yakalıyalım. Genel olarak korporatist ideolojinin varlığı ve egemenliğini kabul ediyorum. Bu anlamda emek-sermaye çelişkisinde işçi sınıfını korporatist ideolojiyle birlikte düşünmek gerekir. Özellikle kamu kesiminde devlete saygının derecesi titizlikle korunmaktadır. Yeni yeni bıçak kemiğe dayanmış olmalı ki, kamu kesimi işçileri ücret ve sosyal haklar mücadelesini kitlesel boyutlarda ve yasal engelleri çiğneyerek tatlı sert bir kavgaya girdi. 20 yıllık mücadele deneyimi var. DİSK deneyimi var. Ve ama DİSK açılın kapatılmasın kavgası yok. 15-16 HAZİRAN'ı var. 26 MART'ı var. Yüzlerce gün süren Grevleri, onlarca mitingleri var. Genç bir hareket için küçümsenmeyecek şeyler bunlar. Ve ama en ilericilerinin bile ufku, eylemi reformist sosyalizmde. Kaybedeceği, zincirinden başka, gecekondusu var. Renkli TV.si hatta Video'su var. En önemlisi "*torunları ve torunları için mücadele*" yerine, bir gecekondusu kapma, ya da bir kat daha çıkma arzusu egemen... Sosyalizme karşı oldukça soğuk. Gerçi cazip olabilecek birşey de yok dünyada. Tersine, örneğin, Dayanışma Hareketiyle daha yakın ilgileniyordur. Gerçi, bu ilgi derinlikli olsa farklı bir işçi hareketimiz olur ama ilgi daha ziyade kararsız sempati boyutlarında. Bir aksilik: Sosyalist işçilerin önemli bir çoğunluğu Dayanışma'cı kardeşlerine CIA ajanı muamelesi çekme geleneğine yatkın olduğu için, ama bu geleneğin "*elastiki*" karakterini izlemekte moral engelleri nedeniyle müterettittirler, herhalde. 80 öncesi radikal sol'la muhabbeti ise faşistlerle başı derde girdiği boyuttadır. Eylül sonrasında çünkü "*bizim çocuklar*" hapisanelerde ölürken kılını bile kıpırdatmamıştır. Bir öğle yemeği boykotu bile yapmamıştır.

Muhabbet havasında da olsa genellikle dikkat edilmeyen ya da kitaptaki işçi sınıfına (dogmaya) uymayan kimi özelliklerini sıraladım, işçi sınıfı ve Hareketinin. Sendi-

kal Harekete gelince: Eylülle birlikte neredeyse 12 Eylül'e eklemlenmiş ve ancak son bir iki yıldır sendika oluş raconlarını yerine getiriyor. Esas itibarıyla devlet sendikacılığına yakın bir örgütlenmenin ezici ağırlığını hala taşıyor. Tam boy sendika bürokratizmi egemen. İşçi Hareketiyle sendikal Hareket uyuşan değil, çelişen bir niteliktedir. Ama çelişkiyi işçi Hareketi lehine çözecek örgütlenme ve bilinç eksik. Devlet ve korporatist ideolojinin etkinliğini en fazla hissettirdiği alan sendikalizmdir. Kamu işyerleri işçilerinin ağırlığından gelen bir özellik biraz da bu. Sosyalistlerin ilgi odağı olan işkollarındaki "bağımsız" sendikalarsa, geleneksel yapılarını devrimcilerin devletle belaya giren başlarından da yararlanarak gölge DİSK ten ziyade gölge Türk-İş'e yakınlar. Bu kadarı yeter.

Biraz da işin teorisi: Sendikalizm 19.yy ve 20.yüzyılın ilk yarısıyla birlikte tamamen "nitelik" değiştirmiştir. Bir mücadele örgütü olarak işçilerin yarattığı bu örgütler emperyalist burjuvazinin düzene yedeklediği hatta düzenin yeniden üretiminde sınıf çelişkisini massettiği organlar haline gelmiştir. Devlet ve burjuvazi nezdinde "saygın" birer kurum olmuşlardır. Bunda sosyalizmin ideolojik yenilgisinin, cazibesini yok edişinin payı da vardır. Yarı devlet kuruluşu yarı işyeri uzantısı halini almış sendikaların yönetiminin sosyalistlerde olması bu niteliği pek değiştirmez. "Ekonomik mücadele, zaten düzen içidir" söylemi ile karşılamamak lazım bunu. Sendikacı, icabında bir devlet görevlisi, bir işveren teknisyeni gibi davranır ve algılanırken sosyalistler sendikaların salt yönetim, seçim, toplu sözleşme işleriyle ilgilenmemelidirler. Belkide en az bunlarla. En çok da, işçi Hareketinin kendi sendikal/ekonomik mücadelesini yaratması için gerekli bakış açısını "kendi" bakış açısını, varolan sendikalizmin aleyhine şekillendirmeye hasretmelidir, ilgisini. Düşüneceğimiz konu: Sendika aidatları. Daha doğrusu bu özelden hareketle işçi sendika ilişkisi. Bilindiği gibi bizde aidatlar işveren tarafından işçi adına sendika kasasına aktarılır. Cunta yeni yasaları hazırlarken en "vahşi" burjuvaların talebi doğrultusunda ve DİSK allerjisiyle aidat işini işçiye bırakacakken sonradan akıllı devlet adamları, akıllı burjuvalar, ve sendika patronları işi kotardılar. Aidatlar kaynağından topluca sendikaya! En "vahşi" burjuvadan kastım, massetme deneyimi yerine daha çok sömürme fırsatçılığını taşıyan yeni yetme burjuvazidir. Cuntanın tavrı ise her tür sivil örgüte karşı allerjisiyle birlikte anlaşılabilir. Yoksa işçilerle sendikalarının ilişkisinin doğrudan ve demokratikliği değil elbetteki. Bir sürü meselenin yanı sıra bu aidat işinin doğrudan işçi sendika ilişkisi olması yönünde bir arzum var. Yani bana öyle geliyorki, işçi Hareketi kendi Hareketi olaksa örgütlenmesindeki ve mücadelesindeki doğrudanlığı her boyutuyla yaşamalı ve kurmalıdır. Bana Türk-İş içinde çalışmak yeni Federasyon gibi tartışmalar pek anlamlı gelmiyor. Yani devrimci yaklaşım bu değil. Bir eleştiri: Mevcut sendikal işleyişler içinde sendikaların yönetimini ele geçirmek anlamındaki sosyalist hedefleri devrimci bir perspektif olarak görmüyorum. Ayrıca da sınıf içindeki etkinliği sendikal rekabet olarak yaşayan perspektifi de tutmuyorum.

İşçi Hareketi sendikalizmle çelişiyor dediysem de, ağırlıklı olarak sendikalizm içinde hapsolmaktadır. Oysa sınıf çelişkisinin kaynağı ve bu çelişkiyi devrimci anlamda dillendirecek olan yan ücret, sosyal haklar meselesi değildir. Esas olan, üretimde işçinin fonksiyonudur, işyerindeki hiyerarşidir. İşçiyi nesneleştiren, makinanın bir parçası yapan ilişkilerdir. Emegine yabancılaştıran sürecin sebepleri ve bütünüdür. Şimdi, bir basamak çıkıp bu anlamda bir işçi hareketinin varolup olmadığını düşünelim: Sosyalist işçiler, ya da klasik deyimle öncü işçiler (aynı anlama gelmesede) bu anlamda bir bilince sahip midir? Yani sosyalizmi "rahat yaşama koşulları" olarak düşünmenin ötesinde, işçi sınıfının fonksiyonunu değiştirecek, emegine yabancılaşmayı ortadan kaldıran ilişkiyi zihinsel faaliyet ve üretimi/kontrol etmek bilinci olarak da tasav-

vur etmekte midir? Ve buradan hareketle, devlet, geleneksel değerler bir bütün olarak dönüşmesi gereken ilişkilerle tasavvur edilmekte midir?

Demek istediğim, birleşmesi düşünülen sosyalist hareketin söylemde işçici, ilişkide yönetici rolüyle, birleşilmesi düşünülen sosyalist işçilerin, söylemde sosyalist ilişkide benimsediği yönetilen rolu birleştğinde, ortaya çıkacak *"Birleşik Sosyalist Örgüt"*, devrimci sosyalizmin değil, Komünist sosyalizmin bir varyasyonu olur. Demek istediğim, sosyalist işçilerle birleşilmesin değil, onlar kısa zamanda düşündükleri rolü değiştiremeyeceklerine göre, onları kurtarmak ve yönetme rolünü değiştiren sosyalistlerle birlikleri anlamlı olur şeklindedir. Bilinç akıtılacak bir kalıp olarak değil, toplumsal fonsiyonunun ve potansiyellerinin bilincini kavrayacak ilişkiler ve etkileşimler bütünlüğü olarak birlik. Örneğin, İşçi Gazete'leri kağıt fiatları arttığında, gazete'nin bir kuytu köşesinde özür dileyerek! fiat artışı yaptığını açıklamak yerine! Kitle iletişim araçlarına esir edilmiş insanların düşünme, öğrenme, zihinsel faaliyette bulunma imkanlarının ortadan kalktığı, onları kaderleriyle baş başa bırakmanın yolu olduğu doğrultusunda kitlesel, yaygın kampanyalar düzenleyip; kağıt fiatlarındaki artışın *"zam"* demek olmadığını, çok daha önemli, hayati önemde bir mesele olduğunu önce sosyalistler, sonra işçi sosyalistlerin kavrayacağı ve işçilere yayılacak bir bilinç gerektiği kanısındayım. Zor, çok zor bir mesele. Ama, olmazsa olmaz denilen şey de bu örnekte saklı. Tabii, işçi gazeteleri de bu bakış açısının gazeteleri olmalıdır ki bu bilinç karşılıklı etkileşsin, yaygınlaşsın. İşçilere, sömürü ve hayat pahalılığı üzerine edebiyat yapmak ahmakça bir iştir. İşyeri ve fabrika üzerine yapılacak edebiyat; işin örgütlenişi, üretim ve üretim sürecindeki fonsiyonların eleştirisi ve dönüşmesi gerekliliği olmalıdır. Teknolojinin de sınıf karakteri taşıdığı olmalıdır. Sosyalizmin nasıl bir teknolojiyi gereksindiği, işçi-üretim ilişkisinin nasıl dönüştürüleceği ile birlikte *"üreten biz yöneten de biz olacağız"* şiarı sosyalist karakter taşır.

Yani aşk, çok yönlü çabalar, faaliyetler gerektirmektedir. Öncü işçilerin kendi verili bilinçleriyle sosyalistlerin bilinçleri arasındaki cezbedici olmayan ilişki bu aşkın gerektirdiği farklı bir düzlemi öngörür.

.....

Genel olarak, sosyalistler negatif-işçi hareketi pek iç açıcı değil niteliklilik ayağına birliği daraltıyor, işi yokuşa sürüyorsun diyen okuyucuya ve bütün sosyalistlere: **Sosyalizm işçi hareketinin politikasıdır, onun politik var oluş şeklidir.** İdeolojik-politik hegemonyamızı da *"daralttığımıza"* göre gazete çıkarıp, bildirimini bassınlar demek istedim. Elbette değil. Sosyalist hareket gelişmesi önündeki politik-ideolojik-kültürel engellerle mücadele etmelidir. Bu engeller fabrikanın etrafında değil, tüm düzeylerde ve insanların derinliklerindedir.

TARİHSEL SÜREÇ - YENİLGİ - BİRLİK

A.KADİR - E.KARA

Yeni Öncü'nün 16. sayısında yayımlanan "çağrı", adı geç konmuş da olsa, gecikmiş bir çağrı da olsa olumludur ve bizce geniş bir katılımı bu tartışmanın içine çekecek gibi görünmektedir.

Gelinen noktada Yeni Öncü çevresinde giderek artan ölçüde muhasebe ve tartışma istemleri dile getirilmektedir. Gerçekten de tartışma olmadan muhasebenin olmayacağı ortada. Ne var ki, bu tartışmalarda kullanılan metodoloji, tartışmanın kendisi kadar önemlidir. Sosyalizm anlayışlarımızı sorgulamadan ve sosyalist demokrasi eksenine oturtmadan yapılacak bir tartışma ve herşeyden önemlisi eski anlayışla yapılacak geçmiş değerlendirmesi, bize yol aldırmayacak, önümüzü açmayacaktır.

Örnekleme gerekirse; kuşkusuz "*proletarya sosyalizmi*"nin sınıfla sıkı bağlar kuramamasını sorgulamak anlamlıdır. (Ancak sorunu "*bütün gücümüzle mi?*", "*esas gücümüzle mi?*" ikilemine sokmadan tartışmak gereklidir.) Ne var ki, bu tartışmayı yukarıda da söylediğimiz gibi sosyalizm anlayışlarımızı ortaya koymadan ve sosyalist demokrasi eksenine oturtmadan yapmaya çalışmak eksik olacaktır.

Yeni Öncü çevresinin yaşadığı sıkıntı ve problemler, salt bu çevrenin değil, Türkiye Sosyalist Hareketi'nin bir bütün olarak yaşadığı sıkıntı ve problemlerdir. Bu problemi aşmanın yolu ise çevrelerin/grupların kendi içine kapanmasıyla değil; kendilerini Türkiye Sosyalist Hareketi'nin parçaları olarak algılayıp, tartışma ve muhasebeyi böylesi bir perspektifle sürdürmeleriyle olanaklı olur. Kuşkusuz bu anlayışı da uçlara çekip mutlaklaştırmamak gerekir.

80'den bu yana yaşanan süreç, her sosyalistin önüne çözüm bekleyen yığınla problem koymuştur. Esas olarak da, bizce, sorunların bu denli boyutlu olmasındaki ana etken; Türkiye'de sosyalistlerin ağır bir yenilgiye uğramaları değil, genel olarak dünyada sosyalizmin anlayış ve uygulama temelinde yenilgiye uğramış olmasıdır. Bu gerçeği görmeden/kavramadan yola çıkmak, daha baştan yanlış bir mantığa sahip olmak demektir.

Böylesi bir muhasebe sürecini yaşamak ve onu "*tüketmek*", kuşkusuz birbirimizi daha iyi anlamayı da beraberinde getirecektir. Üstelik bu süreci "*tüketmek*"; ortalıkta çokça dolaşan yasalıcı, tasfiyeci, reformist nitelermelerinin yerli yerine oturmasına hizmet ettiği gibi, aynı zamanda herkesin eteğindeki taşları dökmesine de zemin hazırlayacaktır.

Herşeyi ile içinde şekillendiğimiz geçmiş sosyalizm anlayışımızın bir ürünü olarak ortaya çıkmış olan "birlik bizde olur"dan, "herkes yıkıldı, biz ayakta kaldık"a, "embriyon halindeki bir partiyiz"e kadar biçimlendirilen insanların şimdi söylenenlere ve yazılıp çizilenlere şaşkınlık duymasını ve "ne oluyoruz?" sorularını sormalarını da daha anlaşılır kılar böylesi bir çaba.

Yönteme İlişkin Kimi Değİnmeler

Gerek Türkiye Sosyalist Hareketi, gerekse çevremizin içinde bulunduğu durumun çözümlenebilmesi, anlaşılabilmesi için gösterilen çabalarda iki tarz göze çarpıyor. Bunlardan biri, tarih içinde edinmiş olduğu perspektifinden, sistematüğinden kuşku duymayarak, içinde bulunduğumuz durumun ürettiğı sorunlara çözüm bulmaya çalışıyor. Diğerİ ise, edinmiş olduğu sistematüğinden kuşku duyarak gerçeğe yaklaşma çabasında. İkincisi, gerçekliğe yaklaşmanın verdiği olanaklarla ortaya çıkarılan bulguları, dikkatle izliyor ve bir kez, bir kez daha sistematüğünü, perspektiflerini gözden geçirerek, gerçeklikle arasındaki açI farkını kapatma doğrultusunda yol alıyor. Kanımızca gelecek vaadeden ikincisidir ve çömeldiğimiz yerde doğrulanabilmenin, geleceğı kazanabilmenin potansiyellerini de kendi içerisinde taşımaktadır.

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin ve özelde çevremizin yenilgi sonrası içinde bulunduğu durumu kavrayışta da farklılıklara sahip görünüyor bu iki tarz. Bizce ilki yenilginin kapsamını, derinliğini, ulusal/uluslararası boyutlarını ve şimdi ortaya çıkardığı sonuçları kavramak konusunda 70 yıllık sosyalist mirasın teorik, pratik ve "ruhsal" baskısını üzerinde taşıyor. Bu baskıdan kurtulamadığı ölçüde de gerçekliğe yaklaşabilmenin umudunu barındırmıyor.

Bunları söylüyor olmak yenilginin kapsam, derinlik, ulusal/uluslararası boyutları ve şimdi ortaya çıkarmış olduğu sonuçları üzerinde izahta bulunmaya zorunlu kılar. Gerçekliğe ait anlamlı bilgiler, çözümlerler olmadan, nesnelliğı değiştirebilmek eğer mümkün değilse, bu yazının sınırları çerçevesinde yenilgi üzerine kimi sonuçlara varmış olmak gerekiyor.

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin ve çevremizin içinde bulunduğu durumu kavrayabilmek için geçmişte ve bugün bu duruma etki etmiş ve etmekte olan faktörleri göz önünde bulundurmak gerektiğı kanısındayız. Göz önünde bulundurulmayan her faktör, gerçekliğin çarpılmış bir fotoğrafını almamızı o ölçüde olanaklı kılar. Bu açıdan nesnelliğın anlaşılabilmesine ilişkin tahliller esas olarak ampirik verilerden yola çıkmamalı, ampirik veriler tahlili pekiştirebilecek kanıtlar olarak sunulmalıdır. Gerçekten de eğer "bir kesim 'sosyalistin' nasıl politika yapabileceğı değilse"⁽¹⁾ sorun, bizim yaşadığımız sorunların dışında bir dünyanın olduğunu kavramak özellikle önem taşır. Ancak gördüğümüz o ki, özellikle kendi çevremizin yaşadığı sorunlar öne çıkarılıp, ne yapılması gerektiğı sorulmaktadır. Her ne kadar bu sorunlar, başka çevrelerin boğuştuğı sorunlarla benzerlikler taşısa da; bu sorunların çözümüne yönelik çabalar, asıl olarak dar bir çevrenin nasıl politika yapabileceğı sorunu üzerinde dolanıp dururlar. Böyle bir sarmalın ne bizi ne de Türkiye Sosyalist Hareketi'ni marjinallikten kurtarabilmesi olanaklıdır. Zaten kendi çevremizin karşılaştığı problemlerin keşfedilmesindeki yöntem, bizce, yaşanmış deneylerden elde edilenlerin teorileştirilmesi çerçevesindedir ve bu anlamda da teorileştirilmiş bir ampirizm ifadesidirler. Kuşkusuz

(1) Mahir Sayın, "Proletaryanın Eylemi ve Birliğı", İşçi Dünyası, 19 Nisan 1989, S.14, s.5.

ki, bunları söylüyor olmak deney yoluyla elde edilmiş bilgileri, bulguları küçümsemek anlamına gelmez. Lakin bu bilgiler, edinilmelerini olanaklı kılan nesnelliklerin nasıl bir coğrafya üzerinde şekillendikleri, hangi faktörler tarafından oluşturuldukları/belirlendikleri dikkate alınmadan elde edilmişler; bu bilgilerin elde edildiği "*gerçeğin*" kendisinden kuşku duymak hakkına sahip olmak gerekir. Bütünlükten keyfice koparılmış ve mutlaklaştırılmış "*gerçek*" veri alınarak politik pratiğe yol gösterilemez. Ancak, dar bir çevrenin nasıl politika yapabileceğine yol gösterilebilir. **Lakin böylece "keşfedilmiş" ve mutlaklaştırılmış "gerçek" ve onu veri alarak oluşturulacak politikalar mezheplerin hareket edebileceği bir alan sağlar.**

İçinde bulunduğumuz durumda gözlem yoluyla elde edebileceğimiz bilgiler, bu bilgileri elde etmeyi olanaklı kılan sorunlar var. Bunların birkaçını sıralamak bile içinde bulunulan durumun vehametini ortaya koyar: Tahrip olmuş yoldaşlık ilişkileri; akıl almaz boyutlara varmış güvensizlik, karşılıklı subjektiflenme; hareket etmek sözkonusu olduğunda şaşkınlık verecek ölçüdeki tembellik; yıllar sonra yeniden ulaştığımız insanlarda gördüğümüz umursamazlık. Bunlar genellikle insan ilişkilerine ait gözlemler. Bunların yanısıra, Türkiye Sosyalist Hareketi'nin durumuna ilişkin olanlar da var. Ki bununla bir vesileyle yakın zamanlarda bir kez daha yüzyüze geldik. Türkiye Sosyalist Hareketi toplumun gündemine ancak iki ölü vererek girebildi. Toplumun gündemine ancak iki ölü vererek girebilen bir sosyalist hareket, üzerinde dikkatlice düşünülmeyi gerektiren bir momentte değil midir? Ya da cezaevlerindeki açlık grevlerine ilişkin olarak yapılmaya çalışılanların hangisinin **Aziz Nesin**'in yaptığı basın toplantısı kadar kıymet-i harbiyesi olduğu üzerine düşünmek gerekmiyor mu?

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin, onun bir parçası olan bizlerin, sosyalistler arası ilişkilerin ortaya çıkardığı tablo karşısında sormak gerekmiyor mu; Neden?

Bu soruya anlamlı cevaplar vermeyen, tüm faktörleri dikkate almayan bir tahlil tarzını ne ciddiye almak mümkün, ne de onun yol göstericiliğinde geleceği kazanabilmek.

Şimdi önümüzde iki yol vardır: **Biri**, bir zamanlar yapıldığı gibi, varolanı "*subjektivizm, felsefi idealizm, yılgınlık*" çevriminde açıklamaya çalışmak; **diğeri** ise, bu sonuçları ortaya çıkaran tüm faktörleri aydınlatıcı bir faaliyet yürütmek. Bizce anlamlı olan ikinci yoldur. Anlamlı olan, "*gerçeği açıklamak devrimcidir*" tümcesinin gerektirdikleri doğrultusunda davranabilmektir.

Çevremize baktığımız zaman sorulması gereken en önemli sorulardan biri yenilginin asıl olarak nerede cisimleştiği, hangi sınıf, toplumsal katman, kişiler üzerinde ifadesini bulduğudur. Bugün belirli ölçülerde örgütlülüğünü sürdürebilen çevrelerin çoğunluğu ve bunun tek tek öznelerinin çok büyük bir kısmı, dokuz yıl ayakta kalabilmenin vermiş olduğu ruh haliyle bu soruya sağlıklı cevap veremiyorlar. Dokuz yıl boyunca türlü zorluklara katlanan bu kadrolar, işlere sıkıca sarıldığında herşeyin süratle düzelebileceği kanısındalar. Lakin, en güç dönemlerde ayakta durmayı başaramamış "*politika adamlarının*" subjektivizmi olarak değerlendirmek gerekiyor bu ruh halini. Asıl olarak yenilginin cisimleştiği alan, örgütlü çevrelerin dışında bulunan, ancak sosyalizme olan inançlarını yitirmemiş çok büyük çoğunluktadır. İçinde bulunduğumuz koşullarda bu çok büyük çoğunluğa dert anlatabilmek, onların yanına yaklaşabilmek olanaklı değil. Bir kez daha neden? Neden, geçmişte sosyalist hareketin saflarında bulunmuş öncü işçiler, sosyalist bireyler, örgütlü çevrelerden kaçmaktadır? Bu soruyu cevaplamak gerekmiyor mu? Yoksa, birilerinin yaptığı, bir zamanlar yapıldığı gibi bunun tek ve temel nedeni "*felsefi idealizm, yılgınlık, subjektivizm*" mi?!

Sorduğumuz bu sorulara cevaplar vermeye çalışmak gerekiyor. Soğukkanlıca düşünölmüş, cesaretle ifade edilmiş cevaplar. Lanetlenmek pahasına da olsa, geleceği kazanabilmenin kapısını aralar umuduyla kapsamlı cevaplar.

Ekonomizm ve Tarihsel Süreç

Bunun için ilk elde bu duruma etki etmiş süreçlere, sosyalizmin dünya ölçeğindeki evrimine, onun geçirdiği safhalara kısaca da olsa göz atmak gerek(*). Böylesi bir çaba Türkiye Sosyalist Hareketi'nin ve çevremizin durumunu algılayabilmemiz için önemli ipuçları sunar kanısındaız. Fakat, böyle bir yazının çerçevesi içinde yapabileceklerimiz, birilerinin yaptıkları gibi kendi yerini haklı çıkarmak ve bu bakımdan da *"tarihten pay almak"* kaygusunu taşımıyor. Teorik vicdan ve bilimin namusu adına taşımaması da gerekiyor. Lakin tam tersini yapanlar da çoğunlukta. Böyle davrananlar, yanılmazlıklarına her geçen gün yeni kanıtlar bulmakta usta görünöyorlar. Ancak gözden kaçırdıkları bir gerçek var: **Tarih** her perspektifi haklı çıkarabilecek denli bonkör!

Tarihin her perspektifi haklı çıkarabilecek denli bonkör olması perspektif sahibi olmamamızı gerektirmez. Eğer böyle olsaydı/olabilseydi, tarihçi bile olunamazdı kuşkusuz. Bu söylediğimiz neyi ortaya koyar? Bu gerçeğin kavranması karşısında perspektiften, sahip olunan tarih felsefesinden kuşku duymak. Bugün, gerek Türkiye Sosyalist Hareketi'nin, gerekse çevremizin buna ihtiyacı vardır. Marks'ın söylediği gibi: **kuşkulanmak, kuşkulanmak, kuşkulanmak**. Buna en çok ihtiyacı olanlar da tabii ki tarihten paylarını almaya çalışanlar. Bunlar aslolarak iki kümede toplanıyorlar: **Bir tarafta, resmi tarih savunucuları** yer alıyor. **Diğer yanda ise reaksiyoner gayri resmi tarih savunucuları**. Tek bir örnek bile tablonun böyle olduğunu anlamamızı olanaklı kılar: Bir yanda *"mutlaklaştırılmış tek ülkede sosyalizm anlayışı"*; diğer yanda ise, üstündeki örtü kaldırıldığında ekseninde bu mutlaklaştırmanın olduğu anlaşılan *"üs görüşüne dayalı dünya devrimi anlayışı"*. Her iki taraf için de Tarih, Marks, Lenin oldukça bonkör. Ancak hayat böyle değil. 70 yıldır tarihten aldıkları payların ortaya ne koyduğuna şöyle bir dönüp bakmak gerekmiyor mu?

Paris Komünü'nden farklı olarak, 1917 Ekim Devrimi, proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesini ve bunu **sürdürebilmesini** olanaklı kıldı. Sosyalist demokrasi tartışmalarında ifade edildiği ve bizim de katıldığımız gibi bir konjonktürde ortaya çıkan olgular, teorinin içine taşındılar ve bu gelenek bugüne değin süregeldi. Bu gelenek daha önceleri sorgulanmadı değil. Ancak **Gorbaçov** ile birlikte, sırtında yumurta küfesi taşıyanlarca da dile getirilmiş olması, tartışılabilmesinin zeminlerini genişletti. Çoğu görüşlerine katılmasak da, Gorbaçov'un açtığı yolun ortaya çıkardığı iki olanak vardır: **Biri**, sosyalizmin uluslararası alandaki prestijinin artmaya başlaması; **diğeri** de, ağırlıkla resmi partilerce değişmez kabul edilen mutlakların tartışılabilir hale gelmesi. Bunlar **Gorbaçov**'un niyetlerinin ötesinde ortaya çıkmış nesnel gerçekler. Bizce ciddiye alınması gereken, olanaklar sunabilecek nesnel gerçekler.

İçsavaş dönemindeki pratiğin teorileştirilmesi ekseninde ortaya çıkan anlayış, resmi komünist partilerde çok uzun yıllar tahakkümünü sürdürdü ve mutlak bir model olarak kabul edildi. Eksenine ekonomizmi oturtmuş bu anlayışın kimi görüntülerine karşı anlamlı tepkilerden birinin Çin'den geldiği söylenebilir. Ancak Çinli sosyalistler perspektif itibarıyla ekonomizmden kopamadıklarından, tepkileri kısmi kaldı ve so-

(*) Sosyalizmin dünya ölçeğindeki evrimine ilişkin yapacağımız bu kısa özet, ilk olarak, her "özet" in şemalaştırmaya açık olması; **ikinci olarak**, her "özet" in bakılan açının dışındaki alanı gözardı etmesi anlamlarında handikaplar içeriyor.

nuç alıcı bir sürece giremediler.

Daha sonraları özellikle Avrupalı komünist partilerde ve ağırlıkla akademik çevrelerde ortaya çıktı ekonomizm eleştirisi. Ancak en büyük eksiklikleri ya yığın hareketiyle alakasız oluşlarıydı ya da gittikçe daha da fazlaca akademik alanla kendilerini sınırlamış olmaları. Her zaman olduğu gibi fikirler kitlelerle güç kazanmadığında ortaya çıkan sonuç bir kez daha gerçekleşti. Kendinde gerçekliklere sahip fikirler kendilerini tüketmeye, kendi içlerinde süratle fikir parçacıkları olarak evrilmeye başladılar. "*Pratikten yalıtılmış teörinin kendisi aslında skolastik bir düşünce tarzıdır*" şeklindeki önerme, böylece bir daha doğrulandı. Böyle olmuş olsa bile bu eleştirilerden öğrenilecek çok şeyin olduğu muhakkak.

1960'ların başlarından itibaren sosyalist hareket iki belirgin tecrübe ve 68'i yaşadı. Küba Sosyalistlerinin ve yine aynı yıllarda önemli ilgi odaklarından biri olan Vietnamlı sosyalistlerin tecrübeleri, uzun yıllar boyunca, farklı uluslardan sosyalistler için dikkate alınan ve yer yer kopye edilen modeller oluşturdular. Her ikisi de ekonomizm eksenli düşünce tarzından kurtulamamış olsalar da, o yıllar itibarıyla itibarını yitirmiş ve açıkça doğrulukları tartışılır hale gelmiş olan bir tarz sosyalizm anlayışına karşı reform girişimleri olarak algılandılar. Aslında "*algılanmadan*" öte bir mahiyetleri de vardı. Gerçekten de bu iki tecrübe ve eş zamanlı 68 başkaldırısı, sosyalizmin süratle itibar kazanmasını ve dünya ölçeğinde, tekrar bir düşünce akımı olarak ciddiye alınmasını olanaklı kıldılar.

Küba ve Vietnam tecrübeleri üzerine çok laf söylenebilir. "*Sosyal Emperyalist Rusya*"nın dümen suyunda oldukları, neo stalinist, stalinist oldukları gibi yorumlar dile getirilebilir. Ancak tüm bunlar, bu tecrübelerin sosyalizme geçici olarak kazandırdığı itibarı ortadan kaldıramaz. Her ikisi de "*bürokratik sosyalizm*" anlayışına karşı durmak gibi bir muhtevaya sahiptiler. 68 de bu tecrübelerin yarattığı prestijden etkilendi.

Bu tecrübelerin itibarı fazla uzun sürmedi. Vietnam, Kamboçya vb. sosyalist ülkelerin vardıkları nokta onları süratle cazibe merkezi olmaktan çıkardı. Küba tecrübesi ise aynı ölçülerde olmasa bile örnek alınır olmaktan çıktı. 80'lere yaklaşıırken bir düşünce akımı ve yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm özlenen bir toplum olma özelliğini geniş yığınlar nezdinde yitirmişti. Nikaragua'da gerçekleşen Sandinist Devrim yeni bir ışık yaktıysa da, fazla etkili olduğu iddia edilemez. Türkiye sosyalizminin geçmiş ve andaki durumu ancak kısaca özetlediğimiz bu tablo ile ilişkilendirilirse anlamını kazanabilir.

Ekonomizm, 1960'lar ve Tarihsel Süreç

Bir düşünce akımı ve yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizmin prestij sahibi olduğu bir ortamda başını kaldırdı 1971 tecrübesi ve o yıllar itibarıyla de oldukça başarılı oldu. Sosyalizmin prestijinin dünya ölçeğinde 70'lerin ortalarına kadar sürdüğü ve Türkiye Sosyalist Hareketi'nin de bu prestijin yarattığı olanaklardan kuvvetle etkilendiği söylenebilir. Ancak 80'lerin hemen öncesinden itibaren bu tecrübeler örnek alınır olmaktan çıktığından ve bu durum dünya ölçeğinde prestij kaybına da neden olduğundan, Türkiye sosyalizmi de bundan dolaysız olarak payını aldı. Bunları söylüyor olmak, Türkiye Sosyalist Hareketi'nin kendi tecrübesiyle, kendi mücadelesiyle elde ettiği saygınlığı, prestiji yok saymamız anlamına gelmiyor. 1971 tecrübesi yaklaşık 50 yıldır Türkiye sosyalizmine egemen olan anlayışın reddi ve bunun

sağladığı olanaklar üzerinde de yükseldi. Bizim dile getirmek istediğimiz; 60'lar itibarıyla farklı ülkelerin sosyalistlerinin egemen olan bir sosyalizm anlayışına karşı ayaklanmasıdır. Belki bu girişimler, bilinçli çabalar, kendini teorize etmiş bütünlükler olarak ifade bulamadılar, ama o dönemde ortaya koydukları sonuçlar ve gerçekleştirdikleri politikalar itibarıyla bir farklılıklarının olduğu da su götürmez. Bu anlamda 1971, benzerleri gibi, 68 gibi ortak bir zemine sahipti.

Tüm bu tecrübelerin en önemli zaafı olarak, kendilerini negatif bir pozisyonda konumlandıklarını söyleyebiliriz. Genellikle bir çoğu **karşı olmak**, ya da varolan modeli kabullenmemek temelinde geliştirdiler ve bütünlüklü bir toplum projesini gündeme getirmediler/getiremediler. "*Nasıl bir sosyalizm*" ekseninde şekillenmenin, bir bakıma kendisini pozitif tanımlayabilmenin, uzun yıllar ekonomizm tarafından kuşatılmış dünya sosyalizmi çerçevesinde fazla kolayca gerçekleştirmeyeceğini görmek gerekir kanısındayız.

1971 tecrübesi yukarıda belirttiğimiz negatif bir söylemle, **karşı olmak** temelinde şekillendi. Ağırlıklı olarak "*sosyalist merkezlere*", "*bürokratik sosyalizme*" karşı olmak, "*reformizme*" karşı olmak temelinde ortaya çıktı bu tecrübe. **Mahir Çayan**'ın görüşleri dikkatle incelendiğinde görülebilir ki, ısrarla üzerinde durduğu noktalardan birisi "*Türkiye'nin gerçekleri*"dir. Bu ilk bakışta milliyetçi bir sosyalizm anlayışı olarak algılanabilir olmakla birlikte, içinde bulunulan durum itibarıyla hiç de böyle değildir. 1971, tam da 50 yıllık Dünya ve Türkiye ölçeğindeki ekonomist kuşatmaya **yanıllıncı bir karşı çıkış olduğu noktada enternasyonalistli**.

Bunun yanı sıra, 1971'de özel bir öneme sahip olan THKP-C'ye ilişkin söylenmiş olanlara genellikle katıldığımızı söyleyebiliriz.

1970'lerde Sosyalist Hareketin Pozisyonu

1970'ler sonrası sosyalist hareketin içinde bulunduğu durumu pozitif ve negatifleriyle şöyle özetleyebiliriz:

70'lerin sosyalist hareketi iki kaynaktan etkilendi: **İlki**, 1971'in, asıl olarak 50 yıllık sosyalist mirasta ifadesini bulan anlayışlara karşı "*reaksiyonu*" temelinde yükselen ve kendine uygun bir pratiğe de öngelen mirası; **ikinci** olarak ise 50 yıllık sosyalizm pratiğinin olumsuzluklarına karşı bir "*reaksiyon*" olan Dünya Sosyalist Hareketi alanındaki yeni tecrübeler.

Ancak gerek yeni tecrübelerin, gerekse 1971'in sınırlılıkları olduğu kısa zamanda ortaya çıktı. Yukarıda farklı bir bağlamda açıkladığımız gibi, bu yerel ve uluslararası tecrübeler, kendilerini **varolan sosyalizm pratiklerine karşı olmak** noktasında sınırlandırdılar, yaşam karşısında, yaşanmış pratikler karşısında negatif bir pozisyon tuttular. Bu ilk elde reaksiyonerliği ve bu dolayım vasıtasıyla da sağa ve sola savrulmaları mümkün kıldı. Fakat asıl önemlisi **negatif olarak konumlanmak, pozitif bir söylem oluşturmamak, detaylandırılmış bir toplum tasarımı olarak sosyalizm, "nasıl bir sosyalizm" problematiğe sahip olmamak noktalarında ortaya boşluklar** çıktı. Bu boşluklar ağırlıklı olarak 50 yıllık miras tarafından dolduruldu. Bu doldurulma çabasının bilinçli bir şekilde gerçekleştirildiği iddia edilemez. Bizce bunun iki nedeni vardır: **İlki**, ekonomizm ekseninde şekillenmiş teorik ve pratik mirasın devasa kuşatıcılığı; **ikinci** olarak ise, 1971 ile tarih sahnesine çıkan "*ihtilalci*" akımın gençliği. Bu iki faktörün birleştiği noktada teoride bir tarihin, pratikte bir tarihin yaşandığı iddia edilebilir.

89 Türkiye'sinde nasıl bir toplum kuracağına göre değil de; neyi, nasıl yıkacağına

göre şekillenmiş bir sosyalist hareketin mirası üzerinde hayat alanı bulmuş olmak bizi fazlaca ilgilendirir. Bizce Türkiye Sosyalist Hareketi 12 Eylül öncesi itibariyle yanlış bir eksenle ayrılmaya uğramıştır. 40 küsur grubun ağırlıklı olarak devletin niteliği, evrim-devrim vb. gibi konularda ayrılmaya uğraması; anlaşılmış/anlaşılamamış bir toplum tasarımı olarak sosyalizm çerçevesindeki ayrışmanın ardından gelmeliydi/gelmelidir. Bunun 12 Eylül öncesi imkanlarını tartışmak bu yazının sınırlarını aşar. Ancak biz o günkü koşullarda bu imkanların olmadığı kanısındayız.

Belirttiğimiz gibi, Türkiye Sosyalizmi ve onun bir parçası olan çevremiz, "yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm" konusunda ortaya çıkan boşlukları, ağırlıklı olarak, 50 yıllık ekonomizm eksenli teorik ve pratik mirasa dönerek doldurmuştur. Bizce bugün yaşamakta olduğumuz sorunların en önemli nedenlerinden birisi budur.

Birlik, Yenilgi ve Sosyalist Demokrasi

"Yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm" dediğimiz şeyin eksenine oturması gereken sosyalist demokrasidir. Bugün ağırlıklı olarak bunu kavramış ve içselleştirmiş bir tarihi yaşamamış/yaşayamamış olmanın yarattığı sorunlarla uğraşıyoruz. Yaşanan sorunların altını deştığımızda, anlamak çabasıyla üzerlerine eğildiğimizde önümüze çıkan hep budur: Sosyalist demokrasi. Nasıl bir toplum kurulacağını ifade ettiği gibi, bugün aramızdaki ilişkilere de bir açıklık kazandırır sosyalist demokrasi. Onun için de yarının sorunu olduğu kadar, bugünün de sorunu.

Kavram kargaşalıklarını ve farklı anlaşılmayı ortadan kaldırmak için, sosyalist demokrasinin ne olduğunu tanımak bir gereklilik. Tanımı iki düzeyde yapabiliriz:

İlk ve asıl olarak sosyalist demokrasi, egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın iktidar organlarını meşru kabul eden tüm güçlere örgütlenme özgürlüğünü ifade eder. Bu formülün burjuvaziyi dışarda bıraktığını belirtmeye gerek yok. Çünkü, kendine ait çıkarlara sahip bir sınıf olarak burjuvazinin, egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın iktidar organlarını meşru bir güç olarak görmesi/kabul etmesi tarihsel ve siyasal olarak mümkün değildir. "Herkes iktidarı birbirinden açıkça alır, bunun gizli biçimine şimdiye değin rastlanmadı, rastlanacağı da yok"⁽²⁾.

Ancak sosyalizm temelini kabul eden güçlere örgütlenme özgürlüğü koşullarında bilimin gelişmesi mümkündür. Ancak bu koşullarda parti-sovyet ilişkilerinin çarpılmasının olanakları vardır. Çünkü ancak böyle bir zeminde azınlıkların çoğunluk olabilmesinin; sınıfın öncülerinin kendi çıkarlarına sahip olabilmelerinin; "yönetmekte olanların" çoğunluğun çıkarlarından koptuklarını anlayabilmelerinin imkanları doğar. Bu açıdan da, çok partililik olarak sıkıştırılmaktan yarar umulan bir biçim sorunu değildir ve sovyetleri meşru kabul eden tüm güçlere örgütlenme özgürlüğü bağlamında "bilimin de, sovyetin de" güvencesidir.

İkinci olarak sosyalist demokrasi, bir sınıflı toplum biçimi olarak kapitalizmin ortaya çıkardığı nesnelliğin kabulüne tekabül eder. Kapitalizm altında proletaryanın (bir bakıma köylülüğün) homojenliğe sahip olması olanaklı değildir. Bundan dolayı da proletarya, çıkarları birbirleriyle çelişen ayrı ayrı bölüntülerden oluşur. Bu, ekonomik ve tarihsel olarak kapitalizm tarafından yaratılan bir sonuç, ekonomik ve siyasal olarak da burjuvazi tarafından sürdürülmesinden yarar umulan bir durum olduğundan dolayı, bu çıkar farklılıklarından türeyen görüşlerin "meşruiyetini" tartışmak Marksistler

(2) Tekin Yılmaz, "Sosyalist Demokrasi Proletarya Devletinin Kendisidir", Yeni Öncü, Ocak 1988, S.9, s.37.

için sözkonusu olamaz. Ancak bu durum, Marksizmin "işçi sınıfının bütünsel ve uzun vadeli çıkarlarının" ifadesi olduğu gerçeğini değiştirmez ve bu çıkar farklılıklarından doğan görüşlerin kendisini bir sapma olarak nitelermeyi engellemez. Ama nihayetinde, tarihsel, siyasal ve ekonomik bir gerçeklik olan bu durum ve bundan türeyen görüşlerin kabulü, gerçeklerin algılanmasından, yani bir bakıma yine bilim temelinden kaynaklanır. Bu durumu tanımak, bunların kendilerini siyasal düzeyde ifade edebilmelerini, örgütlenme özgürlüğüne sahip olabilmelerini de kabul etmek anlamına gelir.

Yukarıda sosyalist demokrasinin asıl olarak "yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm" çevriminde ne olduğunu izah etmeye çalıştık. Bunun yanısıra eğer sosyalist demokrasi bugünün de sorunuysa, bugünden yanna bağlamında, kendi ilişkilerimiz çerçevesiyle de bunu ilişkilendirmek gerekir. Böyle yapılmadığı takdirde akademik olmanın ötesinde bir anlam kazanamaz. Her ne kadar, muhattapları tarafından, kimi sorunlara ilişkin olarak, en açık biçimleri içersinde dile getirip, bugün ile ilişkilendirilmiş olsa da, bazıları ısrarla böyle olmadığını ifade etmekte. Bundan dolayı sosyalist demokrasi tartışmalarını bugün ile ilişkilendirmek gereklilik.

İlk olarak eğer "oluşturulacak olan toplumun nitelikleri konusunda açık görüşler oluşturulmadan sosyalizmin eski toplum biçimine karşı bir alternatif olabilmesi olanaklı değil"⁽³⁾ ise sosyalist demokrasi program sorununa tekabül eder. İkinci olarak ise, "sosyalistlerin programları nasıl bir toplum istediklerini tanımladıkları gibi bugün kendilerinin ne olduğunu da tanımlar."⁽⁴⁾

Bu sıraladığımız iki faktörün eksenine kapitalist özel mülkiyetin reddi temeline dayanan çoğulculuk oturmaktadır. "Bu çerçeve içerisinde çoğulculuk olayı bir biçim sorunu değil, bilimsel üretim, yığınların yaratıcı inisiyatifi ve örgütlenme özgürlüğü sorunlarını doğrudan kapsamakta ve tam tamına belli bir bakış açısını oluşturmaktadır. Bu nedenle de yarına ait bir sorun değil, bugün her türlü soruna yaklaşımımızdaki bakış açısı söz konusu edilmektedir."⁽⁵⁾

Sosyalist demokrasiyi bugün ile ilişkilendirmek bakımından şunları da aktarmakta yarar olduğu kanısındayız:

"İktidara gelmemiş partilerde de aynı yaklaşımların egemen kılınmaya çalışıldığı ölçüde örgütsel yaşamın dondurulduğuna tanık olmaktadır. Çünkü monolitikliğe alışmış kafaların, oluşan hiçbir farklı görüşe, birarada yaşamayı kabullenecek çerçevede yaklaşması olanaklı değildir. Çünkü tekelci düşünüş aynı zamanda sınıf indirgemecidir de. Bu görüş biçimi kendi konumundan asla kuşku duymaksızın, farklı olan görüşün, sırf kendisinden farklı olmak dolayısıyla bir başka sınıfın ideolojik ve siyasal konumuna denk düştüğünü, 'son tahlilde' tespit eder: 'ilk tahlilde' de sınıf düşmanına karşı alınması gereken tavrı alır. İktidarda olan bu tutumu aldığı anda, muhalif olanın siyasal hayatı biter. İktidarda olmayanlar bu tutumu aldığı anda birileri örgütten ihraç edilirler. Elbetteki varlığına değer verilen bir örgütten ihraç edilmek hiç bir devrimcinin kolay kolay kabul edemeyeceği bir durumdur. Buna rağmen, bireye ya da gruplara, varolan partinin dışında da siyaset yapma olanağı doğar. Örgüte egemen olanlar için ise, en azından kendi durumlarını bir kez olsun gözden geçirmek için bir olanak doğar. Ama tekelci mantık içerisinde pekişmiş olanların bunu da değerlendirebilmesi olanaklı değildir zira, farklı görüşte olanların ihraç edilmeleriyle, örgüt 'proletaryaya ait olmayan düşüncelerden arınmıştır' "⁽⁶⁾

"Sekteklik yani mezhepçilik, görüşlerdeki tekelciliğin ta kendisidir. Hiçbir mezhebin görüşlerine dokunulamaz, üzerlerine eleştiri yapılamaz. Zira bu mezhepçiliğin kendi tanımı dolay-

(3) Tekin Yılmaz, "Sosyalist Demokrasi Bugünün Sorunudur", Yeni Öncü, Temmuz-Ağustos 1987, S.5, s.35.

(4) A.g.y., s.35.

(5) A.g.y., s.36.

(6) A.g.y., s.37.

sıyla yeni bir mezhep yaratmak demektir. İki mezhebin de bir arada bulunma şansı kuşkusuz ki, yoktur. Tam da bu bakış açısı dolayısıyla, hemen bütün sosyalist örgütlerdeki görüş farklılıkları, derhal hizip tartışmasına sürüklenir, farklı görüşlerin hizip oluşturduğu ispatlanmaya çalışılır." (7)

"...tekelciliğe doğru olan eğilim, kolaylıkla 'hizib'i bulup ortaya çıkarır. Her zaman da böyle olmakta ve örgütsel parçalanmaların sonu gelmemektedir." (8)

"Evet görüşlerin savunulması ancak örgütlülük çerçevesinde hayatta etkinlik kazanabilir. Bir parti içerisinde, aynı partinin örgütlülüğünden yararlanarak muhalefetin kendi görüşlerini yayması olanaklıdır. Ama aynı zamanda partiye egemen olan tarafın, mekanizmanın denetleyicisi olarak bunları bastırması da olanaklıdır. Sorunu bir icazetten kurtaramadığımız müddetçe, fikirlerin sağlamlığına güvenmekten, yani idealistçe bir çerçeveye düşmekten kendimizi alamayız. Örgüt içindeki azınlığın kendi görüşlerini savunabilmek açısından tek güvencesi, bastırılmaya kalkışıldığı takdirde, bunu örgüt dışında bu suçla birlikte yığınlara iletebilme güvencesinin var olmasıdır. Bu güvence var olmadığı müddetçe, herhangi bir şekilde çoğunluk tarafından, bastırılanların yapabilecekleri hiç birşey yoktur ve işte o zaman tehlike başlar: örgüt içerisinde bastırılmayacak kadar güçlü olabilmek için gerekli kurnazlıklara başvurmak. Bu durum bir pozitif geri beslemeyi başlatır. Muhalefetin kurnazlıklarına karşı, iktidarın kurnazlıkları, iktidarın kurnazlıklarına karşı daha keskinleşmiş muhalefet kurnazlıkları ve ilh. Çürüme işte böyle gerçekleşmektedir." (9)

"Eğer azınlıkların çoğunluğu kazanma şansının olmadığı bir durum yaratılmışsa yığınlar yanlış bir çoğunluk oluşturmaya devam edebilirler." (10)

"Azınlık haklarına önem vermek ise, azınlığın görüşlerini her düzeyde yayma ve çoğunluk oima şansının güvence altına alınmış olması demektir. Herşeyin doğrusunu çoğunluğun temsil ettiğini iddia etmek, halk dalkavukluğu ve bilim karşıtı olmaktan başka bir anlama gelmez." (11)

Yukarıda aktardıklarımızın parti içi ilişkiler çerçevesinde sosyalist demokrasiyi bugün ile ilişkilendirmek bakımından yeterli olduğu kanısındayız.

Bunun yanı sıra, sosyalist demokrasiyle ilişkilendirilmemiz gereken sosyalistler arası bir ilişki alanı da var. Bu bir bakıma, sosyalist hareketin şu andaki parçalanmışlığını, bunun nedenlerinin anlaşılabilmesini de izah ediyor.

Eğer 1970'ler itibarıyla Türkiye Sosyalist Hareketi'nin "yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm" problematiğine göre ayrılmadığını iddia ediyorsak ve yine 70'lerin sosyalist hareketinde bu negatif söylemden dolayı ortaya çıkan boşlukların 50 küsur yıllık teorik ve pratik mirasa dönerek doldurulduğunu belirtiyorsak, bu ne anlama gelir? Bu noktada bu mirasın belirgin yönü karşımıza çıkar: Tek partililik. Ya da bir başka ifade ediliş biçimiyle özdeşliğe dayalı ideolojik birlik anlayışı.

Türkiye sosyalistleri arasındaki ayrışmaların çok önemli bir bölümü bu temelden kaynaklanmıştır. Bu nedenle de 70'ler itibarıyla birliğin potansiyellerinin olduğunu iddia edebilmek olanaklı değildir. Nasıl Sovyetler Birliği'nde gerçekleşmiş olan model diğer sosyalist ülkelere taşınmışsa, bu modeli ayakta tutan ekonomizm ve onun felsefi ifadesi olan dogmatizm bizim için de yol gösterici olmuştur. Böyle bir anlayış doğası gereği bölücüdür, farklı görüşlerin hizip oluşturduğuna başlangıçta karar verir ve artan bir amipleşmeyi olanaklı kılar. Bunu söylüyor olmamız Türkiye Sosyalist Hareketi çerçevesindeki bölünmüşlüklerin subjektif bir temele sahip olduğunu iddia etmektir aynı zamanda. Durumu böyle tasvir ediyor olmak buna uygun davranmayı, politikalar oluşturmayı da gerekli kılar.

Bunun için ilk elde girişilecek iş, bu subjektif temelli ortadan kaldırabilecek bir pro-

(7) A.g.y., s.38.

(8) A.g.y., s.39.

(9) A.g.y., s.39.

(10) A.g.y., s.39.

(11) A.g.y., s.39.

paganda yürütmektir ki, bu bir bakıma sosyalist demokrasinin her fırsatta tartışılmasının gerekliliğine işaret eder. Bu konuda sosyalistlerarası konsensus sağlanmadan ne birlik olanaklıdır ne de halen sürmekte olan bölünmüşlükten kurtulabilmek. Bu açıdan da sosyalist demokrasi bizce, birliğin olmazsa olmaz koşuludur. Tabii ki, sosyalist demokrasi sosyalizmden ne anladığımız ile ilintili. Bunun için de sosyalist demokrasi tartışması eninde sonunda oluşturulacak topluma ilişkin detaylandırılmış görüşlerin ne olduğu tartışmasıdır. Kuşkusuz sosyalist demokrasi ile uzaktan yakından ilgisi olmayanlar da kurulacak topluma ilişkin detaylandırılmış bilgilere sahip olduklarını söylemektedirler ve bu gerçekten de böyledir. Çoğunlukla böyleleri ile olan tartışma daha başlangıçta ayrılmaya doğru seyreder. Fakat sosyalist demokrasi zemininde tartışmayı zorlamak ve bu konuda en geniş çerçeveyi oluşturmak, böylelerinin de ikna edilebilmesinin olanaklarını doğurduğundan gereklidir de. Ağırlıklı olarak gidilecek yol değil de, *'yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizmi'* eksenindeki bir tartışmanın sonucunda 40 kûsur grubun ortaya çıkmasının fazlaca olanağı yoktur. Ancak yaşanmış olan süreç bize bunun tersinin gerçekleştiğini gösteriyor.

Bu noktada yaşamakta olduğumuz tartışmalar ile de ilişkilendirip bir noktanın altını çizmek gerekiyor. Birlik konusundaki görüşler eleştirilirken sürekli olarak karşımıza bir argüman çıkmakta ve bu argüman bizi savunmadığımız, temel almadığımız bir noktaya sürüklemeye çalışarak, kendince haklılık temeli kazanmak istemektedir. Özet olarak bu eleştirinin iddia ettikleri ve savunulduğunu ifade ettiği şudur: Türkiye sosyalistleri bir yenilgi yaşamışlardır, dağınık haldedirler. Tek tek çevrelerin olanakları, teorik, entellektüel kapasiteleri Türkiye sosyalizminin sorunlarını çözebilecek, devrim mücadelesini başanya götürebilecek güçte değildir ve bundan dolayı da birlik gereklidir.

Gerçekten de ortada böyle bir durum var. Ancak birlik konusundaki görüşlerin bu duruma dayanılarak temellendirildiği iddiası bizim açımızdan geçerli değildir. Bizim için, birliğin nedeni olduğunu iddia ettiğimiz söylemi bu durum, aslında yaşanmış ve yaşamakta olan bir sürecin ürettiği sonuçtur. Özdeşliğe dayanan ideolojik birlik anlayışının, tekelciliğin sonucunda ortaya çıkmış bir durumdur bu. Bizim birlik konusundaki görüşlerimizin bu nedene dayandığını iddia etmek, 2,5 yıldır süregelen sosyalist demokrasi tartışmalarından tek bir kelime anlamamış olmaktan başka nedir?

Açıklamaya çalışalım:

Türkiye Sosyalist Hareketi'nin içinde bulunduğu durum, parçalanmışlık, tek tek çevrelerin Türkiye Sosyalizmi'nin ve devrim mücadelesinin ihtiyaçlarına karşılık veremeyecek halde olması; 70'ler ve daha öncesi dönem itibarıyla, dünya sosyalizmine egemen olmuş olan ekonomizm ve onun felsefi ifadesi olan doğmatizmin Türkiyeli sosyalistlerce de benimsenmiş, savunulmuş ve buna uygun tecrübeler yaşamış olmalarının bir sonucudur. Sosyalist demokrasi tartışmaları vesilesiyle sürekli anlatılan budur.

Birliğin gerekliliğine ve olanaklılığına ilişkin görüşlerin bu nedene dayandığını iddia etmenin nedeni ne olabilir? Varolan bu durum konjonktürel bir olgu olarak algılandığından dolayı, birliğe ilişkin görüşlerin bu nedene dayandırıldığı sanılmaktadır. Bu durumu konjonktürel olarak gören anlayış doğal olarak karşısındakinin de gerçekliği böyle gördüğü yanılması içerisindedir.

Yazımızın bir yerinde ifade ettiğimiz gibi çevremizin yaşadığı hemen her sorunda karşımıza sosyalist demokrasinin nasıl algılandığı sorunu çıkmaktadır. Gerek birliğe ilişkin tartışmalarda; gerek yenilginin kapsamı, derinliği, ulusal/uluslararası boyutlarının ne olduğunda; gerek politikanın üretilebilme koşullarının ne olduğunda karşımıza dikilen hep aynıdır: sosyalist demokrasi konusundaki farklı kavrayışlar. Bu açıdan, bir de yenilginin kapsam, derinlik, ulusal/uluslararası boyutlarını sosyalist demokrasi ile nasıl ilişkilendirdiğimize değinmek gerekiyor.

Ortada bir yenilginin olduğu ve aradan 9 yıl geçtiği halde hâlâ toparlanılamadığı konularında herkes anlaşıyor. Ancak bunun bir kıymet-i harbiyesi yoktur. Önemli olan nedenleri üzerinde anlaşıyor olabilmek. Burada anlaşılamadığımız noktada, ne tür politikaların oluşturulacağı, hayata geçirileceği vb. künularda anlaşılabilmek olanaklı değil.

Yazı boyunca çeşitli vesileler ile değindiklerimizi toparlamak bir bakıma yenilginin nedenleri konusunda ne söylediğimize de açıklık kazandırır. Bunları sıralarsak:

1) 70 yıldır dünya sosyalizmine egemen olmuş ekonomist anlayış, “*yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm*” bir cazibe merkezi olmaktan çıkarmıştır.

Her ne kadar Türkiye Sosyalist Hareketi, dünya ölçeğindeki kimi reform girişimlerinin yarattığı prestij ortamından etkilenererek de oluşsa, bu reform girişimlerinin ekonomizm kabuğunu kıramamış olması ve bu noktada da “*yeni bir toplum tasarımı olarak sosyalizm*” çerçevesinde ortaya çıkan boşlukların ekonomist mirasa dönülerek doldurulmaya çalışılması sosyalizmin prestijinin Türkiye’de de başaşağı gitmesine neden olmuştur.

2) Ekonomist anlayış aynı zamanda sınıf indirgemecidir de. Ekonomist anlayış çerçevesinde şekillenmiş sosyalist çevreler hayata kendi çıkarları noktasından bakarlar ve bu bakımdan da, “*nesnelliğin ihtiyacı*” ile “*kendi ihtiyaçları*” karşı karşıya geldiğinde, tercihlerini “*kendi ihtiyaçları*” çerçevesinde belirlerler. Bu bir vesileyle ifade ettiğimiz gibi mezheplerin hareket edebileceği bir politika alanı sağlar ve bundan dolayı subjektivisttir. Kendi çıkarlarını her zaman genel hareketin çıkarlarının önünde görür. Bunun için, nesnelliğin ihtiyaç duyduğu politikalara karşı kayıtsızdır. Makro politikalar üretmemek denilen de budur zaten. Makro politikaların üretilemediği yerde de, “*yeni bir toplum tasarımı*” ve “*bir düşünce akımı*” olarak sosyalizmin prestij kazanmasını beklemek gerçekten boşunadır. 12 Eylül öncesi ve şimdi itibarıyla yaşanan da budur.

3) “*Hiçbir sosyalist hareket ihtiyaç duyduğundan daha fazla kadroyu üretmemiştir*”⁽¹²⁾ Toplumsal mücadelenin ihtiyaç duyduğu kadroları bir merkezde teksif edebilmek için ekonomist, dogmatik anlayıştan kurtulmak zorunluluktur. Ekonomist, dogmatik anlayış bölücüdür. Bunun için de toplumsal mücadelenin (sosyalist mücadelenin) ihtiyaç duyduğu kadroları bu anlayışın hüküm sürdüğü bir zeminde bir araya toplayabilmek olanaklı değildir. Bu mümkün olmadığı noktada da toplumsal mücadele sürdürülebilir, ancak, ihtiyaç duyduğu ölçüde kadrolara sahip olmayan bir toplumsal mücadelenin nasıl sonuçlar üretebileceği üzerinde de durup düşünmek gerekir. Bunun sonu ya hüsrandır, ya da güdük sosyalizmler.

4) Ekonomist, dogmatik anlayış özdeşliğe dayalı ideolojik birlik arar. Bu durum farklı görüşlerin meşruiyetini tanınamamaya ve kendi meşruiyetini farklı görüşlerin meşruiyeti olarak algılamamaya tekabül eder. Bu anlayış kendi meşruiyetini kendi fikirlerinin sağlamlığında bulur. Böyle bir zeminde bilimin üretim koşullarının kısırlaştığını söy-

(12) Bülent Uluer, “Birlik ve Nasıl Bir Parti”, *İşçi Dünyası*, 4 Mayıs 1989, S.15, s.2.

lemeye gerek yok. Bu işin bir yanı. Diğeri ise tek tek öznelerin, bireylerin yaratıcı inisiyatiflerini geliştirebilmelerinin olanaklarının ortadan kalkmasıdır. Çünkü farklı görüşlerin meşruiyetinin tanınmadığı noktada, bu görüş sahiplerinin, tek tek öznelerin görüşlerinin de meşruiyeti yoktur. Bu zamanda bireyin yaratıcı inisiyatifinin gerçekleşmesinden söz edilemez ve tek boyutlu insan oluşur. Bu zaten Marksizmin nihai amacı olan insanın kuruluşunun bugünden dumura uğratılması demektir. Türkiye Sosyalist Hareketi'nin öznelerinin de böylesi bir ortamda şekillendiğini söyleyebiliriz. Özdeşliğe dayalı ideolojik birlik anlayışının ürettiği bir diğer sonuç da aydınlar-ekonomizm ilişkisi çerçevesinde ortaya çıkar. Buna birazdan daha etraflıca değinmek üzere kısaca özetleyelim: Özdeşlik aranılan bir zeminde özgün akademik ve teorik üretkenlik hayat alanı bulamaz. Bu tarz bir üretkenlik ancak *"burada her türlü kuşku kovulsun, burada her türlü korku yok olsun"* şeklinde ifade edilen bir zeminde gerçekleştirilebilir. Özdeşlik aranılan bir zeminde bunun olanağı yoktur ve aydınlar ile kurulan ilişki ya kısa sürede yitirilir ya da hiç kurulamaz. Türkiye'de yaşanmış olan da budur zaten.

Yenilgi ile ekonomist, dogmatik anlayışın ilişkilendirilmesi bakımından ilk elde sıraladıklarımız bunlar. Çok daha fazlası iddia edilebilir ve çok da haksız sayılmaz. Lakin bu dile getirdiklerimizi bir de, 12 Eylül ile devreye sokulan *"askeri zor"* ile alakalandırmak gerekiyor. Türkiye Sosyalist Hareketi, 78'lerden itibaren tedrici de olsa, sınıf mücadelesinin kenarına doğru, gittikçe daha fazla sürüklenmekteydi. Bunda sosyalist hareketin sınıf karakteri etkili olmuş olsa da, asıl olarak sahip olunan anlayışın payı büyüktür (Her ne kadar ikisi birbiri ile bağlantılı olsa da). 12 Eylül'ün sahip olunan anlayışın sınırlılıklarını, handikaplarını açığa çıkardığı, bir bakıma turnusol kağıdı işlevini gördüğü söylenebilir. Şiddetli depolitizasyon, *"askeri zor"* koşullarında, sahip olunan ekonomist, dogmatik anlayış tutunamadı. Toplumsal mücadelenin görece yüksek olduğu koşullarda gözden kaçan, sorgulanmayan yanlar, kitle ilişkileri yitirildiği çerçevede süratle mantıki sonuçlarına vardılar.

Bunun yanısıra ortaya çıkan bir diğer duruma da değinmekte yarar var. Ki, ortaya çıktığını iddia ettiğimiz bu durum şimdi şiddetle yükselen bir eğilimdir ve ekonomizmin farklı bir biçimi olduğu söylenebilir. 12 Eylül öncesi itibarıyla sosyalistlerin kendilerine vehmettiği değerlerin gerçekliğe tekabül etmediği ortaya çıktığında, bu değerlere bir başkalarının sahip olması gerektiği yanılmasına sürüklenildi. Kısa bir zaman sonra bu *"kendinde değerlere"* işçi sınıfının sahip olduğu düşünölmeye başlandı, kendiliğindencilik abartıldı, her sosyalist kollektif bir parça *"uvriyeristleşti"*. 1989 Nisan dalgasının nitelendirilmesinde ortaya çıkan yanılgılar, bizce böyle bir sürecin ürünüdürler ve bir tarz *"aşağılık duygusuna"* tekabül ederler.

Yukarıda dile getirdiklerimizin ışığında tekrar birlik sorununa dönmekte yarar olduğu kanısındayız.

Şurası açık ki, sosyalist demokrasiyi kabul ediyor olmak, birlik sorununa geçmişteki gibi bakmamakla doğrudan ilintilidir. Geçmişteki anlayışımızla birliği gerçekleştirebilmek olanaklı değildi. Bunun en iyi kanıtı da ağızımızdan *"birlik"* sözcüğünü düşünmememize rağmen bu konuda hiçbir mesafe katedemeyişimiz, aksine bölünmelerden kurtulamadığımız gerçeğidir. Yeni Öncü'nün 16. sayısında C.Moralı'nın *"Birlik Üzerine"* yazısı bunun ortaya konması açısından önemlidir. Bizce de birlik sorununun devrimci kadrolara ve sınıfın öncülerine yönelik iki ayağının olduğu saptaması doğrudur, ama eksiktir. Birlik süreci içinde aydınların kazanılması da en az kadrola-

rın ve sınıfın öncülerinin kazanılması kadar önemli bir ayaktır^(x)

Kimi arkadaşlar birlik sorununa duygusal saiklerle hareket ederek yaklaşmakta, hatta anti-birlikçi bir konuma düşmektedirler. Burada farkında olmadan birliğe itilim sağlayacak girişimlerin, kendi grupsal gelişimimizin önündeki bir tehlike olarak algılanması yatmaktadır. Hatta dahası "birlikçiliği", "yenilginin ağır sonuçları, önderlik, zaafı, yapılan hatalar, toparlanmakta geç kalınması vb. nedenler"⁽¹³⁾ bağlamaktadırlar.

"Birliğe itilim sağlayacak girişimler", kendi grupsal varlığımızı geliştirmek ve güçlendirmekle çelişen şeyler değildir. Hele hele sosyalistlerin birliğini istemek ve ekonomist, dogmatik anlayışın mantıki sonucu olan özdeşlikten kaynaklanan bölünmüşlüklerle karşı durmak kendi işimizi yapmaya hiç engel değildir. Bugün örgütlü faaliyetten insanlar kaçıyor, bunun nedenini "Birlikçi", olmakta değil, "mezhepçi" olmakta aramalıyız. Bizce de özlerini korudukları halde birçok sosyalist örgütlü çalışmadan uzaktır ve Türkiye Sosyalist Hareketi'nin en diri unsurları örgütlü hareket eden çevrelerin içinde bulunmaktadır.

Bütün bu dile getirdiklerimiz bağlamında şimdi ne yapılacağı sorunu can alıcı öneme sahip. Bunu üç düzeyde tarifleyebiliriz.

İlk olarak, Yeni Öncü çevresi sosyalist demokrasi eksenli bir tartışmayı hem kendi içinde hem de diğer sosyalist çevrelerle birlikte yapabilmenin olanaklarını zorlamalıdır. Bu bir bakıma "Nasıl bir sosyalizm"i savunduğumuz konusundaki tartışmaya da tekabül eder.

İkinci olarak, "yeni bir toplum tasarımı" ve bir düşünce akımı olarak sosyalizmin prestijinin başaşağı gittiği bu koşullarda prestiji arttıracak bir faaliyetlilik içine girilmelidir.

Üçüncü olarak, teori ile pratiğin birliği bağlamında, içinde bulunulan kesitte, yürürken düşünmeye çalışmak ve bunun optimum olanaklarını yaratmak, zorlamak gerekiyor.

x) Bu soruna geçerken değinmekte yarar var. 1971'in Kızıldere'de gerçekleşen yenilgisiyle birlikte çok kısa bir suskunluk dönemine girdi. Fakat hemen ertesinde Türkiye sosyalistleri tekrar toparlanmaya başladılar ki, üzerinde yükselinen zeminin 1971'in sosyalizm adına yarattığı prestij ile yakından ilişkisi vardı. Ancak 71 sonrası itibarıyla, Türkiye Sosyalist Hareketi bir noktada 1971 öncesinin yarattığı zeminin gerisine düştü. Bu nokta, yavaş yavaş sosyalist hareket ile aydınların arasındaki ilişkinin yitip gitmesi olarak izah edilebilir. 12 Eylül'den sonra uzun yıllar aydınların büyük çoğunluğu ile askeri yönetime destek verebilmesinin nedenlerini bu yıllarda gerçekleşen kopuşta aramak gerekir. Sosyalist hareket ile entelijansia arasındaki aç farkı 1971'den itibaren süratle açılmıştır ve 80'lere yaklaşıldığında sosyalist hareket teorik ve entellektüel kapasitesi itibarıyla de aydınlar için çekici olmaktan çıkmıştır. Aydınlar, kendilerini içinde tanımlayamayacakları, anlamlandıramayacaklarını düşündükleri sosyalizm alanına süreç içerisinde daha da mesafeli yaklaşır oldular ve bir müddet sonra arada kurulabilecek hiçbir ilişki kalmadı. Aydınların 12 Eylül'e sıkıca karşı duramamış olmalarına sosyalistlerin gösterdikleri tepkileri anlamaya çalışırken (ki bu tepkiler önemli haklılıklar içermektedir), aydınlar ile kopmuş olan ilişkinin sorgulanmasıyla ortaya çıkarılan iki boyutu bilmek, kendimizi de eleştirebilmenin olanaklarını sunar. Birincisi, sosyalist hareket monolitik bir anlayış çerçevesinde, ilişki kurduğu tüm öznelerle özdeşlik arayarak bu ilişkiyi kaybetmiştir. Aydınlar konumları itibarıyla kendilerini tanımlayamayacakları, anlamlandıramayacakları bir alana gittikçe olumsuz bakmaya başladılar ve sosyalist hareketin "sıradan bir eklentisi" olmak istemediler. Bizce bu şiddetle anlaşılabilir bir şeydir ve üzerinde uzunca düşünülmeyi gerektirir. İkinci olarak ise Türkiye Sosyalist Hareketi teorik ve entellektüel kapasitesi itibarıyla aydınlar için çekici olmaktan çıktı. Ki bu durum, özdeşliğin yarattığı bir olgudur. Özdeşliğe dayalı ideolojik birlik arayışı tek tek öznelerini "korku metaforu" ve "şiddetli propaganda" sayesinde elinde tutabilir. Bu aydınlarca rahatlıkla görülebileceğinden, onlar için böylesi bir zeminde yer almak gerçekten de anlamlı değildir.

Bunların yanısıra şu da unutulmamalı. 1971 öncesi sosyalist hareket Kemalizmi cepheden karşısına almadığından aydınlarla ilişkilenecek konusunda "avantajlara" sahipti. Ancak bu "avantaj"ın taktir edilebilecek bir yanı yoktur. Lakin bu "avantaja" sahip olan çevrelerin aydınlarla 12 Mart sonrası daha geniş ilişkiler kurabildikleri söylenebilir (Ağırlıklı olarak Aydınlık ve TKP çizgisi ve kısmi olarak da Dev-Yol.). Bu faktörü (avantajı) göz önüne almış olsak da, aydınlar ile yitirilen ilişkilerin günahına sahip olmadığımız iddia edilemez.

(13) Mahmut Ceylan, "Kitle Hareketine İlişkin", Yeni Öncü, S.15, s.36.

YENİ DÖNEM YENİ GÖREVLER

Şaban İBA

Yenilgi Dönemi Psikolojizmi ve Yeni Arayışlar

12 Eylül yenilgi dönemi ilk günlerdeki öngörülerin aksine oldukça uzun sürdü. 12 Eylül'e hazırlıksız yakalanan ve daha baştan yenilgiyi kabullenmek zorunda kalan sosyalist hareket, Askeri Diktatörlüğün yoğun ve çok yönlü saldırılarıyla tarihinin en ağır tahribatına uğradı. Tahribatın sonuçları üzerine bazı genellemeler yapmak gerekirse, **şu olguları** sıralamak mümkün: a) Örgütsel varlığın ve siyasi faaliyetin sürekliliğinin korunamaması veya sık sık kesintilere uğraması. b) İşçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerle ilişkilerin son derece zayıflaması. c) Büyük oranlarda kadro ve güç kaybının gerçekleşmesi ve her düzeyde örgütsel kapasitelerin zayıflaması. d) Bölünmelerin ve dağınıklığın olağanüstü düzeyde artması. e) Bir inanç ve güven bunalımının yaşanması vb... Bu olgular belki ileride "*kahrolası yıllar*" diye anımsanacak uzun süren bir yenilgi döneminin tipik zaaflarını üretti. Her siyasal hareket/örgüt/parti dokuz yıl boyunca bu olgularla içiçe yaşadı ve hala yaşamaya devam ediyor.

Son iki yıldan-beri yavaş yavaş bir toparlanma ve yaraları sarma süreci yaşanıyor. Örgütsel varlıklarını şu ya da bu şekilde koruyabilen siyasal gruplar, kendilerini toparladıkları ve yeni koşullara uyum sağlayabildikleri ölçüde seslerini duyurmaya, sınırlı kapasiteleriyle siyaset yapmaya çalışıyorlar. Bazıları burjuva yasallığının sınırlarını zorlayarak propaganda ve örgütlenme faaliyetlerini hızlandırmaya çalışıyorlar. Bazıları da, her zamanki gibi legalite uğruna burjuvazinin icazetine sığınarak yasallık peşinde koşuyorlar. Ancak, yenilgi döneminin çok yönlü etkileri hala bugünkü sorunlarımızın birçoğuna kaynaklık ediyor. Daha doğrusu, on yıllara bedel zengin siyasal-örgütsel deneyler yaşanan bu tarihsel dönemden sağlıklı dersler çıkarma/özümleme çabaları sosyalist hareketin iç tartışmalarının ana noktalarını oluşturuyor. Zira henüz yenilgi dönemi bir bütün olarak aşılabilmiş ve yeni bir atılım dönemine girilebilmiş değil.

Herşeye karşın yeni bir dönemin başladığından ve bunun gerekli öncüllerinin oluştuğundan sözedilebilir. Bu, hem sosyalist hareketin genel durumu bakımından, hem de siyasal-toplumsal sürecin ülkenin özgül geleneklerine göre yeniden şekillenmesi bakımından geçerli. Sosyalist hareket kısa vadede işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelere yeni ve güçlü mesajlar verebilecek ve yükselme eğilimi gösteren toplumsal muhalefetin gündemini belirleyebilecek durumda değil. Ama süreç orta ve uzun vade de bu durumu tersine çevirebilecek potansiyellere sahip. Kuşkusuz süreci kısaltmanın önkoşullarından biri, yenilgi döneminin yarattığı dağınıklığın, bölünmüşlüğün ve kargaşa ortamının kısa zamanda aşılmasına bağlı.

Genelde birlikçi bir söylem egemen görünüyor ve her cenahtan *"birlik nidaları"* yükseliyor. Ama, hiç kimse bunun teorik-siyasal ve örgütsel perspektifini ortaya koymıyor veya koymaktan kaçınıyor. *"Ne için, kimin için ve nasıl birlik?"* soruları genellikle cevapsız bırakılıyor. Sorun *"sosyalizm anlayışı"* boyutunda ele alınmıyor/kavranılmıyor; dolayısıyla *"birlik çağrıları"* iyi niyetle ve temenniden veya afaki projelerden öteye gitmiyor. Birlik söylemi soyut bir slogan şeklinde tekrarlanıp duruyor. Sanki bundan kim çok sözederse o daha fazla birlikçiymiş gibi. Çünkü, geçmişin bilinen dogmatik ve ekonomist anlayışları şu ya da bu şekilde varlıklarını koruyor. Geçmişten dersler çıkarmaya, geleceği kazanmaya, geçmişle gelecek arasında sağlam köprüler kurmaya ve hareketin önünü aydınlatmaya yönelik teorik-siyasal açılım çabaları oldukça az. Herkes bu konuda birşeyler söylemeye çalışıyor ama, hareketin bölünmüşlüğü ve dağınıklığının aşılması görevi geçmişte olduğu gibi bugün de yakıcı merkezi önemiyle kavranılmıyor. Sosyalizmin temel sorunlarını inceleme ve tartışma alışkanlığına sahip olmayanlar, hala hazır reçetelerin peşinden koşuyorlar; sosyalist hareketi geçmişte olduğu gibi bugün de hızla eski kısır tartışmalara, sektör ve rekabetçi tutumlara sürüklüyorlar.

Öte yandan, her yenilgi döneminde olduğu gibi bu dönemde de geçmişin sorgulamasını *"nerede hata yaptık?"* sorusuna alelacele cevap arayarak başlayanlar, kısa yoldan ya geçmişin tümüyle inkarına ya da tümüyle savunusuna yöneliyor, sağa-sola savruluyorlar. Sanki 12 Eylül yenilgisinin başlıca nedeni sosyalist hareketin dağınıklığı ve bölünmüşlüğüymüş gibi, ilkesiz ve aceleci birlikler kurmaya çalışıyorlar.

Gerçi, örgütsel varlıklarını esas olarak mülteci gelenekleriyle yurtdışında koruyanların oluşturduğu TBKP gibi bazı örnekler, yakın zamanlarda atılmış bazı adımlar var. Ancak bu girişimler, 12 Eylül öncesinin aynı kulvarda yürüyen ve birbirleri arasındaki farklılıkları yıllardan beri izah edememenin çeresizliği içinde bulunan sosyal reformistlerin icazetli sosyalizm anlayışlarını legalleştirme çabalarından başka birşey değil. Üstelik gelecekte ve kazara legalleştiklerinde Türk Burjuvazisi'nin icazeti ve Gorbaçov'un Glasnost'u çerçevesinde partileştiklerinde, durumlarının ne olacağı da pek belli değil. Herşeye karşın yıllardan beri birbirlerinden farklılıkları pek belli olmayan, aynı insanlara hitabeden, aynı merkezlerden feyz alan siyasal grupların/çevrelerin bir araya gelmeleri genelde olumlu bir adım sayılabilir. *"Aynıların aynı, ayrıların ayrı yerlerde"* saflaşmaları, sosyalist hareket içinde yıllardan beri varolan bir karışıklığı ve yanıltsamayı belki ortadan kaldıracak; ama, sosyalist hareketin bölünmüşlüğü ve dağınıklığının aşılması için bir çare olmayacaktır.

Kısacası, bugün sürmekte olan yeni ayrışma, saflaşma ve arayış çabaları sağlıklı bir ideolojik mücadele, teorik çalışma/tartışma sürecinden kaynaklanmıyor. Daha çok yenilgi döneminin yarattığı bunalımda ifadesini bulan bir dağınıklık ve kargaşayı yansıtıyor. Eğer bu sürece bilinçli ve iradi müdahaleler yapılmazsa, bu gidişle ilkesizliğin egemen olacağını, güncel siyasal görevlerin herşeyin önüne geçeceğini, proletaryanın temel siyasi görevlerinin gözardı edileceğini, sosyalist hareketin geçmişte tekrarladığı bazı hataları yineleyeceğini vb. şimdiden söylemek fazla kehanet olmayacaktır. Zira gerek dönemin belirgin bir özelliği olan yeni ayrışma ve saflaşma çabaları ve gerekse yeni birlik arayışları yenilgi döneminin psikolojizminden kurtulabilmiş değil.

Bu süreçten Yeni Öncü çevresinin de etkilendiği bir gerçek. Nitekim Yeni Öncü'deki Yasallık, Birlik ve Geçmişin Değerlendirilmesi Üzerine yapılan tartışmalar bunun bir göstergesi oldu. Sosyalizmin temel sorunları üzerinde inceleme/araştırma ve tartışma süreçleri yaratmak; teorik üretim potansiyelini geliştirecek, ideolojik önderliği güçlendirecek ve temel sorunlar etrafında saflaşmalar yaratacak, bu da Yeni Öncü-

cü çevresini geliştirecek/güçlendirecektir. Ama, propaganda ve örgütlenme faaliyetlerini aksatmadan, teorik-siyasal çizgide belirsizlikler yaratmadan, temel ve güncel siyasi görevleri unutmadan yapılabilirdiği takdirde. Başka bir deyişle **"yürürken tartışma"** proletarya sosyalizminin gelişmesine katkıda bulunacak, tersi bir durumda ise, O'na zarar verecektir.

12 Eylül sonrası yaşadığımız bunalım süreçlerini aşma çabalarıyla bugün herkesten bir adım daha ileride olmak gerekirken, şimdi bir yerlerde tıkanıp kalınması, ileride telafisi imkansız sorunlar yaratacaktır. Yani şu meşhur **"treni kaçırma"** esprisi belki ikinci kez geçerli olacaktır. Yeni bir atılım döneminin öncülleri ortaya çıkmışken, artık yenilgi döneminin psikolojizminden kurtulmanın zamanıdır. Siyasal ve toplumsal mücadelenin seyrine uygun güncel ve temel siyasi görevleri aksatmadan hızla yaralar sarılabilir ve toparlanma süreci tamamlanarak **yeni atılımlar** gerçekleştirilebilir. Buna yetecek gücün, potansiyelin varolduğuna inanıyorum. Ancak, ülkede sınıflar mücadelesinin giderek yükselen seyrini düşündükçe ve daha çok atılıktan kaynaklandığını sandığım basiretsiz tutumları izledikçe, içimden **"kıpırdayın"** diye haykırmak geliyor.

Yeni Öncü çevresinin 14 yıllık bir geleneği var. Bu Türkiye gibi ülkede az bir zaman değil. Ama, bu 14 yılın ilk 5 yılı mücadelenin nisbeten hızlı geliştiği ve yükseldiği koşullarda; sonraki 9 yılı ise, mücadelenin gerilediği ve uzun bir yenilgi döneminin yaşandığı koşullarda geçti. **Birinci dönem** oluşum süreci olarak, **ikinci dönem** ise, varlığın ve sürekliliğin korunması süreci olarak yaşandı. İçinde bulunulan dönemi ise, teorik-siyasal ve örgütsel planda bir **atılım dönemine** dönüştürmek zorunlu. Bunun için gerekli olan deney, tecrübe ve teorik-siyasal birikimlere sahip olunduğuna inanıyorum. 1975'lerde devraldığımız mirasla bugün geline aşamanın tarihsel süreci daha detaylı olarak değerlendirilebilir. Ama bugün kısaca bir tespit yapmak gerekirse; teorik-siyasal hattın doğrulandığından fakat, pratiğin önemli çelişkiler içerdiğinden sözedilebilir. **Üçüncü dönemde** hedef bu çelişkiyi gidermek/aşmak olmalıdır.

Türkiye'de kötü bir gelenek var: Sosyalist hareket her aşamada (özellikle sık sık yaşanan yenilgi dönemlerinde) geriye dönüp kendi geçmişiyile uğraşmaktan neredeyse geleceği düşünemez ve kendi yolunda istikrarlı olarak yürüyemez hale gelmiştir. Kuşkusuz bunun önemli bir nedeni, örgütsel varlığını ve siyasi faaliyetin sürekliliğini koruyamayan ve sık sık kesintilere uğrayan sosyalist hareketin tarihsel sürecindeki zaafıdır. Yani, neredeyse kuşaklar arası kopukluklara kadar varan kesintilerin, her seferinde yenilenen genç ve tecrübesiz önderliklere, kadrolara ağır sorumluluklar yüklemesi ve adeta herşeye yeni baştan başlanmasına benzer durumların ortaya çıkmasıdır. Oysa, herşeye karşın geçmişin değerlendirilmesi veya son zamanların yaygın deyişle **"geçmişin muhasebesi"** bu derece fetişize edilmeden, yenilgi döneminin ve yoğun iç sorunların yarattığı kırılganlıklar, güvensizlikler elbirliğiyle yaratılacak bir hoşgörü ortamında hızla aşılabılır ve daha istikrarlı gelişim süreçleri yaşanabilir. Üstelik bu anlayış gelenekte var.

Fakat, bugün geçmiş ve gelecek üzerine yapılan bazı değerlendirmeler adına teorik-siyasal çizginin/birikimlerin görmezden gelinmesi veya çizginin belirsizleştirilmesi; ve zaten döneminin koşullarından beslenmeye devam eden inanç ve güven bunalımının sürdürülmesi veya bazı sorunlar etrafında bunun yeniden üretilmesi çabaları gelecek için bir tehlikeyi içeriyor. **Bu tehlike "bunalımların içselleştirilmesi"** dir ki; bunun sonuçlarını şu anda düşünmek bile istemiyorum. Öte yandan bu tür tartışmaların ilk kez yapılmadığı, daha önce uzun bir tartışma süreci yaşandığı ve bugün belki birileri tarafından unutturulmaya çalışılan önemli değerlendirmeleri içerdiği herkesin

malumdur. Bu değerlendirmeleri birileri yeterli bulmayabilir (bence de yeterli değil) veya o süreci fiilen yaşamayanlar, kendileri için filmin koptuğu yerden yeni süreçler başlatmak isteyebilirler. Ancak, *"geçmişin değerlendirmeleri"* ve *"durum tespitleri"* bütün bir süreç ve bu sürecin aşamaları, ana halkaları gözden kaçırılmadan yapılırsa, ortak zemin korunabilir, güçlendirebilir ve sürece katkıda bulunulabilir. Eğer herkes birşeyleri kendisiyle başlatır veya *"körün fili tarifi"* gibi tuttuğu yerden kavarsa, sürece dinamizm değil duraganlık aşılanmış olur. Bu da son tahlilde yeni atılımlar gerçekleştirilmesini önler.

Bugün geline aşamayı, 9 yıldan sonra artık yüzün işçi ve diğer emekçi kitlelere ve de geleceğe döndürülmesi gerçeğini, yeterince kavrayamayan bazı arkadaşlar, hala *"nerede kalmıştık?"* veya *"herşeye sıfırdan başlamak"* gibi sorunsallar yaratıyorlar. *"Yenilikçilik"* adına, sağdan-soldan ödünç aldıkları ve üstelik içini de dolduramadıkları bazı kavramları, 15 yıllık bir geleneğin yarattığı ve kendisiyle özdeşleştirdiği kavramların yerine ikame etmeye çalışıyorlar. *"Birlik"* adına, programatik görüşlerden vazgeçilmesini isteyen bazı çevrelerin afaki birlik arayışlarına destek oluyorlar. Ortada ne fol ne de yumurta varken, *"civciv mi çıkacak kuş mu çıkacak?"* tartışması yapıyorlar. Tabir yerindeyse **birlik fetişizmi** yaratıyorlar. Sanki birileri, **Yeni Öncü** çevresiyle birlik oluşturmak için elini uzatıyor da, bu geri çevriliyormuş gibi bir tutum sergileyerek insanların kafasını karıştırıyorlar. *"Ana akım"* şeklinde nitelendiği çevrelerin birliğine yönelik çabalar saygı ile karşılanabilir. Ancak, bu anlayış taraftarlarına **hatırlatmak** istediğim birşey var: Bu tür iyi niyetli ve afaki birlik projeleri yıllar önce ve bugünkü döneme benzer bir dönemde, yani, 1974-1976 yılları arasında savunuldu. Bunun için yoğun çaba sarfedildi. Ama sonunda hüsrana uğranıldı.

Bugün koşulların daha farklı olduğu söylenebilir. Bence de çok farklı. Ama bu farklılık bugün daha **farklı çabaları** gerektiriyor.

Ayrıca unutmamak gerekir ki, biz her zaman sosyalist hareketin birliğini savunduk. Daha ilk manifestomuzda temel siyasi görevin *"modern sanayi proletaryası temelinde proletarya partisinin yaratılması"* olduğunu ilan ettik ve bu doğrultuda birlik arayışlarımızı sürdürdük. Birlik anlayışımızı ilkeler düzeyine çıkardık ve pratik faaliyetlerimizde ilkeli tutumlarımızdan hiçbir zaman taviz vermedik. Hatta pratikteki önemli **açmazlarımızdan** biri de bu alanda olmuştur. *"Orta yolculuk"* olarak suçlanan ve bu yüzden sağımızdaki ve solumuzdaki tüm gruplar tarafından çok yönlü ideolojik saldırılara hedef olan geleneğimiz, proletarya sosyalizminin teorik-siyasal hattını yaratma çabalarında hep yalnız kaldı. Bilinen bazı çevreler tarafından tecrit edilmeye çalışıldı. Fakat, kendi yolunda ilerleme kararlılığını göstererek bugünlere kadar gelebildi. Bugün de aynı doğrultuda, proletarya sosyalizminin yolunda ilerliyor.

Ancak, sınıf mücadeleleri tarihi göstermiştir ki, bir siyasal hareket kendi çizgisinde kararlı, tutarlı ve istikrarlı olmazsa kendi gücüne güvenini geliştiremez ve başkaları için de bir cazibe merkezi haline gelmez. Bu nedenle ve özellikle içinde bulunulan dönemde birlikçi tutumlar sergilenirken, öncelikle kendi güç ve imkanlarını harekete geçirmede başarılı olmak zorunlu. Zira bu, uzun ve kısa vadede birlikte olunması amaçlanan kişi, grup ve çevrelere güven vermenin önkoşuludur. Soruna bir de **bu açıdan bakınca**, atılıktan kurtulmanın ve yeni atılımlar gerçekleştirmenin *"olmazsa olmazı"* olan, yeni, taze, dinamik güçlere yönelmekte pek başarılı olunmadığı ve bu başarılamadığı takdirde yerinde sayma tehlikesiyle karşı karşıya olunacağı gerçeğini kavramak gerekmektedir.

Birlik Anlayışı ve Birliğin İmkanları

Türkiye’de bir başka gelenek daha var: Bu, her yenilgi döneminde birlik arayışlarının çoğalması ve bir kısım birliklerin oluşması fakat, mücadelenin yükseldiği dönemlerde sekterizmin gelişmesi ve bu kez daha önce birleşenlerin yeniden ayrılmaya başlamasıdır. Bunun bir nedeni, Türkiye’de birlik sorununun dar grup çıkarları temelinde grupların birliği olarak kavranmasıdır. Dolayısıyla kurulan birliklerin ilkeli ve kalıcı olamamasıdır. Yakın geçmişin analizi Türkiye’de bu tür anlayışlarla kalıcı hiçbir birliğin gerçekleşmediği, oluşan bazı birliklerin bir dönem sonra bozulduğunu ve birleşenlerin hemen hemen aynı kişiler ve anlayışlar temelinde yeniden ayrıştığını göstermektedir. Bunun örneği bizim geleneğimizde de vardır.

Birlik arayışlarının mücadelenin yükseldiği, örgüt ve kitle potansiyellerinin yüksek olduğu dönemlerde değil de, daha çok bunun tam tersi olduğu yenilgi dönemlerinde yoğunlaşması adeta bir yenilgi dönemi psikolojizmine denk düşmektedir. Sözgelimi, 12 Eylül öncesinde, faşist saldırıların yoğunlaştığı ve askeri müdahalenin ayak seslerinin duyulmaya başladığı ve siyasal grupların örgütsel ve kitlesel kapasitelerinin en ileri düzeye ulaştığı bir dönemde; ne faşizme ne de 12 Eylül rejimine karşı eylem birlikleri dahi kurulamazken, Türkiye’de hiçbir zaman bir araya gelmeleri mümkün olmayanlar tarafından çeşitli biçimlerde yurtdışı birlikleri (FKBDC, Sol Birlik vb.) oluşturuldu. Bu tür birliklerin amacı, güçlerin rasyonel tarzda istihdamına ve mücadelenin yeniden yükseltilmesine yönelik değildi. Sadece yenilginin zayıflattığı ve neredeyse herbirinin konumunu eşitlediği, bazı siyasal grupların kendilerini güçlendirmenin ve yurt dışında da olsa seslerini duyurmanın aracı haline getirmeleriydi. Nitekim bunların hiçbirisi kalıcı olamadı, ülkede koşullar değiştikçe süreç içinde dağılmaya başladı. Ama bu oluşumlar içinde önceden umdukları faydayı sağlayanlar ve diğerlerine göre konumlarını güçlendirenler de oldu.

Bugünkü birlik arayışları ise, kendi içinde önemli bir çelişkiyi taşıyor: Yaraların sarılması ve toparlanma süreci, birlik arayışlarıyla birlikte sürüyor. Siyasal gruplar bir yandan, yoğun olarak iç sorunlarıyla uğraşıyorlar. Yani, kendi geçmişleriyle hesaplaşıyorlar, dağınık güçlerini toparlıyorlar ve iç birliklerini sağlamaya çalışıyorlar. Bir yandan da başkalarıyla birlik arayışlarına giriyorlar. Bu arada sınırlı kapasiteleriyle siyaset yapmaya çalışıyorlar. Bu durum, siyasal grupları/çevreleri çekingen, gevşek ve tutarsız davranmaya zorluyor. Zira kendi iç birliğini sağlayamamış, temel konularda görüşlerini netleştirememiş bir grup, kendisine ne kadar iyi niyetli görünüm verirse versin, birlik konusunda başkalarına yeterli güveni veremiyor. Bu tür grupların attığı her adımda utangaç bir faydacılık ve sekterizm kendini gösteriyor. Siyasal gruplar kendi iç hesaplaşmalarını tamamladıkça, kendi güçlerinin birliğini pekiştirdikçe, kuşkusuz, birbirlerine karşı daha tutarlı ve ilkeli davranacaklar. Bu belki onların daha az birlikçi olmalarına, sekterizme yönelmelerine, kendi güçlerini/anlayışlarını daha çok dayatmalarına vb. imkan verebilecek. Fakat, bu durum, aynı zamanda ilkesizlik, çekingenlik ve belirsizlik yaratan birlik arayışlarını ortadan kaldıracak, birlik sorunu daha anlaşılır hale gelecektir. Daha doğrusu, hareketin genel çıkarlarını herşeyin üzerinde tutarak gerçekten birlik isteyenlerle, dar grup çıkarlarıyla davranan ve kendilerine birlikçi görünüm verenleri birbirlerinden ayıştıracaktır.

Tabii ki, herkesin böyle süreçler yaşamasını beklemek, bugünkü ayrışma ve saf-laşma çabalarına seyirci kalmak doğru bir tutum olmaz. Ama, aceleci davranmaya veya olumsuzlukları görerek paniğe kapılmaya da gerek yok. Çünkü, sosyalist hareketin birliğini sosyalizm anlayışı temelinde ilkeli, kalıcı ve sağlıklı bir bütünleşme olarak kavramak ve bu yönde çaba sarfetmek sadece bugünün sorunu değil. Sorunun

yakıcı merkezi önemi dün de vardı, gelecekte de olacak. Belki de bu ülkede daha uzun yıllar siyasal gruplar/çevreler bir araya gelemeyecek. Ya da siyasal gruplardan biri devrimci mücadelede öncülüğünü pekiştirecek ve diğerlerini peşinden sürükleyecek. Veya sosyalizm iddiasıyla yola çıkan her hareket/örgüt/parti örgütsel bağımsızlıklarını koruyarak sınıfsal-ulusal cepheler içinde yerini alacak, sosyalist demokrasinin çoğulculuk ilkeleri temelinde daha farklı yapılar oluşacak. Bunların hangisinin gerçekleşeceğini bugünden kestirmek mümkün değil. Bunu mücadelenin gelecekteki koşulları belirleyecek.

Sosyalist hareketin birliği ister yenilgi dönemlerinde, isterse mücadelenin yükseldiği dönemlerde olsun, **her zaman** mümkündür elbette. Ama sorunu en geniş boyutuyla, proletaryanın uzun vadeli çıkarları doğrultusunda ve merkezi önemiyle kavramak; ilkesel tartışmalar yapmak ve ancak hayatın canlı pratiği içinde gerçekleştirecek güven sorununu çözümlenmekle mümkün olacaktır. Bir sorunu ve özellikle temel bir sorunu anlayış düzeyinde ele almak, bizi her zaman ilkesel tartışmalara çeker. İlkesel politika ise, son tahlilde en gerçek ve doğru politikadır. Bu nedenle birlik anlayışlarında netleşme, ayırdedici bir niteliğe ulaşması, temel sorunlar etrafında sürdürülecek olan yoğun ve sabırlı tartışmaları gerektirir. Tabi ki, bu ancak, bir birlik sorunu olan ve bunu yakıcı önemiyle kavrayan gruplarla/çevrelerle yapılabilir. Ancak bunlarla *"ne için, kimin için ve nasıl birlik?"* sorularına **birlikte** yanıt aranabilir. Süreç içersinde de bazı somut adımlar atılabilir. Bu adımların daha baştan örgütsel bir bütünleşmeyi amaçlaması da gerekmez. Eğer her adım bir diğerini yaratacaksa ve aynı doğrultuda yürünecekse, önce karşılıklı güven ve ilkeler temelinde somut eylem birlikleri, demokratik platformlar yaratmayı amaçlamalı, sonra da diğer adımlar peşinden gelmelidir.

Birliği ille de kendi platformunda gören, kendi dışındakileri kolayca sosyalizm dışında tutan sekte anlayışlarla tartışmak ve hatta herhangi bir konuda ortak iş yapabilmek bile mümkün değildir. Çünkü bunlar için zaten sosyalist hareketin bir birlik sorunu yoktur. Sadece onların kendi tekkelerine gelen-giden, dışlanan (tasfiye edilen) insanlar vardır. Bunlar da olsa olsa mücadelenin değişik aşamalarında harekete kazanılabilecek veya ikna edilebilecek (!) insanlardır. Kendilerini proletaryanın yerine ikame eden bu anlayışlar, kendi dışındakileri genellikle küçük burjuvalıkla suçlar, kendi dışında bir sosyalistin olabileceğini kabullenemez. Zira onlar kendilerini en Marksist-Leninist, en devrimci olarak görürler. Onlar için işçi sınıfının tek örgütü/tek partisi, kafalarında da tek doğru ve tek sosyalizm anlayışı vardır. Bütün bu *"doğruları"* da kendileri temsil eder vb. Dünya'da ve Türkiye'de birçok örneğini gördüğümüz bu tür gruplarla/çevrelerle sosyalist hareketin birliği adına tartışılabilecek pek birşey yoktur. Ama, birliğin ideolojik-teorik zemini bu tür anlayışlara karşı yoğun bir ideolojik mücadeleyi içermek zorundadır.

12 Eylül döneminin psikolojizmini de yansıtan birlik arayışlarının bugünkü toparlanma dönemine uygun biçimlerde sürmesi anlaşılır birşey. Ancak sosyalistler 12 Eylül'e doğru adım adım gelişen bir sürecin açıkça görülebildiği bir dönemde, hayatın somut olarak dayattığı güçlerin rasyonel tarzda istihdamına yönelik görevleri neden yerine getiremediklerini de anlamak/kavramak zorundadırlar. **Geçmişin zaafı** iri delenmeden ve bu konuda gerekli dersler çıkarılmadan, bugünkü birlik çağrıları/arayışları fazla anlamlı olmayacaktır. Mücadelenin devamlı yükseldiği ve keskin biçimlere büründüğü o dönemde, insanlar birbirlerinin ne söylediğine değil ne yaptığına bakıyordu. Sekterizm alabildiğine egemendi. Bilinen bazı siyasal gruplar birbirlerine karşı düşmanca saflaşmıştı. Mücadelenin toz-duman içinde sürdüğü o günkü ortamda, bir-

çok temel sorun ya tartışılmıyor ya da kısırlaştırılıyor veya belirsiz bir tarihe erteleniyordu. Sağlıklı bir ideolojik-teorik tartışma da yapılamıyordu. Teoride reçetecilik ve eklektizm, politikada ise pragmatizm egemen hale gelmişti. Dolayısıyla bu dönemde sosyalist hareketin yoğun ayrışma ve saflaşmaları mücadelenin temel sorunlarından kaynaklanmadı.

Türkiye sosyalist hareketinin tarihi boyunca yaşadığı **en önemli** ayrışma ve saflaşmanın 1966-70 döneminde yapılan ve sonraki dönemi temel hatlarıyla belirleyen MDD (Milli Demokratik Devrim) ve SD (Sosyalist Devrim) tartışmaları olduğu söylenebilir. Çünkü bu tartışma, Türkiye'de ilk kez "*nasıl bir devrim?*" sorununu gündeme getirdi. Bu sorun etrafında birçok temel sorunda (örgütlenme, mücadele, ittifaklar vb.) tartışıldı. Ancak bu tartışmada dogmatizm ve ekonomizm egemendi. Temel ayırım ülkenin ekonomik ve sosyal yapısına göre yapılmış, bu konudaki kaba tahliller eldeki şablonlara uydurulmaya çalışılmıştı. MDD'ciler ülkeyi yarı-feodal ve yarı-sömürge olarak değerlendiriyor ve Çin benzeri bir devrimi öngörüyorlardı. SD'ciler ise, ülkeyi kapitalist olarak niteliyor ve sosyalist bir devrimi öngörüyorlardı. Sınıfların devrimdeki mevzilenmesi ve iktidarın ele geçirilme yöntemi üzerine karşılıklı tezler de şöyleydi: MDD'ciler işçi sınıfının devrimdeki öncülüğünün ideolojik olacağını, köylülüğün ise temel güç olacağını, kırlardan şehirlere doğru gelişen ve şiddete dayanan bir mücadele ile iktidarın ele geçirileceğini vb. öne sürdüler. SD'ciler ise, işçi sınıfının fiili öncülüğüyle ve iktidarın demokratik yollardan (%51 çoğunluk sağlanarak) ele geçirileceğini savundular. Detaylarına fazla girmek istemediğim bu tartışmalar daha ileriye götürülemedi. Bir noktada tıkanıp kaldı. Savunulan tezler dar kalıplar içine hapsedildi. Taraflar arasında sosyalizm anlayışı temelinde bir teorik-ideolojik hesaplaşma sonuna kadar götürülemedi. Ama her iki kanatta da egemen olan sekterizm taraflar arasında hızlı bir ayrışma yarattı ve pratik mücadele alanında kesin bir kopuşla sonuçlandı. Daha sonra her iki kanat içinde de yeni ayrışma ve saflaşmalar oldu. SD'ciler sosyalist devrimden vazgeçtiler. Reformlar uğruna mücadeleyi kendilerine temel aldılar. Sosyalizmi ve devrimi nihai bir hedef olarak tekrarlamaya devam ettiler de bunu bilinmez bir tarihe ertelediler. MDD'ciler ise, kendi aralarında daha yoğun tartışma ve ayrışma süreçleri yaşadılar. Önceleri nüanslarda başlayan farklılıklar giderek temel sorunlara ve pratik mücadele alanında daha önemli ayrışmalarla sonuçlandı. 12 Mart direnişinin devrimci önderleri ve üç önemli örgütlenmesi (THKP-C, THKO, TKP-ML) bu süreçte ortaya çıktı. Sonuç olarak bu süreç, Türkiye'de reformizmle devrimciliğin kesin hatlarıyla birbirlerinden ayrışmasına yolaçtı ve sonraki dönemi olağanüstü düzeyde etkiledi. Bu, sosyalist hareketin tarihi süreci bakımından **çok değerli** bir sonuçtu.

1974-80 dönemi esas olarak 12 Mart yenilgisinin sonuçları üzerinde ama, bir önceki dönemin MDD-SD ayrışması zemininde uluslararası sosyalist hareketin resmi partilerinin ülkeye yansıyan ayrışma ve saflaşmalarına tekabül etti. Eski SD'ciler geleneksel çizgilerini sürdürerek SBKP'nin bağınaz taraftarı oldular. MDD'cilerin ise, önemli bir kesimi ÇKP'nin (bu kesimin bir kısmı daha sonra AKP'nin) bağınaz izleyicileri oldular. Sadece THKP-C ve taraftarlarının önemli bir kesimi şu ya da bu biçimlerde bu iki çizginin dışında kaldılar. Ancak, bu kanadın içinde sadece **Kurtuluş ve Devrimci Yol "orta yolculuk"** olarak nitelenen çizgide **istikrarlı** oldular ve iki egemen çizgiye karşı bir **üçüncü çizgiyi** temsil ettiler.

Bu dönemde de Marksist teorinin ve uluslararası pratiğinin sorunları yeterince tartışılmadı. Ayrışma ve saflaşmalar dünyada egemen olan dogmatizmin ve ekonomizmin etkisinden kurtulamadı. Tartışmalar temel sorunlar üzerine değil, daha çok gün-

cel ve tali sorunlar üzerinde sürdü. Herşey adeta, bu dönemin belki en çok tartışılan ve herkes tarafından ciddiye alınmak zorunda kalınan faşizm ve anti-faşist mücadeleye indirildi. Bu mücadele de esas olarak 12 Mart'ın devrimci geleneğini sürdüren siyasal gruplar tarafından sürdürüldü. Fakat bu alanda sosyalizm adına devrimci-demokratizm egemen oldu. Temel siyasal görevler ya gözardı edildi, ya da güncel siyasal görevlerin gerisinde kaldı.

Ayrışma ve Saflaşmanın Ortak Zemini

Sosyalist hareketin bugünkü dağınıklığının ve bölünmüşlüğüne artık bir çoğunun modası geçmiş ve pratikte sınınanarak başarısızlıkları tek tek ortaya çıkmış bilinen teorik-siyasal tezlerle aşılamayacağı bir gerçek. Bugünün uluslararası ve ulusal koşullarda bilinen eski teorik-siyasal tezleri cilalayarak yeniden ortaya sürmek, geçmiş pratikleri eleştiri süzgecinden geçirmeden bağnazca savunmaya çalışmak bu ülkede sosyalist hareketi bir adım daha ileri götürmeyeceği gibi, fazladan onun önüne yeni engeller yaratacaktır. Bugün SBKP ve ÇKP'nin aynı noktada buluşmaları, (AKP'nin de aynı yolda ilerleme eğilimi göstermesi) Avrupa Komünist Partileri'nin sosyal demokratlaşmaları ve ayrıca varolan sosyalizmde global "*eleştiriler/özeleştirimler döneminin*" başlaması ve yeni arayışlara yönelinmesi vb. nedenler dünyada egemen olan dogmatizmin ve ekonomizmin yeni bir aşamasını gösteriyor. Bu, aynı zamanda Türkiye'ye çarpık ve daha geri biçimlerde yansıyan ayrışma ve saflaşmaların beslendiği teorik-siyasal zeminin ciddi biçimde zedelenmesi anlamına da geliyor. Ancak, Moskova, Pekin ve Tiran'da yağmur yağınca Türkiye'de şemsiye açan eski sosyal-reformist ve sosyal-şovenist anlayışlar bugün işi pişkinliğe vurup hiçbirşey olmamış gibi davranmaya ve daha hafızalarda tazeliğini koruyan yakın geçmişteki günahlarını unutturmaya çalışıyorlar. Gorbaçov ve Deng Sio Ping kadar kendilerini eleştirme cesareti gösteremiyorlar. Çünkü Türkiye'dekilere **çömezlik ruhu** öylesine sinmiş ki, kraldan daha kralcı kesiliyorlar. Gerçi bu kesimlerin içinde bazı saflaşmalar ve tartışmalar oluyor. Ama, genel olarak mantalitelerinde köklü bir değişiklik görülüyor.

Uluslararası sosyalist hareketin bugünkü durumu (bunalımı) Türkiye sosyalist hareketinin önüne yeni imkanlar yaratmış ve zor fakat önemli bir görev getirmiştir. Türkiye sosyalist hareketi belki de tarihinde ilk kez, kendi yolunda ilerlemek ve mücadelenin gerçek rotasını aydınlatmak için gerekli olan teorik-siyasal açılım çabalarının kendini dayattığı bir döneme girmiştir. Bu gerçeği kavramak ilkin, uluslararası sosyalist hareketin bugün artık herkes tarafından kabul edilen bunalımının aşılması çabalarına kendi çapında katkıda bulunmayı, tartışmalara ortak olmayı; ulusal sınırları aşmayı, yerellikten kurtulmayı vb. gerektiriyor. Bunun biricik yolu ise, varolan sosyalizm pratiğinin bütünlüklü bir eleştirisinden, zengin uluslararası deneylerin özümsemesinden ve çıkarılacak sonuçların teorideki yerine oturtulmasından geçmektedir. İkinci olarak da, kendi deneylerinden öğrenmeyi, Türkiye'nin özgüllüğünü kavramayı ve ülkedeki devrimci pratiğin Marksist teorinin evrensel ilkeleri doğrultusunda bir çözümlemesi demek olan **program sorununu**, artık daha fazla geciktirmeden gündeme almayı gerektiriyor. Bu ikili görev bizi, dünyada egemen olan dogmatizme ve ekonomizme (ve tabi ki Türkiye'deki uzantılarına da) karşı yoğun bir mücadeleye ve hatta tarihi bir hesaplaşmaya zorlamaktadır. Çünkü bu, tarihsel açıdan II. Enternasyonal döneminin hesaplaşmalarına benzer bir önem taşımaktadır.

Uluslararası sosyalist hareketin teorik-siyasal sorunlarına duyarsızlık gösterenler, gelişmeleri tribünlerden seyirci gibi izleyenler, "*bekle gör*" politikası sürdürenler, el-

bette bu çabalara karşı ilgisiz kalacaklar. Bunlar her zamanki alışkanlıklarıyla "suların durulmasını" yeni saflaşmaların netleşmesini bekleyecekler. Sonra da saflarını belirleyecekler ve papağan gibi belli merkezlerin söylediklerini tekrarlayıp duracaklar. Çünkü saf tutmanın, taraf olmanın en kolay yolu budur. Bu kolaycı tutum, bir yanıla Türkiye sosyalist hareketinin ideolojik-teorik düzeyini ve tarihsel sürecindeki zaafalarını göstermektedir. Sorunların kendiliğinden çözümünü beklemek veya geleceğe ertelemek, Türkiye'de sosyalistlerin en önemli hatalarından birini oluşturmıştır. Oysa, sosyalizmin ertelenecek hiçbir sorunu yoktur, olamaz. Herşey bugünden kurulmalı ve adım adım oluşturulmalıdır. "Nasıl bir devrim istiyoruz, bunu neyle, kiminle yapacağız?" vb. sorunlar üzerine devamlı kafa yormadan, genel bir doğrultu sapmadan yürümek, karanlıkta el yordamıyla yol almaya benzer. Böyle bir perspektife sahip olan ve proletarya sosyalizminin teorik-siyasal hattını yaratmaya çalışan proletarya sosyalistleri, **inceleme, propaganda ve örgütlenme** faaliyetleriyle bu alanda bir gelenek yaratmışlardır. Ancak, dogmatizmin ve ekonomizmin batağından bir türlü kurtulamayanlar, proletarya sosyalistlerinin gündeme getirdiği teorik-siyasal sorunları, geçmişte olduğu gibi bugün de anlamakta güçlük çekiyorlar. Nitekim, Yeni Öncü'nün başlattığı Sosyalist Demokrasi ve Kadın Sorunu tartışmalarına gösterilen tepkiler bu tutumun tipik göstergesi oldu. Bir-iki grubun/çevrenin dışındaki büyük çoğunluk tarafından ya hemen itiraz sesleri yükseldi, ya da tam bir duyarsızlık örneği gösterildi. Sosyalizmin birçok temel sorununu tartışmaktan kaçınan ve bilinmez bir tarihe erteleme alışkanlığına sahip olan bazı gruplar, "bu tartışma da nereden çıktı?" demeye başladılar. Kafalarındaki "tek doğru" çizginin dışına çıkan herkese karşı yaptıkları gibi bilinen egemen söylemle (yeni reformizm, revizyonizm, Troçkizm vb.) kolay suçlamalara yöneldiler. Benzer itirazlar yıllar önce de Ulusal Sorun, Kemalizm, Devlet vb. konular gündeme getirildiğinde de yapılmıştı. Çünkü o günlerde (ve şimdi de) proletarya sosyalistlerinin gündeme getirdiği sorunlar ve teorik-siyasal açılımlar dogmatik ve ekonomist bakış açılarına uymuyordu. Bugün Ulusal Sorun ve Kemalizm konusunda herkesin bir kısım yeni şeyler söyleme durumuna gelmesi sevindirici olmakla birlikte, bunca yıldan sonra hala devrimin en temel sorunlarına karşı benzer tepkilerin gösterilmesi, ülkedeki geleneksel eğilimlerin kaç arpa boyu yol aldıklarını gösteriyor.

Türkiye devriminin temel sorunlarının, devlet, devrim, demokrasi ve mücadele bağlamında tartışılmasının bugün daha uygun koşulları bulunmaktadır. Çünkü, bugün artık, Türkiye sosyalist hareketinin ideolojik-teorik formasyonu geçmişe göre daha yüksektir. Ayrıca son 20 yıllık pratiğin yarattığı yoğun deney ve tecrübeler ile yeterli olmasa bile önemli sayılabilecek teorik birikimleri vardır. Böyle bir tartışmanın sanıldığı kadar kolay olmadığını biliyorum. Tartışalım demekle veya bunu birilerinin başlatmasıyla iş bitmiyor. Herşeyden önce, bunu yapabilecek olgunluğa, teorik formasyona ve bir hoşgörü ortamına ihtiyaç var.

Ben içinde bulunduğumuz dönemin bunun asgari koşullarını/zeminini yarattığına inanıyorum. Öte yandan bu tartışmalar bir süreden beri zaten uluslararası arenada sürüyor ve biz Türkiye'li sosyalistler her zamanki gibi bunun oldukça gerisinde bulunuyoruz. Bu arada, 12 Eylül'ün sosyalist harekete yarattığı dolaylı bir kazanımdan da söz etmek gerekiyor. Sosyalist hareket bu dönemde Avrupa ile temasını geliştirmiş, bir bakıma bu dönemde uluslararası alana açılmıştır. Dolayısıyla ufku daha da genişlemiştir.

Yeni Öncü'nün sürdürdüğü Sosyalist Demokrasi tartışmasını yukarda anlatmaya çalıştığım ikili görev doğrultusunda değerlendirmek gerekiyor. Çünkü bu sorun, hem

uluslararası sosyalist hareketin tartışmalarıyla belirli bir paralellik gösteriyor, hem de sosyalizm anlayışlarının netleşmesine ve farklılaşmasına tekabül ediyor. "Nasıl bir sosyalizm istiyorsak kendimizi bugünden yarına ona göre kurgulamamız" anlayışı bu tartışmanın en geniş boyutunu içeriyor. Bu da bizi her düzeyde ilkesel tartışmalar yapmaya çekiyor. Bu bakımdan, tartışma yarı-yolda bırakılmamalı veya çoğulculuk noktasına indirgenerek bitirilmemeli. Tartışma sosyalizm anlayışı temelinde, devlet, devrim, demokrasi bağlamında ele alınarak temel bir tartışma sorunu haline getirilmeli. Böylece önümüzdeki sürecin yeni ayrışma ve saflaşmalarının bir basamağını oluşturmali.

Görüş

EKONOMİ VE
POLİTİKADA

AYLIK DERGİ

SÜRGÜN

M.Semih Gemalmaz ☐ Avukat **Ahmet Zeki Okçuoğlu**
ve Avukat **Serhat Bucak** ile söyleşi

NASIL BİR PARTİ?

Soruşturma

Semih Gümüş, Mahir Sayın, Ahmet Kaçmaz

Çankaya ruleti **Süreyya Örgen** ☐ Normal... **Erdal Atabek** ☐ Kültür mozaiği **Tevfik Çavdar** ☐ Suyumuz mu ısınıyor? **Yücel Çağlar** ☐ Şu "AT" sorunumuz **Orhan Aydın** ☐ Kuzey Avrupa'da ırkçılığın kalesi **Gürhan Uçkan** ☐ Sendikacılıkta "doğru"lar **Yıldırım Koç** ☐ En güncel sorun **İlhami Soysal** ☐ Sancılı sektör: Tarım **İbrahim Yetkin** ☐ Eğitim ve öğretimde çağdaşlık **Vecihi Timuroğlu** ☐ Birliği kim kuracak? **Orhan Koçak** ☐ Hakem olmaktan hakim olmaya **Çağatay Anadol** ☐ Eylül üniversitesi **Tahir Hatiboğlu** ☐ Kıbrıs'ın kimliği **Ahmet An** ☐ Görüşme **Refik Durbaş** ☐ 12 Mart sıkıyönetimi **Prof.Dr.Zafer Üskül** ☐ Sosyalizme ilerleyen sürecin garantileri **Ahmet Kaçmaz**

E K İ M ' 8 9 Ç I K T I

29 HAZİRAN AÇLIK DİRENİŞİMİZ

Sabahattin Selim ERHAN

Yoğun bir baskı ve işkencenin yaşandığı 12 Eylül sonrası yıllarının özelde ilerici-devrimci kamuoyu, genelde ise Türkiye halkları üzerinde bıraktığı olumsuz tahribat ve etkiler henüz yavaş yavaş onarılmaya çalışılırken, ekonomik ve siyasal istikrarsızlığın yeni cunta söylemleriyle beraber Türkiye egemen sınıflarının gündemini işgal etmeye başlamasıyla Devlet “*dişlerini*” gösterme gereğini duymuş ve gerçekte hiç bir zaman gevşetmediği ipleri çeşitli alanlarda bir kez daha gerginleştirme politikasını ön plana çıkarmıştır. Son bir yılın içeride ve dışarıda “*ciddi*” gelişmelere gebe olaylarını bir arada düşünürsek, genel baskı rüzgarının hangi kaynaklardan yeniden güç kazandığını ve ne yönde evrilebileceğini daha sağlıklı tespit edebiliriz. Bu olaylar arasında en göze çarpanı işçilerin “*Nisan Direnişi*” ve hemen ardından gelen “*1 Mayıs olayları*”dır. Genel politik muhalefetin “*istenmeyen*” bir rotada patlak vermesinin ilk ve önemli göstergesi bu iki olaydır. Her ne kadar bu iki olay birbirleri ile doğrudan bağıntılı/ilişkili değilse de, devletin bu konudaki hesaplarının bizlerinkinden daha uzun vadeli olduğunu görmek zorundayız. “*15-16 Haziran olayları*”nı, “*DGM direnişi*”ni ve 76’da başlayan kitlesel “*1 Mayıs’ları*” ve bunlara karşı devletin saldırılarını anımsayalım; göreceğiz ki her seferinde de genel bir baskı ortamı yaratılmasına araç kılınmıştır bu gelişmeler. Egemen sınıflar açısından işçi hareketinin “*kendiliğinden*” de olsa yükselmesi ve üstelik bu yükselmenin işçi hareketi ile sosyalist hareketin çakışma potansiyelini geliştirecek momentlerde seyri, başa gelebilecek felaketlerin ilk ciddi habercisidir. Bir yandan işçilere (ardından memurlara) verilen zamlar -ki zam oranı 12 Eylül’den bu yana yapılanların en yükseğidir ve Özal’ın dahi gerçek ücretlerde geriye gidildiğini itiraf etmesiyle gündeme gelmiştir- öte yanda 1 Mayıs gösterilerinde (gerek alanlarda gerekse fabrika içi ve önlerindeki) uygulanan şiddet, burjuvazinin sözünü ettiğimiz telaşının açık göstergesidir.

[.....]

Bir diğer önemli gelişme dış politikayla bağlantılı olarak Bulgaristan’dan göçe zorlanan Türk asıllı azınlıkla ilgilidir. T.C.’nin siyasal geçmişine baktığımızda dış politikada çıkan hemen her sorunun ardından ilerici-devrimci çevrelere baskının artırıldığını görebiliyoruz. Bu kez de şovenizmin alabildiğine toplum nezdinde körüklenmesi eşliğinde anti-komünizm yapılmış ve sosyalistlere baskı bu dönemle çakıştırılmıştır.

Kısaca bu gelişmelere değinmekteki amacımız, ülkede baskı ve terörün yeniden tırmandırılmasının elverişli ortamının nasıl oluşturulduğunu göstermektir.

Şimdi bu çerçeveye ile cezaevleri gerçeği arasındaki bağlantıyı kurmaya çalışacak olursak; 12 Eylül’ün en ağır koşullarında bile toplumsal muhalefetin zaman zaman tek başına, ama her zaman için en gür çıkan sesinin cezaevlerindeki devrimci siyasi

tutsaklardan geldiğinin hemen herkes tarafından bilindiği kanısındayız. Her türlü baskı ve işkencenin denenmesine karşın susturulamayan bu sesin, giderek cezaevi dışındaki muhalefetin toparlanmasında, bir güç kaynağı olmaya başlamasıyla beraber, siyasal iktidar açısından cezaevleri salt dört duvar arasındaki sorun olmaktan çıkmış, genel toplumsal muhalefeti yıldırmak ve susturmak için yönelinecek bir hedef haline getirilmiştir.

Cezaevlerinde 1989'la beraber gelen baskıları bir veya iki yıl öncesinin gelişmelerinden ayırmak gerekiyor. 87 ve 88 yıllarında cezaevlerindeki koşullar geçici de olsa iyileşme yönünde "genel" bir eğilimi taşıırken; yukarıda sıraladığımız iç ve dış koşulların eşliğinde 89'daki saldırılar 88'in 1 Ağustos Genelgesi saldırısının göğüslenmesinin ardından, devletin yeni ve bu kez "kalıcı" sonuçlar almak için çok şeyi göze alarak giriştiği saldırılardır.

Genel duruma ilave olarak 89'daki saldırıların ardında bir başka özel nedenin olduğunu da görmeliyiz. Bu, tünel olaylarının birbiri peşisıra patlak vermesidir. Devlet bu olaylardan kendisi açısından alabildiğine yararlanmaya, geleceğe yönelik baskıcı tedbirlerini bu gerekçeye oturtmaya çalışmıştır. "İnsanın insanla temasının en aza indirilmesi", "dış dünya ile ilişkilerin kısıtlanması" ve özel olarak "dışarıdan yiyecek vb. maddelerin alımının yasaklanması", "mektuplaşmaya sınır" gibi tedbirlerin "fırar girişimlerinin önlenmesi için zorunlu olduğu" propagandasıyla bugün varolan haklara karşı saldırılar başlatmış bulunmaktadır. Bu saldırıların en son örneğine Eskişehir Özel Tip'te tanık olduk. Eskişehir örneği pek çok açıdan incelendiğinde devletin "ince" ve "uzun vadeli" hesaplar yaptığını göstermektedir.

"Burada tünel kazmak olanaksız, size kompresör bile versek bu kayaları aşamaz geri verirsiniz" denilen ve idam hükümlüleri ile "islahı mümkün olmayanlar" için yapıldığı övünüle övünüle söylenen Eskişehir Cezaevi'nde 22 Haziran tarihinde iki ayrı tünelin ortaya çıkmasıyla beraber bu saldırılar gündeme geldi. Önce, arama gerekçesiyle bütün devrimci siyasi tutsaklar blokların üst katlarına çıkarıldı. Ardından koğuşlarda sadece bir yatak ve battaniye dışında ne varsa "inceleme" yapılmak üzere (!) alındı, havalandırma ve tüm yaşamsal haklar gasbedildi. Dört kişilik koğuşlarda 6-7 kişi kalmak zorunda bırakıldık.

"Arama" denilen şey aslında bütün eşya, yiyecek vb. gereksinimlerimizin kırılıp dökülmesi, parçalanması, talan edilmesi, yağmalanmasıdır. Ne ki, fiili işkence uygulaması gündeme getirilmedi. Kısa süre önce Sağmalcılar'da yaşananlar daha önce Aydın ve Bursa Özel Tip Cezaevi'nde tanık olunan ağır işkence, bu kez ilk başlarda gündeme sokulmadı. Özellikle tünelin bulunduğu bloklardaki bizler olayın hemen peşinden fiili saldırı beklemekteydik. Ancak bir kaç gün sonra devletin bu "yumuşak" tavrının kerametini (!) öğrenecektik. Eşyalarımızın yağmalanmasından bir gün sonra sürpriz (!) şekilde geriye kalan eşyalarımız verilmeye, kantin ihtiyacımız karşılanmaya başlandı. Bizlerin ilk yorumu bu işin ardında "sürgün"ün yattığıydı. Ertesi gün karşıımızda yerli-yabancı basın mensuplarını ve TV'yi görünce gerçek anlaşıldı. Özellikle Sağmalcılar Cezaevi'nde tünel olayından sonra yapılan ağır işkencenin belgelenmesi, konunun Meclis'e getirilmesi, olayı soruşturan Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'nın dahi jandarmayı ve idareyi suçlu göstermesi karşısında Adalet Bakanlığı (tabii ki hükümet politikası olarak) bu kez Eskişehir'de farklı bir taktik izliyor, yerli ve yabancı kamuoyu önünde kendisini temize çıkarmak için tünel kazılan bloklardaki devrimci siyasi tutsaklarla basının görüşmesini sağlayarak o günkü görünümde, gelecekteki eleştirileri geçersiz kılma hesabına giriyordu.

Oysa 1. Blok'ta bulunan Kurtuluş, TKEP, TDKP, KUK-S, 7 kişilik Dev-Yol'cu ar-

kadaş ve diğer davalardan yargılanan bir kısım siyasi tutsak, daha basın mensupları gelmeden önce, 29 Haziran günü sabah 8'de dilekçelerini vererek gasbedilen hakları geri verilene kadar süresiz açlık grevine başladıklarını ilan etmişlerdi.

Günlük basın ve TV (her iki kanaldan) tünel olayını ve 1. Blok'tan 43 kişinin süresiz açlık grevine başladığını ülkeye ve dünyaya hemen o gün duyurdu. Bu şimdiye kadar ilk kez gerçekleşen bir durumdu. Süresiz açlık grevimiz ülke ve dünya kamuoyunun gündemine oturmuş, **Eskişehir Özel Tip Cezaevi** ilerici-devrimci kamuoyunun ilgi odağı olmuşken, cezaevindeki diğer grupların süresiz açlık grevi ilan etmemelerine anlam veremedik. Toplu bir katılım daha etkili olacaktı.

Dört gün sonra 1. Blok'taki **Dev-Yol** davasından arkadaşlar, 7 gün sonra da diğer tüm gruplardan 90 arkadaşın katılımıyla kitleselliğimiz arttı. 29 Haziran'da başlayan eylemimiz 18. gününe geldiğinde 90 kişinin daha katılımıyla sayımız 260'a çıktı.

Farklı grupların eyleme farklı tarihlerde başlamaları, eylem süreci boyunca farklı ağırlıktaki sorumluluk ve yükün taşınmasını ve eylemin farklı programlarda seyrini ve bitirilişini doğurması açısından önemlidir. Kamuoyunca gerçeğin bu yanı ayrıntısıyla bilinmediği için burada belirtme gereği gördük. Ayrıca Eskişehir'de başlayıp Aydın'da sona eren eylemin sonucunda hepimizce bilince çıkarılması gereken bir deneyin/dersin olduğu kanısındayız.

Bir kez daha Adalet Bakanlığı'nın olayları çarpıtmasına dönecek olursak; tünel olaylarının cezaevlerinde tüzük uygulamasından sapılmasıyla ilgili olmadığı kavranmalıdır. Bizler eylem sürecinde basına ulaştırmaya çalıştığımız üç ayrı basın açıklamasında bu konu üzerinde özellikle durduk. Firar girişimleri "*disiplin koşullarının sıkı olduğu yerlerde gerçekleşmez*" savı tamamen çarpıtmadır. Bilindiği gibi 12 Eylül'ün en sıkı koşullarında askeri uygulamanın şu veya bu oranda hüküm sürdüğü cezaevlerinde dahi tünel kazılmış ve firarlar gerçekleştirilmiştir. Tünel olaylarının sansasyonel olarak basına yansıdığı ilk zamanlarda Bakanlık bu olayı "*Tek Tip Elbise*" uygulamasını dayatmak için kullanmaya kalkışmıştı. Ama **Erzincan Askeri Cezaevi**'nden ve **Kırşehir Cezaevi**'nden kaçanlar dışarıya TTE ile çıkmışlardı. Yani TTE giyilip giyilmemesi tünel olayını ne doğrudan ne de dolaylı olarak ilgilendirmiyordu. Bu karşı propagandanın çökmesiyle beraber Bakanlık tünel olayları ile başka bağıntılar kurup yeni baskı koşullarını meşrulaştırmaya kalkıştı. Dışarıdan yiyecek alınıyor olması, açık görüşlerde akraba olmayanlarla görüşe izin verilmesi ve görüşlerde fiziki temasın olması, tünel olaylarıyla bağıntılandırılmaya çalışıldı ve bugünlerde daha çok bu propagandaya ağırlık verildiğine tanık olundu. Oysa ki tünel olayı tarihin her döneminde en ağır yaşam koşullarında bile gerçekleşmiştir. Çünkü hiç bir baskı ve zulüm insanların özgürlük tutkusunu söndüremez ve ona ulaşmak için insanların engin yaratıcılığının önüne geçemez. İşte işin esprisi buradadır. Bizler özgürlük savaşçılarıyız. 29 Haziran günü basına ve TV'ye açıklamada bulunan arkadaşımızın belirttiği gibi: "*Her fırsatta tekrar tünel kazacağız, bunu bir hak olarak görüyoruz*". Bu hak sadece haksız ve hukuki olmayan cezalara çarptırılmış olmamızdan değil; devrimci oluşumuzdan, devrimci mücadeleyi daha uygun koşullarda daha yararlı amaçlarla sürdürmemiz gerektiğinden, doğanın ve toplumun yasalarının devrimci savaşımızı meşru ve gerekli kılmasından kaynaklanmaktadır. Bunun bir hak değil suç olduğunu söyleyenler ise, kendi yasaları doğrultusunda hukuki soruşturmayı açacak ve hükmü vereceklerdir. Bundan da ne çekiniyoruz ne de kaçınıyoruz. Nitekim tünel kazımını gerçekleştirenler olayı üstlenmişlerdir. Bakanlık-savcılık-İdare üçlüsünün bütün siyasi tutsaklara yönelik provakasyon ve baskılarına karşı sorumluluklarını yerine getirmişlerdir.

Süresiz Açlık Grevi Sürecindeki Gelişmeler

Direnişin 10. gününden itibaren yavaş yavaş belirmeye başlayan rahatsızlıklar 20. günlere gelindiğinde ağırlaşmaya başladı. Ağızdan ve dışkıdan gelen kanamalar ve kısmi felç belirtisinin ilk işareti olan bölgesel uyuşmalar ve bunlara ek olarak açlık grevi öncesi var olan hastalıklar (özellikle böbrek, kalp, nefes darlığı) tedavi edilmemesi sonucu iyice rahatsız edici hale geldi. Özellikle 1. Blok'ta bulunanlar bu durumdaydılar. Çünkü iki buçuk aydır süren tünel faaliyeti nedeniyle uykusuzluk, yorgunluk ve yetersiz beslenme sözkonusuydu. Bu durumdan çıkıp süresiz açlık grevine girilmesi normal süreden önce rahatsızlıkların belirmesini ve ağır seyrini getirdi.

Eskişehir Devlet Hastahanesi'ne kaldırılanlarımıza her iki el ve ayaktan zincir vurulmaya kalkışıldığından dolayı hepimiz bu durumu protesto ettik. Eylemin başından beri muayene ve tedavi kabul etmeme tavrımız vardı. Çünkü bizatihi süresiz açlık grevinin amacı, bizlere insani koşulları hak görmeyenlere cevap olarak yaşamımızı ortaya koyduğumuzu, insanlık onuruna sahip olmanın gerekirse ölümü kabullenmeye kadar varacağını göstermek ve yüzlerce insanı ölüme itenlerin kendi onursuzluklarını teşhir etmektir. Hastanedeki bu tavrı protesto için cezaevine gelen doktorlara rahatsızlıklarımızı bildirmeme tavrı alındı.

Nitekim 35. güne gelindi. Saat sabaha karşı 2'de bütün cezaevinin topluca sevk edileceğini öğrendik. O bitkin halimizle eşyalarımızı denk etmeye çalıştık. İşlemler altı saat sürdü. Sevk, ring denilen cezaevi arabalarıyla yapıldı. Arabalara en son olarak 1. Blok'ta bulunan bizler bindirildik. Toplam 14 ring ve üç otobüs vardı. Otobüslere 10'ar kişiden 30 arkadaş bindirildi. Ringlerin içi tıkabasa dolduruldu ve ellerimiz sıkı sıkı zincirlendi. Arabalarda çok küçük bir iki tane delik vardı, hava oralardan geliyordu. Tabii çok çok yetersiz. Ağustos sıcaklığında sevk edilmemiz yetmezmiş gibi bilinçli şekilde altı saatlik yolu 12 saatte aldık. Yolda su dahi verilmedi. Kusma ve kanamalar arttı ve sık sık bayılmalar başladı. Ringlerin bir hücre tipi, bir kişinin kalabileceği yerde dört kişi kalıyor ve kelepçe takılıyordu.

35 günlük açlık grevindeyken hangi akla hizmet sevk ediliyorduk? Bakanlığın tünel olayından sonra "*ince*" hesaplar yaptığını söylemiştik. İşte sevk bu hesabın ilk ayağı. Ne yazık ki Hipokrat yemini etmiş iki doktor bizler için "*sevklerinde sakınca yoktur*" raporu verebiliyordu. Oysa bizlerin yüzünü dahi görmüş değillerdi. **Doktor Lütfü Üstün** ve **doktor Bülent Baloğlu** Bakanlığın (siyasal iktidarın) toplu katliam girişimine ortak oluyorlardı.

Nihayet **Aydın E tipi Cezaevi'**ne ulaştık. ikişer ikişer ölüm ringlerinden indirildik. Bu ağırdan almanın nedeni bizleri özel olarak düzenlenmiş işkence odalarına almak ve tek tek her birimize işkence yapmak olduğunu anlıyorduk. İşkence ile çırılçıplak soyuluyor, tekme, tokat, palaska, lastik borularla işkenceden geçiriliyorduk. İşkencenin ilk yapıldığı odanın yanındaki odada Cumhuriyet Savcısı'nın bulunduğu ikinci bir oda var. Burada kimimiz çırılçıplak, kimimiz sadece külotlu her yanımda kan içinde bekletiliyorduk. Daha sonra doktor muayenesi (!) vardı. Ellerinde tansiyon aletleriyle bir kaç kişiyle karşılaşıyorduk. Doktor olduklarını söylüyorlardı. Muayene olmayacağımızı, serum almayacağımızı, süresiz açlık grevini sürdüreceğimizi söylediğimizde, bu kişiler bizleri yanlarında bekleyen işkenceci gardiyanlara teslim ediyor ve gerekeni yapın uyarısında bulunuyorlardı. **Doktor Osman Gürler** daha da ileri gidecek bir kısım arkadaşlara kendisi vuruyor, bağırp çağırıyor, hakaret etmeye yelteniyordu (Ama gereken cevabı da alıyordu!). Doktordan sonra dördüncü aşama saç, sakal, bıyık yolma işlemiydi. Döne döne sokulduğumuz bu odada saçlarımız sakallarımız işkence altında yolunuyordu. Beşinci aşama hücrelere gidene kadar yolda gör-

düğümüz işkence. Birer kişilik hücrelere dörder kişi konuyorduk. İşkencenin ilk aşamasından beri, *"İşkencecilerden hesap soracağız"* ve *"insanlık onuru işkenceyi yenecek"* sloganlarımız cezaevini inletti. Bunca işkence ve eylemi bıraktırma çabalarına karşı 259 kişiden sadece üç kişi eylemi bıraktı. Ölüm ringlerinden sedye ile indirilenlere dahi aynı işkenceler yapıldı. Umduğu sonucu alamayan savcı ve idare işkencenin ikinci safhasına geçiyordu. 40-50 kadar gardiyan kapatıldığımız hücre bölümüne geliyor ve ayağa kalkarak sayım vermemizi istiyordu. Amaçları onurumuzu kırıp bizleri emir ve talimatlara uydurmak, uysallaştırıp (!) eylemi kırmaktı. Hiç bir yaptırıma uymayacağımızı, sayımı da kendi istediğimiz biçimde vereceğimizi haykırıyorduk. Hücre kapılarını tek tek açıp, palaska, tekme tokatla saldırıyorlardı. Her birimize on gardiyan düşüyordu. Kolkola girip direniyor ve sürekli yüzlerine şu sloganlarımızı haykırıyorduk: *"İnsanlık onuru işkenceyi yenecek"*, *"İşkence yapmak şerefsizliktir"*, *"İşkencecilerden hesap soracağız"*, *"Yaşasın süresiz açlık grevi direnişimiz"*. Sloganlarımız duvarları inletiyor, onlar vuruyor biz daha gür bir sesle haykırıyorduk şiarlarımızı. Onlar vurmaktan yorulup, hücreden çıkarlarken *"kaçmayın işkenceciler"* diye bağınyorduk. İkinci üçüncü posta dayaktan geçirilenlerimiz oluyordu. Ama zafer, onurlu direnişçilerindi. İkinci işkence faslından sonra sayımızda hiçbir eksilme olmuyordu. Bu arada sağlık durumumuz ölüm sınırına dayandı. Akıbetinden haber alamadığımız arkadaşlar da vardı. Ancak 15 gün sonra PKK davasından **H.Hüseyin Eroğlu** ve **Mehmet Yalçınkaya** adlı arkadaşların ilk girişte yapılan işkence sonu öldürüldüklerini öğrendik. Bu da yapılan işkencenin ölçüsünü gösteriyordu.

Yapılan tüm bu işkencelerin sorumlusu kimdir?

Baştan beri anlatmaya çalıştığımız çerçeveyi dikkate alırsak, sorumlu cezaevlerindeki muhalefeti ezmeye çalışan devlettir, siyasi iktidardır. **Uygulamanın kurmay heyetinde Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, Bakanlık Müsteşarı Arif Yüksel, Aydın C. Savcısı Nural Uçurum vardır. Bunların yardımcılıklarını 1. Md. Vekili Seyfettin, Müdür Zekai, Başgardiyan Ali Yolcu, Cezaevi doktoru Osman Gürler yapmaktadır.** Bu kişiler hakkında suç duyurusunda bulunuldu.

Sürecin Devamı: Anlaşmaya Gidiş

Bu koşullar altında direnişimiz hücrelerde devam ediyordu. Dış macunu, gazete, T.V., havalandırma hakkı yoktu. Üzerimizdekilerden başka giyecek verilmiyordu. İşkence sonucu külotu bile olmayanlar vardı. **SAG**, fiili olarak ölüm orucuna dönüşmüş durumdaydı. Sakatlıklar, felç durumları, görme bozuklukları, sürekli kusma, su kabul etmeme gibi ciddi rahatsızlıklar başgösterir olmuştu.

Adalet Bakanı basına *"anlaşma yapmadık"* demesine karşın, 41. güne gelindiğinde, Bakanlık Başmüfettişi, Başsavcı ve SHP'den **Fikri Sağlar** başkanlığında bir heyetle beş siyasi temsilci saatlerce tartışma yaptı. Müsteşar **Arif Yüksel** de telefonda bekliyordu. Bir kısım maddeler üzerinde anlaştık. Diğerleri için bakana sorulmak üzere toplantı sonraki günlere bırakıldı. Bakanın yanıtları gelince tekrar görüşmeler başlıyor, ancak taleplerimize yeterli yanıtlar verilmediği için görüşmeler bitiyor ve tıkanıyordu.

Bu arada İdare Açlık Grevi'nde 40. gününü aşanların sayısının ancak 1. Blok'takilerle sınırlı olduğunu, hatta 90 kişinin 17 gün geride bulunduğunu öğreniyor ve bekleme sürecine giriyordu. Bu durumda biz ya ölüm orucu sürecine fiilen girecek ve durumu ağırlaşan arkadaşların 3-4 gün içinde geri dönülmez yola girerek muhtemelen ölümüne sebep olacak ya da son bir görüşme yaparak anlaşma zemini arayacaktık. Ve savcıyla yaptığımız son bir görüşmede yiyecek alımı kısmen, ocak, teyp, wolk-

men sorunu da ileri bir tarihte çözülmek üzere anlaşmaya varıyorduk. Ve 43. günde **SAG**'yi bitiriyorduk. **TDKP**'den iki arkadaş da eylemi 45. günde aynı zeminde bitiriyordu. **TKEP** ve **KUK-S**'den birer arkadaş ise eylemi 51. güne kadar sürdürüyordu. Bizden sonra 1. Blok'taki **Dev-Yol** grubu kendi 43. günlerinde eylemi bitiriyordu. Çoğunluğunu **PKK** davasından arkadaşların oluşturduğu diğer gruplar ise yaptıkları anlaşma sonucu eylemi kendi 44. günlerinde bitiriyorlardı (Kendi ifadelerine göre ocak ve wolkmen haklarını aldıklarını söylüyorlar.).

Çeşitli vesilelerle belirttiğimiz gibi cezaevlerinde yaşam koşullarının kalıcı biçimde, insan onuruna yaraşır bir özde çözümlenebilmesi ancak ve ancak geniş bir kamuoyu tarafından bu olaya sahip çıkılmasıyla olanaklıdır. Ve şurası da dikkate alınmalıdır ki, bugüne kadar oluşan kamuoyu desteği her ne kadar önceki yıllara göre büyük bir gelişmeye işaret ediyorsa da yine de sınırlı bir çevrenin desteği olarak kalmıştır. Bu da hükümetin ancak kısmi geri çekilmeye razı olmasını, ama ilk fırsatta tekrar saldırısını getirmiştir. Şu son bir iki yılda sık sık devrimci tutsakların Açlık Grevlerine sürüklenmesi, idarece eylem sonrası yapılan anlaşmalara uyulmaması mevcut kamuoyunun örgütlü olmayışı karşısında hükümetin daha rahat hareket etme olanağı bulması gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Genel toplumsal muhalefetin bir parçası olan **SHP**'nin sürekli sağa kayması, hükümeti saldırılarında daha da fütursuz kılmaktadır. Dolayısıyla sosyalist muhalefetin genel örgütsüzlüğü, eylem birliktelikleri gerçekleştirilememesi cezaevlerindeki mücadelenin önemli bir handikapı olmakta. Bu boşluk biraz olsun cezaevleri arası kendiliğinden oluşan dayanışmalarla kapatılmaya çalışıldı. Gerçekten de bugüne kadar hiçbir cezaevindeki açlık grevine bu kadar yaygın destek eylemleri yapılmamıştı. 1 **Ağustos Genelgesi**'ne karşı **Ekim SAG**'lerinin ardından Eskişehir'deki **SAG**'yi destek için yapılan **AG**'ler neredeyse 2000'e yakın devrimci siyasi tutsağı kapsayarak ülke çapında genel bir **AG** havası yaratıp bizleri güçlendirdi. Ama sonuçta bütün bunlar doğrudan doğruya cezaevi çerçevesini ve bu çerçeveye duyarlık gösteren sınırlı bir kitleyi aşamadığı için yaptırım gücü geçicilikten ileri gidemedi.

Bütün demokratik kazanımlar için sözkonusu olan kalıcılığın, yani pratikte uzun vadede hayat buluşunun bu kazanımları savunacak sınıfsal bir güç sayesinde mümkün olduğu gerçeğini gözönüne alırsak, cezaevlerinin kalıcı şekilde insani koşullara kavuşmasının da ülkedeki genel demokrasi mücadelesiyle bağıntılı olduğu görülecektir. Bu mücadelenin biricik sürükleyici gücü olabilecek işçi sınıfının henüz kendi sendikal-ekonomik hakları için dahi verdiği mücadelenin kendiliğinden çerçeveyi aşamadığı ve sarı sendika zincirini kıramadığı dikkate alınırsa, cezaevi mücadelesinin de bugüne kadarki niteliğini aşabilmesinin pek kolay olmadığı da bir gerçekliktir.

Kısacası, devrimci siyasi tutsakları daha nice açlıklar, işkenceler ve şehitler bekliyor.

Bu onurlu mücadelede onurlarıyla direnen ve şehit düşen **PKK** davasından **Hüseyin Eroğlu** ve **Mehmet Yalçınkaya**'yı saygıyla anıyoruz.

Bizlere destek veren ailelerimizin, ilerici kamuoyunun, kuruluş ve kişilerin önünde daha nice sabırlı ve onurlu şekilde sürdürmeleri gereken destek biçimleri uzanıyor.

Bizleri yalnız bırakmayan tüm duyarlı kişi ve kuruluşlara teşekkür ediyoruz.

30 Ağustos 1989

PROLETARYA SOSYALİZMİ Mİ DEVİRİMCİ SOSYALİZM Mİ?

Mahmut CEYLAN

Bütün Gücümüzle Sınıf Arasında Çalışmak Görüşü Neden Proleter Sosyalist Hareketin Siyasi Tasfiyesi Olarak Nitelendirildi?

Proleter sosyalist hareketin geçmişini değerlendirmede, aktüel deyimle muhasebe yapmadığı iddiası olgularla bağdaşmıyor. Bu hareketin, kadrolarının önemli bir çoğunluğunu koruduğu bir dönemde, üstelik de siyasal açıdan oldukça riskli koşullar altında, uzun süren bir tartışma kampanyası gerçekleştirdiği yadsınamaz. Söz konusu kampanyada, proleter sosyalist hareketin geçmişi yandaşlarının katıldığı bir tartışmada gözden geçirilmiş ve demokratik bir anlayışın hareket içersinde egemen olması doğrultusunda küçümsenemeyecek bir adım atılmıştı.

Bir siyasi hareketin gerektikçe geçmişini yeniden değerlendirmesi, eskiyen öngörülerini ve tahlillerini yenileriyle değiştirmesi yanlış değildir. Geleceği kazanmak açısından yol gösterici olduğu, yapıyı ve yapının faaliyetini güçlendirdiği sürece bu tür tartışmalardan, bu tartışmaları bir kampanya biçiminde yürütmekten kaçınmak benimsenecek bir tutum olamaz. Sosyalist demokrasi uygulamak ve demokratik gelenekleri yapı içersinde oturtmak isteyen, farklı görüşlere kendi içersinde meşruiyet tanıyan ve bunu canlılığın, gelişmenin ve güçlülüğün bir gereği olarak kavrayan, yeniye, yeni görüşlere kapalı olamaz.

Bugün proleter sosyalist hareketin geçmişine yönelik gündeme getirilen birçok eleştiri ve değerlendirmenin bu muhtevayı taşımadığı, yeni bir şey içermediği, geçmişte söylenenlerin bir tekrarı olduğu görülmektedir.

Yalnız ve bütün gücümüzle mi, yoksa esas gücümüzle mi sınıf arasında çalışmalı tartışmasını günümüzde anlamlı bulmayanlar, bu tartışmada taraf olanlardan birinin bakış açısını benimseyerek geçmişi eleştirdiği gerçeğini gözlerden saklayamazlar. Yeni diye öne sürülen eleştiriler, birkaç yıl önce proletarya sosyalizmi saflarında başkaları tarafından savunulmuş görüşlerdir. Geçmişte bu görüşlere karşı olanlar, bugün eleştirdikleri görüşler paralelinde bir tutuma girmişlerse, bunu aynı zamanda kendi özeleştirileri olarak da sunmak zorundadırlar.

İşçi sınıfı, hangi toplum kesimini etkilerse etkilesin, baskının, şiddetin ve zulmün her örneğine karşı çıkmadıkça, hemde sosyalist bir bakış açısıyla karşı çıkacak biçimde eğitilmedikçe, gerçek anlamda bir siyasal bilince sahip olamaz. İşçiler böyle

bir bilinci kendi kendilerine edinemezler. Bu bilinç onlara ancak dışardan gelebilir. İşçi sınıfı kendi gücüyle ancak sendikalarda birleşmeyi ve bu yolla patronlarla mücadele etmeyi, hükümeti işçilerin yararına yasa çıkarmaya zorlamayı öğrenebilir.

Sosyalizm teorisi, işçi sınıfının kendiliğinden mücadelesi içersinden çıkmaz. Bu teori, egemen sınıfların öğrenim görmüş temsilcilerinin, aydınların, entellektüellerin geliştirip kurdukları iktisadi, tarihi ve felsefi teorilerden çıkar. Yani işçi hareketinin kendiliğinden büyümesinden ve yayılmasından bağımsız bir biçimde, aydınlar tarafından, düşüncenin gelişiminin zorunlu bir sonucu olarak, sosyalist teori ortaya çıkar. Kendiliğinden bilinç, bilincin embriyon halindeki ilk biçimidir. Kendiliğinden mücadele, belirli bir "politik" mücadeleyi (ama sosyalist olmayan bir mücadeleyi) içerir; bir bilinç uyanışını ifade eder.

Proletaryanın sosyalist bir bilince kavuşması, sosyalist aydınlarla sahip olmasıyla olanaklıdır. Burjuva aydın sınıf kökenini inkar edip kendi çıkarını işçi sınıfının çıkarıyla birleştirdiğinde, geldiği kökeninde bir anlamı kalmaz. Bilimsel sosyalizmin kurucuları Marks ve Engels birer burjuva aydın idiler. Marksizme geliştirdiği görüşlerle damgasını basan Lenin de bir burjuva aydını idi.

İşçilere siyasal sınıf bilinci ekonomik mücadelenin dışından, bütün sınıf, tabaka ve grupların devletle ve hükümetle olan ilişkileri alanından getirilebilir. İşçi sınıfı sosyalizmi hayatın içerisinde, somut siyasal gerçekleri ve olayları gözlemleyerek, bunları kavrayarak, partisi aracılığıyla mücadeleye atılarak, partisinin öngörülerini ve yorumlarını özümseyerek öğrenebilir.

"İşçiler her bir toplumsal sınıfı, onun entellektüel, ahlaki ve siyasi ifadelerinin tümü içerisinde somut ve hepsinden önemlisi güncel siyasal gerçekler ve olaylardan çıkararak gözlemeyi öğrenmezlerse; nüfusun tüm sınıf, tabaka ve gruplarının yaşam ve faaliyetlerinin materyalist tahlil ve değerlendirmesini yapmayı öğrenmezlerse, çalışan yığınların bilinci gerçek sınıf bilinci olamaz. İşçi sınıfının dikkatini, gözlemine ve bilincini yalnızca ve hatta esas olarak sırf kendi üzerinde yoğunlaştıranlar sosyal-demokrat değildir." (Lenin)

Lenin teorisyenler, propagandistler, ajitatörler ve örgütçüler olarak toplumun tüm sınıfları arasına gitmeliyiz derken, bunu her koşul altında eşit biçimde geçerli bir görüş olarak ileri sürmüyordu. Varolan gücümüze bağlı olarak, kendimizi bir dönem yalnızca işçiler arasındaki faaliyetle sınırlayabiliriz, diyordu. Nitekim Rusya'da marksizmin henüz yeni bir akım olduğu, "şaşırtıcı derecede az güce" sahip olduğu bir dönemde, Marksistler çalışmalarını yalnızca işçi sınıfı arasında güçlenmeye ayırmışlardı.

Türkiye'yi 1890'ların Rusya'sına, Türkiye sosyalist hareketini de Lenin'in şaşırtıcı derecede az güce sahip olmakla tanımladığı bir dönemdeki Rus sosyalistlerinin durumuna benzeten bir anlayış, geçmişte proleter sosyalist hareketin saflarında vardı ve bu anlayışta olanlar, yalnız ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışalım görüşünü savunuyorlardı. Bu görüşe itiraz edenler, Türkiye ve Rusya'nın birbirine böyle kaba benzetilmesine karşı çıkıyor, farklı tarihsel ve somut özellikler taşıyan Türkiye'de, Rusya'daki gibi taktikler izlemenin yanlış olacağını anlatıyorlardı. Bu tartışmanın yapıldığı tarihte, sosyalistler ne ilk kez ortaya çıkmışlardı, ne de bir avuç idiler. Rusya'da o dönemde Marksistler ülke çapında yayın çıkarabilecek, diğer sınıf ve tabakalar arasına gidebilecek bir güce sahip değillerdi. Onlar, Lenin'in deyişiyle parmakla sayılacak kadar az idiler. Türkiye'de bu tartışmayı yaptığımız tarihte ise, yalnızca proletarya sosyalistleri kendi yayınlarıyla toplumun tüm sınıfları arasına gidebilecek koşullar içerisinde bulunuyorlardı. Ayrıca, şaşırtıcı derecede az güce sahip değildik. Tam tersine kalabalık bir topluluğa, bir örgütlülüğe, ülke çapında bir ilişki ağına sahiptik.

Yalnız ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışmayı önerenler, uvriyerist bir eğilimi temsil ediyorlardı. Bunlar Türkiye ve Kürdistan'da cereyan eden olayları, siyasal gelişmeleri, sosyalist hareketin durumunu kavrama yeteneğinden yoksundular. Bu görüş proleter sosyalist harekete egemen olsaydı ne olacaktı? Bu soruya bir platformumuz cevap verdi ve eğer bu görüş doğrultusunda bir pratik izlenseydi, proleter sosyalist hareket siyasal açıdan tasfiye olurdu, denildi.

Bugün bu tespit yeniden yorumlanmakta, *"gerçektende 1979 yılı koşullarında 'yalnız ve bütün gücümüzle' işçi sınıfı arasında çalışmaya kalkışsaydık, mevcut hareket tasfiye olurdu"* denilerek, bunun nedeni kadroların öğrenci gençlikten devşirilmiş olmasına, bu kadroların daha başından böyle bir bilinçle (yani işçi sınıfı arasında çalışma bilinciyle) donanmamalarına ve anti-faşist mücadelede yaşanan rekabetçi ortama bağlanmaktadır. Bu yorum, o platformumuzun, yalnızca ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışsaydık siyasal açıdan tasfiye olurduk tespitinden birşey anlamadığını göstermektedir. Proleter sosyalist hareketi küçük-burjuvalıkla, anti-faşist mücadeleyi popülizm perspektifiyle sürdürmekle suçlayan uvriyerist eğilimle, bu yorum arasında özünde hiçbir fark yoktur. Proletarya sosyalizminin, *"faşist hareketle boğuşmaya çalışırken bu mücadelenin gündelik sorunlarına ve kısa vadeli akışına kendini kaptıran, kendiğilindenci bir çizgiye savrulan, işçi sınıfını ihmal eden anti-faşizmle sınırlı bir mücadeleyi temel alan dar bir siyasi perspektife ve anlayışa sahip olmakla"* suçlanması da bunun somut bir kanıtıdır.

Proleter sosyalist hareketin önderliği, bu görüşü, yani yalnız ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışmak görüşünü doğru bulsaydı, kadrolarının en azından büyük bir çoğunluğunu buna ikna edebilecek bir prestije ve güvenilirliğe sahipti. Kadrolar, önderliğe aşırı bir bağlılık içersindeydiler. Önderlik böyle bir görüşü kadrolara kabul ettirmekte çok zorlanmazdı. Kısa vadede hareketten büyük bir kopma da olmazdı. Bu nedenle, böyle bir karar sonucunda, geriye en fazla sınıf içinde çalışmaya imanlı bir grup kalırdı demek, somutu kavrayamamak, önderlikle kadrolar arasındaki bağı yanlış değerlendirmek demektir. Önderliğe, küçük-burjuva kadroları ve tabanı yitirmemek ve başkalarıyla rekabet mantığını benimsediği için yanlış bir politika izlediği eleştirisini yöneltmek, temelsiz bir suçlamadır. Tam tersine, önderlik, siyasal gerçekler ve gelişen olaylar karşısında ne yapılması gerektiğinin bilincindeydi ve sorunu doğru bir halkadan yakalamıştı.

Türkiye ve Kürdistan'da devrimci bir mücadele yükselmişti. Devrim hareketi, bir karşı-devrim hareketi yaratarak ilerlemişti. Karşı-devrime faşizm damgasını vurmuş ve hayatın hemen her alanında devrimi boğmaya çalışıyordu. Faşizm tehlikesi büyümüş, güncel siyasal mücadeleyi belirleyen bir özellik kazanmıştı. Devrimcilere dayatılan anti-faşist mücadele içersinde yer almadan, okullarda, mahallelerde, ve kentlerde faşizme karşı direniş mevzileri oluşturmada, bir başka alanda ciddi bir siyasi çalışma gerçekleştirmek oldukça zordu. *"Faşizme karşı esas barikatların kurulacağı ve ona kahredici darbelerin indirileceği yerin işçi sınıfı olduğu"* görüşü, o günkü somut koşullar açısından, pratikte bir anlam ifade etmiyordu. Anti-faşist mücadeleyi bırakıp tüm güçleri işçi sınıfı arasına yollamak, başından yenilgiyi kabullenmek demekti.

Türkiye'de gelişen anti-faşist mücadeleye paralel olarak Kürdistan'da da anti-sömürgeci bir mücadele yükselmiş ve bölgede birçok kentte faşizmin örgütlenmesi dağıtılmıştı. Sömürgeci egemenlik birçok yörede zaafa uğratılmıştı. Böyle bir ortamda proleter sosyalist hareketten kadrolarını ve olanaklarını bütünüyle işçi sınıfı arasında çalışmaya ayırması istenmişti. Eğer bu görüş kabul görseydi, proleter sosyalist hareket anti-faşist ve anti-sömürgeci mücadelelerin dışında kalacaktı. Bir başka deyişle, Türkiye

ve Kürdistan'da süren siyasal mücadelelerden tasfiye olacaktı. Anti-faşizm de anti-sömürgecilik de birer demokratik muhalefet hareketi idiler. Bizden bu muhalefet hareketlerinden çekilmemiz isteniyordu. Oysa, işçi sınıfının mücadelede öncülüğünü güvence altına almanın başlıca yolu, aynı zamanda her tür demokratik muhalefet akımının içersinde, daha doğrusu en önünde yer almakla olanaklıdır.

Proleter sosyalist hareket, o koşullarda bir yandan anti-faşist ve anti-sömürgeci mücadelelerde yer alırken, bir yandan da işçi sınıfı arasında çalışmayı savundu. Kadrolarını ve olanaklarını bu perspektifle harekete geçirmeye çalıştı. Buna karşı olanlar, yalnız ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışalım diyenler, anti-faşist ve anti-sömürgeci mücadelelere kadro ve olanak aktarılmasına da karşı çıkıyorlardı. Bu konuda yaptığımız tartışmalar, yaşadığımız sorunlar proleter sosyalist hareketin tarihini bilenler için bir sır değildir. Ancak bugün, sonuçtan kalkarak, dar deneyci bir anlayışla geçmişimiz yeniden değerlendirilmekte, uvriyerist eğilimin bize yönelttiği suçlamaların hemen aynısı karşımıza çıkarılmaktadır.

Proleterya sosyalizmi için merkezi görev, modern sanayi proletaryası temelinde devrimci bir parti yaratmaktır. Bu görev dün de, yani anti-faşist mücadelenin merkezi siyasal görevi şekillendirdiği tarihte de geçerliydi. Güçlerimizi parçalamayı zorunlu kılan, anti-faşist mücadeleyle anti-sömürgeci mücadelenin işçi sınıfının mücadelesiyle çakışmamasıydı. İşçi sınıfının mücadelesi, bugün olduğu gibi o günde ekonomik bir düzeyde cereyan ediyordu. Faşizme karşı aktif bir mücadele yürütmek gerekiyordu ve bu görev bize rağmen, irademiz dışında bize dayatılmıştı. Bizi yalnız işçi sınıfı arasındaki çalışma ilgilendirir diyemezdik. Karşımıza çıkan bu üç göreve (işçi sınıfı arasında çalışmak, antifaşist ve anti-sömürgeci mücadelelerde yer almak) uygun planlar yapmak zorundaydık. Bu da kaçınılmaz olarak devrimci bir işçi sınıfı partisi yaratmak doğrultusundaki adımları hızlı atmamızı engelliyordu. Devrimci güçler, faşizme karşı mücadele etmeseydiler, faşizm bir çığ gibi büyüyecek ve işçi sınıfı üzerinde de egemenlik kuracaktı.

Kendisine karşı aktif mücadele edilmemesi halinde toplumu saracak olan faşizm olgusu, gelişen anti-sömürgeci mücadele, ekonomik mücadele içersindeki işçi sınıfının durumu, bir Leninist partiye olan gereksinim; tüm bunları gözönüne alan, birbiriyle uyumlu bir faaliyetin sürdürülmesi, bizim açımızdan aynı zamanda bir çelişki oluşturuyordu. Bu çelişki sadece bizim için geçerliydi. Başkaları için sözkonusu değildi. Çünkü proleter sosyalist hareket dışındaki devrimci hareketler faşizmi iktidarda görüyorlardı. Anti-faşist programla devrim programlarının çakıştığını söylüyorlardı. Bakış açıları anti-faşizmle sınırlıydı. İşçi sınıfı arasında çalışma ve işçi sınıfının devrimdeki rolü konusunda yanlış bir çizgi üzerinde idiler. Bugün bu gerçek bazı arkadaşlar tarafından kabul edilmemekte, proleter sosyalist hareketin de anti-faşizmle sınırlı bir perspektif ve anlayışla davrandığı ve diğer gruplardan bir farkı olmadığı iddia edilmektedir. Yine, proleter sosyalist hareket, faşizme karşı aktif bir mücadele savunan tüm siyasal hareketler gibi popülist olarak nitelenmektedir.

Bir tartışmada, yalnız ve bütün gücümüzle işçi sınıfı arasında çalışma görüşünü eleştirirken ve bu görüşün bir platformumuz tarafından proletarya sosyalizminin siyasal tasfiyesi olarak adlandırıldığını hatırlatırken yazdıklarım, benim de içlerinde yer aldığım bazı insanların kafasında sorunun nasıl şekillendiğine ve geçmişte nasıl bir pratik doğurduğuna kanıt olarak gösterilmektedir. O tartışmada söylediklerimize bugün de katılıyorum. Ben o platformun çizgisi üzerinde yürüyorum. Tersine ikna olmadığım sürece de yürümeye devam edeceğim. Ama o gün, o platformun kararına destek olanlar, hatta bu kararın alınmasına katkıda bulunanlar, bugün farklı bir zemine

kaymışlardır. Proletarya sosyalizmi yerine "devrimci sosyalizm"e sarılmışlardır. "Popülizm"e karşı çıkarlarken, "ekonomizm"e ve "uvriyerizm"e sapmışlardır.

Yeni Öncü'nün 14. sayısında şunu yazmışım: "İşçi sınıfı içersinde çalışma esas olarak doğru olmakla birlikte demokratik devrimde yer alabilecek tüm sınıf ve tabakaların arasına gitmek, çizgimizin karakteristik bir özelliği idi. Bu politika somut koşulların somut analizi üzerine oturan devrimci bir politikaydı. Devrimde işçi sınıfının yalnızca ideolojik önderliğini öne çıkarmadık. Bu önderliğin fiili olacağını da belirttik. İşçi sınıfı önderliğinde, işçi sınıfının temel güçlerinden birini oluşturacağı bir halk hareketi örgütlemeye çalıştığımızı hep açıkladık".

Bugün geçmişimizi popülizm, anti-faşizm perspektifi ve anlayışı, küçük-burjuva sosyalizmi, vb. olarak tanımlayanlar, bu sözlerimi de iddialarına kanıt gibi göstermeye çalışmaktadırlar. Söylediklerim onları doğrulamıyor. Bu tür suçlama ve eleştiriler, proletarya sosyalizminden umut kesenlerin, hayallerini gerçekleştirmek için yeni arayışlara yönelenlerin hezeyanından başka birşey değildir.

DİSK'i Yaşatma Komiteleri (DYK) ve Demokratik İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Kurulması Önerileri İşçi Hareketinin Durumuna İlişkin Gerçek Bilgilerden Yoksun Olarak mı Ortaya Atıldı?

DYK'lar ve yeni bir DİSK kurulması önerileri, geçmişimizi farklı bir anlayışla ele alan arkadaşlar tarafından bugün yeniden tartışılmakta, bu öneriler, sınıftan kopukluğun ve işçi hareketinin durumuna ilişkin gerçek bilgilerden yoksunluğun bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir. Proletarya sosyalizminin, bir işçi sınıfı sosyalizmi olmadığını (popülist, anti-faşizm perspektifi ve anlayışıyla malül, küçük burjuva karakterde bir çizgi olduğu) kanıtlamak için bazı arkadaşlar özel bir çaba harcamaktadırlar. Proleter sosyalist hareketi başkalarından ayıran ne varsa, onları küçümseyerek yıkıcı bir eleştirinin hedefi haline getirmişlerdir.

DİSK'in kapatıldığı koşullarda ona sahip çıkmayı, onun mücadele geleneğini yaşatmayı ve bu amaçla DİSK üyesi öncü işçileri örgütlemeyi hedefleyen DYK önerisinin hayata geçmemesinin nedeni, bu arkadaşlara göre, varolan güçlerimizin yetersizliğine, öncü işçilere ulaşamamasına, bu önerinin onlara benimsetilememesine bağlanamaz. Yine bu arkadaşlara göre, işçi hareketinin bastırıldığı ve geri bir konuma sürüklendiği bir ortamda, işçilere yasa-dışı örgütlenmeler önermek, işçi sınıfının sendikal mücadele birikimiyle ve anlayışıyla çelişiyordu. Arkadaşlar, DYK önerisi için, "İşçi hareketinin konumuna, düzeyine uygun olmayan, sınıftan en kopuk olunduğu ve herhalde sınıfın da sosyalistlere en güvensiz olduğu koşullarda, sosyalistlerin kafalarında yarattıkları bir örgütlenme önerisi olmaktan ileri gidememiş ve yaşama geçtiği bir yer de olmamıştır." demektedirler. Yeni bir DİSK kurulması önerisi için de, "DYK'lar önerisinde kendini ortaya koyan durumun ve anlayışın bir devamı" tespitini yapmaktadırlar.

Yeni bir DİSK kurulması önerisini eleştiren arkadaşlar, doğru tutumun Türk-İş içersinde çalışmak ve örgütlenmek olduğunu savunmaktadırlar.

Proletarya sosyalistleri, kapatıldığı günden bu yana DİSK'in yaşatılmasını ve yeniden kurulmasını savunagelmışlerdir. DYK ve yeni bir DİSK kurulması önerileri bu yaklaşımın somut birer ifadeleridir. Bu öneriler hayata yanıt vermeyen, gerçekleşme koşulları hiç olmayan hayalci öneriler miydi; yoksa ortaya atıldığından beri gerçekleşmemişse de gerçekleşme koşulları olan öneriler miydi? Gerçekleşmemesine bakarak, sonuca göre

her öneriyi aynı kefeyle koymak yanlış bir bakıştır. Hayat içersinde gerçekleşme temelleri olan önerilerle, gerçekleşme temelleri olmayan önerileri birbirinden ayırdetmek gerekir. Türkiye'de devrim olsun, işçi sınıfı iktidarı ele geçirsün istiyoruz. Bu doğrultuda yıllardır propaganda yapıyoruz. Ayrıca propagandayla da yetinmeyip başka şeyler de yapıyoruz. Ama hala bu ülkede ne devrim oldu, ne de işçi sınıfı iktidara geldi. Şimdi bu görüşü bir ütopya olarak mı değerlendireceğiz; yoksa gerçekleşmemiş olsa da devrim ve sosyalizm için mücadelemize devam mı edeceğiz? Devam ettiğimize göre, bunu gerçekleştirme koşulları olduğu içindir; hayat içersinde bunun temelleri varolduğu içindir.

Önderlik önceden görmek demektir. Öngörüsüz politika olmaz. Olaylar karşımıza ne çıkarmışsa onu nesnellik olarak görmek, mücadeleyi bununla sınırlamak kendiliğindenliğe tabi olmak demektir. DİSK'i kapatan askeri diktatörlüğün, işçileri Türk-İş'te birleşmeye zorladığı bir gerçektir. Ama biz bu gerçeği değiştirmek için mücadele etmeyince, buna uygun öneriler ortaya atmayınca, varolanı benimsemiş ve o sınır içersinde politika yapmayı kabullenmiş bir duruma düşmeyecek miydik?

Bu ülkede DİSK diye bir olay yaşanmıştır. DİSK'in varlığı sayesinde sosyalist fikirler işçiler arasında geniş bir ajitasyon olanağına, yayılma ve örgütlenme olanağına kavuşmuştur. İşçi sınıfının ekonomik ve sendikal mücadelesi DİSK çatısı altında daha ileri düzeylere sıçramış, genel siyasal gelişmelere işçi sınıfının ağırlığını koymaya başlaması bu sendikal örgütlenme aracılığıyla sağlanmıştır. Biz bu tarihi 12 Eylül'le birlikte ortadan kalkmış, geçmişe ait birşey olarak değerlendirebilir miyiz? Proleter sosyalist hareket, askeri diktatörlüğün DİSK'i tasfiye planına karşı çıkmış, DİSK'i sahiplenmiş, onu yaşatmak için mücadele etmiştir. Bu mücadelede doğal olarak kendi gücüyle sınırlı bir etki yapmıştır. DİSK'i tasfiye planının hayata geçmesine, 1983'ten sonra daha çok karşı çıkma olanağı varken, çeşitli sosyalist çevrelerin ve öncü işçilerin kararsızlığı, güçlerini birleştirememeleri ve farklı tutumlara yönelmeleri yüzünden, bu olanaktan yararlanılamamıştır. Bir-iki bağımsız sendikal örnek dışında, DİSK'li işçilerin Türk-İş'e gitmeleri işçi sınıfı hareketine zarar vermiştir. Önerilerimiz doğrudur. Hayata geçememiş olmaları ne yanlış olduklarını gösterir; ne de ortaya çıkan sonucun zararları konusunda işçiler arasında propaganda ve ajitasyon yapma görevimizi bir yana bırakmamızı gerektirir.

İşçilere her zaman çıkarlarının nerede yattığını anlatmaya ve gerçekleri kavratmaya çalışırız. Demokratik nitelikte bir sendikal merkez Türk-İş'te gerçekleştirilemez. Dün bunun koşulları yoktu. Bence bugün de durum özünde pek değişmemiştir. Türk-İş'i kendi içersinde değiştirme olasılığı çok zayıftır. (Türk-İş içersinde mücadeleyi bırakalım demiyorum.) İlerici bir sendikal merkez ancak Türk-İş dışında oluşturulabilir.

Askerlerden 1983 yılında siyasal iktidarı devralmaya başlayan sivillerin DİSK'i tasfiye planını uygulamalarına devam etmelerine rağmen, yeni bir DİSK kurulabilirdi. Türk-İş bir gerçekliktir diye onu benimsemek zorunda değiliz. DİSK'i tasfiye eylemi bu yolda önemli bir mesafe katetmiş olsa da, bu çerçeveyi, Türk-İş'i kendi içersinde değiştirme ve onu demokratikleştirme mücadelesini sendikal politikamızın merkezi haline getirmek yanlıştır. DİSK'in yarattığı zemin henüz ortadan kalkmamıştır. Bu zemine dayanılarak yeni bir DİSK gerçekleştirilebilir. İşçilerden önce bu öneriye karşı çıkanlar, aslında işçi sınıfının mücadelesinin geriletilmiş durumunu savunmaktadırlar. Askeri diktatörlüğün işçi sınıfı üzerinde baskı oluşturarak onu içersine çektiği zemini değiştirmeyi değil, o zeminde politika yapmayı önermektedirler. Sınıf sendikacılığı denen politikanın kendisine Türk-İş'te serbestçe bir gelişme olanağı bulabileceği hayalini yaymaktadırlar.

DİSK'li işçiler Türk-İş'e gitti diye biz işçilerin bu eğilimini benimsemek zorunda değiliz. İşçilerin her zaman için kendi sınıf çıkarları doğrultusunda davrandıkları söylenebilir mi? İşçiler nasıl bir eğitimden geçmişlerse, ona uygun tutum almaktadırlar. İşçi sınıfı sosyalist bir bilince sahip olsaydı, devrimci bir politika izlerdi. Devrimci bir eğitimden geçmeyen bir sınıf Türk-İş'e de gider; burjuvazinin herhangi bir eğiliminin peşine de takılır. Eğer kendiliğindenliğe tabi olmaz ve doğru görüş ve önerilerin propagandasını yaparsak zamanla işçi sınıfının kendi sınıf çıkarlarıyla çelişen eğilimleri de yerini farklı eğilimlere bırakır.

Türk-İş yeni bir örgütlenme değildir. Uzun yıllar bir sendikadan çok bir dernek gibi çalışmıştır. DİSK'in varlığının onu sarı da olsa sendikacılık yapmaya zorladığı unutulamaz. Burjuvazinin istediği, işçilerin Türk-İş'teki birliğinin devamıdır. İşçi sınıfının haklarının masa başında satılmaya devam edilmesidir.

İşçi sınıfı kitlelerinden tecrit olmamak için, Türk-İş'e gitmeye başından beri yandaş mı olsaydık? Doğru görüş ve önerilerin propagandasını yapmak, işçilerden tecrit olmak anlamına gelmez. Bu mantıkla sosyalizmin propagandasını da geleceği ertelemek gerekir. Çünkü işçilerin çoğunluğu sosyalizme karşıdır ve burjuva partilerine destek olmaktadır.

Önerilerimizin hayata geçmesi, bizim gücümüzü aşan bir olaydı. Kendi başımıza bir DİSK kurmayı düşünmediğimiz gibi, işçilerin eğilimine de ilgisiz kalmadık. Ancak sınıf arasındaki çalışmada bize yol gösterici olan ilkeler vardır ve biz bu ilkeleri çiğneyerek yürüyemeyiz. Bize dayatılan herşeyi olduğu gibi kabul edemeyiz. İşçiler arasındaki yanlış eğilimlerin sorumlusu bizim önerilerimiz değildir. Burjuvazi, işçi sınıfının bilincini yönlendirme insiyatifini hala elinde tutmaktadır. Bizim işçi sınıfına doğru bilinç götürmemizin önüne bir dizi engel çıkarma, işçi sınıfının bilincini çarpıtma gücüne ve olanağına sahiptir.

Önerilerimizin yanlış olduğu iddiası, eğer işçiler Türk-İş yönetimini değiştirseydi, bir anlam kazanırdı. Oysa DİSK'in kapatılmasından sonra ne oldu? Sürecin nasıl evrildiğini hepimiz biliyoruz. DİSK'li birçok öncü işçi fabrikalardan atılmıştır. Türk-İş'te hala gerici ve sarı sendikacılar egemendir. Dinci ve faşist sendikalar da eski güçlerine kavuşmuşlardır.

İşçi sınıfının mücadelesinin geriletilmesine nesnel olarak destek olanlar, kendi "gerçekçilik"lerinin ne ölçüde sosyalizmle, sosyalizmin gerekleriyle bağdaştığını da düşünmelidirler. Önerilerimiz kabul görmedi ama, işçi sınıfının mücadelesinin geriletilmesine de destek olmadık. Böyle bir konuma düşmedik. Bu geriliğe uygun görüş ve öneriler ortaya atmadık.

Elbette en gerici sendikalarda bile çalışmak gerekir. Bu anlamda Türk-İş'te çalışmak dün de, bugün de yanlış değildir. Ama bunu sendikal politikalarının merkezi haline getirenler, yeni bir DİSK için mücadele etmeyenler, umutlarını olası bir SHP iktidarına bağlayanlar, gelecekte karşılarında eski DİSK'le ilgisi olmayan bir örgütlenme bulabilirler. DİSK'lilik ruhunun yaşaması için mücadele edilmeyen bir süreçte, doğal olarak o mücadele ruhundan geriye çok az şey kalır.

Bizim propagandamız hem DİSK'in açılması, hem de yeni bir sendikal merkez yaratılması temeli üzerinde yükselmisti. Kendi çabamızın buna yetmeyeceğinin bilincindeydik. Bu görüş ve önerilerimiz ancak başkaları tarafından desteklenseydi, hayata geçme şansını elde edebilecekti.

DYK gibi yasadışı ve gizli bir örgütlenme önerisinin işçi sınıfının sendikal mücadele birikimi ve anlayışına ters geldiği iddia ediliyor. Bütün demokratik ve siyasal özgürlüklerin ortadan kaldırıldığı bir ortamda, işçi sınıfına, buna karşı direnmesi

gerektiği propagandası yapılmasa mıydı? İşçi sınıfının sendikal mücadele birikimi ve anlayışı farklı diye, ona o koşullarda yasadışı ve gizli örgütlenmenin ne kadar gerekli ve hayati olduğunu anlatılmasa mıydı? İşçi sınıfı hazır değil diye bu önerilerden vaz mı geçilseydi? Bunlar hiç önerilmese miydi? Serbest bir ortam oluşuncaya kadar bekleyelim diye propaganda mı yapılsaydı? Böyle bir mantığın, sosyalizm açısından elle tutulur bir yanı yoktur. Bu mantık, işçi sınıfının mücadelesi için burjuvazi nasıl bir çerçeve tayin etmişse onu kabul etmek, onunla yetinmek anlamına gelir. Yasadışılığın, gizliliğin gereğini, bunun belirli dönemlerde ve koşullarda taşıdığı hayatiyeti işçi sınıfına anlatmayacaksa, yasalıcılardan ne farkımız kalır? Yasalcılar da benzer bahanelerin arkasına sığınmıyor mu?

Mevcut İşçi Hareketi Nasıl Değerlendirilmeli?

Bahar aylarındaki işçi eylemlerine ilişkin yaptıkları tahlillerde, bazı arkadaşlar, kendiliğinden bilinci abartmışlar, işçi sınıfına dışardan bilinç götürmenin önemini ve zorunluluğunu gözardı eden bir eğilim içersine girmişlerdir. *"İşçi sınıfının 12 Eylül'ün cenderesini parçalayan ilk sınıf olduğu, toplumsal muhalefetin en önünde yürüdüğü, toplumun en devrimci sınıfının işçi sınıfı olduğu gerçeğinin bu eylemlerde ortaya çıktığı"* türünden iddialar, böyle bir eğilim içersine girildiğinin bellibaşlı göstergeleridir.

Sosyalist bir bilincin işçi sınıfının kendiliğinden geliştirdiği mücadele içersinden doğacağı anlamına gelen ifadeler, ideolojinin ve politikanın önemini doğru tayin edemeyen kaba bir Marksizm yorumuna tekabül eder. Bu yoruma göre, işçi sınıfı kendiliğinden sosyalizme yönelir. İşçi dalkavukluğu denen eğilim işte bu kavrayıştan türer. İşçi sınıfının sosyalist bir bilince kavuşmasında aydınların önemini küçümseyen bu eğilim, mantıki sonuçlarına götürüldüğünde, işçi sınıfının sosyalist aydınlara ihtiyacı olmadığını savunur.

İşçi sınıfı kendiliğinden sosyalizme yönelmez. İşçiler kendilerini ezen rejimin yıkılmazlığına olan köklü inançlarını kaybetmeye başlayabilirler. Bunun bir sonucu olarak da grevlere başvurabilirler; hatta isyanlara girişebilirler. İşçiler bu tür direnişleri birarada bulunmalarından, onlara birlikte hareket etmeyi öğreten koşullarından kalkarak gerçekleştirebilirler. Ancak sistemle olan uzlaşmaz çelişkilerini her yönüyle kavrayamadıkları ve sisteme karşı bir alternatif oluşturmayı başaramadıkları sürece, ezen sınıfların kendilerine vereceği tavizlerle, eski sistemin devamından yana olurlar. İşte kendiliğinden hareket budur; işçi sınıfının kendiliğinden ulaşacağı bilinç budur. Bu bilinç, burjuva ideolojisinin egemenliğine rağmen kendi içersinde bir tohum taşır. Bu tohumun yeşerip büyümesi, ürün vermesi, sürecin bilimsel sosyalizmle örtüşmesine bağlıdır.

"Sosyalizm ve sınıf mücadelesi birbirinin içinden değil, yanyana ortaya çıkarlar. Bilimin taşıyıcısı proletarya değil, burjuva aydınlarıdır. Bu nedenle sosyalist bilinç, sınıf mücadelesi-nin içinden kendiliğinden doğan birşey değil, dışardan taşınan birşeydir." (Kautski'den aktaran Lenin).

Lenin, Kautski'nin bu sözlerinin anlamını şöyle somutlaştırır: *"Siyasal sınıf bilinci işçilere yalnızca dışarıdan, yani yalnızca ekonomik mücadelenin dışından, yalnızca işçilerle işverenler arasındaki ilişkiler alanının dışından getirilebilir. Bu bilginin elde edilebileceği tek alan bütün sınıf ve tabakaların devlet ve hükümetle olan ilişkiler alanı, bütün sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkiler alanıdır."*

Lenin'in "dışarıdan bilinç taşınması" görüşünü, uvriyeristlerin eleştirdiğini biliyo-

ruz. İçimizdeki uvriyerist eğilim ise, sorunu henüz bu düzeye vardırmamıştır.

"*Toplumsal en devrimci sınıfı olan işçi sınıfı*" tespiti, işçi sınıfının nesnel konumuna ilişkin bir değerlendirme olarak değil, günümüzde cereyan eden, bahar aylarında gerçekleşen eylemleri tanımlamak için yapılmaktadır. Yani, bahar eylemlerinin devrimci olduğu anlatılmak istenmektedir. Bunun için "*12 Eylül'ün cenderesini parçalayan ilk sınıf işçi sınıfıdır*" denilmektedir.

Nesnel olarak toplumun en devrimci sınıfının işçi sınıfı olduğu görüşü doğrudur. Ama bugün, Türkiye işçi sınıfı hareketinin devrimci olduğunu iddia etmek, doğru bir görüş değildir. İşçiler açlığa karşı, aldıkları ücretin yaşamlarını sürdürmeleri açısından bir anlam ifade edemez duruma gelmesine karşı tepki göstermişlerdir. Bu tepkinin geniş işçi yığınları tarafından ortaya konması, hükümeti geri adım atmaya zorlamıştır. Hükümet, izlediği ekonomik politikayla çelişmesine rağmen, 26 Mart seçimlerinde aldığı yenilginin de etkisiyle, işçilerin ücretine zam yapmak zorunda kalmıştır. İşçi hareketinin talepleri arasında bir tek demokratik ve siyasal içerikli talep yoktur. Daha doğrusu bu tür talepleri ne işçiler bilinçli ve kararlı olarak öne sürmüşlerdir; ne de Türk-İş bunu pazarlık masasına getirmiştir. Mücadele, ücretler, sosyal haklar ve idari birtakım sorunlar üzerinde anlaşıp anlaşmama çerçevesinde sürmüştür. Eylemler sırasında zaman zaman genel grev, sendikal özgürlükler ve 1 Mayıs'la ilgili sloganlar atılmış, ama tüm bunlar geniş işçi yığınlarına maledilen, tabanın sahiplendiği talepler düzeyine çıkarılamamıştır. Biz bu işçi hareketini küçümsemeden, ama aynı zamanda da abartmadan tahlil etmeyi becermedikçe, doğru siyasal sonuçlara ulaşamayız. Bazı arkadaşlar, işçi hareketinin küçümsenmesine karşı haklı uyarılarda bulunurlarken bir başka uca savrulmuşlar ve kendi öznel niyetlerini nesnel gerçeklermiş gibi sunmaya kalkışmışlardır. Kendisini herkesten daha çok ilgilendiren sendikal özgürlükler konusunda bile direnmeyen, bu doğrultuda talepler öne sürmeyen bir işçi hareketi nasıl 12 Eylül'ün cenderesini parçalamış olmakla, bu bilince sahip olmakla nitelenebiliyor? Genel grev hakkı başta olmak üzere, sendikal özgürlükler, 1 Mayıs'ın kabulü, siyasal düşüncelere örgütlenme özgürlüğü, vb. haklar için (bu listeye Kürtlere ilişkin işçi sınıfının sahip çıkması gereken talepleri eklemiyorum) mücadele etmeyen, 12 Eylül anayasasına karşı çıkmayan bir işçi hareketi nasıl devrimci olarak adlandırılabilir? İşçi sınıfının 12 Eylül'ün cenderesini parçalayan ilk sınıf olduğu iddiası nasıl, hangi olguya dayanılarak öne sürülebiliyor? İşçi dalkavukluğu denen eğilim işte böyle durumlarla yakayı ele vermektedir.

Benzer bir tutum *İşçi Dünyası* gazetesinin politikasında da yansımıştır. İşçi eylemleri sırasında çıkan sayılarında, işçilere sahip çıkmaları gereken tek bir talep bile önerilmemiştir. (Sadece 1 Mayıs nedeniyle yazılan bir başyazıda 1 Mayıs'ın yasallaşması üzerinde durulmuştur) Yapılan tek şey, hareketin niteliğine ilişkin yazılar yayımlamak olmuştur. Şüphesiz bu da gerekliydi. Ama, kitlelere hitap eden bir yayın, gelişen işçi hareketine, bu hareketin çeşitli nedenlerle gündemine almadığı, almasının koşullarının varolduğu talepleri de önerir. Yani işçi hareketine hedef gösterir; propaganda ve ajitasyonunu bu bakış açısıyla yürütür. Ekonomizme, yasalıcılığa, uvriyerizme karşı olunduğunu ilan etmek yetmiyor. Bunu pratikte de göstermek gerekiyor. Çünkü kişiler, yayınlar ve yapılar kendilerine taktıkları sıfatlara göre değil, pratiklerine göre, eylemlerinin muhtevasına göre adlandırılıyorlar.

Proleter sosyalist hareketin kadrolarının hemen tümüne yakınının öğrenci gençlikten geldiği doğrudur. Bu olgunun birçok olumsuzluğa yolaştığı da doğrudur. Ama bu doğrulara tepki olarak, işçi hareketine tapınmak hiç doğru değildir. İşçi sınıfına sosyalist bilinç götürme, işçi sınıfı arasında örgütlenme, bu kadrolarla yapılacaktır. Yan-

liş olan, gençlik hareketine işçi sınıfı hareketinin misyonunu yüklemektir. Gençlik arasında çalışma ve örgütlenme gereğinin bu anlayışla ele alınmasıdır. Yoksa gençliği, gençliğin mücadelesini küçümsemek benimsenilecek bir tutum olamaz. Dünyanın neresine bakarsanız bakın, hangi devrimi incellerseniz inceleyin önderlerin, ileri kadroların genellikle öğrenci gençlikten geldiklerini göreceksiniz. Önemli olan, bunların birer işçi sınıfı aydını haline gelmesi, genç olarak taşıdığı birtakım eksikliklerden kendisini kurtarmayı başarmalarıdır. Küçük-burjuva bir taban üzerinde olmak ayrı birşeydir; küçük-burjuva nitelikte bir hareket olmak ayrı birşeydir. İşçi tabanına sahip olmasına rağmen burjuva bir hareket olan birçok yapıya bugüne dek çok rastlandı. Programı, eyleminin muhtevası sosyalist olan bir hareketin, kadroları çoğunlukla küçük-burjuva kökenli de olsa, ona yine de sosyalist denir. Ama bu duruma, yani küçük-burjuva bir taban üzerinde durmaya da sonuna kadar yandaş olunamaz. Sosyalist bir hareketin, işçi sınıfından uzun süre kopuk olmasının yaratacağı birçok sakınca vardır. Gerçek her proleter hareket, geniş işçi yığınlarına dayanan, sosyalizmi işçi sınıfı arasında maddi bir güç haline getiren harekettir. Zira bilimsel sosyalizm işçi sınıfının dünya görüşüdür; başka bir sınıfın değil. Bu açıdan, işçi sınıfı sosyalistlerinin birinci görevi de kendi sınıfı içersinde örgütlenmek olmalıdır.

Nasıl Bir Dönem Yaşıyoruz?

Yeni Öncü'nün 7. sayısında, Ertuğrul Kürkçü **Sosyalist Demokrasinin İmkanları ve Güvenceleri** başlıklı yazısında, 1980'den önce, *"sosyalistler bir on yılı kayda değer bir tek fikir ürünü ortaya koymadan, dünyanın ve Türkiye'nin meselelerine ilişkin tek bir orijinal görüş ortaya atmadan geçirdiler"* diye eleştirilmekte ve sosyalist hareket *"marksist teorinin bölüntüleri üzerine kurulu gettolar"* olarak tanımlanmaktadır. Kürkçü'nün bu tanımını benimseyen bazı arkadaşlar⁽¹⁾, sorunu teorize etmeye çalışarak, içinde bulunduğumuz dönemi I. Enternasyonal'in kuruluşundaki döneme ve RSDİP'in gelişiminden önceki döneme benzetmektedirler. Grupların geçtiğimiz dönemde meşru oldukları, ama önümüzdeki bir-iki yıl içersinde *"yeniden yapılanma"*, *"yeniden üretim ve örgütlenme"* gerçekleştiremezlerse, bunu temel almazlarsa, *"gayn meşru bir konuma sürüklenecekleri"* belirtilmektedir.

Bu arkadaşlar, sadece Kürkçü'nün söylemini olumsuz bulmaktadırlar. Eğer Kürkçü, *"bu gettolar sosyalizmin ve işçi hareketinin gelişiminin önünde engeldirler ve yıkılmalıdırlar"* demek istiyorsa, buna katılmadıklarını, grupların meşruiyetlerini devam ettirdiklerini, grupları yıkmayı değil, aşmayı savunduklarını, çünkü grupların varlığının henüz bir engel haline gelmediğini söylemektedirler. Bu meşruluğa biçtikleri süre ise, bir-iki yıldır.

İddia edildiği gibi, *"bir dönemin tarihsel meşruiyetleri olan gruplar dönemi Marksizmini inkar yoluyla ilga etmek"* mi gerekiyor? Gerçekten de *"bu grupların en gelişkinleri bile (örneğin bir Kurtuluş veya Devrimci Yol) şu veya bu ölçüde 'marksist teorinin bölüntüleri üzerine kurulu' olmaktan ileri gidememiş"* midir?

(1) Belli tarihlerde, belli arkadaşlar E. Kürkçü ile kurdukları dostluğun (veya önceden varolan tanışıklığın) da bir sonucu olarak, içimizde bir birlik teorisi geliştirmeye ve birliğe ilişkin somut öneriler yapmaya başlamışlardır. Kürkçü'nün ilişkilerini bu niyetle sürdürdüğünü sanmıyorum ama, o, nesnel olarak içimizde bir taraf haline gelmiştir. Dışımızda biridir ama, görüşleri bizi etkilemektedir. Birlikçi tüm arkadaşlar, şu veya bu biçimde Kürkçü'nün şu görüşlerini içimizde temsil etmektedirler:

"Önderliklerin akıl yorduğu asıl sorun, eski yapıların nasıl restore edileceğidir. Ancak kanımca eski yapılar bütünüyle birbirlerine karşı tarif edilmiş oldukları için, bunların restorasyonu pratikte birlik sürecini ertelemek anlamına geliyor. Benim hayal ettiğim birlik, mevcut yapıların tecrübelerinin birbirine kaynaştığı yeni bir organizmadır."

Kürkçü'nün, on yılı kayda değer bir tek fikir ortaya koymadan, dünyanın ve Türkiye'nin meselelerine ilişkin tek bir orijinal görüş ortaya koymadan geçirdiler, şeklindeki eleştirisi doğru değildir. Gerçekleri yansıtmamaktadır. Hangi "on yılı" kimin nasıl geçirdiğini biliyoruz. Başka devrimci grupların yaptığını savunmak bana düşmez ama, proleter sosyalist hareket kastedilen on yılı boşuna geçirmedir. İşçi sınıfının devrimdeki rolü, öncü savaşı, Kemalizm, ulusal sorun, genel olarak devlet ve devlet biçimleri ile özel olarak faşizm gibi konularda, Türkiye ve Kürdistan devrimleri açısından hayati önem taşıyan birçok soruna bizim ne tür yaklaşımlar ve açılımlar getirdiğimiz ortadadır. En azından Kemalizm ve ulusal sorunda bugün geldiğimiz nokta ve bu süreçte oynadığımız rolü, Kürkçü'nün küçümsemesi büyük bir haksızlıktır. Bu suçlama bir başka yerden gelseydi bu kadar ciddiye almazdım. Ama doğru-yanlış Kürkçü yıllarca bizden biri olarak tanındı. O da bunu biliyor. Ayrıca biz dünya sosyalizminin sorunlarını bugün kendine dert edinmiş bir hareket de değiliz. Dünya sosyalizminin sorunlarıyla ilgilenmemiz, 1987 yılında yayın hayatına başlayan Yeni Öncü'yle, bu dergide sosyalist demokrasi ve çoğulculuk üzerine yazıların çıkmasıyla başlamadı. Bunun başlangıcı çok daha gerilere gitmektedir.

Biz ne I. Enternasyonal'in kuruluşu öncesindeki, ne de Rusya'da Marksist hareketin gelişimindeki ilk evreyi yaşıyoruz. Bu tür benzetmeler, paralellik kurmalar yanlış. Herşeyden önce ortada üç enternasyonal deneyi, başarılı devrim örnekleri ve yaşanmış bir tarih, yani sosyalizmin bir iktidar pratiği vardır. Tüm bunları atlayarak, bizi yüzyıl önceki örneklerle benzetip, dogmatizme karşı mücadele ettiklerini sanan arkadaşlar ilginç bir manzara sergilemektedirler. Herşeyden önce bizim gelişme biçimimizdeki farklılıklar, içinde bulunduğumuz aşama bu tür benzetmeleri geçersiz kılmaktadır. St. Simoncular, Foirerciler, Blankistler, vb. sosyalist, yarı-sosyalist gruplara ilişkin Marks'ın yaptığı değerlendirmeleri, günümüzde Türkiye sosyalist hareketi için yinelenmek, varolan gerçeklerle bağdaşmıyor. Rusya'da gruplar dönemi partisizliğe, programsızlığa ve ülke çapında örgütlü bir ilişki ağından yoksunluğa tekabül ediyordu. Grup üyeleri arasındaki ilişkiler gevşekti ve canı her isteyen bir başka gruba rahatlıkla geçmekteydi. Yani gruplar arasında temel konularda ciddi bir görüş ayrılığı yoktu. Faaliyete profesyonellik değil, amatörlik egemendi vb.

Türkiye ve Kürdistan'da sosyalist hareketin dağınık olduğu, işçi sınıfından kopuk geliştiği doğrudur. Ama grupların Marksizmin bölüntüleri üzerine kurulu oldukları, doğruları ancak kısmen içlerinde barındırdıkları, grup karakteri taşıdıkları, yani benzetme yapılan değişik dönemlerdeki gruplar gibi oldukları iddiası yerinde değildir. Bizim koşullarımızda gruplar, gelişmelerinin değişik evrelerinde ortaya programlar koymuşlar, yapılar oluşturmuşlar (bir kısmı parti kurmuş, bir kısmı da tabir yerindeyse parti gibi örgütlenmişlerdir) ve Türkiye ve Kürdistan çapında birbirleriyle bu programlar temelinde, ayrı ayrı oluşturdukları ve doğruluğuna inandıkları görüşler temelinde yaptıkları bir tartışma süreci yaşamışlardır. Proleter sosyalist hareket de, kendisini başkalarından ayıran belirli temel görüşlere dayanmaktadır.

Günümüzde devrimcilerle reformistler arasında, popülistlerle işçi sınıfı devrimcileri arasında, sosyal-şovenlerle proleter enternasyonalistler arasındaki ayrımları ortaya koyan sağlam kriterlere sahipsek, bunu büyük ölçüde, eleştirilen bu on yıla borçluyuz. Bunlar görmezlikten gelinemez.

Rusya'da gruplar RSDİP çatısı altında birleştiler ve hem teorik önderlik sorununun çözümünde temel bir adım attılar, hem de grupçuluğu aşip parti çalışmasını sürece egemen kıldılar. Ancak bizim grupları Rusya'daki gruplara benzetip, onları yanyana koyarak ne teorik önderlik sorununa, ne de bir program ve parti etrafında birleşme

sorununa çözüm getirilebilir. 12 Eylül'den önce varolan çizgiler esas olarak devam ediyor. Yenilgi nedeniyle, bugünkü ortam doğal olarak kafaların olumlu yönde değişmesi için elverişli bir takım öğeler içeriyor. Bu öğelerden yararlanmak, birbirine paralel düşünceler geliştirmelerine çaba göstermek, bu anlamda birlik doğrultusunda süreci zorlamak, bir ideolojik mücadeleyi, pratikten kopuk olmayan bir ideolojik mücadeleyi gerektiriyor. Bu mücadelede taraflardan inandıkları doğruları ve içlerinde yeraldıkları yapıları bir yana bırakarak tartışmalarını istemek gerçekçilik olmaz.

"Her davranan da bulanık görünse bile bir dünyaya bakış biçimi vardır. Hele uzun yıllardır sosyalist hareket içerisinde yeralmış kişilerin doğru-yanlış pekişmiş görüşleri vardır. Kuşkusuz Yeni Öncü çevresinde yer alanların da yıllardır oluşturmuş oldukları düşünceleri var. Bu kişilerin sosyalizm sorunuyla ilk kez yüzyüze geldiğini düşünmek yanlış olur. Yürürken düşünmeye devam etmek zorundayız. Başka türlü mümkün değildir. Yeni Öncü çevresi tartışmaya açık olarak bildiği doğrular çerçevesinde yürümeye devam etmektedir. Bu tartışmanın hem dışıyla, hem içeriyle birlikte yürütülmesinin kimseye bir zarar yoktur ve yürürken hangi programa sahip olunacağını sormak da herkesin hakkıdır. E.Kürkçü'nün "ideolojik öncülük" sorununu bitirdiğimiz ve birleşilebilecek olanlarla birleşmeyi engellediğimiz savı bu gerçekleri dışlamaktadır. Yürüyüşümüz birlikte yürümek niyetinde olanların yürüyüşünü engellemez, tartışma biçimimiz de bu tartışmalarda yeralacak olanların yeralma şanslarını ortadan kaldırmaz. Tüm tersine bu olanakları en geniş biçimi içerisinde yaratmaya çalışıyoruz. Ama henüz ortada muhatap görünmüyorsa, bunun kusuru da bizde bulunmamalı. Eğer önyargıların esiri olmuş birtakım çevrelerin tutumlarının nedeni biz olarak görülüyorsa, yanlış bir doğrultuda ilerlendiğini görmekte yarar var. Kısacası: bizim sürdürdüğümüz tartışmalar, her türlü sonuçlarıyla birlikte paralel düşünenlerin kendilerini ortaya koymalarına yardımcı olmak, bu paralellik temelinde ortak bir sosyalist programa ilerlemek içindir. Bunun yolu da varolanların kendilerini tartışmalar içerisinde göstermelerinden geçer." (T.Yılmaz)

Hem 20-25 yıllık bir devrimci mücadeleden, bu mücadelenin bir ürünü olarak işçi sınıfı arasında azımsanamayacak sayıda öncü işçi ortaya çıktığından bahsetmek, hem de bahar aylarında yükselen işçi hareketi üzerinde örgütlü-örgütsüz sosyalistlerin hiçbir etkisinin olmadığını iddia etmek, birbiriyle çelişir. İşçi hareketinin kendiliğinden yükseldiği doğrudur; bu hareketi herhangi bir siyasi grubun yönlendirmede de doğrudur. Ama sosyalistlerin bu hareketi hiç etkilemediği, öncü işçilerin en azından bir kesimiyle bağlantılı olmadıkları, genel grev, 1 Mayıs gibi konularda atılan sloganlarında bunu ifade etmediği, doğru değildir. Uvriyerist eğilim bir-iki yıl sonra grupların meşruiyetlerini yitirebileceklerini öne sürerken neye dayanıyor? İşçi hareketinin sosyalistlerle bağının olmamasına, öncü işçilerin gruplardan uzak durmalarına, diğer kitle eylemlerinin de (doktorlar ve sağlık emekçileri gibi) gruplar dışında gerçekleşmesine; işçi hareketinin önümüzdeki süreçte de benzer mücadeleler ve atılımlar içinde olacağına dayanıyor. Gruplar kendilerini aşip yeniden örgütlenmezlerse, yani çeşitli gruplara dağılmış kadrolar veya 'bir kenarda durmakta' olan kadrolarla işçilerin birliği sağlanmazsa, grupların meşru konumlarını yitirecekleri iddia ediliyor.

"Gruplardan uzak duran" ileri ve öncü işçiler sosyalistlerin birliğini arzuluyor olabilirler. Eğer bu işçiler hiçbir grupta ilişki içerisinde değillerse ve genel olarak bir birlik isteminde bulunuyorlarsa, onlara birliğin esas olarak sosyalizm anlayışı ve bunun somut koşullarda ifadesi olabilecek bir program üzerinde ancak gerçekleşebileceği, bu programında kaçınılmaz olarak bazı sosyalist grupları dışta bırakacağı anlatılmak zorundadır. Birlikçi arkadaşlar bile kendilerine bir çerçeve çizmiyorlar mı? Bu öncü işçiler gruplardan, yani genel sosyalist hareketten bağımsız, işçi hareketinin içersinden kendi kendine (20-25 yıllık mücadelenin sonucu, ama yine de sosyalist gruplardan bağımsız!) ortaya çıkmışlarsa, demek ki önümüzdeki süreçte, bir-iki yıl sonra bu

tür işçilerin sayısı daha da çoğalacak, işçi sınıfı kendi içerisinde yeter sayıda sosyalist önderler çıkaracak ve böylelikle grupları da gayri-meşru bir konuma iterek politikaya ağırlığını koyacaktır. Açık ifade edilmiyorsa da bu anlama gelen tahlillerle, işçi hareketi ve sosyalist hareketin yakın geleceğine (bir-iki yıl) ilişkin orijinal öngörüler ortaya atılmaktadır.

İleri ve öncü işçilerin, iddia edildiği gibi sosyalistlerin birlik olmalarından yana olduklarını varsayalım. İşçiler istiyor diye buna uygun mu davranmak gerekiyor? Bu işçilere ilkesiz, programsız birlik olamayacağını, sosyalizm anlayışları farklı grupları birleştirmeye kalkışmanın uzun vadede işçi hareketine ve sosyalizme zarar vereceğini anlatmayacak mıyız? Biz her birlik istemine ve eğilimine olumlu bakamayız. Geri eğilimlere boyun eğmeye karşı çıkarız. Kaldı ki olgular bu arkadaşların tanımladığından daha değişiktir. Bir yapı önümüzdeki süreçte, işçi sınıfıyla farklı bir bağ kurmayı ve hareketin önderliğine yükselmeyi başarabilir. Böyle bir olasılık, birlikçi arkadaşlar tarafından hesaba katılmıyor; herşey, tüm beklentiler ve umutlar birliğe bağlanıyor. Ya birlik olacaktır, yada aynı filmi bir kez daha seyredeceğiz, deniliyor. İkisinden biri dışında bir üçüncü olasılık, yani gruplardan birinin kendi evrimi ve dinamiğiyle sorunların üstesinden gelebilme olasılığı kesinlikle reddediliyor. Bu durum, bir olasılık olarak bile kabul edilmiyor. Dün altmış yıllık sosyalizm bizimle ayakları üzerine oturdu diyenler, bugün bir başka uca, proletarya sosyalizmiyle ciddi bir yere varılamaz noktasına sürüklenmişlerdir. Bu mantığın proleter sosyalist hareketin önünde bir engel olduğu açıktır. Grupların önümüzdeki bir-iki yıl izleyecekleri çizgi bir restorasyonu değil, bir yeniden yapılanmayı, yeniden üretimi ve örgütlenmeyi temel almalıdır, diyen mantığın proleter hareketin toparlanmasına katkıda bulunması olanaklı değildir.

Proleter Sosyalist Hareket Geçmişte İdeolojik Birlik Görüntüsü Altında Gerçekte Özdeşliği mi Savunuyordu?

Geçmişe ilişkin kullandıkları kavramlar ve bu kavramların içeriği üzerine anlattıklarıyla, bazı arkadaşlar kendilerine yeni bir zemin oluşturmaya başlamışlardır. Bu doğrultuda ilk adım olarak, geçmişimize ekonomizmin, popülizmin, dogmatizmin ve sektarizmin egemen olduğunu kanıtlamayı herşeyin önüne koymuşlardır. Eğer geçmişimizi bunların belirlediği konusunda insanlarımızı düşüncelerine kazanabilirlerse, gerisini daha kolay çözebileceklerini zannetmektedirler. Proletarya sosyalizmi kavramını edebiyatımızdan çıkarıp atmaya, onun yerine devrimci sosyalizm kavramını yerleştirmeye çalışmaları da, bu çabanın somut bir ifadesidir.

Geçmiş tartışmak, üzerinde anlaştığımız konuları yeniden ele almak gerekiyor. Daha önce de belirttiğim gibi, belli tarihlerde gerçekleştirilen ve tartışmalar sonucunda ulaşılan, egemen görüş olarak saptanan değerlendirmeler vardır. Ben hala kendimi o görüşlere bağlı görüyorum. Bu görüşler proletarya sosyalistleri tarafından bilinmektedir. Bu yazımda da bunların bir kısmına değindim. Yeri geldikçe bu görüşlerden yararlanmaya devam edeceğim. Şimdi de yukarıdaki soruya cevap olması açısından, bu değerlendirmelerin bir bölümünü daha kabaca özetlemek istiyorum:

12 Mart yenilgisinden geriye tam bir ideolojik ve örgütsel enkaz kalmıştı. Tüm sosyalist akımlar örgütsel varlıklarını yitirmişlerdi. Yenilgi, aynı zamanda toparlanmanın ve yeni görüşler üretmenin de ortamını yaratmıştı. Özellikle ihtilalci örgütler, önder kadrolarını ve birçok ileri unsurunu kaybetmiş olmalarına rağmen, geriye bir miras bırakmışlardı. O tarihlerde birbiriyle çatışma halinde olan SBKP ve ÇKP'nin görüşleri, yeniden örgütlenen veya yeni ortaya çıkan birçok grup için başlıca dayanak oldu.

Yani sosyalistlerin büyük bir çoğunluğunun arasındaki ayrışma ve saflaşmanın ekse-
nini SBKP ve ÇKP oluşturdu. Bu partiler merkez olarak görüldü. Her iki partinin de
çizgisinin yanlış olduğunu düşünenler ise ayrı bir kamp oluşturdular. Sürecin başın-
da üç ana kampa bölünen sosyalist grupların bir kısmı, çeşitli nedenlerle sürecin da-
ha sonraki aşamalarında bu görünümünü değiştirdiler. Örneğin, "orta yolcu"lardan
SBKP çizgisine kayan, ÇKP ve AEP arasındaki çatışmada AEP'yi destekleyen gruplar
oldu. 12 Eylül'e gelindiğinde tablo daha karmaşık bir manzara içeriyordu.

Proletarya sosyalizmi neden SBKP ve ÇKP çizgileri dışında bir yer aldı? Bu hare-
ketin önder kadroları, geçmişte SBKP çizgisini revizyonist olarak adlandıran bir ör-
gütlenmenin ve mücadelenin içinden gelmişlerdi. Bu önyargı, ÇKP tezlerine, ÇKP'nin
halk savaşını savunmasına, kültür devrimi denen eylemine yakınlık duyulmasını sağ-
lıyordu. Ancak ÇKP'nin, SBKP'yi eleştirirken geliştirdiği görüşler, SSCB'yi ABD ile
aynı kefeye koyması, soruna daha farklı bakmamızı ve ÇKP nezdinde de SBKP'de
eleştirdiğimiz olguları görmemizi sağladı.

Sorunu Marksizm açısından kavranılır bir açıklıkta ortaya koyabilmek için, herşey-
den önce Marksizm-Leninizmi "ortodoksça" savunmak gerekiyordu. Proleter sosya-
list hareket de bunu yapmaya çalıştı ve bu doğrultuda görüşler geliştirdi. Ancak bu
savunma bir noktada tıkanıp ve teorik bir durgunluk içersine düşüldü. Politika alanın-
da tezler üretmeye devam ediyorduk ama, bu çaba teorik durgunluğu aşmaya yetmi-
yordu. Teorik olarak gelişmek, o noktada, Marksizm üzerine dünya çapında yapılan
tartışmalara katılmakla olanaklıydı. Varolan sapmaları, Marksist-Leninist eserlere da-
yanarak teşhir etmek onları yenmek açısından yeterli değildi. Zira bu sapmalar de-
vamla yeni materyaller ve yeni anlayışlar öne sürüyordu. Bunların temel Marksist
tezlerle çatışma halinde olduğunu göstermek, mücadeleyi bu ağırlıkta yürütmek dog-
matizm tehlikesine kapıyı açıyordu. Oysa bir yandan bu sapmaların Marksizmin te-
mel ilkeleriyle çatıştığını gösterirken, bir yandan da bu ilkelerin geçerliliğini yeniden
kanıtlamamız, onları geliştirmemiz gerekiyordu. Bu konuda dünyada geniş boyutla-
rıyla süren tartışmalarda yer almak yerine, teorik olarak geri akımlarla polemige gir-
dik. Onların kaba hatalarıyla mücadele ettik. Yaptığımız gerçi zorunluydu; ama böyle
bir polemik içersine hapsolmek gelişmemizi önleyen bir etken oldu. Bu çerçevenin
dışına çıkma çabalarımız yan ürünler olarak kaldı.

12 Mart sonrasının ideolojik kargaşa ortamından çıkışı sosyalistlerin birliğini sağla-
ma temelinde gerçekleştirmeye çalıştık. Bu mücadele sırasında geliştirdiğimiz görüş-
ler, belli bir ideolojik cazibe yarattı. Bu cazibeyi sürdürmek, belirttiğimiz gibi dünya-
da yapılagelen tartışmalara katılmakla mümkündü. Bunun potansiyellerini taşıyorduk.
Ancak buna uygun örgütlenemedik. Böyle bir durumda da diğer devrimci akımlar gi-
bi görünmemiz doğaldı.

İdeolojik temelden yoksun bir birlik öngörmedik. Sosyalistlerin birliğinin ancak ide-
olojik olarak sağlanabileceğini hep vurguladık. Lenin, "İnceleme, propaganda ve ör-
gütlenme çabalarını birarada yürütemezsek proletaryanın ideolojik önderleri olamayız"
diyordu. İdeolojik alanda attığımız adımlar kaybolmamıştır. Bunların yanlış olduğunu
iddia eden arkadaşların görüşlerine katılmak olanaklı değildir. Teorik ve siyasal te-
mel tezlerimizi bugün de tekrarlamakla, veya bunları geliştirmek ağırlıklı bir çabayla,
yükün altından kalkamayacağımız, ancak yeni teorik bir zeminin ve yeni bir progra-
mın bunu sağlayabileceği, bu arkadaşlar tarafından öne sürülmektedir. Proletarya
sosyalizmi önüne koyduğu hedefler açısından, hala yolun başlarındadır. Ama dünya
oranla daha deneyimliyiz. Neyi hangi araçlarla gerçekleştirebileceğimiz konusunda
daha bilinçliyiz. Geriletildiğimiz durumdan, mevcut konumdan çıkmak bize bağlıdır.
Bu durumdan bir hamlede çıkamazsak da, bizi hiç kimse uzun süre burada tutamaz.

Altına girdiğimiz yükü taşıyabiliriz. Bunun için inanç gerekiyor; iddialı olmak gerekiyor. Böyle bir inancı ve iddiayı taşımayanlarla veya eskiden taşıdıkları inancı ve iddiayı yitirenlerle, ileriye doğru yürümek oldukça zordur.

Geçmişte proletarya sosyalizminin ideolojik birlik görüntüsü altında özdeşliği savunduğu öne sürülmekte ve şu sözlerimiz buna kanıt gösterilmektedir: *"Geniş yığınlar arasında geçmişe göre daha ileri nitelik kazanmış olan sosyalist hareketimizin birlik sorunu, pratik temeli üzerinde yoğun ideolojik mücadeleden geçecektir. Elbetteki bütün hareketin aynı örgütlenme içersinde yeralacağı düşünülemez. Ayrılıklar yine varolacak, çatışma sürüp gidecektir. Pratik temeli üzerindeki mücadelede edilen laflar davranışlarda yansıdığı ölçüde belirli gruplar ve kişiler de birbiri içersinde eriyecektir."*

Bu arkadaşlar şunu iddia ediyorlar: Proletarya sosyalizmi de dahil, tüm sol ortakça ideolojik özdeşlik bakışını benimsemişti. Bunun temelinde de Marksizmin ekonomist yorumu ve bunun doğurduğu dogmatizm ve sekterizm vardı. Yine bizi kastederek bu arkadaşlar, *"Özdeşlik anlayışı bu çevreye de egemen olmuş, farklı görüşlerin varlığı hemen her zaman çeşitli sıkıntıların kaynağı olarak görülmüş ve sonuç olarak 'özdeşliğin olmadığı' farkedildiği koşullarda örgütsel kopuşlar ve parçalanmalar bu çevrede de cereyan etmiştir. Yaşanan çeşitli olayların yanı sıra, bu durumun en somut göstergelerinden biri imzasız yazı (dergi imzasıyla yazıların çıkması ve bunların herkes için bağlayıcı, benimsenir olmasının zorunluluğu) yöntemi 12 Eylül'e kadar devam etmiş, ancak 12 Eylül sonrasında terk edilmiştir. 12 Eylül öncesinde ortaya çıkan teorik tıkanıklığın bir nedeni olarak görülen bu yöntem ve anlayış aslında neden değil sonuç idi; ideolojik homojenlik, özdeşlik anlayışının bir sonucu"*. demektedirler.

Proleter sosyalist hareketin tarihini herkes kendine göre anlatmakta özgürdür. Ancak her tahlil ve yorum gerçeği ifade etmez. **Tüm bu değerlendirmeler**, proletarya sosyalizminin doğruyu temsil etmediği (veya esas olarak temsil etmediği) görüşlerinin kısmi bir takım doğrular içerdiği (Marksizmin bölüntüleri üzerine kurulu gettolar-dan biri olduğu) iddiasını kanıtlamak içindir. Özdeşliğe karşı çıkmak görüntüsü altında ideolojik birlik kavramının içeriği muğlaklaştırılarak ilkesiz birliklere, kanatlı parti düşüncesine kapıyı aralamak içindir. Sosyalist demokrasiyle ideolojik birlik anlayışının birbiriyle çeliştiğini göstermek içindir.

Bir dönem imzasız yazı yöntemini kullandığımız doğrudur. Ancak bunu özdeşliğe kanıt olarak göstermek yanlıştır. Varolan gruplaşmaları yanlış buldukları için biraraya gelen insanlar arasında, geçmişin kaba bir değerlendirmesi konusunda birbirine yakın düşünmek dışında, teorik bir temel hemen hemen yok gibiydi. Bu insanlar birbirlerini mücadele içersinde tanımışlardı. Kişisel güven dışında aralarında sağlam bir bağ yoktu. Geçmişe eleştirel yaklaşmak ve güvene dayalı ilişkiler, ortaklaşa teorik ve siyasal tezler geliştirme ve politikaya birlikte müdahale etme anlayışına yol açtı. Deneyimsizlik, varolan örnekler hakkında bilgi eksikliği, vb. etkenlerde böyle davranılmasında belirli bir rol oynadı. Yaşanan süreci, her yönüyle kavramadan, onu ideolojik özdeşlik olarak tanımlamak gerçeği yansıtmaz. Önderlik konumuna yükselmiş insanlar arasında farklı eğilimlerin var olduğu, bunların sık sık birbiriyle çatıştıkları, uzlaşamadıkları noktada hareketin diğer ileri unsurlarını tartışmaya kattıkları, bu amaçla platform topladıkları; tüm bunlar atlanarak bize özdeşlik yaftası yapıştırılmaz. Aramızda sınıf içersinde çalışma konusunda, bunun faşizme ve sömürgeciliğe karşı mücadeleyle bağının nasıl kurulacağı konusunda, gençliğin mücadeledeki yeri konusunda, egemen sınıflar ittifakının tanımı konusunda (büyük toprak sahipleri mi, toprak

ağalarının en irileri mi), Kürdistan'da feodalizmin mi kapitalizmin mi egemen olduğu konusunda ve daha başka konularda görüş ayrılıkları olduğu unutulmuş olamaz. Biz ideolojik açıdan homojenliği savunmadık. Böyle bir yapı da değildik. Yapıya egemen olan anlayış (bu anlayış oturmamışsa da) farklı görüşlere meşruiyet tanıyan bir anlayıştı. Buna rağmen, yapı içersinde ideolojik birliği özdeşlik olarak kavrayan bir eğilim de vardı. 12 Eylül sonrasında birçok önder kadronun devre dışı kalması ve "zorunluluk" nedeniyle birilerinin önplana çıkması, tam da bu özdeşlik suçlamasını hakeden bir pratiğinin yaşanmasına neden oldu. Doğmatizm ve sekterizm asıl o zaman içerdeki saf-lara egemen oldu. Farklı görüşlere tutum alındı. Ortak örgütlenme mutlaklaştırıldı. vb. Bugün, geçmişimizi özdeşliğin belirlediğini söyleyen arkadaşlar da bu dönemde, sözkonusu anlayışın hayata geçmesine katkıda bulunmuşlardı.

İmzasız yazı yöntemi, sistemli bir anlayışın ürünü değildi. Bu yöntem bir gelenek düzeyine çıkarılmamıştı. Öyle olsaydı, bu yöntemden kolay vazgeçilmez, imzasız yazıya geçme hemen itirazsız kabul görmezdi.

İdeolojik birlikle ideolojik homojenlik farklı şeylerdir. Her konuda aynı düşünen insanlardan oluşmuş bir yapıyı dün savunmadık; bugün de bu anlayışa karşıyım. Ancak ideolojik bir çizgiye dayalı bir yapıyı dün savunduk; bugün de aynı anlayışı benimsiyorum. İdeolojik birlik anlayışı farklı görüşlere meşruiyet tanımakla çelişmez. Tam tersine bunu gerektirir. Herkesin aynı düşünmesini istemek ne olanaklıdır, ne de gereklidir.

Benim ideolojik birlikten anladığım, temel sorunlarda, bir programın özünü oluşturan temel konularda ortak düşünmektir. Bu çerçevede, aynı çizgi üzerinde yürümektir. Yoksa Marksist olanlarla olmayanların, reformistlerle devrimcilerin, sosyal şovenlerle enternasyonalistlerin, vb. birliği değildir.

Sosyalist Demokrasi ve Bunun Parti İçi Anlamı Nedir?

Proleter sosyalist hareket sosyalizmde çoğulculuğu yeni tartışmıyor. Bu görüş ilk kez Yeni Öncü sayfalarında ortaya atılmadı. Bu görüşün gündeme getirildiği tarih Yeni Öncü'nün yayın hayatına başlamasından çok öncesine aittir. Bu görüş her ne kadar şimdi yapıldığı gibi genişçe tartışılmadıysa da, bu durum, sözkonusu görüşe karşı ciddi itirazların olduğu anlamına gelmiyor. Tam tersine bu hareketin ileri ve önder kadrolarının hemen tümü, bu görüş ilk kez ortaya atıldığında onu benimseme eğilimi içersine girmişlerdi. Ben de tutumumu o tarihte almıştım. Sosyalizmi, örgütlenme özgürlüğüne karşı bir dünya görüşü olarak kavramıyorum. Varolan pratik, sosyalizm mücadelesinin demokrasi sorununda tıklandığını gösterdi. Sosyalist bir çerçeveyi benimsemelerine rağmen, insanlar aynı parti içersinde birlikte çalışmama noktasına gelebilirler. Böyle bir durumda ayrı örgütlenme özgürlüğü olmalıdır. Yasalarla garanti altına alınacak olan şey, tek partiyi, bu partinin öncü rolünü kabul etmek olmalıdır. İsteyen herkesin sosyalist bir çerçevede örgütlenebileceği, böyle bir özgürlüğün yasal ve meşru olduğunu kabul etmek olmalıdır. Devrime önderlik eden parti, bu öncü rolünü sosyalizm koşullarında da devam ettirecekse, bunu sosyalist demokrasi uygulayarak, çoğulculuğu savunarak yapmalıdır. Gücünü esas olarak yasalar-dan değil, kitlelerle olan bağından almalıdır. T. Yılmaz'ın özüne katıldığım bir dizi yazısı Yeni Öncü'de çıktı. Bu yazılardaki görüşleri burada yeniden tekrarlamaya gerek duymuyorum. Şu anda bunlara temelde ekleyebileceğim yeni bir görüşüm de yok. Doğal olarak, Yılmaz'ın her yorumuna, öne sürdüğü malzeme ve kanıtlardan kalkarak varmak istediği her sonuca aynısıyla katılmak gibi bir zorunluluğum da yok. Le-

nin döneminde bolşevik partinin yanısıra başlangıçta varolan partiler, karşı-devrimle birleştikçe ortaran kaldırıldılar. Bunun, Bolşevik Parti dışında, başkalarına örgütlenme özgürlüğünün tanınmadığı bir pratiğe dönüşmesinde, bu dönemin (Lenin döneminin) özellikleri yol gösterici olmuştur. Eğer daha Lenin'in sağlığında çoğulculuk konusunda sağlam bir temel atılsaydı, ondan sonra gelenler bunu yıkmaya kolay kolay kalkışamayacaklardı. Tersine bir durumda, en azından Lenin'i kendilerine kanıt gösteremeyeceklerdi. Çünkü Lenin'in yazıları ve ölümüne kadar geçen dönem, tek parti yorumuna daha çok açıktır. Çok partililiğe itiraz edenlerin başlıca dayanaklarından birinin bu olduğunu biliyoruz. Ben çoğulculuğun, çok partililiğin, bilimsel bir dünya görüşü olan Marksizm-Leninizm'in sistematikleşmesiyle çelişmediğini düşünenlerdenim. Hayatın kendisi de, yaşanan sosyalizm pratiği de sosyalizmi tek partililikle nitelemenin, sosyalist demokrasiden uzaklaşmanın nasıl sonuçlar ürettiğini ortaya koymuştur.

Burjuva devletin varlık koşulu, kapitalist üretim ilişkileridir. Devletin başlıca işlevi de kapitalist sisteme yönelebilecek saldırılara karşı onu korumaktır. Militarizm ve bürokrasi, bu işlevin yerine getirilmesinde temel araçlardır. Devrimin şiddet yoluyla gerçekleştirilmesi ve devletin parçalanması zorunluluğunu bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Kapitalist toplumda, siyasal özgürlüklerin kullanımında burjuvazinin ve proletaryanın konumu birbirinden çok farklıdır. Burjuvazi ekonomik gücü sayesinde siyasal özgürlükleri alabildiğince kullanırken, proletarya bu özgürlüklerden çoğunlukla yararlanamaz; ya da kısmen yararlanabilmektedir. Örneğin, basımevlerinin onda dokuz burjuvazinin elindeyken, basın özgürlüğü, proletarya için fiiliyatta boş bir söze dönüşmektedir. Devlet kurumları burjuvazinin denetimi altındayken, burjuvazi bu kurumları her zaman etkileme olanağına sahipken, demokrasi elbette burjuvazi ve proletarya için farklı farklı anlamlar taşıyacaktır. Proletarya, yürüttüğü mücadelede, demokrasinin her yurttaşın devlet yönetimine katılmak olduğu düşüncesinin bir aldatmacadan öteye geçmediğini, bu düşüncenin bir dizi toplumsal eşitsizlik ve sömürü içerdiği gerçeğini görmektedir.

"Demokrasi bir devlet biçimidir; çeşitli devlet biçimlerinden biridir. Öyleyse her devlet gibi demokrasi de şiddetin örgütlenmiş olarak sistemli biçimde insanlara uygulanmasıdır. İşin bir yanı bu. Ama öte yandan demokrasi yurttaşlar arasındaki eşitliğin, herkese eşit olarak devletin biçimini tayin etmek ve yönetmek hakkının resmen tanınması anlamına gelir. O halde bundan şu sonuç çıkar ki, demokrasi gelişmesinin belli bir aşamasında, ilkin devrimci anti-kapitalist sınıfı birleştirir, sonra da sürekli şiddet ve bürokrasi demek olan devleti yıkarak, yerine daha demokratik bir devlet makinası konmasını sağlar." (Lenin)

Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın sınıf egemenliğidir; bu egemenliği ifade eden özgül bir devlet örgütlenmesidir. Sosyalist demokrasi de proletarya diktatörlüğünün biçimidir; proleter devletin ta kendisidir. Böyle bir devlette proletarya partisinin başlıca işlevi de, öncülüktür. Bu öncülüğü, kitleleri örgütlü ve aktif olarak politik hayata kattıkça, kitleleri gerçekte yönetici hale getiren önlemleri aldıkça bu doğrultuda düzenlemeler yaptıkça (bütün görevlere seçimle gelinmesi, seçilenlerin kendilerini seçenlerce denetlenmesi ve yine onlar tarafından istendiği an görevden alınabilmesi, sovyetlerin göstermelik kurumlar değil gerçekten yasamacı ve yürütmeci kurumlar olması, görevlilerin ayrıcalık sahibi olmasını sağlayan bütün kurallara ve işleyişlere karşı sürekli mücadele edilmesi, görevlilerin aylıklarının ortalama bir işçi aylığı düzeyinde olması, sürekli ordu yerine halkın silahlandırılması, güvenliğin ve huzurun polise değil milise yaptırılması, vb.) devam eder. Başka partilerin varlığı böyle bir çizgi üzerinde yürüyecek bir partiyi kolay kolay yönetici konumundan çıkaramaz. Böyle bir politika izleyen bir partiye girişecekleri rekabetten galip çıkmaları, daha iyi şeyler

keşfedip savunmadıkları sürece, kolay değildir.

Nasıl bir sosyalizm savunduğumuz ile nasıl bir partiden yana olduğumuz, direkt birbirine bağlı sorunlardır. Devrimden önce, kendi içersinde demokrasi uygulayan bir parti, siyasal iktidarı ele geçirdiğinde de sosyalist demokrasinin toplumda geniş olarak uygulanması için çaba gösterir.

Bugün sosyalizmde çoğulculuğu ve sosyalist demokrasiyi, aynı yapı içersinde kanatların olması, herkesin istediği görüşü özgürce savunması olarak kavrayanlar vardır. Farklı görüşlere sahip olmak, programın kısmi sorunlarında ve bazı formülasyonlar konusunda farklı düşünmek, çeşitli sorunlarda azınlık ve çoğunluk olarak saflaşmak, tüm bunlar Leninist parti teorisi ve anlayışıyla çelişmez. Ama aynı partide iki farklı çizgi de olmaz. Bu anlamda sosyalist demokrasiyi Marksist hareketin tarihinde kanatların parti içi birliği olarak tarif etmek, doğrunun bu olduğunu iddia etmek, Marksist hareketin tarihini yüzeysel incelemiş olmak ve Leninist parti teorisi ve anlayışını kavramamış olmak demektir. Kimin kanatlardan neyi kastettiğini biliyoruz. Somut olarak ifade etmek açısından, örneğin, bir parti içersinde, o partinin dayandığı görüşleri benimseyenlerle, o görüşlere karşı olanlar (veya o görüşlerin kısmi birtakım doğrular içerdiğini söyleyenler) birarada kalamazlar. Hiçbir iyiniyet bu insanları birarada tutamaz. Bir yapının programına Marksist-Leninist diyenlerle, devrimci-demokrat diyenler (eğer bu yapı bir cephe örgütü değilse) beraber çalışamazlar²⁾

Proletarya Sosyalizmi mi Devrimci Sosyalizm mi?

Değişik eğilimlerdeki sosyalistlerin birlik amacıyla başlattıkları girişim bizim içimizde bazı arkadaşlar tarafından tarihsel bir olanak olarak değerlendirildi. Gerçekte bu girişim doğru bir teorik zemin yaratmasının ve bu temelde devrimci bir program oluşturulmasının potansiyellerini içeriyor mu? Bu soruya Yeni Öncü'nün bir önceki sayısında çıkan yazımda kısmen yanıt vermiştim. Bu girişimde bulunanların kabaca bir tablosunu çizerek, sözkonusu girişimin bizim açımızdan ne partisel bir birliğin, ne de etkin olabilecek bir güçbirliğinin potansiyellerini taşıdığını belirtmiştim. Kendi çizgilerini, ideolojik ve siyasal görüşlerini kuvvetle savunmaya devam edenlerin, yayınlarında bu görüşlerin propagandasını yapanların, kendilerinden temelde farklı görüşte olanlarla birleşmeyi ciddi olarak düşünmeleri için bir neden yoktur. Kendi zeminini savunmak anlamında, bu girişime katılanlar arasında, herhalde farklı bir konumda olanlar (toplantılara bağımsız siyasal kimliğiyle katılanları ayrı tutuyorum) yalnızca Yeni Öncü çevresinden katılanlardır.

Bu toplantılara katılan sosyalistlerin büyük bir çoğunluğu yasalıcı ve reformisttir. Toplantılar hakkında edindiğim bilgiler ve daha çokta bu sosyalistlerin kendi yayınlarında yazdıkları yazılar, onların yasal bir partiyi birliğin eksenini olarak gördüğü gerçeğini ortaya koymaktadır.

Yasal parti konusunda ısrarlı olanlar arasında da farklı görüşler vardır. Böyle bir partinin Leninist tip bir parti olamayacağı söylenirken, bir kesim, Leninist partinin zaten var olduğunu, kurulacak yasal partinin kendisini onun yerine koymaması gerektiğini anlatmaktadır. Bir kesimde Leninist partinin geleneksel solun radikal bölmesinin bir iç sorunu olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir kesim ise, yasal parti dışında bir

(2) Bu çerçevede proletarya sosyalizmini devrimci-demokrat olarak niteleyen birinin elbette bizim dışımızda kalması gerektiğini savunurum. Ayrıca buna karşı çıkanlara da proletarya sosyalizmine ne biçim bağlısınız diye sorarım. Sormakla da kalmam; görüşlerimizin gereklerini yerine getirmek için de var gücümle mücadele ederim.

oluşum içersinde olunamayacağı, yasal bir parti kurulur kurulmaz bu parti içersinde yeralacakların yapılarını dağıtmaları gerektiğini, bu yasal partinin de Leninist değil, Marksist bir parti olabileceğini belirtmektedir.

Leninist tip partinin zaten varolduğunu iddia edip, yasal partiyi de başkalarıyla kurmaya kalkışanlar, kendi içlerinde büyük bir çelişki içersindedirler. Bir kere önerdikleri şey parti değil, bir cephe örgütlenmesidir. Parti kavramının içeriğinin alabildiğine çarpıtıldığı bir ortamda, bu yaklaşım, mevcut çarpıklığa yeni bir unsur eklemekten başka birşeye hizmet etmeyecektir. Ayrıca iki ayrı siyasi partide birden çalışmak da başlıbaşına bir çarpıklıktır. Bu iki partinin programının ve taktik kararlarının farklı olamayacağı önceden garanti edilemeyeceğine göre, örneğin aynı sorunda alınan iki farklı karardan hangisine uyacaklardır? Bu görüşü savunanlar, kendileriyle çelişmek istemiyorlarsa, varolduğunu söyledikleri parti çizgisi doğrultusunda faaliyet gösterecek bir yasal parti kurmalıdırlar. Bunların, değişik eğilimlerdeki sosyalistleri yasal bir partide birleşmeye zorlamalarının inandırıcı hiçbir yanı yoktur.

Solu reformist, yeni solcu ve geleneksel solun radikal kesimi olarak üç kümeye ayıran bir bakış, gerçek anlamda bir örgütsel birliği geleneksel solun radikal bölmesinde gördüğünü açıklarken, kendi içersinde tutarlı bir görünüm yansıtmaktadır. Ancak legal bir partinin kuruluşunu bu küme ile sınırlı bulmadığını belirtirken bir tutarsızlığa düşmektedir. Yasal bir partinin bu küme yanısıra, diğer kümelerden de hiç değilse bazı eğilimleri barındırması gerektiğini savunurken, yukarıda eleştirdiğim mantıkla çakişmaktadır. Bir önceki, partimiz var, kendini bu parti yerine koymayacak bir yasal partiyi birlikte kurabiliriz, diyordu. Bu ise, partimiz var demiyor, ancak böyle bir partiyi yine de geleneksel solun radikal kümesinin bir iç sorunu olarak görüyor, legal bir partinin kuruluşunu da bundan ayrı ele alarak, böyle bir partiyi diğer kümelerden bazı eğilimlerle birlikte kuralım, diyor. Partiye ilişkin bu ve benzeri görüşlerin arka planında belli zeminlerin olduğunu unutmamak gerekiyor. Bir başka deyişle, kendi çizgilerini netçe tarif eden güçlerle karşı karşıyayız.

Leninist partiyi peşinen reddedenlerle birliği tartışmayı boşuna harcanan bir çaba olarak görüyorum. Leninist tipte bir partiye alınan tutum, dayanağını Leninist devrim anlayışının inkarından alıyor. Lenin'in bir Marksizm kavrayışı vardır. Devlet ve devrime ilişkin bir anlayışı vardır. Bir siyasal iktidar perspektifi vardır. Lenin'in parti teorisi tüm bunlarla bağlantılı bir teoridir. Leninizmin temel ilkelerini bir yana itenlerle neyin birliği tartışılıyor.

Kanatlı parti üzerine söylenenler tam bir saçmalığa tekabül etmektedir. Parti diye, birbirine herhangi bir bağla bağlı olmayacak bir gruplar koalisyonu önerilmektedir. Her kanadın kendi kararlarını kendisinin aldığı, kendi disiplinine sahip olduğu, parti merkezinin kararlarının bağlayıcı olmadığı bir örgütlenme, bırakın iktidar mücadelesi vermeyi, sosyalizmin propagandasını bile doğru-dürüst yapamaz. Böyle bir örgütlenme, adı parti de olsa, bir tartışma kulübü olmaktan öteye geçemez.

Bilindiği gibi bu birlik girişiminin içersinde Troçkistler de yer almaktadır. Troçkizm, 1900'lerin başından itibaren önceleri Rusya'daki Marksist hareketin içersinde, sonra da dünya çapındaki sosyalizm mücadelelerinde varolan, etkisini günümüzde de sürdüren bir akımdır. Bu akımın kendine özgü bir sistematiği, bir örgütlenme pratiği vardır. Troçkizm bir "Marksizm yorumu"dur ve temeli de, tek ülkede sosyalizmin kurulmasına karşı olmaya dayanmaktadır.

Bu birlik girişimine katılan, çağrılı olan eğilimleri gözönüne alınca, insanın kafasına şu soru takılıyor: Acaba birileri sırf bu işten birşey çıkmayacağı iyice anlaşılın di-

ye mi her eğilimden sosyalisti biraraya getirmeye kalkıştı?

Mantıki ve gerçekçi olanı, temel konularda ayrıışmış bulunan kanatları kendi içerisinde birliğe zorlamak değil midir? Hem devrim ve reform ayrımından söz edip, hem de bu iki eğilimi birleştirmeye çalışmak bir akıl işi midir?

Gelelim Yeni Öncü çevresinden toplantılara gidenlerin durumuna. Toplantılara katılan değişik eğilimlerdeki sosyalistlerin, bu platformu kendi görüşleri doğrultusunda etkilemek istemelerini doğal karşılamak gerekir. Ben aynı şeyi bu arkadaşların da yaptığını zannetmiyorum. Daha doğrusu, toplantılara katılan arkadaşların tümünün, bu platformdan daha çok etkilendiklerini düşünüyorum. Böyle düşünmeme yolaçan iki neden var: **Birincisi**, bu toplantılara katılan arkadaşların büyük çoğunluğunu, **Yeni Öncü çevresi** içerisinde belli bir tutuma girmiş, birlikçi olarak adlandırılanlar oluşturmaktadır. Bu arkadaşların proletarya sosyalizmini esas olarak doğru görmedikleri, bu çizginin ancak kısmi birtakım doğrular içerdiğini savunduklarını yazdıklarından, söylediklerinden, pratiklerinden biliyoruz. Bu arkadaşların bizim dışımızdaki görüşlerden şiddetle etkilenmeye açık bir konumu bilinçli olarak tercih etmeleri "*Bizim birliğe ilişkin bir görüşümüz yoktur*" demeleri bile tek başına bu düşünceme bir kanıt teşkil etmektedir. **İkincisi** de, proletarya sosyalizmine bağlılığını koşullu izah eden ve toplantılara katılan arkadaşlar arasında azınlıkta kalanların da, etkilemekten çok etkilendiklerini gösteren birçok belirtinin varolmasıdır. Bu azınlık, teorik olarak bir birlik arzusundan, birlik için tarihsel bir olanağın ortaya çıktığından neden söz ediyor? Bu tür iddialar, toplantıların havasının yarattığı bir sonuçtur. Kaldı ki belirtiler yalnızca bunlarla da sınırlı değildir.

Bu toplantılara katılan her arkadaşın başlıca görevi, görüşlerimizin propagandasını yapmaktır. Eğer ortada hepimizi bağlayan görüşler varsa, bu görüşlerin geçerli olmadığını ilan eden yeni bir tutum saptamamışsak, hiç kimse çizilen çerçeve dışında davranma hakkını kendinde göremez. Görüşlerimizin çoğunlukla yanlış olduğunu düşünen biri, eğer hemen ayrılmıyorsa, eylembirliğimizi bozmayacak bir düzeyde ve kurallar içerisinde, görüşlerinin propagandasını yapabilir. Kendini bizim zemine artık bağlı görmeyen, bugüne kadar gerçekleşmiş tüm platformların onayladığı görüşleri tartışmalı bulan, bu tutumunu birlik platformuna taşıyamaz. Siyasi kimliğimizi bir yana bırakmak zorundadır. Bizim siyasal kimliğimizi taşıyan, görüşlerimizin propagandasını da her yerde yapmak durumundadır. Bunu yapmayan, görüşlerimiz doğrultusunda davranmayan, üzerinde anlaştığımız çerçeveyi de ihlal ediyor demektir; savunageldiğimiz bir geleneği de çiğniyor demektir.

Proletarya sosyalizmini kabul mü, red mi sorusu sorularak tartışmaların motive edilemeyeceği söyleniyor. Oysa bu soru çok önceleri ortaya atıldı. Atılmakla da kalmadı; birileri devrimci sosyalizm olarak adlandırdıkları "*çizgi*"lerini, proletarya sosyalizmi yerine ikame etmek için yoğun bir mücadele içersine girdi.

İşçi Dünyası'nın daha ilk sayısından itibaren önce devrimci Marksizm, sonra da devrimci sosyalizm kavramı altında yeni bir eğilimin propagandası yapıldığı gerçeği gözardı edilemez. Bu olgu atlanarak, bir geçiş momentinde⁽³⁾ olduğumuz iddia edilerek, soruna açıklık getirilemez. **Herkes şu gerçeği kabul etmek zorundadır: Bizim içimizde iki temel eğilim oluştu: Bir tarafta görüşlerimizin kısmen doğru olduğunu savunanlar, bizi devrimci-demokrat olarak niteleyenler, proletarya sosyalizmini Marksizmin bölüntüleri üzerine kurulu gruplardan biri olarak görenler, perspektifleri-**

(3) Geçiş momenti, tartışma sonucunda görüşlerimizin çoğundan vazgeçebileceğimiz yorumuna da, bu görüşleri esas olarak savunmaya devam edebileceğimiz yorumuna da açık bir ifadedir. Zeminimizin muğlaklaştırılmak istendiği şekilsizliğe zorlandığımız bir aşamada, bu ifade, tam da bu durumun, yani belirsizliğin teorisidir.

miz de dahil birçok şeyimizi değiştirmek zorundayız, diyenler vardır. **Bir tarafta** da görüşlerimizi esas olarak doğru görenler, doğruların çoğunlukla proletarya sosyalizminde temsil edildiğini öne sürenler vardır. Bu saflaşmada orta yolu tutanlar, henüz kafa karışıklığından kurtulamamış ve görüşlerini netleştirememiş olanlardır.

Benim yerim proletarya sosyalizmini savunanların safıdır. Nasıl proletarya sosyalizmi nitelenmesine karşı çıkanlar her konuda aynı düşünmüyorsa, aralarında çeşitli konularda görüş ayrılığı varsa; proletarya sosyalizmini savunanlar arasında da değişik görüşler olabilir. Ben görüşlerimizin tamamının doğru olduğunu hiçbir zaman söylemedim. Bu yazımda kendisine sık sık atıfta bulunduğum ve çizgisi üzerinde yürüdüğümü söylediğim platform, başlıbaşına bir geçmiş eleştirisidir. Ayrıca o tartışma kampanyasında eleştirmedığım, bugün eleştirdiğim, eskidiğini söylediğim görüşlerimiz de vardır. Örneğin, biz geçmişte demokratik devrimimizin çözmesi gereken üç temel görevden söz etmiştik: Bağımlılığa son verilmesi, feodal kalıntıların tasfiyesi ve ulusal sorunun çözümü. Bence kendini demokratik devrime temel bir sorun olarak dayatacak düzeyde, Türkiye’de feodal kalıntılar yok. Yani demokratik devrimimizin içeriğini ve yerine getirmesi gereken görevleri tartıştığımız tarihte, bence biz yanlış bir tahlil yaptık. Bu yanlış düşmemizin çeşitli nedenleri olduğunu düşünüyorum. **Birincisi**, Türkiye’nin ekonomik ve toplumsal yapısını incelemeyen, gözlem yoluyla soruna yaklaştık. **İkincisi**, hemen hemen tüm demokratik devrimler feodalizme (veya yarı-feodalizme) karşı bir içerik taşıdı. Bu devrimlerin etkisi altında kaldık. (Onlardan yanlış etkilendik.) **Üçüncüsü** de, içimizde bu sorunda kendisini farklı ifade eden bir eğilim vardı. Bu eğilime göre, emperyalizm, girdiği ülkelerde kapitalizmi geliştirir ama feodalizmi de belirli bir noktadan sonra tasfiye etmez; onunla işbirliği yapar. Bu eğilim, oligarşi tanımımızdaki büyük toprak sahipleri kavramına da itiraz ediyordu. Siz bu kavramla feodalizmi bitiriyorsunuz, diyordu. Büyük toprak sahipleri kavramı yerine, toprak ağalarının en irileri kavramını kullanmayı öneriyordu. (Bu eğilimle, Che Guevara’dan aldığımız az veya çok feodal karakterli büyük toprak sahipleri kavramı üzerinde uzlaşmıştık.) Bu eğilim de bizi etkilemişti. Sorunun ilginç yanı ise, temel bir görev olarak feodal kalıntıların tasfiyesinden söz ederken, bunu ilke düzeyine çıkarmayıp idiyorduk. Türkiye için hiçbir zaman bir toprak devriminden (köylüleri yarı-feodal üretim ilişkilerinden kurtaracak bir devrimden) söz etmedik. Yarı-feodal ilkeyi Türkiye için değil Kürdistan için savunduk. Bir başka örnek de (aynı zamanda kendisine değinildiği için bu sorunu örnek gösteriyorum) sosyal-emperyalizme ilişkindir. Sosyal-emperyalizm üzerine yazdığımız yazılarda iki temel tezimiz vardı: **Bir**, sosyal-emperyalizm teorisi yanlıştır; **iki**, Sovyetler Birliği herşeye rağmen sosyalist bir ülkedir. Ben bugün de aynı görüşleri benimsiyorum. O yazılarımız, o tarihte güncel bir tartışma konusu olan bu sorunda bir ihtiyaca cevap vermişti. Ama bu yazıların bugün de, sosyalizmin sorunlarını tartışmak ve kavramak için yol göstericilik yapabilecek bir düzeyde olduğunu iddia etmek yanlıştır. O yazılarımız geride kaldı; tabir yerindeyse eskidi. Bu anlamda, onları günümüz içinde yeterli diye olduğu gibi savunmak, dogmatizme kapıyı açmak demektir⁽⁴⁾.

(4) **Yeni Öncü çevresi**; bu yayını kendi iç sorunlarını tartışmak amacıyla yayımlamıyor. **Yeni Öncü** belirli teorik ve siyasal tezlerin propagandasını yapmak üzere çıkan bir yayındır. Bir ideolojik ve siyasal çizgiye bağlıdır. Bu yayının organının benimsediği temel görüşlerle çelişecek yazılara ilişkin önceden belirlenmiş bir tutumu vardır. Bunda, örneğin, eskiden tartışma bandı açarak veya proletarya sosyalizmini savunmaktan vazgeçen bir unsurun yazısına karşı aldığı tavırla ortaya koymuştur. **Yeni Öncü** çalışanları değişebilir ama, onun niteliği, dayandığı anlayış değişemez. **Yeni Öncü**’de hiç tartışma yapmayalım, demiyorum. Yine örnek vermek gerekirse, çoğulculuk üzerine aramızda varolan farklı görüşler **Yeni Öncü**’ye de yansıdı ve böyle bir tartışma yapıyor olması

Bir yanda dogmatizm, gelenekçilik, mezhepçilik, vb. eleştiriler vardır. Bir yanda da legal sosyalizm, yasalıcılık, uvriyerizm, vb. eleştiriler vardır. Bunlardan hangisi bizim için şu aşamada asıl tehlikedir? Bu soruya, kimin eleştirisini neye yönelttiğine bağlı olarak, değişik cevapların verildiği görülmektedir. Benim iddiam, kendi dışımızdaki bir sürü olumsuz eğilimden şiddetle etkilendiğimizdir. Ben kimseye, legal sosyalizmi savunuyor diye doğrudan suçlama yöneltmiyorum, ama içimizde legal sosyalizmden etkilenen, yasalıcı bir eğilim içersine girmiş arkadaşlar vardır.

"Sağ"ı tehlike görmeyen, görüşlerimizin olsa olsa kısmen doğru olabileceğini söyleyenlere karşı çıkmayan, "eski" görüşleri savunmak dogmatizmdir diyen, eleştirilerini proletarya sosyalizmini sahiplenenler üzerinde yoğunlaştıran da, son tahlilde bir tarafı güçlendirmiş oluyor. Eğer görüşlerimizin esas olarak doğru olduğunu savunmak dogmatizm ise, ben bu suçlamayı kabul ediyorum. Tersine ikna olmadığım sürece de, bu suçu işlemeye devam edeceğim.

"Yasal ve yasadışı parti Leninist parti tipinin biçimleridir". Bunlar, "mutlak konumlanışlar değildir" deniliyor. Burası doğru. Ancak aynı öz üzerinde onlarca biçimde Leninist parti olabileceği görüşünü abartmalı buluyorum. "Kendi kuracağımız parti açısından somut bir model olamaz" denirken tam da öze bağlantılı bir saptama yapılmıyor mu? Leninist parti teorisi, elbette bir modele indirgenemez. Ama bu teorinin somut bir model içermediği iddiası da yanlıştır. Parti ile ilgili bir yazıda birçok ülke adı sayıp bu ülkelerdeki süreçleri parti yapıları ve birlik açısından incelemek gerektiği anlatılırken iki şey ortaya konmaktadır: Bir, birlik toplantılarından etkilenildiği; İki, Leninist tip parti olup olmadıkları tartışmalı bir sürü partinin yaşadığı deneyin tarihe ve günümüze ışık tutan örnek olarak aktarılması⁽⁵⁾. Bu yaklaşım tarzı, Leninist tip bir parti olabilmenin ölçülerinin varolup olmadığı sorusunu kaçınılmaz olarak gündeme getirmektedir. Leninist parti teorisinin öncülük, profesyonellik, üyelik, demokratik-merkeziyetçilik, vb. anlayışlarını savunmayan herhangi bir partiye Leninist parti diyebilir miyiz? Marksistler ne zamandan beri iyi bilinen ve başarılı örnekleri değil de, hakkında az bilgi sahibi olunan ve başarısız örnekleri kendilerine temel aldılar? Tartış-

kimseyi rahatsız etmedi. Bundan dolayı Yeni Öncü de bir zarar görmedi. Tam tersine, bu tartışma dergiyi bir ilgi odağı haline getirdi. Ancak bugün tartıştığımız birçok sorun, esas olarak bu çevreyi ilgilendirmektedir. Birilerinin her tür tartışmayı ısrarlı Yeni Öncü'ye taşımak istemesi yanlıştır. Yeni Öncü'deki tartışmalara bir sınır koymak gerekir. Aksi takdirde proletarya sosyalizmini savunanla savunmayan arasındaki ayırım iyice belirsizleşecek ve böyle bir gelişmeye karşı tutum almamakla, Yeni Öncü de, saflarımızda derinleştirilmek istenen şekilsizliğe katkıda bulunmuş olacaktır. Bu da kaçınılmaz olarak Yeni Öncü'nün proletarya sosyalizmine mi, yoksa başka birşeye mi hizmet ettiğisorusunu gündeme getirecektir. Örneğin, Yeni Öncü'nün 16. sayısındaki Okurlara başlıklı açıklama, tartışma kampanyamıza kimlerin katılabileceği konusunda kafalarda soru işaretleri doğmasına neden olmuştur. Yeni Öncü çalışanlarının özgül bir görüşü varsa, önce onu çevrenin çoğunluğuna kabul ettirmeli, ondan sonra bu görüşü ilan etmelidir.

- (5) Latin Amerika'daki toplumsal muhalefetin gelişim boyutlarına ve aldığı örgütsel şekillenmelere örnek olarak, Brezilya İşçi Partisi'nin tecrübelerinden söz edilmektedir. Bildiğim, asıl adı Brezilya Marksist İşçi Partisi olan bu örgütlenmenin Troçkist olduğu, Troçkistlerin bu partiyi yayınlarında mücadelesi ve kitleselliği nedeniyle övdükleridir. Bu partinin propagandasını birlik platformunda yapan sosyalistler vardır ve bizimkiler de bu propaganda-nın etkisi altında kalarak, bu partinin tecrübelerinden yararlanalım demektedirler. Ben, Troçkist'de olsa bu partiyle ilgili sağlıklı bir bilgiye sahip olmaya ve o kitleselliği nasıl sağladığını öğrenmeye karşı değilim. Ancak bu örneğin, Leninist parti için somut bir model yoktur denildiği ve bu amaçla bir sürü parti adı sayıldığı bir yerde zikredilmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Şimdi şu soruyu kendimde sorma hakkını görüyorum: Brezilya Marksist İşçi Partisi Leninist tip bir parti midir; yoksa Troçki'nin şu sözleri doğrultusunda örgütlenmiş ve faaliyet sürdüren bir parti midir?

"Hizipleri yasaklayan, parti demokrasisini yok eder ve totaliter bir rejime doğru ilk adımı atar... Bolşevik partisinin Mart 1921'deki 10. kongresinde ölümcül bir tehlike anında hizipleri yasakladığı doğrudur. Bunun yerinde bir karar olup olmadığı tartışılabilir. Ama gelişmenin sonraki seyri bu yasaklamanın ne olursa olsun partinin yozlaşması yolunda ilk adımlardan biri olduğunu kanıtlamıştır".

malarda böyle bir yöntemi ne zamandan beri tercih ettiler?

Bir önceki yazımda, legal sosyalizme, bunun içimizdeki etkilerine karşı, Marksizm-Leninizmin bazı temel ilkelerini ve yaklaşımlarını özetlemeye çalışmıştım. Bunu biraz kaba ve dağınık yaptığımı da farkındayım. Tartışmayı sürekli böyle bir yöntemle sürdürmek elbette doğru değildir. Sapmalarla mücadelede genel ilkeleri tekrar etmek yetmez. Yeni üretimlerde de bulunmak gerekir. Ama özgün bir teorik çalışma içerisindeler diye verilen örneklerle katılmıyorum. Yıllarca sosyal-emperyalizmi savunup bugün bu görüşün saçma olduğunu keşfetmiş olanın neresi özgün oluyor? Proletarya diktatörlüğünün reddi bugüne ait bir görüş değildir. Barışçı yol tezi de yeni değildir. Tüm bu görüşlere günümüzde sanıklar nasıl bir özgünlüğü temsil ediyorlar? Daha birkaç ay önce yazdığı yazılarda Leninizm kavramını bırakalım diyen biri, bugün partinin Leninci olmasından söz ediyorsa, bu tutumun özgünlük bir yana, ciddiyeti bile tartışmalı bir hale gelmez mi? Üstelik Leninci parti diye, Menşevik anlayıştan da geri, tastamam burjuva partilerinde gördüğümüz anlayış savunuluyor.

İşçi Dünyası gazetesi,proletarya sosyalizminin propagandasını yapmak üzere yayın hayatına başlamıştı. Ama daha ilk sayısından itibaren de bizi pek savunmadı. İçimizdeki bir eğilim, bu gazeteyi kendi görüşleri için bir araç olarak kullandı. Bu gazetenin içimizde birlikçi kanadın temsilcisi olarak görülmesi, büyük ölçüde bir gerçeğin dile getirilmesidir. Söz konusu gazete, bu anlamda politikasını gözden geçirmez ve *"kamu yararına"* değil de, proletarya sosyalizmi yararına bir faaliyete yönelmezse, kendisi hakkındaki eleştiri ve suçlamalar da devam edecektir. İnsanlarımızın bir kısmının gazeteyi sağcı, bir kısmının sosyal-şoven, bir kısmının da çizgisi belirsiz olarak adlandırdıklarına aldırmadan, tüm bunlar gözönüne alınmadan, bu eleştiri ve suçlamalardaki gerçek payını ortaya çıkarmadan, gazeteyi aynı çizgi doğrultusunda çıkarmaya devam etmek, sorunu derinleştirmekten başka bir şeye hizmet etmeyecektir.

Proletarya sosyalizmi kavramı yerine devrimci sosyalizm kavramının kullanılması'nın neden önerildiği çok açıktır. Bizim çizgimiz esas olarak yanlış görüldüğü, görüşlerimizi bugün de savunmak dogmatizm olarak nitelendirildiği için, bu kavramdan, kendimizi proletarya sosyalizmi olarak adlandırmamızdan vazgeçmemiz istenmektedir. Proletarya sosyalizmi, devrimci sosyalizm, devrimci Marksizm, Marksizm, Marksizm-Leninizm, vb. kavramlar savunageldiğimiz literatüre aittir. Yerine göre bu kavramlardan herhangi birini kullanmak, anlatmak istediğimiz şeyi hangisi daha iyi ifade ediyorsa, ona başvurmak yanlış değildir. Teoride doğrudan Marks'a ait görüşleri Marksizm, Lenin'in teoriye katkılarını Leninizm, teorinin bütünü de Marksizm-Leninizm olarak adlandırıyoruz. Örneğin, reformistlere karşı mücadelede, devrimci Marksizm veya devrimci sosyalizm kavramları kullanılabilir. Ancak bugün tüm bu kavramlar belli çizgilerin alamet-i farikası haline gelmiştir. Herkes bu kavramları kendine göre bir içerikte kullanmaktadır. Örneğin, hep Marksizm kavramını kullananlar, daha çok, Leninizm kavramına karşı çıkanlardır. Devrimci Marksizm kavramı, Troçkistlerin sürekli kullandığı bir kavramdır. vb.

Biz neden çizgimizi proletarya sosyalizmi olarak adlandırıyoruz? Savunduğu dünya görüşünün işçi sınıfı sosyalizmi olduğunu ilk açıklayan Marks'tır. Marks, feodal, burjuva, küçük-burjuva, ütöpik sosyalizm anlayışlarından kendi sosyalizm anlayışının temelde farklı olduğunu belirtirken, işçi sınıfına, bu sınıfın toplumsal konumuna, tarihi olarak oynayacağı role dayandığını anlatmaktadır. Bizde herşeyden önce Marks'ın sosyalizm anlayışına bağlı olduğumuz için kendimize proletarya sosyalisti diyoruz. Ayrıca, özel olarak, içinde bulunduğumuz somut açıdan, Marksizm anlayışımızın işçi sınıfının çıkarlarını diğer sosyalizm anlayışlarından daha çok temsil ettiğine inandığımız için, kendimize proletarya sosyalisti diyoruz.

Necdet
ADALI

8 Ekim 1980'de
idam edildi.

SİLİNMEMİŞ DUVAR YAZILARI

Birikmiş sevişmeler çağım, dudağımda ertelenmiş öpücükler.

*Gecede Jara sesi var, gitar telinde telli turnalar
idam ikliminde dünya, darağaçta firar bahar
canı acır öykülerin, Jara'ya sor, türküler de ağlar.*

(Mülteci bir eşgal kaldı anılardan, suretini unutmuşum...)

Birikmiş masallar çağım, yüzümde gülünmemiş gülücükler.

*Gecede Tanya sesi var, sesimin yakasına ilştirir rüzgar
hışırdamasın anılar, gökkuşağından kaç pankart, gözbağı çıkar
insan teline gitarın saçının nergisin takar.*

(Mülteci bir eşgal kaldı saklılardan, türkünü tutturmuşum...)

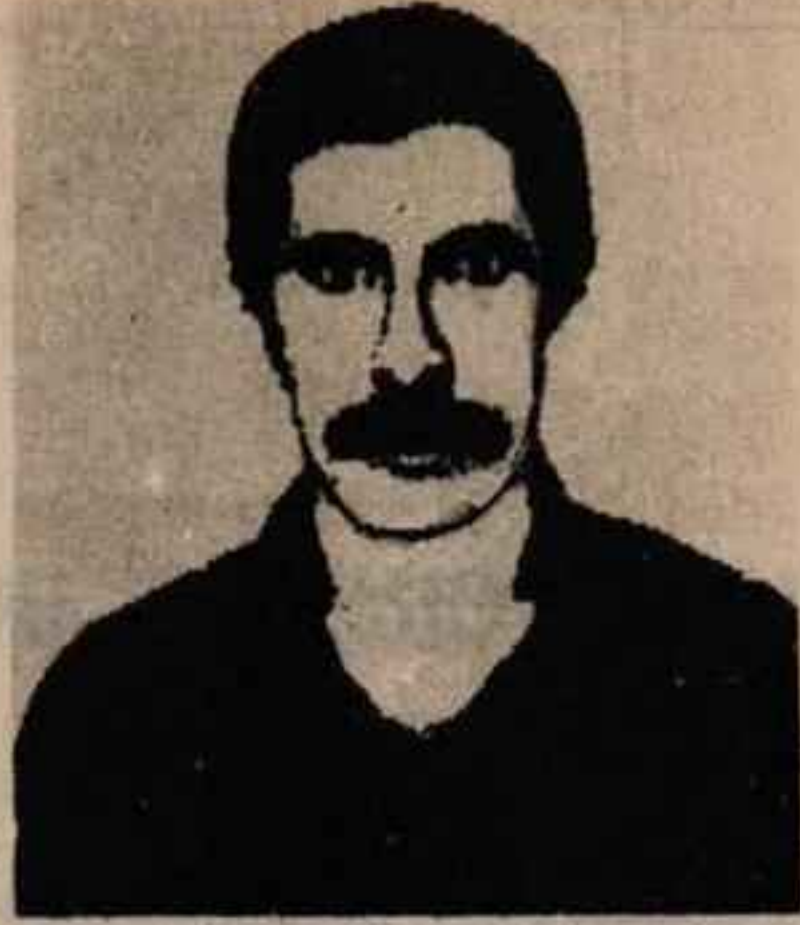
Birikmiş koşturmalar çağım, oynanmamış seksekler, bilya çağında ölücükler.

*Gecede Lorca sesi var, çingene armonikası Rodrigo çalar
anıları eğiriyor zaman, Roza/Deniz danstalar
ütopyalar ağlamışım, duvarda silinmemiş yazılar.*

(Mülteci bir eşgal kaldı yangınlardan, küllerini tutuşmuşum...)

Sezai SARIOĞLU
('89.Eylül.İstanbul)

Ahmet Celal
ORTAK
(1951-1988)

GENÇ ATEŞÇİLER TÜRKÜSÜ

Türkülerimizden hızlı
erkenci seherlerdik belli ki dün,
şakağımıza dayandı
haki bir eylül gecesi hüzün,
geceleri tükettik sonra
kınında isyan bir gençliği saplayıp...
Şimdi sılasına dönüyor gurbet
avuçlarımızda biriken ateş...

Tuğrası silinmiş bahar değil dün...

(Sezai SARIOĞLU. '88.Şubat.ERZİNCAN)

M. Ali
TÜTÜNCÜLER

25 Eylül 79'da Antep'te
faşistlerce katledildi

YURTDIŞINDAKİ SOSYALİSTLERE ÇAĞRI

Biz aşağıda imzaları bulunanlar, 1989 Temmuz ayı içinde Türkiye'de, 18 arkadaşımızın "*Sosyalistlere*" çağrısı ile başlatılan inisiyatifi destekliyoruz. Bu çağrı sonrasında yapılan toplantı ve çalışmaları, karşı karşıya bulunulan sorunlar ne olursa olsun, birlik yolunda atılmış azımsanmaması gereken adımlar olarak değerlendiriyoruz. Bizler, sözkonusu inisiyatife paralel olarak, halen çeşitli Batı Avrupa ülkelerinde yaşamakta olan sosyalistleri kapsayacak bir tartışma ve ortak çalışma platformunun gerçekleştirilmesinin de birlik sürecine çokyönlü katkılarda bulunabileceği kanısını taşıyoruz.

Batı Avrupa'da böyle bir platformun yaratılması için, başlangıçta görece küçük bir grubun kendi arasında kimi ilke ve tesbitlerde anlaşıp, daha sonra bunlar üzerinde tartışma açılması yolunu değil, sosyalist bir toplum kurmak için mücadele amacıyla birleşen kişilerin bu ortak mücadelenin nasıl bir yapı içinde ve hangi temel program hedefleri etrafında örgütlenebileceğine ilişkin bir görüş alışverişi ve çalışma sürecine girmeleri yolunu öneriyoruz.

Böyle bir görüş alışverişi ve ortak çalışma sürecinin birçok noktada, varolan farklılıkları azaltabileceği, bunun sağlanamadığı durumlarda çeşitli görüşlere açıklık ve belirlilik getireceği, böylece daha geniş bir anlayış ve güven ortamına yardımcı olabileceği düşüncesindeyiz.

Ne var ki, Türkiye'deki ve Batı Avrupa'daki deneyimlerin, verimli ve sürekliliği olan bir tartışma sürecinin bazı asgari yöntemsel gerekleri olduğunu ortaya çıkarttığı kanısındayız. Olabildiği kadar, örgüt ya da grup propagandasına yönelik söylevleri, tek taraflı deklarasyonları ve monologları kapsamayan, bir alanını genişletmeye ve ortak bir üslup yaratmaya yönelik ve katılanların örgütsel bağları ne olursa olsun, kendi görüşlerini özgürce dile getirebildikleri bir platformun yaratılmasının ve düzeyi yükseltilerek sürdürülmesinin zorunlu olduğu görüşündeyiz. Bunun yanısıra birlik alanındaki benzeri tartışmaların "*Sosyalistlere*" çağrısı ile başlatılan süreçle uyumlaştırılmasını öneriyoruz.

Bu düşüncelerle, başta bir süredir toplanarak dünyada ve Türkiye'de sosyalizmin genel sorunlarını tartışan arkadaşlarımız olmak üzere, Batı Avrupa'daki Türkiyeli sosyalistleri "*sosyalist hareketin geçmişini ve bugününü, birlik deneyleri ve birlik imkanları bakımından değerlendirmek üzere*" biraraya gelmeye çağırıyoruz.

Oya BAYDAR
İlkay DEMİR
Engin ERKİNER
Ahmet KAÇMAZ

Veysi SARISÖZEN
Orhan SİLİER
Server TANILLI
Bülent ULUER

BU SAYIDA:

**Halil Berktaş/Kemalist Devrim ile
"Yeni Entegrasyon" arasında Bıçak
Sırtında Türkiye • Mehmet Tanju
Akad/Alaturka Kapitalizmin Ekonomi-
Politigi (veya Azgelişmişliğimizin
Özgün Yanları) • Metin
Çulhaoğlu/İdeoloji ve Politika:
Kavramlardan Pratiğe Yaklaşım
Denemesi • İlhan Tekeli/1990'lı
Yıllarda Türkiye'de Sosyal Bilimler •
Gürel Tüzün/Türkiye-AT ilişkileri
Üzerine Gözlemler • Kenan
Somer/ATÜT, Sivil Toplum ve
Batılılaşma Üzerine Aykırı Düşünceler
• Zafer Üskül/İşçi Sınıfını Tanımak •
Tarık Demirkan/Doğu Avrupa
Sosyalist Ülkelerinde Reform
Süreçleri-2 • Cem Eroğlu/Esas Sorun
Devlettir • Sargut Şölçün/Güncelliğin
Dayanılması Gereken Ağırlıkları
Üzerine •**

**SAYI
2
KİTAPÇI
VE
BAYİLERDE**

Adres: Ankara: Ataç Sk. No: 29/14 Yenışehir,
Tel: 131 26 61, İstanbul: Piyerloti Cad. Dostluk
Yurdu Sk. No: 8, Kat: 2, Cağaloğlu Tel: 516 23 27,
Abone İçin Hesap: Arif Gülöksüz, İş Bankası,
23567799, Ankara-Yenışehir. **Abone:** 1 Yıllık
23,000 TL, Yurtdışı: 45 DM **Dağıtım:** Etkin, Tel:
513 77 10

**GELECEK
GELECEK**

FIATI: 2500 TL. (KDV Dahil)